

Luceafărul

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **46-47** (789)

Miercuri, 19-29 decembrie, 2007

Ultimatum

Ultima oară că spun acum chiar e:
Natura nici sâmbur', nici coajă nu are;
Cercetează-te, deci, să afli de oare
Însuți ești coajă sau sâmbure tare.

(traducere de Grete Tartler)

Johann Wolfgang von Goethe

alexandru
george

Nu mai vreau să-mi plictisesc cititorii amintind
de situația mea de șaptezecist, care am concurat la
debut cu Radu Petrescu (în vârstă de 43 de ani) și
cu Al. Paleologu de 50 care și-au adjudecat
premiul, tânărul Petru Popescu refuzându-l cu
îndignare deoarece capodopera sa, un roman de
succes, nici nu era prima lui carte. Eu am luat
premiul pentru critică în anul următor, împreună
cu Ov.S. Crohmăniceanu și cu V. Felea, care
apartineau cu totul altei „promoții”. Apoi
comedia a continuat și N. Steinhardt a intervenit
și el în aceeași promoție, iar Tudor Topa n-a
pierdut nici el ocazia la 47 de ani.

pag. 5

galaxia cărților

O nouă grilă pentru volumul
secund din *Morometii*

marin preda

literatura lumii

Vracii din Bizanț

marco salvador

pag. 28-29

bogdan ghiu

Despre urgența de a percepe literal arta

Cu toate marile tablouri ale lumii sunt și tablouri de dimensiuni mari. *Meninele* lui Velasquez sau *Guernica* lui Picasso, de exemplu, sunt, *Gioconda* lui da Vinci, *Furtuna* lui Giorgione (de la Galleria dell'Accademia din Veneția) sau *Autopotretul cu pălărie de pai* al lui Van Gogh (de la Orsay), nu. Mă refer la ceea ce am putea considera ca fiind tablourile-vedetă, către care suntem îndreptați de către toate ghidurile turistice ale lumii, în care se ascund, dezvăluindu-și fața de splendoare, marile secrete ale artei văzului și în fața cărora se îngheșuie publicul global.

Artiștii mai recentii, cei care încă mai pictează propriu-zis - Francis Bacon, să zicem, sau Tapiés etc. -, au învățat că, pentru a fi văzuți, trebuie să picteze mare. Condiția muzeală, de consum turistic, la care este supusă arta creează afluență, îngheșuială. Într-un mare muzeu (și acestea sunt multe), un mare tablou mic nu se vede. La Luvru, *Mona Lisa* este, de fapt invizibilă, nu poate fi văzută, nu poate să opereze, este redusă la condiția de operă moartă, de criptă a artei: cine să-i mai poate surprinde celebrul și misteriosul surâs de la 15 metri, în țarc?

Ca să poți fi văzut și admirat trebuie să pictezi mare. La Prado, *Meninele* lui Velasquez sau așa-numitele „*Picturi negre*” ale lui Goya pot fi

admirate chiar și în condiții de îngheșuială. În condiții muzeale, supusă condiționărilor muzeale de receptare, pictura (modernă) de șevalet pierde, devine inevitabil *divertisment*. Câștigă, în schimb, marile suprafețe renașcentiste și cele recent moderne.

Căci pictura, și arta în general, nu mai trebuie considerată exclusiv sub specia *esteticului*, a unui estetic, ca să spunem așa, *adăugat*, special, a unui *regim special*, „artistic”, al percepției. Lupta internă pentru autonomie a artei a avut drept consecință externă segregarea, ghettoizarea artei. Muzica trebuie considerată, *etic*, artă a auzului, arta de a auzi în general, de a auzi lumea, de a percepe auditiv realul. Iar pictura trebuie considerată, *etic*, nu ca un regim special, aparte, al vizibilității, ci drept *artă a văzului*, drept *arta de a vedea* (lumea, realitatea etc.). Artă formează vizibilul, „formează ochiul”. De asta simt marii artiști nevoia să picteze, uneori, mare, de-„biedermeierizând”, dez-„imperializând” condiția esențialmente politică, definitiv subversivă a artei.

Ceea ce, popular-filosofic, ne-am obișnuit să numim, metaforic, „ecranul conștiinței” ar trebui literalizat, înțeles în sens literal. Tablourile marilor artiști trebuie privite, sub semnul urgenței, ca *tablouri și ecrane ale conștiinței*: ce nu trebuie să nu vedem, să ne ferim să vedem. Actuala așa-zisă „civilizație a imaginii” distruge și blochează tocmai formarea conștiinței ca „ecran”. Pentru că prezintă imagini deopotrivă *încheiate, complete și în desfășurare*, dar orizontal, lateral, nu pe

profundimea de străpungere, pe perpendiculara etică, de „lectură”, a privirii, distruge arta de *hipernarațiune* și ca *viteză de transport metaforic* care te include și te somează. Literalitatea este șocul invizibilul, de-nevăzutul, intolerabilul care respinge, care te trimite. Privim, suntem treziți pentru că suntem priviți, pentru că ceva *ne privește*, cere, tocmai, să fie făcut imagine, să intrăm în suportabil, în vizibil.

Marile tablouri trebuie privite ca *ecrane ale conștiinței*. Pentru a salva nu atât arta de *divertisment*, ci pentru a ne salva mai ales pe noi înșine, învățând, nu ferindu-ne să vedem. La televizor și pe ecrane, în general, nu se vede, nu se poate vedea nimic.

Și ce-ar fi dacă, vorbind despre „literatură” de data aceasta, *Metamorfoza* lui Kafka, de exemplu, ar fi, de fapt, hipernarațiunea, anti-„povestea” istorie pur și simplu? Dacă am începe să percepem așa arta? Ce s-ar întâmpla? Cum ar arăta lumea?

Din punctul de vedere al artiștilor, metaforă înseamnă *forșare* (cum o numea, literal, Eisenstein a *gândirii, trimitere la gândire* prin expunere a *literalității* asocierilor ascunse, „metaforice” dezvăluire și mai ales *denunțare* a corespondențele oculute care fac, care țes, care sunt realitatea „paranoia critică” a lui Dali, mult îndrăgita de Lacan. *Metaforicitatea* esențială a artei în viziune artiștilor nu este aceeași cu *metaforizarea* la care privitorii (sunt îndrumați politic și economic să supună) arta, pentru a o castra, pentru a-i neutraliza șocul, apelul. Ochiul, urechea și lectura noastră *metaforizează* natural arta, adică o reduc și o separ de urgență, de *utilitatea* ei imediată. Metaforizare esteticoid pentru a nu fi nevoiți să trecem la acțiune. Toate marile opere sunt apeluri politice la acțiune prin percepție.

**BANCA
COMERCIALĂ
ROMÂNĂ**

Sponsorizare de la
**Banca Comercială
Română**

Director:

Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

*Revista este membră a Asociației
Revistelor, Imprimeriilor și Editu-
rilor Literare (A.R.I.E.L.),
înființată în baza Hotărârii
judecătorești și recunoscută
de Ministerul Culturii și Cultelor*

*Revista „Luceafărul” este editată
de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la
Uniunea Scriitorilor din România
NU și de la Ministerul Culturii și Cultelor*

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul
publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box
33-57, la fax 0040-3187002, sau e-mail:

abonamente@rodipet.ro, subscriptions@rodipet.ro
sau on line la adresa www.rodipet.ro

nocturne

stelian tăbăraș

Dintre definițiile cu care îmbrăcăm tot ce cunoaștem, printre cele mai inepte îmi par a fi cele din domeniul absolut prioritar, cum ar fi cele din gramatică sau din sfere imediat îndatorate gramaticii. Și ele dăinuie în niscai cute ale subconștientului, unde nu mai umblăm. În fond, nimeni nu se mai întoarce să verifice dacă într-adevăr doi ori doi fac patru, cu atât mai puțin savanții matematicieni. Subiectul a „făcut” chiar literatură, dacă e să amintim acel *Cum am învățat românește* al lui Negruzzi, sau vestitul episod „Trăsnea” din *Amintirile* lui Creangă, sau *Un pedagog de școală nouă* de Caragiale. Desigur aceste fixări în literatură au avut în vedere și absurdul memorării definițiilor inepte.

Într-o vreme, teoria literaturii luase un avânt neașteptat pentru înaintarea disciplinelor surori, ce se autoreglează din mers. Ideologia marxistă considera teoria literaturii în sistem cu practica literaturii: toate domeniile trebuie să aibă o „teorie” a lor, nu există o teorie fără o practică. În realitate, așa-zisa teorie literară are doar rolul de teorie a științei literaturii, altceva, evident, decât literatura însăși. Dar să revenim la definiții. În domeniul prozodiei - prea puțin dezvoltat, poate și din cauza disoluției „moderne” a genurilor și speciilor literare - se spune despre metaforă că este „o comparație căreia îi lipsește un termen”. Absolut fals și reducător! Se uită că „un termen” al comparației este permanent prezent în patrimoniul mental pentru a avea cu ce să comparăm partea văzută a aisbergului.

Norii

Mecanismul gândirii este infinit mai vast decât *exprimatul*, decât *exprimabilul*. Doar în momentul în care dorința de paralelism explicite și manifestă se mai păstrează comparația „la doi termeni” prezenți. Iată, în acest sens, o comparație migratoare prin literatura română: Alecsandri, spirit mediteranean, stătea în conacul său de la Mîrcești înfoclit cu cele mai călduroase blănuri, privind pe geam „cumplită iarnă” la doar primii fulgi de nea și încheia catastrofic „Vai de cal și călător!” Dar, între asemenea versuri deprimante, se ivea totuși o rază de speranță mediteraneană: „Soarele rotund și palid/ se străvede printre nori/ ca un vis al tinereții/ printre anii călători”. Avem de toate aici: și personificare, și comparație și metaforă. Melancolia, care nu se prea știe din ce rezultă, îl va fi impresionat mult pe Eminescu atunci când a reluat metafora norilor umblători fără sens previzibil, în *Trecut-au anii*: „Trecut-au anii ca nouri lungi pe șesuri”. Foarte discret Eminescu a adus în prim-plan eul său poetic: nu soarele este un „vis al tinereții”, ci anii trecuți implacabil sunt un izvor de melancolie.

Aș mai comenta acel „se străvede”, cuvânt pe care orice știutor de română îl are în hară: discul său mintal, dar despre care nu știu să-l folosesc și pus la treabă altcineva înaintea lui Alecsandri. Iar la Eminescu, armonia sonoră punctul de unde emite propria tristețe, euritmia ș.a. ne fac să nici nu mai observăm „abaterea” de la gramatica formală atunci când spunem „pe șesuri” în loc de „peste șesuri”.

Poate și datorită acestor doi poeți ai noștri privim mai mult norii ca pe o trecere a timpului ne simțim mici, mici de tot și... măreți.

Ecou de pași în memorie

**Marius Traian
dragomir**

A dispărut dintre noi - s-a retras din acest penibil plan al existenței, periferice, poate lui inacceptabilă, și totuși de el încă iubită, a ființei - s-a stins din viață Marius Tupan; cu întreg sufletul, devenit percepție imobilă a tragediei, am avut drept primă dorință să și adoptesc numele împreunându-l cu un cuvânt strălucitor, suprem, într-o sintagmă colositate acum două mii de ani, spre a onora purtătorul unui destin istoric ilustru: nu mai este acum, aici, „Marele Marius“. Cuvintele mi s-au părut că sună clar și le aud precum un adevăr - totodată o răzvrătire umară, însoțind un zâmbet pe care să îl îndrept sinistru, adresându-l unei universale și evidente nedreptăți. Ai Domnului suntem așa, oricând, fără excepții, în lumea imanenței care ne-a fost dată, nemeritându-ne și nemeritând-o, precum și în veșnicia transcendenței pe a cărei cale, pentru fiecare dintre pașii noștri, numai Dumnezeu ne poartă.

Am avut lângă Marius un sentiment neabătut al prezenței permanente, al continuității neîntrerupte întru efort, viața intensă, deschisă gândului, faptei, încercărilor, timpului. Dacă ar fi fost să caut să ghătesc ce ne este dat nouă, celor care împărțăm o contemporaneitate agitată, fragilă, primejdioasă, într-o mie de moduri, atunci probabil că pentru Marius Tupan aș fi dat drept sigur un viitor îndelungat, de vitalitate, putere devotată idealurilor artei sale și forță creatoare. Ca Marius, omul viguros, pozitiv, generos și bun pe care îl știu să nu mai fie, dacă mi-ar fi venit în minte, fie și pentru o clipă, un astfel de gând, l-aș fi considerat lucrul cel mai imposibil, l-aș fi socotit, într-o perspectivă imaginabilă, eventualitatea cea mai absurdă. Dar tragedia nu ar fi ceea ce este dacă nu ar evolua devastator, pe un fundal, pe un ariere-plan de absurd. Să fi simțit, cumva, Marius că acum, tocmai acum, el se împlinește rugăciunea poetului; „dă, Doamne, fiecăruia a sa moarte, care din a sa viață vine...“?

Când a mai dispărut - precum tot se întâmplă în aceste decenii - de lângă mine ori din orizontul spiritului meu câte un om, un prieten, o ființă respectată, îndrăgită, am avut dorința să deschid o carte anume, la o pagină exactă, spre a reciti cu evlavie un fragment bine știut. Am revăzut, cu durere și credință, versetele ultime ale **Evangeliei după Ioan** ori una dintre paginile finale din **Conacul de Faulkner**. La trecerea lui Marius Tupan în neființă - la trecerea sa spre adevărata ființare - am deschis, de curiozitate, o carte, un volum Eliot - **Four Quartets**, între celelalte poeme ale sale - spre a parcure știutele versuri: „Time present and time past/ Are both perhaps present in time future,/ And time future contained in time past“ spre a rămâne apoi cu privirea atintită asupra cuvintelor atât de simple „Footfalls echo in the memory“.

Marius Tupan va fi mereu prezent în secolul literaturii române care a fost și al său, în secolul probelor extreme, la care poate fi expusă condiția noastră omenească - mult prea omenească. Pentru el timpul trecut și prezentul vor fi mereu prezente în viitorul culturii noastre, așa cum acest viitor a fost un permanent punct omega al vieții sale de acum trecute. Existența lui a fost mișcare, pașii vieții și creației sale vor marca mereu, cu ecoul lor, memoria noastră și, cu siguranță, nu doar a celor care l-au cunoscut ca om și i-au fost prieteni, ci și a celorlalți, toți aceia pentru care el s-a dovedit sau va fi, devenind în timp, exclusiv scriitorul.

Marius Tupan a aparținut vremii sale printr-o inegalabilă voință de a-i da acesteia o nouă formă; el a fost, dinaintea schimbării aceluiași 1989, după acesta și până în ultima clipă, un om al tranziției deja împlinite a spiritului nostru, cultural, comun, colectiv, tocmai printr-o personalitate strălucitoare, iradiantă, intens originală, mereu nouă și, în aceeași măsură, echilibrat, bine temperat, măsurat originală. El este omul culturii dintotdeauna și, nu mai puțin, un model al chipului scriitorului și creatorului de cultură postmodernă. Pe de altă parte, Marius Tupan a fost contrariul absolut al vremii sale, pe care a contrazis-o în toate dimensiunile prin care se definește alienarea, deconstrucția perversă a acesteia.

Nu doar se publică tabloide - trăim o existență tabloidizată prin toate modalitățile structurării și deconstrucției ei. Ne aflăm în epoca tabloidului generalizat. Marius a fost un om de o mare complexitate, neabătut în atașamentul său pentru ansamblul valorilor culturii, și s-a arătat astfel în epoca sa, în mediul pe care ea l-a creat, ca vector al literaturii, sensibilității și gândului exprimat în limba română, în „Lucașfărul“, cât și în toată comunicarea sa omenească. Într-o vreme a tuturor improvizațiilor, el nu a clădit decât pe fundamente culturale solide și pe un talent a cărui abundență excludea cu totul tentațiile exteriorității. Într-o actualitate grav afectată de criza profundă a fidelității, Marius a fost persoana cea mai puțin atinsă de mișcarea ori gestul infidel, atât în relațiile sale cu ideile și principiile, precum și în cele cu prietenii sau colegii, de care se afla apropiat prin profesie și vocație. Sub aparența exprimării unei depline libertăți omul azi excelează, mult prea des, prin conformism. Marius a urmat constant doar îndreptări ce veneau din propriile sale convingeri. Într-o lume ursuză, agresivă ori fals optimistă, crispată în veselii și bucurii contrafăcute, inautentice, Marius a fost o prezență luminoasă, pasională și caldă - cea mai adevărată întrupare a încurajării.

Locul lui Marius Tupan este - cu tot sfârșitul său fulgerător și neașteptat - perfect definit în sufletele noastre, în cultura română, în istoria romanului românesc, în istoria publicisticii unuia dintre cele mai grele și mai încărcate de răspundere momente ale acesteia. Fără Marius Tupan însă, mișcarea culturală și creația literară din România vor mai fi aceleași?

Sunt un om norocos

**marius
tupan**

Așa cum citiți: sunt un norocos. Mulți, care-mi știu activitatea, vor zice de îndată: ori nu mai e întreg la minte, ori are tulburări de caracter de aruncă astfel de cuvinte! Cum adică, nu primește nicio subvenție de la Ministerul Culturii pentru „Lucașfărul“, de a ajuns să întindă mâna la capul podului pentru a ține revista în viață, nu i se finanțează trilogia de undeva și el se crede un ales.

Da, dar câți s-au născut în județul Mehedinți, acolo unde, în timpul războiului, profitând de faptul că localitatea sa se afla într-un crater și că războinicii nu se abat pe căi periculoase, un primar dibaci a arat toate drumurile ce se îndreptau spre Scorila, pentru a-și pune sătenii la adăpost. I-a apărât de moarte, izolându-i. Iluzii! Numai că această bravură a declanșat operațiunea mea narativă, **Batalioanele invizibile**, întinsă acum pe 800 de pagini.

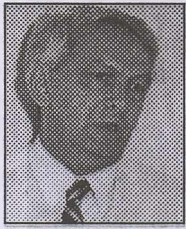
Tot acolo, în Mehedinți, o altă persoană, pre numele ei Ștefan Odobleja, i-a netezit calea lui Norbert Wiener spre Premiul Nobel, inspirându-se din scrierile conjudețeanului meu. Dacă savantul de la Dunăre era atât de risipitor, am considerat că-i momentul să mă înfrupt și eu din bogățiile minții sale, astfel că am studiat cu atenție **Psihologia consonantistă**. Și, cum se obișnuiește, i-am răstălmăcit-o. Ocupându-se de control și comunicare, savantul se străduia să umanizeze mașina și să mecanizeze creierul. L-am prins: ignora contribuția Domnului. Așa am ajuns să scriu despre prezența particulelor divine în toate procesele vieții, după care mi-am închipuit „Legea determinărilor simpatetice“, relație dintre indivizi și dintre astre, dar și dintre corpurile cerești și indivizii Terrei. Miru Rozeta, personaj investit de mine cu puteri paranormale, mi-a rezolvat multe situații care nu se întâlneau la tot pasul: doar e un vizionar. Nici acum nu știu dacă performanțele lui sunt într-o mică parte ale mele sau aparțin în totalitate Domnului.

Mi-am închipuit o țară, paradisul multor refugiați, învățaiți și afaceriști. Păi, acolo a întârziat o vreme Carlos Șacalul, unul din cei mai mari criminali ai lumii, pentru a pregăti, împreună cu Ben Laden, **Tricontinental**, o organizație teroristă îndreptată împotriva Occidentului? Despre proiectele și căderea acestora am scris multe pagini. Pe tărâmurile acelea s-a ascuns un individ care, după ce-a organizat un **Caritas** în țara lui și a fugit cu banii, a declanșat un război civil. Ca să nu fie dibuit, s-a deplasat în toată lumea - alături de un marconian, ținutul meu fictiv, care mi-a vorbit apoi de odiseea balcanicului. Vă asigur că multe situații sunt rupte din peripețiile lui mundane. Câți au norocul, într-o viață, să întâlnească o tranziție originală, cu zeci și sute de fete și fățarnicii? Eu n-am făcut altceva decât să talmăcesc o parte din evenimentele și întâmplările epocii noastre care, se pare, mi-au marcat până și stilul: că acesta nu-i doar omul, ci și faptele care-l determină.

Dar, cu toate astea, n-aș putea spune că sunt și un individ orientat. Dimpotrivă, par mai dezorientat decât oricând. Ce lauri aș căpăta dacă aș scrie despre uși batante și combatante, despre persoane părăsite și gări dosite, despre îngeri păzitori și zaraze melancolice. Pentru toate astea îți trebuie o anume croială, de care eu n-am avut parte: numai fiindcă sunt un om norocos.

E bine știut că, în breasla noastră, printre scriitori inspirați mai supraviețuiesc și cei expirați!

(articul publicat în „Lucașfărul“ nr 40/2006)

caius traian dragomir

Punctul de vedere al unui credincios asupra ortodoxiei actuale

Lnainte de a ajunge la subiect cer iertare lui Dumnezeu, Bisericii și cititorilor pentru că mă declar, cu însumi, un credincios. Așa doresc și, cât de cât, încerc să fiu, dar în rest nu îmi rămâne decât să repet cuvintele Evangheliei: „Cred, Doamne, ajută necredinței mele“. În titlu, am dorit să spun doar că reflecțiile mele asupra credinței ortodoxe nu sunt unele lipsite de implicare sufletească.

Încerc să fac, pentru o mai bună înțelegere și pentru simplificarea demersului, câteva referiri analogice. Mulți intelectuali români se plâng de slaba penetrare a creației culturale a României, îndeosebi a literaturii, în spațiul altor civilizații. Sunt acuzate, pentru aceasta, instituții ale statului român, lipsa de capacitate și decizie a diplomației noastre culturale, obtuzitatea (inexistență sau redusă și rar manifestată) a Occidentului, reaua dispoziție (față de noi) a străinătății (cu totul neadevărată, fals invocată). În realitate, lucrurile sunt simple. Noi nu producem cultură în intenția expresă a exportului, deci o cultură care să stea, de când se constituie în proiect, sub semnul voinței de universalitate. Când lui Michelangelo i s-a reproșat lipsa de asemănare a portretelor statuare funerare, ale lui Lorenzo și Giuliano de Medici, cu modelele, artistul a răspuns: cine va mai ști peste o mie de ani cum arătau aceștia? Stendhal a afirmat, cu o clară convingere, că el scrie pentru mijlocul secolului XX - de bună seamă raportându-se la o posteritate de numai un secol, se dovedea încă prea modest. Ceea ce nu este făcut să invadeze absolutul nu are viață lungă, nici măcar pe propriul teren de apariție.

Sunt convins că o economie - economia unei țări, a unui sistem, a unei formațiuni suprastatale - nu se dezvoltă și, practic, nu contează, dacă nu atinge nivelul maxim de performanță mondială, cel puțin într-un domeniu. Industria automobilului și electronică românească au ajuns, în perioada colapsului comunismului, la penibilul lor eșec întrucât - asemenea și altor ramuri industriale din economia României - fuseseră concepute spre a face față nevoilor de pe o zi pe alta ale unei singure țări, și aceasta săracă. Coreea de Sud - pentru a nu mai vorbi despre Germania, Franța, Japonia, Italia, Anglia și nici atât despre SUA - a pornit să cucerească segmente întregi ale producerii și comerțului internațional, iar succesul a fost pe măsură.

Velasquez, Tizian, Vermeer, Durer, Van Gogh, Cervantes, Goethe, Hugo, Beethoven nu și-au organizat creațiile - se vede bine în tot ceea ce avem astăzi ca patrimoniu spiritual - pe seama ideii de a satisface o comunitate umană limitată, ci, respectându-i pe contemporani și națiunile lor de proveniență, de la pretenția de a ridica disponibilitatea estetică și culturală a omului până într-un nivel de nedepășit.

Catolicismul este, prin definiție, o biserică universală; poziția sa în lume arată autoritatea și valoarea creștinismului în tot universal uman. Există credințe care aparțin mai curând unor comunități constituite, etnic sau cultural, relativ exact, chiar dacă nu este niciuna închisă, întrucât nu ar mai fi o credință. Acestea manifestă, la fel ca și creștinismul, vocația unei îmbrățișări universaliste a spiritului - a spiritului absolutului și a celui individual. Creștinismul este însă, în chip substanțial, o religie universalistă. A nu manifesta în mod complex, complet, în toate formele și în toate planurile existenței sale, universalismul, ar fi pentru religia lui Iisus o mare greșală. Bisericele

Reformei nu își manifestă mai puțin energie universalismul, în care cred, și proba este chiar vocația internațională a radicalismului religios american.

Ortodoxismul a fost expus unor mari șocuri istorice, nu în calitate de credință ca atare, ci prin afectarea vectorilor naționali și de civilizație pe seama cărora era purtată ca fiindare și realitate seculară. Ortodoxismul are în esență sa o enormă vocație universalistă - și prin aceasta nu este obligat la a contrazice această dimensiune a altor culte și nici nu are de ce să o facă. Pare să fie însă - religia ortodoxă -, prin condițiile geopolitice și geoculturale în care își dezvoltă istoria, mai puțin asertivă în privința universalismului său.

A rămâne pe un palier limitat și limitant, în domeniul spiritual sau în orice alt domeniu, inclusiv în unele activități comparative triviale, ca de exemplu cea a economiei, ar însemna să nu împlinescă tot ceea ce Dumnezeu i-a dat omului de făcut, iar credincioșii își doresc în mod sigur și speră să vadă înfăptuit.

La începutul acestui deceniu, am avut sentimentul că lumea greacă încearcă o nouă afirmare - în planul universalismului - a credinței noastre. Acum, drept membre ale Uniunii Europene, sunt trei țări majoritar ortodoxe. Să mai avem oare mult de așteptat ca să constatăm declanșarea adevărată a elanului ce se schița vizibil, cu o vreme în urmă, în Atena?

Identitatea lui Mefisto

Faust este, desigur, întruparea spiritului germanic ori, poate, omul european sau cercetătorul, savantul - cercetătorul absolutului, eventual - sau omul în general; cine este, însă, Mefisto? Desigur, câtă vreme Faust trebuie socotit a fi omul universal, finița umară în care se regăsește întregul destin al creației care aspiră la parcurgerea drumului de la imanentă la transcendentă, atunci Mefisto este, așa cum ni se spune adesea, explicit, Satan, deci hascatâr, inamicul, dușmanul omeniirii, „cel care veșnic îi pâra pe semenii noștri înaintea lui Dumnezeu“. Cine este, însă, Mefisto în viziunea goethiană asupra lui Faust, ori în aceea, cu mult mai actuală, ca problematică, datorată lui Thomas Mann?

Oricât am insista să privim mitul faustic drept un simbol general, trimițând la o reprezentare globală a umanului, merită să observăm că în persoana legendară a lui Don Quijote omul își află o definire încă mai complexă; Faust își vede culminația spirituală, prima culminație, aceea care precede și pregătește pactul diabolic, în cunoaștere. Don Quijote se regăsește împlinit -și, într-un anumit sens chiar este - prin pasiune și retrăirea vie, deși onirică, a trecutului. Ni s-au relevat, și explicat, elementele identității lui Don Quijote (Miguel Unanumo, José Ortega Y Gasset - **Don Quijote și destinul culturii europene, Viețile lui Don Quijote și Sancho Panza, respectiv Meditații asupra lui Don Quijote**). Știm cine a fost Don Quijote și Sancho, dar cine oare era vrăjitorul Merlin? Mergând înspre originile literaturilor: în ce raporturi identitare se afla Paris cu marii eroi greci ai Războiului Troian? Prinții greci apar în epopeea homerică drept oamenii unui legământ - fiul lui Priam, favoritul Afroditiei, corupt de aceasta, se proiectează, își proiectează, evoluția pe un fundal de senzualitate, estetism și, eventual doar, iubire, totul fluctuant și, astfel, nesigur.

Diavolul este cel care separă, cel ce se așază „de-a lătul“, taie drumul, este factorul de poticnire pe calea unui efort îndreptățit sau meritoriu.

Ce altceva decât să pună piedici elanurilor nobile făceau vrăjitorii istoriei Cavalerilor Mese Rotunde? Gestul lui Paris nu a generat decât dezbinare, nu s-a tradus decât prin declanșarea unor propoziții ireconciliabile și a unui conflict devenit model de tragism.

Restrăgând reflecțiile, raportate în acest exercițiu estetic la problema faustică, va trebui să notăm neîntârziat caracterul straniu, tenta disimulatorie, umbrele și ascunderile tulburătoare, deși dificil de remarcat și descris exact, se simt mereu, se lasă bănuite ori de câte ori ne aplecăm privirile asupra inevitabilului personaj Mefisto. Să observăm modul în care intră în scenă Mefisto, în marele poem dramatic goethean, spiritul malefic obține din partea Atotputer-nicului, permisiunea de a-l ispiti pe Faust, așa cum, altădată, un înger decăzut asemenea lui reușise în cererea sa de a verifica devotamentul credința, fidelitatea lui Iov. Frământările lui Faust îl fac însă pe Doctor să ceară, înainte de orice alt demers, ajutorul unui spirit al pământului. Apariția acestuia mai curând îl înspăimântă pe savant. Mefisto este însă o apariție trezind iluzia omenescului, a persoanei într-adevăr obișnuită cu existența terestră: el îi spune lui Dumnezeu ceea ce ne spunem și noi astăzi, continuu, unii-altora: „acolo jos totul merge din rău în mai rău“, iar pe oameni îi numește „acești bieți draci“. Prima intrare în contact cu frământatul profesor Mefisto o face sub chipul unui student răcăitor (să zicem vagabond).

Spirite gravitând în jurul maestrului supraveghează atent demersul satanic. Urmarea este bine știută, dar merită să fie reținut ceea ce fusese întrucâtva o selecție pe care Faust însuși o făcuse, parcă semiconștient, în lumea spectrelor, pentru asocierea sa, în perspectiva unei devastatoare aventuri existențiale. Vocația faustică nu apare ca fiind exclusiv una a cunoașterii, ci și a smulgerii din pământul generator, din spațiul provenienței sale - el nu se află doar în căutarea forței care să îl susțină și să îi satisfacă dorințele puternice, rezultate din frustrările efortului și timpului; crede în insolit, în miracolul care izbucnește asemenea unei jerbe de artificii.

Thomas Mann concepe **Doctor Faustus**, la sfârșitul celui de-al doilea Război Mondial, ca o explicație și o încercare de scuză a germanismului cu privire la marele dezastru al națiunii sale și al lumii. Perspectiva din care întreprinde acest demers este aceea a maturității depline, a unui spirit detașat de naționalism, apreciind, total și obiectiv în același timp, valorile culturale ale lumii nordice, manifestând o enormă înțelegere pentru primejdiile ascunse tocmai în actul de cunoaștere și în cea mai elevată civilizație și cultură. Referințele sale sunt Goethe ca model al creației germane, forța inovatoare a artei din lumea în schimbare, nouă, muzica unui Arnold Schoenberg, drept exemplu - amprenta faustică, plus cea mai dificil de ocolit derivă, tentația, înclinația, pentru Mefisto, pentru apropierea de acesta, pentru pactul devastator. Dacă ne vom aminti că prima versiune a lui Faust (**Urfaust**) de Goethe aparține anilor 1773-1775, că prima parte a lui Faust scriitorul o publică în 1808, iar al doilea Faust apare în 1932, realizăm exact în ce măsură sunt asemănătoare descărcările în mitul faustic ale tensiunilor și tragediilor la care au asistat două dintre cele mai mari genii ale culturii europene.

Faust este omul culturii - ce iradiază din tradiția unei civilizații - Mefisto (Klaus Mann scrisese, de asemenea, un **Mefisto**, înainte de război) nu are ce altceva fi scris decât „străinul“ precum Merlin în lumea hispanică sau Paris în cea greacă. Străinul este incitatorul, ușor de confundat cu „dușmanul“ sau cu „acel care dezbină“. Mefisto spune în versurile lui Goethe despre el însuși că este spiritul care, aflat pe calea răului „veșnic face numai bine“. Până la ce punct Mefisto este un personaj permanent cifrat? În fapt, el știe foarte bine că fără provocarea „străinului“, Faust, Don Quijote, Agamemnon, Ulise nu există, iar, consecutiv provocării, ei vor aduce în lume și vor suferi doar răul pe care oricum îl poartă în ei.

O nouă grilă pentru volumul secund din *Moromeții*

Chiar de n-ar fi fost ucis brusc, la 16 mai '89, de mâna lungă și indiscretă a Securității, la această dată se finaliza o moarte lentă, declanșată de cine știe când și accentuată prin presiunile exercitate în urma apariției *Delirului* (1975) de serviciile secrete, inclusiv de KGB care-l acuza pe Marin Preda, în presa sovietică precum că face apologia mișcării legionare în România și a personalității Marelui Ion Antonescu.

Romanele lui Marin Preda sunt toate cu o tentă politică, personajele lor polemizând neterminabil întru descifrarea esențială a evenimentelor majore ale istoriei, exemplul cel mai elocvent rămânând, indiscutabil, cel al lui Ilie Moromete care se regăsește în Partidul Liberal. Toată această problematică e repusă în discuție de scriitorul și publicistul Dumitru Ion Dincă în mai mult decât o sută de articole publicate în 2007 la Editura Omega din București și intitulată *Din poiana lui Iocan în agora Căldăreștilor*.

Titlul deosebit al exegetului subliniază dimensiunea polemică a romanului *Moromeții* și arată că proprietatea, adică deținerea de pământ, îi asigură strălucitului protagonist sentimentul plenitudinal de libertate. Se mai emite și ipoteza că, scriitor orgolios pe bună dreptate, implicat în istorie prin multiple modalități, Preda, dacă ar fi apucat Revoluția din '89, s-ar fi retras de pe arena politică haotică a tranziției, așa cum procedează și protagonistul volumului secund al *Moromeților*, cartea cu o pronunțată amprentă politică și cu cele mai directe accente polemice din toate cărțile apărute în intervalul 1947-1989. Apărut în 1967, acest volum a fost considerat un eșec, "un compromis ideologic", și criticii au evitat comentarea lui, cu excepția lui Eugen Simion.

Romanul în discuție stă sub semnul "pacului cu diavolul" și el surprinde răvășirea familiei rurale sub tăvălugul cotelor exorbitante și al socializării forțate a pământului, țărănul român pierzându-și identitatea și, implicit, sentimentul relativei lui libertăți și al independenței de care lui Moromete îi place să utilizeze deseori, inclusiv pe patul de moarte.

La peste două decenii de la anihilarea, de către comuniști, a partidelor istorice, Marin Preda pune problema sistemului politic pluri-partid. Celebra e, în acest sens, replica bătrânului Moromete: "Cum poți dumneata să guvernezi fără opoziție"? Respectiv, în continuare: "Crezi dumneata, continua bătrânul, înconjurat de prietenii lui liberali, că numai dumneata ai dreptul să vorbești în numele țării și ăilalți să nu zică nimic"?

La cinci ani de la încheierea, cu tobele și trâmbițele ideologice de rigoare, a cooperativizării agriculturii în România, efectele nefaste ale distrugerii proprietății, deci și a libertății în sensul ei moromețian, se făceau simțite în modul de a gândi și de a se comporta al țărănului român, alienat și dezrădăcinat, lipsit de repere sociale, politice, morale, familiale, religioase etc.

Prin 1950, în satul Căldărești din județul Buzău, sunt trimiși mai mulți oameni de condei, printre care și Marin Preda, să ia

pulsul evenimentelor pe viu, cum se spunea în limbajul de lemn al epocii, urmând ca aceste evenimente să fie fructificate în viitoare scrieri cu vădit și scontat rol propagandistic. Satul găzduit, printre primele care se lăsaseră colectivizate, opusese oarece rezistență în a face pasul decisiv spre dezastrul previzibil. Localnicii își omorâseră vitele ori se internaseră în spitale de psihiatrie.

Dumitru Ion Dincă petrece și el o lună, însă după trei decenii și ceva, în satul din inima Bărăganului și încearcă să refacă timpul consumat acolo de părintele *Moromeților* și, în acest scop, stă de vorbă cu căldăreștenii care-și mai aduceau aminte de ziaristul firav și cu ochelari cu lentile groase din pricina multelor dioptrii.

Volumul al doilea al romanului țărănesc al lui Marin Preda "demască distrugerea satului românesc", spune învățătorul Ion Gh. Radu. La conducerea satului ajunseseră niște nevoiași. Partidul unic de coloratură moscovită se bazase pe oameni fără credit moral, poltroni și delatori de jalnică speță. Preda nu s-a grăbit să scrie în ziare, nici măcar în "Contemporanul" al cărui trimis special era, articole sfărătoare despre prosperitatea epocală a căldăreștenilor, sau opere inspirate din viața acestor truditori altminteri destul de debusolați, ci a așteptat 17 ani până să dea la iveală o carte, dar nu de gloriificare, după rețete realist-socialiste, a regimului comunist, ci una în care, rămânând în sfera comandamentelor cultural-ideologice ale "iepocii de aur" să-și plaseze îndoielile răspicate, rostite de omul depășit, chipurile, de evenimente, nealtul decât Ilie Moromete, cu privire la mersul istoric, al societății. Cât de mult iubeau țărani colectivismul s-a văzut în iarna lui '89 când au devastat sediile, grajdurile, magaziiile, sistemele de irigație și tot ceea ce avea tangență cu agonizanta agricultură socialistă și cooperatistă.

În volumul secund al *Moromeților* există un episod care parcă anticipează pofta pantagruelică a țărănilor de a-și lua înapoi bunurile mobile și imobile cu care "intraseră" în c.a.p.-uri, și anume cel în care sătenii duc acasă la ei grâul proaspăt treierat, când cineva lansase zvonul că vin americanii să-i elibereze. În realitate, tancurile care se deplasau dinspre Buzău spre Slobozia, în cadrul unor aplicații militare de mai mare anvergură, erau tancuri sovietice până la ziuă, forțele de miliție cărora li se aduseseră întărituri din toate județele vecine au recuperat de la bieții gospodari grâul până la ultimul bob, dacă nu cumva și ceva pe deasupra. Afacerea a fost mușamalizată, se-nțelege din ce considerente propagandistice, dar există bănuiala că la această bagatelizare a unui eveniment care pune în cea mai proastă lumină ideea de chiar legitimitatea cooperativizării și a politicii clarvăzătoare a partidului infailibil ar fi contribuit și scriitorii aflați în sat pentru documentare, mulți sustrăgători de grâu nutrinți în sinea lor ideea că-și datorau, în mare parte, lăsarea în libertate și datorită ziaristului cel mai tăcut și cel mai lipsit de gesturi aferate ei care avea, de bună seamă, o perspectivă proprie mult mai profundă asupra vremurilor lipsite de răbdare. Episodul de la arie a trecut întocmai în *Moromeții II*.

Dumitru Ion Dincă, spre a scrie în 1982 cartea *Piramidele Bărăganului* (se mai purta încă reportajul literar) ajunge, așadar,

pe urmele lui Marin Preda, în satul Căldărești. Scopul era, și nu neapărat singurul, să cerceteze fenomenul de trecere a realității brute în ficțiune. E găzduit de părinții poetului Gheorghe Ene cu care încearcă să reconstituie trecerea, e drept că extrem de scurtă, a tânărului Marin Preda prin acest sat și, din aproape în aproape, descoperă unele prototipuri de personaje. Tuturor acestor intervievați, reporterul le plasează și o întrebare despre musafirul satului lor de acum trei decenii. Mai toți sunt, în 1982, oameni în vârstă și băntuiți de nostalgii roșii, nemaiprididind să se laude cu trecutul lor ilegalist și cu cel în care au pus bazele cooperativei agricole în 1948. Majoritatea se simt oameni realizați, au copii cu studii superioare și așezați pe la casele lor; toți au avut funcții de conducere, fac, altfel spus, parte din nomenclatura locală. Excepție face Gheorghe Matache autor el însuși al unui jurnal în stil moromețian - tipul activistului atipic și care calcă vântos în toate străchinile moralei de partid; chefuiește cu chiaburii, are o aventură cu o moașă comunală din Bâsca-Chiojdului unde fusese trimis să inventarieze bunurile unui moșier, face pușcărie, ispășește la Canal pentru alte ieșiri nonconformiste ș.a.m.d. Din amintirile acestor oameni se conturează portretul la tinerete al unuia dintre cei mai buni prozatori români din veacul trecut. Iată-l pe viitorul scriitor în viziunea unui căruțaș sau țăran cu diplomă de socotitor, Constantin Căruțașu (poreclă schimbată în renume). "Pământul, adică Bărăganul nu se schimbă cu nimic. Numai în oameni clocote alt timp. Și ziaristii sau scriitorii, mai întâi de toate la astea erau atenți. Atâta cât puteam noi băga de seamă Măria Banuș era prezentă mai peste tot. Ceilalți păreau așa ca niște inspecți puși să cântărească. O, Marin Preda! Nici nu i-am auzit glasul. Se uita la tine de după ferestrele ochelarilor, că nici nu-ți dădea bine seama ce vrea și deodată, hodoronc-tronc, îți puneă câte o întrebare. De pildă, mie. Eram în biroul meu de socotitor. El a coborât de la camera oficială a ceapeului, de la etaj adică, a intrat în birou, a dat bună dimineața, așa sfios părea, și deodată "cum stați cu pontajul". Pe moment, m-am îngălbenit. Scriitor, scriitor, dar poți să știi dacă nu-i trimis de-acolo, de undeva? Bine, zic eu. Și pe urmă dă, Căruțașule, socoteală. Cât face un om la sapă, cât face o femeie la legat snopi, cât unul la curul batozei, ce mai, toate buclucurile. Noroc că, de felul meu, sunt om hotărât și mă bazez pe ceea ce fac. Cam așa erau scriitorii, mai ales Marin Preda. Îi vorbeai de una, de alta, aveai impresia că nici nu te ascultă și el nota în *Moromeții totul*" (p-68).

Din poiana lui Iocan în agora Căldăreștilor reunește pagini de exegeză literară, de reportaj, de interviu și de laborator de creație românească, ea intrigându-l pe cititorul de orice vârstă prin a-l invita la parcurgerea volumului al doilea din *Moromeții* ca pe o carte în care colaboraționismul e, ca și la George Călinescu, unul parodic, fie și în măsura în care să asigure escaladarea furcilor caudine ale cenzurii, frăția de cruce cu dracul ținând până la trecerea punții peste miasmaticul râu ideologic a cărui albie purulentă e încă un focar de infecție ce nu va putea fi anihilată pe deplin nicicând.

(ion roșioru)

Lecția despre proletari, burghezi, țărani și aristocrați

felix nicolau

Nu știu dacă **RealK** a lui Dragoș Bucurenci (Polirrom, 2004) a devenit o „carte-cult în România noastră îmbăcșită de prejudecăți și provincialism“, așa cum susținea, la apariția ei, Florin Iaru. Știu doar că, din cauza lipsei unui fir epic, romanul nu poate fi povestit. Definiția romanului - dacă se poate vorbi despre așa ceva - este atât de largă, încât explodează prin aglutinare infinită. În cazul lui **RealK** s-ar putea vorbi despre un roman de atmosferă, concentrat asupra efectelor produse de diversele droguri.

Reacțiile produse de cocaină au mai fost studiate în romane moderne. Mă gândesc mai cu seamă la **Mitraliera de lut** al lui Pelevin și la **Romanul cocainei**, scris de M. Agheev, prezumtiv însuși V. Nabokov. Romanele rusești menționate înregistrează senzația post-prizare mai mult ca pe un prilej de a descrie acțiuni și coșmaruri nebunești. Vizionarismul, revelația și comportamentul ciudat, inclus în economia relațiilor, făceau farmecul scrierilor lui Pelevin și ale neverificabilului Agheev.

Bucurenci își construiește diferit narațiunea. Aș spune că în tipar douămiist. Adică fără eșafodaj și derulare evenimentială reperabilă. Oriunde ai deschide cartea, rezultatul este același. Protest împotriva receptării burgheze a efectelor produse de droguri și a consumatorilor, **RealK** este, în același timp, o enciclopedie în materie. Autorul s-a documentat serios și a inserat în subsol substanțele multdorite, ca și termenii specifici jargonului drogaților, majoritar anglistice.

Dar să vin *au pied de lettre*, cum se zice. Același Florin Iaru, în *Prefața necesară și inutilă*, țipă că ar fi dat cu manuscrisul de toți pereții dacă s-ar fi confruntat cu același realism minimalist care a buruienit literatura română. După lectură, *evrika!*, iată că nu a găsit nimic care să-i displace. Și totuși, deși ni se spune că „Domnului Bucurenci îi repugnă mizeria și mizerabilismul“, scrierea sa conține multe situații mizerabile. E și normal, dacă ținem cont că ne mișcam într-un mediu intoxicat și adesea interlop. Dar, într-adevăr, autorul se dovedește nu de puține ori pudibond și sensibil la stomac, ceea ce stârnește enervare sau ilaritate. Ca și mâncătorul de opiu al lui Thomas de Quincey, și naratorul lui Bucurenci se erijează într-o ființă rasată, cuprinsă însă de lehamite din cauza confruntării cu urâtul atotînconjurător. De aceea pomeneam de infuzia de douămiism.

Structural vorbind, cartea nu are un schelet interior. Nu mizează pe *story*, pe construcția de personaje sau situații dramatice. Este ceea ce se întâlnește atât de des în literatura română, adică un fel de roman-moluscă, nevertrebrat. În *Cuvântul înainte* se recurge la clasicul artificiu al jurnalului găsit/preluat de narator și doar adaptat în vederea publicării. Jurnalul lui Dragoș, ținut pe un blog, conține texte dintre care „multe sunt inspirate din povești reale, multe sunt abureli de distrus cu creierul prăjit“. Luându-și distanța convenabilă față de așa-zisul narator, montatorul de texte, adică Andrei, înșiruie capitole fără legătură între ele, mai toate despre droguri și acțiuni în gașcă, întregul funcționând ca un protest la adresa conformismului și prejudecăților burgheze. Mesajul anarhist este însă rostit andante, fără izbucniri gen A. Vakulovski sau proiecte antisociale în stilul lui Palahniuk.

Ab origine, a fost plantată cânepa, acest *primum movens* universal, substanța primă (*īōóéá*) care dă temei unei realități ce nu-și află justificarea în sine. Urmează *băgarea în venă*, după care se poate trece la consemnarea istoricului drogurilor injectabile (ketamină, ketased, ketaved, special K, keta). Minuția descrierii reacțiilor este cea care asigură autenticitatea volumului - o autenticitate de enciclopedie medicală: „Ketamina este un psihoactiv foarte puternic, efectele variind de la ușoare halucinații până la experiența numită *K-hole*, în care plutirea în afara corpului, călătoriile psihedelice și conștiința propriei morți (am tradus corect *near-death experience*?) sunt extrem de convingătoare“.

Dragoș e un *junkie* superior, în căutarea de experiențe piramidale (mulțumesc Mușatescu). De aceea nici nu poate huzuri la un loc cu amicii: „Aștia nu se trezesc niciodată din viață. Mai dă-i dracului de viețuși“. Amicii sunt și ei *timbrați*, adică țin sub limbă, până la dizolvare, cartonașele îmbibate cu LSD, *proletari* (dependenți de heroină), *țărani* (ketaminoși), *burghezi* (pastilați), *intelectuali* (consumatori de iarbă și de coca) ori *aristocrați* (consumatori de rarități: timbre, opiu, ciuperci).

Paginile sunt pigmentate cu desene și inscripții naive, vizând spontaneitatea. Lipsa de construcție se vrea suplinită de crearea unei atmosfere confuze, *post festum*, adică specifice post-„ședinței de trippuală“. Asta nu înseamnă că stilul ar deveni contorsionat și abscons. Nu - cartea are, pe lângă documentare, meritul de a fi lizibilă, chiar dacă forează în spații halucinante și halucinogene.

Sunt multe pasaje simpliste, în consonanță cu desenele, dar nejustificate de context. Impresia este de idealism frustrat, adolescentin, ca în textele lui Ionuț Chiva: „Adevărul nu stă niciodată la masă cu bețivii. A trebuit să află într-o altă seară că el prefera compania selectă a sufletelor blânde“. O altă trăsătură douămiistă.

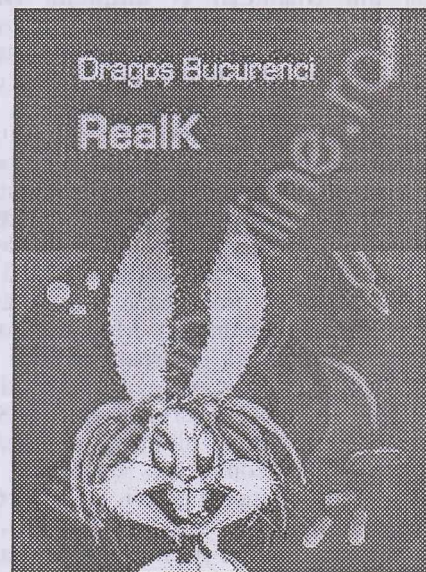
Valabile sunt descrierile stărilor de după prizare, în general asemănătoare cu cele din **Romanul cocainei**, dar nu la fel de subtile: „La un moment dat am conștientizat starea de zbor - *deci asta era!*, găsesc eu fericit că am priceput *despre ce era vorba*“, sau „rotație de 180 de grade și stupoare! Distanța pe care o aveam de parcurs se mărise considerabil“. Apoi: „pornesc sprintul și nimeresc în plasa de protecție, mă eliberez și, când să-mi iau avânt, nimeresc în privirea unui băiat care strângea scrumierele“; lipsește doar senzația de frig și de luciditate nefirească, menționate în celelalte două romane, ca efecte ale consumului de cocaină. În schimb, apar perceperea propriului corp ca fiind de sticlă și tot felul de toalete în care se „trage pe nas“ ori „se bagă în venă“, ca la Claudia Golea.

Ironia și umorul nu sunt punctele tari ale autorului, însă el recuperează la capitolul sarcasmului soft, intelectualizat, și al gesturilor tandre: „Întodeauna mi s-a părut un gest de mare iubire să-i oferi cuiva primul trip“. Uneori, nu foarte des, este adus în scenă și spectacolul umanității descătușate, demi-animalice: „privirea a tăcut, mușchii s-au revoltat și a mugit, mugea cu ciudă, crâncen“. Căci la ce bun să prizezi, dacă nu să te eliberezi de ticuri, ipocrizii și blocaje sociale? Căci nu de *fils și filles à papa/mama* ni se povestește, nu despre Țiriaci jr. de marțipan, ci despre suflete sensibile și chinuite, în fond romantice inadaptați. În cheie lejer-ironică se și vorbește despre acest *romantism târziu*. „Am văzut ochi verzi. Verzi ca planta lui

Cristi pe care am prăjit-o în toaster. Domnișoară, în ochii tăi îmi privesc zâmbăreț un viitor la care nu am dreptul să sper: un loc cu verdeață, unde nu este nici durere, nici înfrustare nici suspin“.

Din fericire, autenticitatea suferinței provocate de inadaptație este machiată și travestită în tot felul de intertextualități, parafrazări și pasi-tișe. Spun din fericire, pentru că Dragoș Bucurenci nu dispune de energia sufletească a lui Kerouac ori Burroughs. În plus, el chiar este doar un scriitor, o oglindă încadrată de o ramă fasonată elegant. E de apreciat că nu se dă drept cine nu este și nu joacă teatrul lamentabil al omului din subterană cu program și distracții de funcționar - așa cum vedem atât de des în jurul nostru.

Apar, totuși, multe devieri, care blochează fluxul narativ, deși, dacă stăm să ne gândim, ele sunt firești pentru un supradotat inadaptaabil. Tot un drog este și răsfrângerea în jocurile de computer, confundarea mâinii unui prieten cu mouse-ul sau consumarea știrilor de la ora 5. Episodul cu tatăl care-și tratează cele trei fiice ca pe niște neveste se integrează nasol în eșafodajul narativ, chiar dacă este elaborat în stilul unui basm postmodern. Mai amuzantă este descrierea *negrului* de la baza personalității *albului*: *negrul* fiind latura responsabilă, dar plafonată.

funcționarească, pe când albul este jumătatea care zace pe divan - exact reunirea androgenică a lui Oblomov cu întrepidul Stolz.

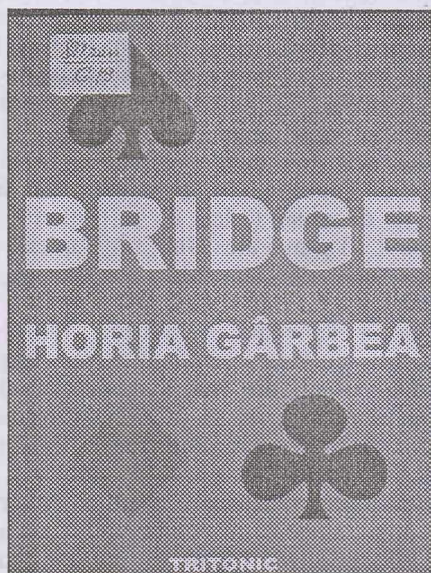
Apoi iarăși droguri, filme, băute povestite de departe, fără vizualizare și detalii - doar consemnarea unificării senzațiilor într-o megasenzație: „Asta-i nenorocirea cu K-ul: în trip totul capătă o coerență cristalină care se opacizează în câteva minute după ce-ți revii“. O luciditate vizionară și nirvanică, totodată, a cărei amintire nu-ți permite să te împrăștii în percepțiile pulverizate și banale. De aici și nevoia, imperativul recidivei.

Este inserată și o minipiesă de teatru despre „traficul de bere“, un proces kafkian și hazliu prin simpla înlocuire a cuvântului tabu. Amuzante sunt și tripputiurile dadaiste: „Las-o-n tripul ei de treabă!/ Băga-mi-aș tripul!/ Trippui-m-aș în ea de viață!/ Ce tripu' meu e asta?/ N-ai, bah, trip în tine!/ Fute-mi-ai tripul! Să trippuiești într-un mulți ani, mă, băiatule!“ etc. Tripul devine cuvânt magic, sesam-ul care deschide și închide orice fantă de viață, menținându-te etern într-o „Castalie a drogurilor“. Dar multe capitole sunt „pseudotrippuri“, *difficiles nugae*, profunzimi abordate la modul flecar.

Concluzia? Dacă nu o carte-fetiș, cel puțin una din care înveți mai multe decât de la o emisiune de specialitate, și nu imposibilă la lectură.

Mereu în dispoziție ludică, mereu gata să declanșeze hârjoana postmodernă, Horia Gârbea își demonstrează și talentele de instructor al meselor de joc. În **Bridge în 41 de povestiri vesele**, Editura Tritonic, București, 2005, prozatorul execută aplicații de pedagogie modernă. Din fericire nu știu o boabă de bridge, așa că m-am putut concentra în căsuțe la calitatea literară a textelor care dezvoltă strategii cartoforice în contexte culturale insolite.

În jurul mesei de joc se adună eroi din toate timpurile și dintr-o mulțime de cărți. Ca în călătoriile lui Alice, lumea se transformă într-un joc cu reguli fixe și strategii complicate, în care anticipația, flerul și cunoașterea limbajului corpului sunt la mare preț. Trăgând spuza pe turta bridge-ului, de la întrebarea pragmatică a unui filosof tribal din Kenya: „trăim ca să mâncăm sau ca să fim mâncați?“, se ajunge la interogația mai serioasă a unui bridge-addict londonez: „trăim ca să jucăm sau jucăm ca să trăim?“. Iacătă o postmodernă bătălie a cărților (de joc), în care marea ceartă nu este între antici și moderni, ci între asul de treflă și dama de caro.

Nu e de șagă! Jocul le dă de furcă detectivilor celor mai mediatizați: Hercule Poirot, Miss Marple și comisarului Maigret. Găsind masa de bridge părăsită, dar cu donele puse pe față, pentru analiză, cei trei se întrec în supoziții sumbre cu privire la dispariția misterioasă a jucătorilor. Crimă, clar, dar care este mobilul? Dilema se rezolvă prin emergența din pivniță a adversarilor scufundați după o sticlă de vin.

Hamlet, și el, încă din adolescență se întreba: „O fi sau nu o fi de manșă?“. Ulterior, maturizându-ze, dubitația devine mai precisă: „A fi sau a nu fi Dama de pică bine plasată?“. Prin contaminare, și în Poiana lui Iocan se încinge ditamai bridge-ul, consemnată fiind izbucnirea pasională a lui Țugurlan: „O bag în... adineaorea mă-sii dacă are sub zece puncte și cinci cupe! Îi iau gātu'!“

Dar nici să fii prea dibaci nu e bine, căci atunci Nașul se prinde că puștiul cu gura mare știe cam multe pentru un mafirot începător: „Măi, băiatule, dar tu știi o grămadă de lucruri de care tipii noștri n-au habar! Nu cumva oi fi de la FBI?!“ La Scotland Yard se joacă, la fel, bridge pe rupte.

La cele patru mese aranjate conform punctelor cardinale (povestirea este prevă-

„Așa era bridge-ul copilăriei noastre“

felix nicolau

zută la început cu un desen cu „mâna“ pe care o are fiecare jucător) iau loc și Albă ca Zăpada cu alaiul ei de pitici. Ba se așează până și maștera, cu gânduri rele, însă, hehe, vremurile s-au schimbat și frumoasa refugiată în pădure o admonestează: „Sigur, măicuță, se vede că ai îmbătrânit și matală. La levata a doua trebuia să te schimbi pe treflă“. Nici Ali-Baba nu mai face nicio scofală dacă nu este inițiat în aturi și pici majore.

„Că vorba ceea: șoarecele când nu încapă în bortă, își mai leagă și o tighă de coadă“. V-ai prins? Se putea să lipsească de la partidă tocmai duhliul de serviciu? Căci „așa era bridge-ul copilăriei noastre, plin de descoperiri și topuri inoncente“. Eu, unul, îl cred, zău, și deloc nu mă minunez să-i văd licitând pe Baloo, Baghera, King Louis și pe Mowgli. Păi ce? N-au și ei dreptul să se bucure de o distracție mai bărbătească? Dacă până și pirații nu mai dau buzna așa, ci le dau clienților șansa să-și apere avutul și femeile cu asul pe masă. Cred că nici Conan Doyle habar n-avea ce cartofori strașnici erau Sherlock Holmes și Dr. Watson. Pe Alice o știam isteată, așa că nu ne mirăm zgomotos când le face șlemul Pisicii de Cheshire, Iepurelui Zăpăcit și Pălărierului Nebun.

Acuma să nu vă închipuiți că autorul are manii culturale. Nu! Uite, până și Mița joacă bridge la magazinul de electrocasnice și câștigă o grămadă de aparate sofisticate, de-l lasă pe Mitică *bouche bée* când se întoarce din delegație. Bine, bine, dar frigideru' ? A, nu, pe ăla l-am luat în rate, cu giranți. Aici i se înmoaie genunchii lui Mitică, că doar știa el că „la magazinul cu pricina n-ai nevoie de giranți!“

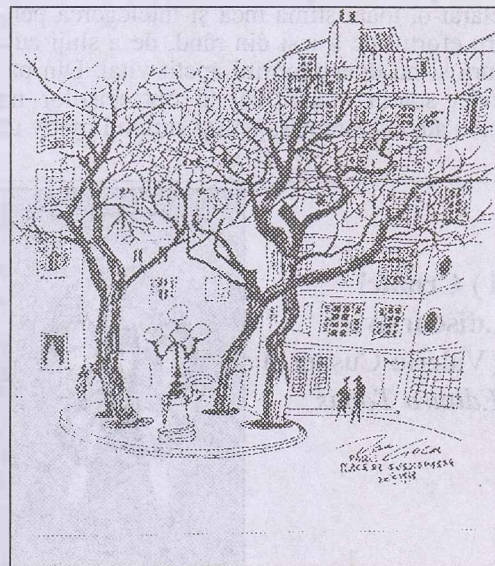
Extraordinar ce pricepuți sunt pe flanc bichonii, dogii și setterii! Cei trei mușchetari îi străpung pe soldații cardinalului cu un retur de caro, astfel că își vor aminti râzând de dona respectivă și în **După douăzeci de ani**. Deducem că bridge-ul e un joc al naibii de periculos, ca o menajerie cu ușile de la cuști lăsate vraise: „la bridge, ca și la circ, cine greșește cât de puțin este mâncat, la propriu, numai că la circ îl înghit lei, și la bridge - partenerul“. De aceea și Harap-Alb este pe punctul să o mierlească dacă nu e atent la caralele și cupele din mâna Împăratului Roșu. Noroc că îl țin de vorbă, să-i mai treacă spărietura, Gerilă, Setilă, Flămânzilă, Păsărilă.

Nu mă bag, nu știu boabă de bridge, dar nu pot să nu-l înțeleg pe prințul din Levant bătut la cap de regele-tată să se însoare odată. Ba se organizează și selecție de fete, din care rămân numai patru, jucătoare, bineînțeles, căci prințul: „fiind mare jucător, cum să iasă în lume cu o soție care licitează aiurea sau cade la două pici?“. Deci se încinge o partidă serioasă între burlesc și pretendente. Până la urmă, trei dintre ele se dovedesc maestre ale jocului. Ca să scape de tărăgăneală, prințul e gata să le ia pe toate. Nu-i așa! Regele se luptă cu inflația și nu-și

poate permite trei nurori. Atunci „tânărul a cercetat iar dona și felul cum au jucat fetele, s-a gândit îndelung și pe care credeți că a ales-o? Firește, pe aceea care avea sânii cei mai mari!“

A scrie pe înțelesul tuturor, chiar atunci când este vorba despre un subiect de nișă, este meritoriu. Poate „înțeles“ nu este cuvântul potrivit, dat fiind că cei care nu știm bridge, la sfârșitul lecturii tot ignoranți rămânem. Așadar, este o abilitate lingvistică de a atrage cititorul printr-un stil dinamic, fără încărcătură artificială, prin utilizarea unor fraze calculate exact cât să nu obosească. Mai este apoi tratarea în regim de oralitate nepretențioasă a unor referințe culturale arhicunoscute. Lectorul se simte astfel și amuzat, dar și deștept, întrucât trece fără efort prin două filtre: unul, al jocului de bridge, altul, al culturii frecventate tocmai undeva prin școală. Aceasta este fața umană a postmodernismului. Demitizarea, care nu înseamnă desființare, îmblânzește mimeticul superior prin infuzia de umor, îl democratizează. Totodată, intertextualitatea și hipertextul sunt eficiente în măsura în care se înțelege că *ajunge zilei complicația ei*, ca să parafrarez **Noul Testament**. Trimiterea culturală și citatul sunt deja paveze împotriva comercialului. Dacă mai apelăm și la un stil elaborat până spre rococo, atunci clar că vom extermina cititorul *sincer*, adică cel doritor de impresie, de emoție, amuzament/întărire și mai puțin de comparații între maniere.

Aceasta este performanța lui Horia Gârbea - pe de o parte să-i culturalizeze pe jucătorii de bridge, iar pe de altă parte, să-i momească pe profani cu scenete de joc în care sunt distribuiți actanți culturali care numai bridge nu jucaseră în lunga lor existență livrescă. Bineînțeles, ar mai fi și latura narcisistă a autorului, care ne demonstrează că, printre altele, e și un manipulator performant de valeți, popi și dame.

liviu grăsoiu

Prezența absentului

Incredibil de bogată (*numericeste*) se prezintă, la circa trei decenii de existență, generația '80. Încurajată de unii de la început, în pofida reacției de respingere manifestată clar de literații și ideologii aserviți „principiilor” lui Nicolae Ceaușescu, privită cu neîncredere de destui comentatori nedependenți de comunism, această generație s-a impus mai ales prin forța reprezentată de solidaritate, de acțiunea în grup, de sprijinul ce și l-au acordat cu generozitate scriitorii între ei. Individualitățile s-au remarcat cam greu, doar vocile câtorva beneficiind de caracteristici proprii, atât în proză, cât și în poezie, dramaturgie ori critică și istorie literară. Cine ar parcurge în liniște cartea lui Radu G. Țeposu consacrată congenerilor săi ar constata lesne cum unele promisiuni nu și-au respectat statutul, rămânând în stadiul de talent neîmplinit, cum alții s-au instalat într-o formulă estetică nu atât originală cât comodă pentru a transmite ceea ce au avut de transmis, cum alții au tăcut mai bine de zece ani, publicându-și cărțile (cu sau fără discernământ) abia după 1989, cum mulți au fost și s-au trezit înregimentați în noile experiențe postrevoluționare, îmbrățișând moda timpului, în fine cum cei mai descurcăriți au intrat în politică, în presa scrisă, în audiovizual, prinzând chiar poziții cheie în haosul democrației originale de la noi. Și s-au mai grăbit unii să își facă loc prin negarea confrăților mai vârstnici, adică a aceluia ce au format generația '60, impusă fără dubii mai ales prin racordarea la puternica tradiție a literaturii interbelice. Surprinzător mi se pare însă felul cum apar, te miri unde și când, autori al căror nume a circulat mai puțin sau deloc, autori incluși biologic (și chiar estetic) între optzeciști. Când le parcurgi cvurile poți fi chiar impresionat de tenacitatea multora, bucureșteni sau provinciali din orașe apreciate pentru contribuțiile lor culturale ori chiar intelectuali ambițioși, ce se străduiesc ca orașul/provincia unde trăiesc și lucrează să se ridice și pe treptele spiritualității prin ceva aparte. Față de ei, am mai declarat-o, toată stima mea și înțelegerea pentru efortul de a ieși din rând, de a sluji cultura și nu doar propriul apetit vital. Din păcate, soarta noului val al optzeciștilor nu prea are culoare roz, pentru simplul motiv că

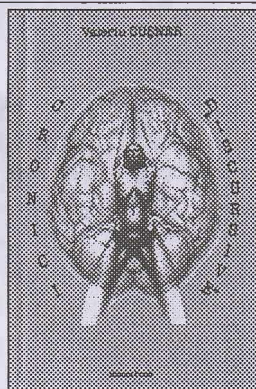
imensitatea titlurilor, lipsa de autoritate a editurilor, concesiile făcute celor care își subvenționează cărțile împiedică o receptare normală a creațiilor propuse, atât din partea cititorilor (deruta în sector a ajuns la cote înalte), cât și din aceea a criticii, depășită de cantitățile ce sufocă frecvent calitățile și buna credință. Sunt convins că majoritatea grafomanilor se găsesc între optzeciști deoarece abia după 1990 au putut să se manifeste nestingheriți. Până atunci îi mai oprea nu cenzura, cât atitudinea redactorilor profesioniști de la editurile, puține câte erau.

Invasia semnalată adesea mai are ca efect și neincluziunea multor nume în dicționarele recent apărute, care nu au practic cum ține pasul cu imprezvizibilele capricii dictate de autorlăc. Se înregistrează însă și nedreptăți față de oameni ce nu s-au zbatut să intre în grațiile criteriilor și a cercurilor create instantaneu, în funcție de câteva interese (și chiar de opțiuni estetico-ideologice). Unul dintre ei este ieșeanul Aurel Ștefanachi, poet, prozator, jurnalist, născut în 1951, jurist prin formație, revoluționar în decembrie 1989, inițiator al editurilor TipoMoldova și Edict Productions. A debutat cu volum în 1980 (*Poeme*) a tăcut preț de un deceniu, după care a revenit spectaculos, aș spune, cu versuri, eseuri, proză scurtă, publicistică, în total vreo 11 volume, scoase în paralel cu articolele scrise pentru revista „Moldova” și pentru săptămânalul „Timpul”, printre fondatorii cărora s-a aflat. Tradus în spaniolă, franceză, rusă, a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România, a primit premiile Asociației Scriitorilor din Iași (1995) al revistei „Convorbiri literare” (2005) și Premiul de excelență pentru literatură acordat tot de filiala ieșeană a Uniunii. Contribuția i-a fost recunoscută și de oficialități prin acordarea „Meritului Cultural” în grad de cavaler (2004). Și totuși, Aurel Ștefanachi nu-i înregistrat în principalele dicționare scoase în ultimii ani și nici măcar de acela consacrat scriitorilor ieșeni (1997). Motivele nu le cunosc, știu însă că semnătura sa apare foarte rar prin presa de specialitate, că nu-i de găsit în enumerările criticilor și că nu a colaborat cu emisiunile culturale ale Radiodifuziunii, cauzele fiind pesemne discreția sa și ignoranța redactorilor printre care m-am aflat până nu demult. Aurel Ștefanachi, absentul din instrumentele de lucru firești mi-a trimis în urmă cu niște luni o plachetă de versuri (*Oglindă plutind* - Ed. Tipo Moldova 2006)

și ediția revăzută din *Curcubeul din hol* - dispoziție amoroasă (Editura Timpul - 2006). Convins că informația mea este cu totul incompletă, îmi permit unele observații neluând în seamă ceea ce ar fi scris colegii în alte publicații. În *Oglindă plutind*, Aurel Ștefanachi dezvăluie din plin trăsăturile poeziei optzeciste, mai vizibile întotdeauna la componenții curentului, decât la starurile ce ies din tiparele respective, conturându-și propria individualitate. Aurel Ștefanachi, un sentimental mascat, se refugiază în prozaism, apelând la contraste adesea violente (*O amintire a gândului meu despre mine*). El forțează metafora (*O amintire*) preferă exprimarea eliptică (*O zi din noaptea trecută*) iar alteori devine debordant și ilogic (*Transcedere și luciditate*), sau mizează pe derutarea cititorului compunând un poem întins până la saturație, unde dorita subtilitate omoară orice fior liric (*Idem*). Nu odată apar probleme cu gramatica, acordul și forma de plural a unor substantive provocând nedumerire (*Contemplație*), iar dorința de a fi la unison cu alții distruge lirismul prin vulgaritate (*Zi plină cu pești, Elegie*). Titlurile nepoetice nu înseamnă practic nimic, acoperind germenele de idee (*O analiză a stării de spirit*). Reușitele sunt de căutat în meditații (*Ce este vremelnice în același timp sau Suprema ta amintire* - poate cea mai frumoasă și rezistentă piesă a volumului, emoționantă, antologică). De altfel, piesele de reținut nu-s puține, eu unul preferând *Toamnă, În genuchi, Un alt poem de dragoste* (păcat de un titlu atât de neinspirat...) și mai ales *Gol* (când aplecarea spre tradiția descântecului se dovedește benignă).

Atenția acordată banalului, faptul divers (cu sau fără semnificație) se vedește și în *Curcubeul din hol*. Subtitlul *Predispoziție amoroasă* nu se justifică, fiind pus pe copertă în scopuri comerciale. Evident, Aurel Ștefanachi prozatorul și gazetarul se situează, calitativ, deasupra poetului. Autorul vede multe, alege cât îi trebuie, stilul său are nerv, concizie, iar faptul divers are toate onorurile cuvenite. Cele mai neașteptate gesturi, reacții, comportamente rețin interesul gazetarului, ale cărui șanse de a fabula par interzise din start. Titlurile sunt aici bine alese, captarea cititorului petrecându-se subtil, inteligent și cu mijloacele ziaristului rafinat. Iată o sumedenie de titluri în concordantă cu demonstrația făcută fără pedagogie ieftină: *Un stol de găște a intrat în biserică; Lenjerie fină, Uzurpare de interese, Dintr-o amintire*. Sunt pagini întru totul remarcabile. Prin ce a scris până acum Aurel Ștefanachi, optzecistul este un absent indiscutabil prezent și respectabil.

1) **Cronici „discursive“**
(Valeriu Cușner)
Editura Tomis

2) **Și veți trece prin vamă ca fluturii**
(Nicolae Sârbu)
Editura LIMES

3) **Pârğa III**
(Octavian Doclin)
Editura Modus P.H.

Harta mișcătoare a literaturii (VI)

alexandru george

Așa cum am arătat în serialul pe care-l închei acum, comunismul a lăsat un patrimoniu literar haotic (după un cuvânt pe care el l-a popularizat fiindu-i total opus), o mare brambureală, în care o multime de scrieri valoarea se amestecă derutant, până la anulare, cu opere false, voit sau neintenționat falsificatoare. Anii imediat post-decembristi au însemnat o răsturnare a unui edificiu stăruirot programat, după o doctrină „științifică”, schimbătoare până la absurd. Încă de acum un deceniu, am asemuit evenimentul cu aglomerarea de trenuri întârziate, despre care uneori nici nu se știa că vor sosi, pentru că însăși existența lor pe astă lume nu mai era semnalată, dar care au găsit o multime de garnituri, mai ales pe liniile favorizate, deloc dispuse să le facă loc sau să se urnească din el.

(Față de evenimentele survenite ulterior, imaginea aceasta a mea, pentru care am fost feliicitat de unii cititori ai mei, se cere completată cu faptul că, mai ales tinerii scriitori, mai impetuși, ca toți tinerii, au ales altă cale, aceea de a folosi mijloace de locomotie mai moderne, elicoptere, de pildă, sau chiar avioane cu reacție și au trecut peste gara cu pricina, lăsând totul în urmă ca și cum ar fi fost un morman de fierărie veche, inutilizabilă, dacă nu chiar neantul.)

Imaginea aceasta, mai mult expresivă decât exactă, așa cum se întâmplă când faci literatură, n-a fost dezmințită de tot ceea ce a urmat, numai că Timpul m-a silit să revin și să reflectez și cu ajutorul lui... Am ajuns curând să mă întreb: „Oare n-a fost așa totdeauna?” Istoria literară care raționează un material haotic, descoperind „direcții”, „curenți” pe orizontală, dar operând și apropieri sau respingeri pe baza specificității fiecărui artist în parte, nu ne induce în eroare asupra situației de fapt, într-un nume „moment” care în istorie poate avea o durată destul de lungă?

Să ne gândim la începutul secolului trecut: în jurul lui 1900, după *Istoria...* lui Lovinescu, s-ar fi produs erupția sămănătoristă, adică a poporanismului naționalist cu accente mai ales țărăniști, dar și marcând sentimental apusul boierimii „de țară”. La apariția „Sămănătorului”, care a fost chiar proprietatea poetul Șt.O. Iosif, acesta avea la activ două volume de poezii care intră esențial în definiția curentului. Venirea lui Iorga (întâi colaborator, apoi director) găsește o echipă gata formată și foarte activă (în afară de Iosif, Chendi, Sadoveanu, D. Anghel, I. Scurtu). Destinul lui Oct. Goga, pe care istoriograful îl trec în fruntea „curentului”, se desfășoară în paralel cu acesta, cu tangențe ce rezultă din afinitățile comune. (Inițial revista avusese ca directori, în fapt onorifici, pe Al. Vlahuță și G. Coșbuc). Goga s-a afirmat substanțial la „Lucașfărul” lui Oct. Tăzlaşuanu și Ciura, apărut la Budapesta sub conducerea unui comitet în frunte cu Oct. Goga, înainte de afirmarea lui printr-un volum (1905). Apoi se mută la Sibiu, unde va deveni una din cele mai valoroase publicații ardelenești de dinainte de Unire. Ea e în modul cel mai firesc sămănătoristă, nu un satelit al revistei de la Bucuerești, ajunsă sub directoratul lui N. Iorga. Tot astfel sunt „Făt-Frumos” la Bârlad, condusă de Emil Gârleanu, „Ramuri” la Craiova, „Neamul românesc literar” (1908), dar mai ales „Cumpăna”, scoasă în 1909, după despărțirea de „Sămănătorul”, de către vechea echipă M. Sadoveanu, Il. Chendi, D. Anghel și Șt.O. Iosif.

În fapt, mai toate revistele culturale erau marcate de spiritul populist, pro-țărănișant, cu program de asanare morală al „Sămănătorului”, cu unele nuanțe, precum „Curentul nou” (1905) al lui H. Sanielevici, dar și venerabilele

„Convorbiri literare” sub conducerea lui S. Mehedinți sau „Viața românească” (1906) care abia după răscoalele țărănești se radicalizează, fără a se identifica cu socialiștii lui Gherea, dar precizându-și programul narodnicist.

Interesant e că în această monotonie (pe mai multe voci, uneori învrăjbite) s-a făcut auzit glasul lui Ilarie Chendi într-un articol de sfârșit de carieră, în care, în revista sa „Cumpăna” (nr. 1), deplânge lipsa unei direcții precumpănitoare și, ca orice spirit autoritarist, anti-liberal, constată varietatea formulilor artistice pe care le atacă în idei și persoane cu verva lui polemică binecunoscută. (Actualii denunțatori ai „haosului” au meritul, asemeni lui Chendi, de a blama un fenomen îmbucurător și atunci, și acum, care ar trebui să poarte alt nume.) Ce-i mai curios e că sămănătorii de toate tipurile nu iau în seamă (cum s-ar fi convenit) un fenomen cu care au fost contemporani, ba chiar i-a precedat: modernismul românesc, numit impropriu simbolism și care se lega de existența dramatică și pentru mulți repulsivă a lui Al. Macedonski, a revistei cu apariție sincopată, dar foarte stăruirotă aproape trei decenii și a cenaclului - poate prima grupare meritând această calificare, în jurul unui mentor.

Or, astăzi, din puzderia de publicații mai mult culturale decât exclusiv literare nu se citează din motive estetice aproape nimic, deoarece corifeii „mișcării” au ieșit din cadrul ei după primul deceniu al noului secol XX, în timp ce nu se poate face abstracție de rolul lui Macedonski în legătură cu T. Arghezi, I. Minulescu, I. Pillat, Gala Galaction, G. Bacovia, Al.T. Stamatiad, T. Vianu, Adrian Maniu, care vor schimba după război harta literară românească. (Să ne gândim și la Iuliu Cezar Săvescu, dar mai ales la Ștefan Petică, un caz unic, aproape miraculos de sincronizare cu Apusul, despre care G. Călinescu putea scrie cu uluire: „Aproape autodidact, prin grabă deși cu studii superioare el cunoaște perfect poezia simbolistă în chiar spiritul ei: Laforgue, Verlaine, Rimbaud, Mallarmé, Verhaeren, Henry de Régnier, Stuart-Merill, Remy de Gourmont, Francis Jammes, André Gide însuși, sunt înțeleși și devorați înainte de anul 1904. Și, mai uimitor, simbolii sunt urmăriți în ascendenții lor, prin prerafaeliții englezi, prin dulcele stil nou al lui Dante” (*Istoria literaturii române*, 1941, p. 606). Eu aș adăuga mai ales faptul că Petică nu e unicul în vremea sa, toți cei care s-au apropiat de Macedonski sunt formați în același spirit și, în fine, că toate acestea se petreceau în momentul când cel mai prestigios critic și îndrumător literar român, T. Maiorescu, recomandă pe povestitorii regionalști germani de mâna a teia și pe Victor Vlad de la Marina și pe I. Pop-Reteganul, iar de la tribuna Academiei preconiza întoarcerea la sănătoasa poezie populară sub forma unor artefacte din colecția lui Alecsandri!

E, așadar, de reținut că „Literaturul” (câtva timp cu numele schimbat) își desfășoară acțiunea pe mai multe vârste literare, în timp ce „Sămănătorul”, prin contribuția sa valabilă, e o revistă tipic generaționistă. Și de aceea am luat-o în discuție aici, pentru că la ora actuală bântuie acest concept și el cere neapărat o deslușire.

... Nu va apărea, deci, curios că toate aceste rânduri mi-au fost inspirate de un articol din

„Lucașfărul” iscalit de prozatorul Gh. Schwartz și care m-a reținut pentru o anume ciudățenie: domnia-sa își mărturisește amărăciunea că numeroasele sale volume de proză au trecut aproape neobservate de critică, nu au beneficiat de menționări pe măsură, de critici bune sau rele. Nu vreau să-i replic, deoarece îi cunosc prea puțin scrierile și nu pot evalua demisia criticii în acest caz. Aș risca afirmația că, după câte știu, proza sa de natură accentuat intelectualistă, chiar savantă, nu poate câștiga popularitatea dorită de oricine propune o operă literară. Ar mai fi, poate, relativa discreție și izolare care l-au oprit de la felurite combinații și aranjamente la care s-au delat alți confrăți, uneori celebriți pe plan mondial. În sfârșit, o presupunere ar fi că scrierile domniei-sale n-au nicio valoare artistică și cititorii lor experți au ezitat în fața unui verdict așa de crud. Eu nu sunt abilitat să-mi spun cuvântul și nici nu mi-am propus aceasta.

Pe mine m-a izbit afirmația că, făcând parte din generația intermediară (între șaizecești și optzeciști), aparține uneia „asasinată”! Or, eu însumi fac parte din ea. Am debutat în 1970-1971 cu patru volume și sunt, nu credeți?, încă viu. Mai mult decât atât: din norocire și domnul Schwartz e în aceeași situație, deși ca vârstă biologică n-aș zice că ne identificăm. Mai încolo, el citează un cuvânt ceva mai potrivit: „promoția” 1970 și nu-i trece pe fericiții care-i aparțin printre morți. (Ceva la fel de aproximativ impropriu este „promoția nedreptățită”, propusă de domnul Marius Tupan sau cea transformată în „sandvici”, după domnul M. Sin.)

Nu mai vreau să-mi plictisesc cititorii amintind de situația mea de șaptezecești, care am concurat la debut cu Radu Petrescu (în vârstă de 43 de ani) și cu Al. Paleologu de 50 care și-au adjudecat premiul, tânărul Petru Popescu refuzându-l cu indignare deoarece capodopera sa, un roman de succes, nici nu era prima lui carte. Eu am luat premiul pentru critică în anul următor, împreună cu Ov.S. Crohmăniceanu și cu V. Felea, care aparțineau cu totul altei „promoții”. Apoi comedia a continuat și N. Steinhardt a intervenit și el în aceeași promoție, iar Tudor Țopa n-a pierdut nici el ocazia la 47 de ani.

E aici urmarea ideii nefaste a lui Al. Piru de a împărți pe „decenii” evoluția literaturii în timp, deși nimic semnificativ nu se cuprinde în zece ani (la acest istoriograf un deceniu are 11 ani; pentru Marin Preda, popularizatorul acelei ficțiuni numită „obsedantul deceniu”, acesta are vreo 13-14 ani). În tot timpul comunismului tablourile, panoramele sau chiar istoriile literare s-au izbit de fenomenul necunoscut mai înainte a unei greu de cuprins și de expus *diacronii* și el s-a accentuat din fericire sau din nefericire mai ales în faza lui finală. Eliberarea post-decembristă l-a scos încă o dată la lumină. (Eu îmi revendic meritul de a-i fi semnalat importanța și insolitul împotriva blocaților și ignoranțelor care se mulțumesc cu recunoașterea netă printre atâtea hârtoape) că în timpul comunismului au apărut o serie întregă de cărți „bune”.

Despre lună

În noaptea asta luna-i silvană ca-ntr-un veac
În care-o adorase întreg poporul dac.

Mereu contemplativă, se-nfăpțuie taman
Unde foșnesc molizii Banatului Montan.

Apoi, părând o fee dintr-un eon ciudat,
Amețitor de tandră-mi plutește peste sat.

Și, lent prinzându-și boarea celestului voal,
Adună-n preajmă-i barzii de rang patriarhal.

Sau, când fotoni brodează la mine în perdea,
Gibigiana cred că a născocit-o ea.

În plus, noian de presuri, tixite cu talent,
Avan mi le stârnește la ceas noctiluscent.

D'apoi, cu vreo codană, au nu sub nimbul său
Mi-am dedulcit muștiucul, când fost-am-fost flăcău?

Ci, câte, despre lună aș depăna de zor
În pagini succesive, dar nu mi-s prozator!

Alt of romantic

„A tulit-o!“ (Cicero)

A câta oară fi-voi naiv și derutat,
Picnit de întrebarea dacă ai fost reală
Și tomite-nzestrată cu buletin de sat!),
Sau un heruv patetic, pictat în catedrală?

De-pozne-făcătoare fuseși, icoana mea
- Având catapeteasma și cazuri dintr-aceste! -.
Dar nu sunt eu acela să iau drept pildă rea
Trăznăile din stirpea făpturilor celeste.

Își răsăreau în ie mirozne de harbuz,
Balsam precum sub stele doar satele emană,
Că nu fusese modru cât să nu fac abuz
De o așa gustoasă aromă rustică.

Deci nu pricep, la rându-mi, nici astăzi (văleleu!),
Cum, într-un miez de toamnă cu nouri alandala,
Te-a capturat plecarea în șfung, din plaiul meu
Lăsându-mi, sub rubașcă, pustie catadrală!

Mor de viu

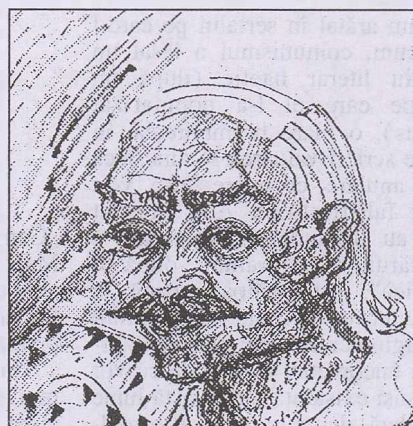
N-am murit nicicând de fericire,
Deși mor așisderea oricui,
Când începe rânza să se mire,
Primpregiur, că nicio jimblă nu-i.

Am murit de zeci de ori de sete,
Probozind vreun poloboc pustiu,
Sau de versuri d'astea: desuete,
Când rămneam altminteri să le scriu.

Mor chircit în izba-mi înghețată
- Hanțe nu-s și motorină, ioc! -,
Conștient fiind că, niciodată,
Doar să mor de lene n-am noroc.

Jinduind produse oareșcare,
Mor holbat la prețu' lor de cost,
Leafa-mi când, picnită de pudoare,
S-o mai scot prin târguri, n-are rost.

Mor cu tânga unei morți de bine,
Ori filat de bunii mei „amici“;
Alteori mai mor și de rușine,
Chit că boala asta nu-i de-aici.

gheorghe azap

Așadară, mor precum tot natul..
- Sau pe toți, dacă se-ntâmplă-n tren -;
Ori trântit - à la Ivan - de-a latul,
Sub capac de copârșeu scalen.

Mor și azi, mai abitir ca-n urmă
Cu o zi, stingându-mă în păs,
Îndurând muștrarea ce mă scurmă:
Ageamiu, printre netrebnici, că-s.

Și, cum nou nimica nu-i sub soare,
Dumirit până la capăt is
Cum că și-n repriza viitoare,
Când mai mor, nu am să mor de răs.

Se balansează lumea pe-o osie năucă

Se balansează lumea pe-o osie năucă
Și landul isihiei necât ni se arată,
Părând că ne pândește o bolgie șireată
În care orice frunză de suflet se usucă.

Și, câtă armonie am fost avut al'dată,
Frățește-mpărțită cu megieșe stele.
Ci unde-i seminția istoriei acele
Acum când, din oameni, ne-am preschimbat în gloată!?

Au nu cumva-l purcească-ntr-o vreo matracucă:
Anume să ne-mpingă spre faptele mișele?
(nici Dunărea, de care nu-i modru să ne spele!)

Apune sapiența, vâdindu-se caducă.
Și-am fost convins că monștrii nu-i chip să o străbată,
Că prea mi-am pus credința-n structura ei curată!

Mi-a plecat privighetoarea

A plecat privighetoarea, făr' de veste, și-am rămas
Paraxin ca nunatak-ul muntelui cel mai cărunț,
Închircindu-mă becisnic doară-n propriu-mi impas,
Cu al cărui machairodus zi și noapte mă confrunt.

A plecat privighetoarea: sprijin sufletului meu;
Mângâierea-mi burdușită cu ardoare și cu har!
Și-am rămas redus la karma celui mai căznit plebeu:
Scormonindu-mi sihăstria de insomniac bizar.

A plecat privighetoarea, ca un vis fluorescent,
Ocarina mea vrăjită; gindașu-mi sonor breloc!
Și-am rămas captiv în sine-mi ca un veșted penitent,
În caverna nopții albe hărăzit să mă sufoc.

A plecat privighetoarea, panaceul meu de tril!
Și-am rămas, fără de dânsa, mai suspect ca un intrus;
Mai pocit de solitudinii; mai năuc; mai inutil;
Mai cu toance-n plâns de dorul fetei care mi s-a dus.

Urme

Cerul se împarte în bucăți de pământ,
cu ochii ei
aș putea prinde lumea
și spațiul dintre noi
ca niște urme
nu foarte întregi,
dar prelungite,
buze de ceață
într-o dimineață de toamnă friguroasă.

Ne strângem bine palmele,
ne îmbrățișăm cu toate bucuriile
care credem că au viață,
în rest, suntem noi,
ne îndrăgostim, plângem și murim.
Ridicăm mai apoi
spații mari și aprinse peste toată lumea
care este gata să strige și să tacă.

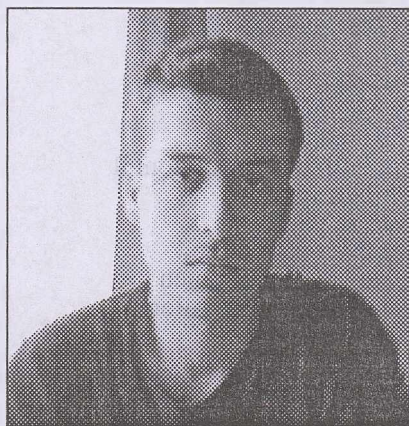
Acum nu sunt decât zăpezi
care îmi depășesc genunchii
și struguri necopti scuipați de noi
la întâmplare, direct pe nisip.
În rest, mai sunt și alte anotimpuri,
noi avem o singură viață.
Spațiul dintre noi lasă doar urme.

Paris

Ea stă să îmi sprijine lacrimile,
ele urcă peste fiecare val, peste fiecare umbră
care se rupe tremurând de emoție,
apoi, fără să spunem nimic,
prindem în gură secunde pline de lumină.
Mașinile rup zgomote de piatră cubică
exact peste picioarele desculțe cu degete
care se înfig în timpanele cântăreților ambulanti,
nu ne cumpărăm nimic, ne sprijinim
unul altuia uimirea,
ne facem portretul în dughene cu dulciuri,
tăcere născută în plin zgomot.
Ea stă și mă cheamă în podul palmei
fără să urce sau să coboare scările rupte
ale metroului în care am început să plângem
prima oară împreună.
Cu dinții tragem mai apoi iarba
și ne aruncăm în prima rostogolire a soarelui pe cer,
printre clădiri noaptea nu e zgomot, ci doar lumină
strângând degetele picioarelor la un loc.
Prin inimi trec vapoare pline de râsete și secunde
legănate la un loc.

Îngeri citadini

Fata aceea era ca un înger,
ea aducea și gonea bucuria de pe pământ,
putea prinde soarele între buze
și apoi să îl scuipe
tot mai aproape sau mult mai departe de lume,
de starea de dor a lucrurilor care o înconjurau,
ea își trăgea peste gene, umeri și sâni
aceeași cai răsăriți noaptea
peste curbura decolorată a unui dud,
mul era alb și altul albastru.
Fata aceea avea gleznele din oase
nai albe decât scoicile
prin care marea se naște de atâtea ori,
ea nu zgâria niciodată nisipul cu aripile
ce le purta peste aceleași culori.
Fata aceea era ca un înger,

andrei novac

mă pitula peste pielea, picioarele și părul ei,
peste pământul ce atât de delicat
îl mângâia cu pașii ei.

Stare de adio

Ar fi fost banal
să ne strângem în brațe
sau să ne vorbim,
ne-am fi lovit unul de oasele celuilalt
ca într-un parc uriaș
prin care ne-am plimbat
atât de demult, când nu știam
ce înseamnă moartea
și nici trecerea prin cuvânt,
suntem aproape ireali,
făcuți și lăsați în pământ,
aproape fiecare sunet poartă un mormânt.
Din parcuri nu se fuge niciodată,
prin ele doar se aleargă mereu.
Și noaptea și toamna cu palmele acoperind
ochii și tălpile respirând tainic asfaltul,
ar fi fost bine dacă pământul
nu s-ar fi rupt roșind,
ne-am fi lovit unul de oasele celuilalt,
o emoție a unui zâmbet spart.

Parisul în diverse forme

Ne țineam strâns de mână,
alergam cu sufletul la gură,
ne-am oprit în fața luminii,
am agățat de ea bucuria,
apoi, am tăcut din ce în ce mai mult,
apa își întorcea râsetele și bucuria către noi,
eram obosiți, simțeam altfel zborul,
cu dinții ne agățam de fiecare strigăt,
peste timpane sparte,
știam că îmi place
că din pământ vin toate aceste lucruri.
Cu ochii aș putea descrie tot,
ne țineam strâns de mână,
rosteam cuvinte pline de zâmbete și lumină,
din noi plecau vapoare
și oameni care vindeau suveniruri
și care agățau de mâinile trecătorilor brațari,
pe fiecare stradă pe timpul zilei
cresc mucuri de țigări
și cerșetori plutind cu flori în mână.
Cu gura închid tăcerea,
o fac zgomot,
țâșnesc printre mașini
și mă urc către zbor prin lumină.

Alimentarea iluziilor

Țin noaptea în palmă
simțindu-i bătăile inimii
curând se va înălța
printre crengile mutilând orizontul
dând stelele la o parte
viața mă ține în gheare
nu știu dacă ceea ce o animă
e binele ei sau preabinele meu
într-o zi voi da drumul câinilor
între dușmani
dușmanilor printre câini
de la o vreme nu mă mai îmbolnăvesc
nu mai îmbătrânesc
nu mai condamn a durerilor lăcomie
în drum spre măcelul promis
ștergătoarele de parbriz
împrăștie lacrimile...

Jubind pur și simplu

Cu numele tău pe buze
cu gustul amar al trupului tău
cu sunetul vorbelor nerostite
trec prin lumea care începe mereu
cu dărâmarea zidurilor
trec prin lumea care încă
trimite corăbii pentru hrana zeilor
iubind pur și simplu
trec prin lumea care are ceva glorios
în felul în care ne împrăștie, ne fărâmițează
ne adună
apoi ne predă morții...

Conspirații celeste

Dar inelul se subțiază
șiragul perlelor s-a tocit
diamantul cerceilor nu mai sună
la trecerea îngerului
iarna și-a pus pecetea definitiv
pe sânul tău drept
pe gura cianozată
dimineața te trezesc chemări
la nesupunere
spargi ca din greșeală
cupa cu vinul nobil și vechi al sângelui
izbucnind
din venele crepusculare
întinse ca ramurile unui copac
aproape uscat
în el au cântat păsări scumpe și rare
cerului mut și surd...

Mersul în gol

Plec ducând de mână o umbră
lacul devorând nuferi
se ridică în calea păsării fugare
picăturile udă spasmul
fructelor putrezind
în grădina care apare și dispare
diminețile urecă din
umbrele care îi alcătuiesc
tainicul scop al începutului
cu sfârșit incert
pătrund prin zgomotele
celor ce iau sfârșitul în serios
vocea mea cu pauze îl sperie
pe bărbatul strălucitor
din peisajul ce se destramă
la ambele capete...

victoria milesku

Bucuria nelegiurii

În oglindă
semăn cu tine
fac planuri
dizolvându-se în alcoolul
unui clarobscur excitant
când motoarele se opresc
înaintează cu pași mici
bucuria deloc vanitoasă a nelegiurii
o picătură doar
ține viața în echilibru
lângă paravanul de marochin
licoarea se aprinde
îmbătută de sine
încep să cred că moartea mă iubeste
când mă lovește ușor peste obraz
cu altă viață...

Lentissimo...

Nu mă iubi încă
sub stropii ploilor roșii
curgând pe trup
veghează-mă din turnul cu vipere
nu-mi rosti numele
așteaptă-mă-n gări inventate
în porturile de nicăieri
nu mă iubi, nu mă urî încă
trec printre schijele glasului tău
mai vie decât moartea cea fără de moarte
cu îmbrățișări vinovate
sub o lege de fier
am rămas numai noi doi
pe o planetă mare
din care totul a fost furat.

Dintre atâtea...

Dintre atâtea păsări
nici una nu te ia în zbor
dintre atâtea flori
nici una nu-ți spune secretul
reînfloririi
dintre atâtea sori
nici unul nu redevine
lut cu chip de om
dintre atâtea oameni
nici unul nu îți va da ajutor
când te atacă haita cuvintelor
dintre atâtea cuvinte
nici unul nu se va sinucide
să te înțeleagă deplin
dintre atâtea zile
nici una nu va rămâne cu tine...

întâmplare

spre dimineață
mi-a fost frig
m-am învelit
cu un petic
de cer
așa cum se învelesc
florile
când m-am trezit
îngerii intraseră
în mine
lăsasem ferestrele
deschise

de când scriu versuri

inima mea
o stea galbenă
în piept
de când scriu versuri
și eu
sunt evreu

poezia

orice poezie
poate avea
o zi proastă
când necită
stă singură
în volumul de versuri
o fată frumoasă
la fereastra de la strada
pe care
nimeni
nu mai trece

zădărnice

degeaba m-am dat
de trei ori
peste cap
lacrimile mele

ion maria

nu s-au transformat
în flori

destin

mi-au luat norocul
mi-au luat fericirea
și dragostea
tot ce am avut mai bun
mi-au luat
doar scrisul
mi l-au lăsat
ca pe o pedeapsă
și scriu
cum aș scrie
pe apă
într-o vreme în care
doar scrisul pe nisip
rămâne

petre fluerașu

Habitatul pământ, versiunea a 4-a

ne jucăm cu bulgări de nisip
între luminițele roșii spuma se oglindește
metalic
avem puterea
de a face lucrurile să se întâmple

firul se rupe la primul contact cu aerul
valurile sunt prea mari
suntem blocați aici
nu putem decât să ne resemnăm
și să mâncăm batoane cu arahide
până la epuizare

un calmar uriaș zâmbește privind-ne
creierul se ascunde în spatele ochiului

nu încercați să îl omorâți
el vrea doar să se hrănească cu emoții

mesajul scrijelit pe sticlă ne urmărește
amintindu-ne mereu povestea simplității

*bună, sunt bine, voi ce faceți?
eu sunt extraterestru, mă numesc jerry și vreau
să mă joc...*

Vrăjeală

am nevoie de câteva cuvinte,
vei înțelege că nu merită să trăiești
am nevoie de câteva șoapte,
pentru a te convinge să te sinucizi

și nu uita, la spital,
ai nevoie de o coca cola rece,
pentru a înțelege din nou ce înseamnă fericirea

vino cu mine
bărcile roșii urcă spre orizontul de piatră

apa își scuipe morții bolborosind,
pretutindeni topoare
avem nevoie de focuri

e timpul să rărim elanii

degetele nu pot ascunde privirea de foc
ne pierdem printre oglinzi
căutând în zadar
răsăritul

zeii leșină în paginile inutile
idolii comestibili se pregătesc pentru ultimul
congres
mai frumos
mai strălucitor

îngerii entertaineri zâmbesc
dezvăluindu-și cu nonșalanță dinții
strălucitor de albi

femeie

strigătele tale trezesc urșii

taci
nu îi mai crede
ascultă-mă pe mine
eu nu te-am omorât de fapt
totul ține de percepție
e ca și cum ai purta în loc de tocuri
mici nuanțe

povestea păsărilor care scuipe sânge

delirez
norii aruncă spre pământ copii
să vomităm împreună îmi spui plângând
întinde mâna și vei ajunge la diamant

jeepurile urmăresc dinozaurii
natura găsește o cale spre moarte

fără regrete
atárnăm într-un copac privind asfințitul
vino
penele au transformat orizontul

în lumea noastră de plus
te aștept
să bem împreună
un pahar cu sânge

pizza cu măslină și multe ciuperci

în fiecare minut,
în fiecare secundă,
publicitatea te face să alergi spre soare

caută drumul gri
privește cum nuanțele se topesc
sosul universal
un elefant fascinat de rochii verzi
aruncăm fâșii
cuțite învârtite în miez de noapte

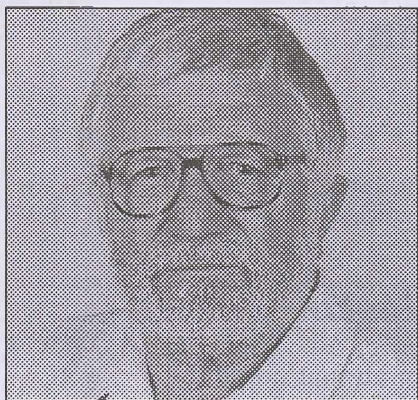
citim despre floarea soarelui
oare unde dispar pedofilii?

nu te agăța de simbolurile incașilor
construcțiile nu vor rezista în fața marelui M
vulturul a adormit
în timp ce penele îi sunt mângâiate
de suflul exploziilor

am făcut o gaură în mijlocul capului
pe acolo țigările vor intra invers
ridică fusta mai sus
moartea înseamnă astăzi
un simplu telefon

mai avem câteva zile
suntem singuri în deșert
un pahar ne va întoarce la rădăcini

orașul se încheagă deasupra cafenelelor
respirăm smog
și am da orice
pentru o pizza cu de toate
și puțină iubire...

corneliu irod

Povestind de două ori despre Culiță Rățoi

Akella era un câine de vânătoare. Dar Culiță Rățoi nu se prea pricepea la de-alde astea. Ei, nu chiar ca măgarul la cântări, căci era și el ditamai vânătorul. Adică vânător, în sensul că și-a cumpărat pușcă - și și-a cumpărat de îndată ce fusese numit șef al comerțului local, căci: primarul vînează, directorul școlii sâtești de zece clase vînează, doctorul veterinar vînează, șeful fermei și ăla vînează, pînă și contabilul lui Culiță se fîfîie de acolo-acolo cu arma pe umăr, da' el, Culiță Rățoi, ce, e mai prost? De vreme ce a ajuns șef, trebuie să se poarte ca șefii - carevasăzică și-a cumpărat Culiță Rățoi armă, da' nu orice jeg de rugină, ci o pușcă englezească cu două țevi, însă la vînațoare încă n-a fost, doar a ieșit de vreo două-trei ori în grădină și a zburătăcit din vie cu alice mărunte un stol de grauri. O veni ea și pentru el vremea să vîneze - vorba lui Prodan, directorul școlii locale, - numai să se mai răcească, să cadă primele brume, că atunci, întărcat de la verdeață, iepurele cică e mai dulce. O avea Prodan dreptate, nimic de zis, dar nu din cauza asta îl pizmuia Rățoi, ci pentru foarte deșteptul lui câine de vînațoare. Ce n-ar da să-și procure și el așa un câine!...

- Dom' profesor, - zice Rățoi, întîlnindu-l într-o zi, - da' oare dintr-un câine obișnuit nu poți face unul de vînațoare?

- Deh, nu prea, dom' președinte! (Cît de plăcut, cît de gîdilicios sună cuvîntul președinte în urechi! Se înțelege că cel mai plăcut sună separat, adică de sine stătător, decît în expresia completă: "președinte al cooperăției de consum"... Își dădea seama de asta nu numai Prodan, ci și Culiță Rățoi, cel care pînă nu de mult îi fusese - ce-i drept, cam bătrîior - elev la fără frecvență.) Da' mai știi, se poate face o încercare, cu toate că un câine de vînațoare e mult mai ușor de dresat decît unul de rasă comună.

- Și unde dracu', dom' profesor, să găsec unu' de vînațoare?

Ei se "domneau" unul pe altul nu numai cînd erau între patru ochi sau în împrejurări extraoficiale, ci și în public, chiar la ședințele comune, cu singura condiție ca la acele ședințe să se trîncănească pe teme generale, căci altfel, dacă era vorba de critică sau mai ales de ceartă, dintr-o dată amîndoi deveneau "tovarăși", de parcă cu vorba asta s-ar fi înjurat reciproc.

- E, dom' președinte, dacă mi-i da o vadră de vin, o să-ți fac rost de un câine de numa'-numa'!

- Și două! - se bucură Rățoi, pricepînd că Prodan îl are probabil în vedere pe

cumnată-su, care, zice-se, ar fi mare mahăr pe la București și care vine uneori pe la ei la o partidă de vînațoare; are ăla niște cîini grozavi, asta știe toată lumea.

Și, într-adevăr, nu trecu nici o lună, că directorul școlii îi și trimise vorbă lui Rățoi printr-un elev să se prezinte de îndată la el acasă.

- Da' vinul unde-i, dom' președinte? - îl întîmpină Prodan pe Rățoi rîzînd. - Pentru că eu m-am ținut de cuvînt! Ia vino încoa'...

Îl conduse după cotețul găinilor, și Rățoi încremeni de spaimă lîngă gardul de nuiele ce despărțea curtea casei de ograda păsărilor. De sub nukul bătrîn, la început mîrîi, apoi se porni să latre, de parcă se prăvăleau tunete din cer sau bubuia răgușit un tun pe aproape, o dihanie de câine cît un vițel. Ei, poate nu chiar cît un vițel (de asta își dădu seama Rățoi cînd își mai reveni), dar cît un berbec zdravăn tot era. "Caracul", - îi trecu lui Rățoi prin cap, privind cîrlionții negri și lucioși, care acopereau cîinele de la labe pînă-n vîrfurile capului. Acum labele ca labele, cu toate că Rățoi era sigur că labele ursului n-u s mai mari ca ale berbecului pe care-l avea în față, în schimb capul - ce să mai vorbim! Mai întîi, și capul era tot numai cîrlionți negri, chiar și urechile care-i afîrnau clăpăuge, dar acei cîrlionți erau mai lungi și mai ciufuliți, din care cauză ochii nu i se vedeau deloc. În al doilea rînd, avea gura atît de mare, că era de ajuns să clămpănească o singură dată, ca să dispară în ea nu numai cel mai mare iepure, dar chiar o vulpe sau un lup! Și, ca fiara aceea să fie și mai înspăimîntătoare, botul îi era acoperit pînă sub ochi de țepii suri ai mustății zbîrlite. Ferească Dumnezeu să visezi noaptea așa o dihanie, că te îmbolnăvești de friguri! Și, pe deasupra, nu contenea să tune, de-i țuiiau urechile lui Rățoi. Să nu care cumva să rupă lanțul!...

- Akella! N-auzi, Akella! - se apropie Prodan și încercă să ostioască furia cînelui.

- Da' ce, e cățea? - vorbi în cele din urmă Rățoi.

- Nu, cîine. Da' nu-ș' de ce fostul lui stăpîn i-a pus numele ăsta străin.

- Da'-i voinic, să nu-i fie de deochi!

- Ai să vezi cît s-o mai face! Încă-i cățelandru, abia a făcut zece luni. E din rasa Schnauzer!

- Cum ai zis, dom' director?

- Schnauzer. Cuvînt nemțesc... - rîse Prodan răutăcios. - Da' nu-i Schnauzer comun, ci Schnauzer uriaș. Se vede după el.

- Mda...

Culiță Rățoi nu îndrăzni să pronunțe acel cuvînt străin, ca să nu se facă de rîs. El evita chiar și cuvintele obișnuite, dacă nu-i erau cunoscute. Se vede că n-a uitat sfatul delegatului județean care l-a instalat pe Rățoi în funcție, ocazie cu care noul șef al comerțului local, mulțumind celor prezenți la adunarea

generală, dar mai ales trimisului județean, pentru încrederea acordată, se gîndi că a sosit timpul să vorbească și el "radical", mai domnește adică, nu țărănește. Dar nu reuși decît să sîrtească hohote de rîs atît de răsunătoare, de zăngăneau geamurile căminului cultural. "Spune cu vorbele dumitale... - îl sfătui delegatul pe Rățoi, care se pierduse de tot din cauza hohotelor de rîs. - Nu te băga unde nu te pricepi..."

- N-ai de ce să te temi, dom' președinte. Akella încă nu-i o fiară, ba chiar se poate spune că-i tare blind. Ia te uită.

Și Prodan pătrunse în îngrăditură. Akella începu să se gudure, bucuros, dădea grăbit din coada scurtă, icnea repezit cu gura larg deschisă, din care, printre colții înspăimîntători, atîrna lungă limba-i roșie. Akella alerga încolo și-ncoace, cît îi permitea lanțul, pînă cînd, în cele din urmă, îi sări lui Prodan pe piept cu labele din față, gata să-l doboare.

- Nu te teme, dom' președinte, vino mai aproape.

Culiță se încumetă să intre și el în ogradă, dar nu înainte de a arunca cîteva ocheadă spre poarta pe care, la nevoie, ar trebui s-o rupă la fugă, iar de oprit se opri mai departîșor, încît să aibă un interval de siguranță. Însă spre marea lui uimire, cîinele nu numai că nu se mai dădea la el să rupă lanțul, dar îl privi pe oaspete, ai fi zis, nu cu ochii, ci cu botu-i umed, căci ochii nu i se vedeau, dădu din coada scurtă, întîmpinîndu-l pe Culiță bucuros, ca pe o veche cunoștință.

- Ei, vezi, dom' președinte? Iar unii zic că animalu-i prost... Akella e deștept și, putem spune, l-a recunoscut numaidecît pe viitorul lui stăpîn. Păi, cum! Ia mîngîie-l, nu te teme, n-o să te muște. Așa, așa...

- Mă, ștregarule, mă... - începu Culiță, lingușindu-se și încercînd să se pună bine cu Akella, cu toate că mîna cu care netezea cîrlionții negri îi tremura vizibil. - Mă, ștregarule... Da' voinic mai ești, mă! - se bucură cînd cîinele se repezi jucăuș să-l împungă cu botul ca un berbec, ba sîrînd, ba dîndu-i ocol și încurcînd lanțul. - Da' știi ceva, domnu'? De ce îi zice Akella, dacă-i băiat? Să-i zică Akellu!

- Cînd o fi al dumitale, poți să-l strigi cum vrei... - surfese Prodan.

- Adică cum "cînd o fi"?! - se neliniști vădit Culiță Rățoi.

- Io știu... Poate te-ai răzgîndit, poate cîinele nu ți-a plăcut... Deși sunt sigur că în județul nostru n-are nimeni asemenea cîine.

- Da' de unde, dom' director, cum să mă răzgîndesc? Și la mine cuvîntu-i cuvînt, nu numai la mata. Mă reped pînă acasă să aduc două vedre de vin! Nu așa ne-am înțeles?

- Păi, așa, dom' președinte... - își drese puțin glasul Prodan. - Mă mulțumesc și cu una...

- Nu-u! Două am promis - două aduc!

- Voia dumitale... - făcu directorul o

plecăciune. - Da' nu-i vorba de mine, - făcea Prodan pe modestul și nepretențiosul. - Ce mă interesează e să-i trimit cât mai curînd banii vînzătorului...

- Cărui vînzător?... - se muie Culiță, parcă presimțind ceva.

- Păi, ăluia care ți-l vinde pe Akella.

- Aha... Da', curios, și cam cît cere pe mine?

- Io, dom' președinte, ți-am spus că ăsta-i un foarte rar Schnauzer uriaș...

- Ei, ei?

- Un astfel de exemplar e tare scump... Cel puțin cinci mii de lei...

- Cî-i-î?!?

- Întrebă pe oricine, dom' președinte. Da' mie, pentru că ne cunoaștem, mi l-a lăsat aproape degeaba - o mie cinci sute...

Culiță Rățoi n-ar fi dat pe cîine nici măcar o sută. Se și gîndea: "Cine a mai pomenit să cumperi sau să vinzi cîini? Ce, cîinele e porc, cal sau vacă? Tpfu! Domnii ăștia noi nu-s zdraveni la cap!..." Însă prea își dorea Culiță să nu fie oia neagră a șefimii locale. Tuși de cîteva ori, se scărpină-n cap, bombăni ceva pe sub mustață și zise, ce-i drept, fără mare entuziasm:

- Fie...

- Văd, dom' președinte, că nu prea ești mulțumit sau mi se pare?...

- Nu...

- Crede-mă că o mie jumate pentru un cîine de vînătoare ca ăsta e, cum s-ar zice, pomană fără luminare, zău așa! Eu l-aș păstra pe Akella pentru mine, dar nu pot. Și nu pentru că mănîncă mult - cîte două pîini pe zi, în afară de spălătura de la vase și alte lături. Nu, nu de aia... Pur și simplu nu am nevoie de doi cîini de vînătoare. Și chiar dacă al meu nu se poate compara cu Akella, știi, de atîta vreme, m-am obișnuit cu el. Iar pe Akella, fără nicio supărare, pot să-l duc înapoi la stăpîna-su, dacă mata...

- Îl iau... - bufni Rățoi. - Da' la mine n-o să-l cheme Akella, ci Akellu!...

- Treaba dumitale, dom' președinte.

- Și încă ceva: o să-i tund părul care-i acoperă ochii.

- Se poate... Da' să știi că așa-i rasa asta.

- Și-atunci, cum o să alerge după iepuri cu ochii acoperiți? E ca și cînd te-aș lega pe dumneata la ochi ca să ne jucăm de-a v-ați ascunselea, nu?

- Acu, dom' președinte, o să vezi cum faci... Da' să-l ții într-un lanț ca lumea, că unul mai subțire ți-l rupe ca pe o ață putredă. Și nu uita să-i faci baie cel puțin o dată pe săptămîină. Iar dresajul să-l începi cu "aport".

- Adică cum? - aproape că se înecă Culiță la auzul altui cuvînt străin.

- Uite așa: ții cîinele lîngă dumneata, apoi arunci ceva la cîțiva metri, de-o pildă căciula dumitale, după care îl slobozi și-i strigi: "aport"! El pricepe cuvîntul ăsta și știe că trebuie să alerge și să-ți aducă iepurele sau fazanul, adicătelea căciula dumitale.

În drum spre casă, Culiță Rățoi se prăpădea de rîs. "I-auziți, oameni buni! Să scalzi cîinele și încă pe fiecă săptămîină, ha-ha-ha! Cu săpun, cu leșie sau poate să-i cumpăr un șampon parfumat? Ha-ha-ha..." În schimb, toate celelalte șeful comerțului local le-a făcut cum se cuvine: i-a schimbat numele din Akella în Akellu, i-a pus zgardă de piele, l-a legat de bulmac cu un lanț gros, îl hrănea cu două pîini pe zi, dar, mai întîi și mai întîi, îi tunse lațele crețe care-i

ascundeau ochii. Surpriza a fost mare: de după zulfii deși, apărură o pereche de ochi mari și negri; erau umezi și calzi, plini de o lumină sinceră, un amestec de prietenie credincioasă, de devotament, de încredere și supușenie voioasă, de uimire copilăroș-strengărească.

Și dresajul s-a desfășurat cu succes, în sensul că, pricepînd se vede acel cuvînt franțuzesc, cîinele alerga de drag după căciula stăpînului și venea într-un suflăt cu ea în dinți încă pînă să apuce Culiță să strige: "Akellule, aport!". Rățoi era atît de încîntat încît ar fi fost în stare să se joace toată ziua cu Akellu al lui. Nici măcar nu-i mai părea rău că fusese păcălit, că adică i-au luat pe cîine mai mult decît pe un vițel. Iar într-o zi, isprăvind joaca, se gîndi Culiță - tot Prodan îl învățase - să iasă cu cîinele undeva în cîmp și să tragă cîteva focuri (în aer, se înțelege), ca Akellu să se obișnuiască cu acel zgomot, cu bubuitura, și totodată să arunce căciula și să strige "aport". În acest fel, o să țină minte că, după împușcătură, trebuie să dea fuga să aducă ceva. Dar, după primul foc de armă, Akellu o tuli într-un lan de porumb, încît Rățoi a fost nevoit să-l strige și să-l caute un ceas întreg. Iar cînd l-a găsit, cîinele, cu capul vîrît în buruieni, tremura ca piftia.

- Nu te teme, mă prostule!... Că doar n-am tras în tine...

Cu toate acestea, Culiță hotărî că, pînă una-alta, să limiteze dresajul doar la "aport". Care și pe el îl distra mai mult.

Cu ceea ce-l învățase pe cîine îi plăcea președintelui să se fudulească mai ales în fața oaspeților săi. Veniseră odată la Culiță primarul și încă vreo cinci-șase șefi și șefuleți. Beau sub șopron de cîteva ceasuri bune. Vin fierț cu scortîșoară. Culiță nu mai contenea să-și alerge cîinele - tot "aport" și "aport" -, pînă cînd cineva dintre cei prezenți începu să rîdă: "Iote, din căciula lu' Culiță a rămas numa' căptușeala de capră!". Într-adevăr, frumoasa căciulă brumărie nu mai aducea cu ceea ce fusese mai înainte, dar probabil că nu se rupsesse, ci doar se desfăcuse la cusături și arăta flendurită și băloșită. Însă, în hohotele generale, Culiță nu stătu să vadă ce și cum, ci smulse căciula din gura lui Akellu, îl înjură și-i trase un picior în burtă. Toată lumea se miră că, de la așa o

lovitură, cîinele nu scheună, ci doar icni și se uită la stăpînul său cu o privire lungă, umedă și plină de uimire copilărească.

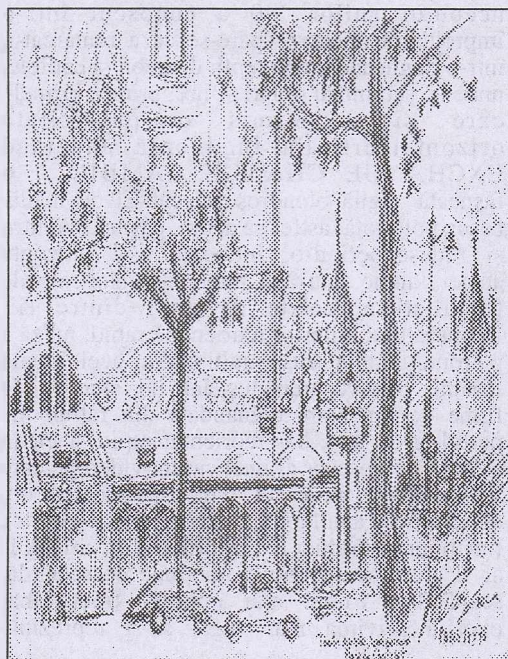
Și mai grozav se distra uneori Culiță Rățoi, cînd cîinele lui de vînătoare, rupînd cureaua ori lanțul, sau smulgînd bulmacul, zburda prin ogradă, zburătăcea găinile, curcile și gîștele, iar în pisici băga spaima și le urca în copaci sau pe acoperiș. După asemenea ispravă, Akellu venea fuga la Culiță, se așeza pe ciotul lui de coadă și, atîrnîndu-și cu mîndrie limba lungă, îl privea fără să clipească cu ochii-i calzi de vițel, de parcă ar fi zis: "Ia te uită, stăpîne, ce grozav sunt! Ce-ai vrea să-ți fac «aport» - o găină sau o mîță?".

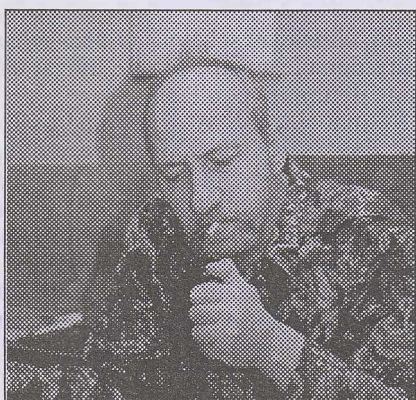
Cu vreo săptămîină înainte de Sfîntul Dumitru, s-a dus Culiță Rățoi cu nevasta la o nuntă în satul vecin. Cum or fi petrecut acolo - nu se știe. Fapt e că luni dimineața, cînd soarele era de-acum destul de sus, Culiță se întorcea de la nuntă. După mers, n-ai fi putut să-ți dai seama dacă e obosit sau cam cherchelit. Însă lipsa manierelor domnești sau tovărășești (pot fi numite și așa, și așa; în cazul de față, e totuna, deși, în general, Culiță făcea pe domnul) era vizibilă de departe, căci nu-i ceda nevastei părțile mai bune ale drumului - cum ar fi cele fără gropi - și nici măcar nu mergea alături de ea, ci țărănește: cu cîțiva pași înaintea ei. Mai și mormăia un cîntec ca pentru sine.

Și uite-ăsa, cu privirea-n pămînt, de parcă ar fi căutat ceva pe jos, Culiță străbătu jumătate de sat și ajunse la poarta lui, în spatele căreia Akellu, dînd de zor din metronomul cozii, schelălăia în semn de bun venit.

- Iote, femeie, cine ne întîmpină! - se bucură Culiță, uitînd în acea clipă să certe cîinele că iar a rupt zgarda de piele.

La rîndul lui, nici Akellu n-a așteptat să fie mîngîiat, ci, făcînd salturi mari, dădu fuga undeva după gard, de unde, după o clipă, se întoarse cu o găină și o depuse la picioarele stăpînului, mirîndu-se că acesta nu strigă "aport", ci doar rîde. Apoi se grăbi și aduse alta. Culiță încă mai rîdea mulțumit, cînd auzi din spate țipătul nevastei, care-și recunoscu găina preferată, cea cu gîtul golaș, după care urmară porumbaca, moțata, cea care făcea ouă cu două gălbenușuri și cele șase gîște mute (ele-s mai grele decît cele românești și nu reușiseră să zboare peste gard) și iarăși curci, găini și rațe, într-un cuvînt - toate păsările lui Culiță. Akellu nu contenea să care prada și s-o depună cu grijă la grămadă, din care cauză nu observă cum se posomorî stăpînul după a patra sau a cincea pasăre, cum mîrîi după a zecea și cum înjură apoi printre dinți și se repezi în casă. Cîinele se străduia să termine totul cît mai repede, ca să-i arate stăpînului: uite ce treabă grozavă ți-am făcut! Da' de ce întîrzie stăpînul atîta în casă? - se neliniști Akellu, dînd nerăbdător din coadă, în timp ce ochii calzi și umezi priveau fără să clipească ușa de la tîndă. În sîrșit, stăpînul apărură în cerdac, însă Akellu nu se miră că, în loc de pîine, el ținea în mîna pușca, deoarece nu avea pretenție să fie răsplătit cu un codru de pîine pentru o treabă făcută atît de conștiincios, ci cu o vorbă bună și o palmă prietenoasă care să-i ciufulească zulfii negri. De aceea, Akellu nici nu pricepu ce răsună atît de tunător - înjurătura stăpînului sau împușcătura -, cînd, parcă din ambele țevi, în ochii lui mari și mirați, fulgeră un trăsnet.

mircea constantinescu

Un microbuz (zis și maxi-taxi prin anii 70-80) aproape modern și aproape elegant. Pe genunchii unora, răsfoite cu fereală: magazinele "Playboy", "Hustler", "Bordel". În mâinile altora, parcurse cu religiozitate: cotidianul "Libertatea", revistutele "TV Story" și "PRO TV Magazin". Ceilalți, care, în fine, nici nu citesc, nici nu moțăie, privesc prin lucarnele microbuzului, aproape șic încercănate cu perdeluțe movului grele, de tipul aceluia de la ferestrele trenurilor "Săgeata Albăstră" (zise și automotoare pri anii '50-'60). Un copilăș mârâie în somn visând-o pe Anna Lesko. Maică-sa, alături, mârâie neauzit visându-l cu ochii deschiși pe Warren Beatty din "The Bugs", tot e bine, ieri, exact la aceeași oră a visat un cuplor cu microunde, cu același rezultat. Deodată, microbuzul, emițând un sforăit seismic, se prăbușește printr-o falie din asfaltul turnat luna trecută, puțin înainte de cafeneaua Podul Mogoșoaiei, aproape de intersectarea străzii Dumitru Lemnea cu Calea Victoriei. Microbuzul se zgâlțâie cu botul aplecat amușinând mușcând văzduhul incert subteran cu pofta și șarmul și celeritatea naturale ale unui delfin (totuși) dresat. Cenușă mătăsoasă. Pietriș arogant. Smoală zglobie. Asfalt dezghiocat. Ciment măcinos. Zuruială de pod medieval, ridicat într-o panică hollywoodiană. Ceață groasă neagră. Aburi dintr-o saună vulcanică. Confuzie simpatică, nu alta decât a unui lăcătuș-mecanic la o piesă semnată de Beckett. Scrâșnete de somieră megalitică. Prăbușirea are ceva din alunecarea prodigioasă pe un tobogan abrupt (care-și gudură coada metalică într-o piscină miliardară) a unui colet poștal garnisit cu uriașe bile de rulmenți. În sfârșit, totul revine la normal. De altminteri, pacienții acestui underground nici nu clipeșc, nici nu vomită în pungi din hârtie cerată, nici nu bombăne. Astfel că locuțiunea "a reveni la normal" rămâne o simplă licență poetică. Așadar, nimeni nu pare preocupat de cele câteva uimiri consecutive firești: câți metri s-a adâncit microbuzul? în ce direcție vor rula în continuare? cum se vor descurca pe noul itinerar? sunt într-o întârziere semnificativă sau într-una ce poate fi trecută cu vederea? Etc. În schimb, brusc se auzi un crâmpeli de dialog à la Caragiale-Ionesco-Vișniec. Șoferul: - Doamnă, nu-mi veniți la prima oră c-o bancnotă de-un milion. Cum să vă dau restul?! - Hai că nu mai ieși prima oră! fulgeră, mândră, nevoiașă. (Celor prea de tot alfabetizați din vehicol, schimbul de replici le poate, dezinvolt, aminti de "teza" acelei comedii din anii '70, "Bancnota de un milion de lire sterline"). A! Nu-i lipsit de importanță - dă-o naibii de bancnotă! ce mare brânză! - să se trezească, fiecare pe craca lui, ca să fie pe fază,

Cu noi în cârcă, Europa

nu-i așa, la care dintre viitoarele staționări vor părăsi vagonul-popular, care nu-i totuna, firește, cu Volkswagenul teutonic. Nimeni nu comentează nimic. Cel puțin pentru că nimeni, indiferent de orientarea sexuală religioasă politică, nu cârtește, dimpotrivă, contra ideii conform căreia Bucureștii sunt, azi, un oraș care ar trebui forțat să renască din propria-i cenușă; altfel zis, ras și reconstruit "de la zero". Deci cumva în genul acelor capitale numite Brasilia și Canberra. Desigur, într-asta opiniile se sparg în mahalagisme țoțești și pseudo-erudiții, în controverse și chiar litigii. Căci unii își doresc conservarea (și doar refacerea exterioară a caselor vilelor palatelor vechi și tipice locului, ilustrând adică acel "mic Paris", ignorând prin urmare vechimea, dezastrul unei infrastructuri imposibil sau scandalos-de-greu de remediat astăzi), iar alții sunt pentru tabula rasa: mutarea la Brașov-Sibiu-Alba Iulia a funcțiilor oficiale ale țării, în timp ce se ridică în două-trei decenii alți București. "Timpul se stârșește", cum ar fi comentat cel care, într-un bufeu de amor va fi izbucnit neted: "Arză-l focul București!" Căini plutitori ca niște ananași bălțați. De fapt, un regiment răzlețit de „câini blegi și lenți, îmbibați de mirosul întregii omeniri, ochi căutându-l întruna pe iubitul de demult a cărui răsufare n-o să te mai încălzească niciodată". Ca țintuit locului dinaintea vitrinelor cu manechine-copii, îmbrăcate fisticchiu, singura regulă sau noimă părănd a fi preferința pentru echipamentul montan. Se dă doi pași înapoi, izbindu-se involuntar de umbra densă parfumată a unui tandem de elevi sau studenți ce tocmai trece, se prelinge dispare mai repede ca El să discearnă dacă-s doi sau două înlănțuite, și parcurge dintr-o ochire firma BABY STYLE, litere uriașe stacojii peste emailul în nuanța albului globului ocular. Magazinul e găzduit într-unul din compartimentele generoase ale fostului ansamblu ROMARTA. Aha. Hm. Păi... Pe lanțeputul anilor '90 a cunoscut într-o împrejurare obscură (pare-se că a remarcat-o într-o dugheană cu pretenții de neon și catifele, unde se schimbau dolari și lire, printre primele care și-au permis o publicitate orizontalverticală luminoasă anunțând EXCHANGE CHANGE CAMBIO...) o fășneată agilă blondroșcată cât El de înaltă, bașca poliglotă, astfel că acum, pășind înăuntru și redescoperind-o, intuiește că-i angajata acelei Janine, muză a unor cantonamente de fotbaliști apreciate de unul dintre fiii Împușcatului, ulterior reorientată rapid, muză a patronului unui trust multimedia, acel Vasile Roaită, cândva trepăduș într-un studiou de filme documentare comandate din rațiuni de partid și de stat, dar reorientat rapid și el, în calitate de posesor al unei casete video pe care s-a înregistrat procesul, hm, și asasinarea, oh, ale soților analfabeți, cunoscuți de El ca funcționarii tiranici ai birourilor Unu și Doi. I-ar fi greu, acum, într-o fracțiune de secundă, scanându-i trupul mai împlinit ținuta mai obosită privirea mai vagă, să-și reprezinte

realitatea (pe care, în definitiv, puțini o bănuiesc, și și mai puțini o cunosc ca atare) conform căreia, hm, vechea sa „cunoștință“, hm, „...e profund îndrăgostită de patroana ei. Bărbații pot să vină și să plece, dar cele două doamne negre, cea trupeșă și flamboaiantă și cea mică, pierdută, din întinericul cu reflexe purpurii de jos, sunt tainic legate între ele. Derutat de această descoperire, ** poate că nu sesizează ceea ce i se spune... Și anume că primejdia pânđește și se apropie tot mai mult. Că pământul începe să tremure"... Dă pe gât și a treia margarita, ca și cum ar fi convins că tequila reprezintă un soi de tribut plătit schimbărilor frapante, respectiv morții. De câte feluri va fi fiind Moartea? se întrebă, ștergându-și un pumn de lacrimi nevizibile. Deplânge o idilă defunctă?... Aș!... Poate mai degrabă dispariția unuia dintre ghizii săi din labirintul amintirilor irecuzabile și al căutării sinelui și a unei identități ciobite sau poate doar schimbate sau, vai, poate chiar dispărute. Un fel de ort necesar trecerii și, în egală măsură, liniștirii sufletului propriu. Numai că margarita are prostul obicei nu să potolească dureri, ci să le amplifice, mai mult: să le ofere în toată goliciunea lor pernicioasă, iremediabilă chiar. Gonflata ritmic, asemenea unor branhi de crap osândit să respire pe uscat, nările lui aspiră spasmodic - de parcă s-ar mai găsi, fugaci, în buticul lesbienelor - același Cacharel, sau e Lancôme?... cum e posibil ca la vârsta experiența lui să nu deosebească ferm parfumurile...?! N-are timp să-și reprime indignarea, o melodie șuie lipicioasă (ca epiderma asudată a iubitei de la șaisprezece ani) i se insinuează în urechi pe buze sub manșete... Doar batanta de la intrare reușește, nevrotic, să puncteze melopeea languroasă sfâșietoare. Alte lacrimi, alte încăperi. Așa încât se vede obligat să recunoască, n-ar mai face-o! că „la granița epidermei nu există câini de strajă. Așa suna. La granița epidermei, unde totul e doar vrajă. Unde sfârșesc eu și începi tu. Unde lunec din tabu în tabu. Lasă orice speranță și pătrunde. Sufletul mi-l nimicește. La gran epid nimeni nu străjuiește. Da, dar mai era și o a doua strofă. La gran epid străjuiesc câinii nebuni. La gran. Epider. Câinii care te sfâșie dacă nu știi să-i îmbruni. Unde pielea și menirea nu-ți poți lepăda. Tu nu poți ieși, eu nu pot intra. De cum ai început, ai și sfârșit. Sau sufletul ți-a nimicuit. La gran epid drumul e străjuit“. O nouă margarita? Sau a pretins un Tennessee Whiskey?... Pe lângă tequila, ar părea un suc de avogado, whiskeyul... Visătorește. S-a priceput de când se știe s-o facă. Cu deosebirea că în ultimii anii rareori mai găsește ceva demn de notat pe hârtiuțele strecurate prin buzunare portofel borsetă privitor la ceea ce vede aude (pre)simte într-un local într-o ambianță străină cotidianului său afurisit de monoton. Mârâieli allegretto. Foșnete staccato. Pași glissando. Replici allegro. Colcăială zumzet zbenguală fortissimo și „fața lui oglindind expresia de perfect calm meditativ a unui yoghin, aparent inconștient de balamucul asurzitor din jurul

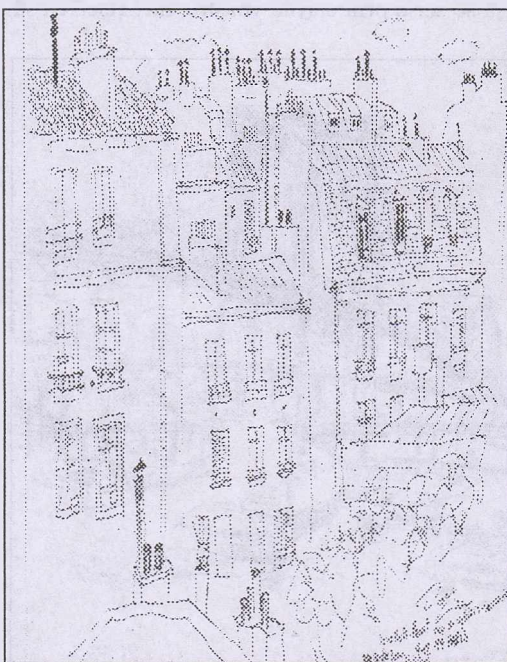
lui". Mdaa hm hâhmm ăă... așa deci, hâhmm...
 "Și te-ai dus dulce minune..." "Hâhmm, parcă meritam altceva... Abandonat pe spate în fotoliul princiar, cu pulpele gâmbel distanțate lubric sub mășua îmbrăcată în damasc, supravegheată erotic de-o veioză ascunsă sub un jupon gen gallé, cu genele trase precum, seară de seară, bunicul din partea Mamei își oblongea ferestrele prăvăliei din Colentina, noscând c-o face doar pentru cei onești, altminteri, pentru hoții pârđalnici gestul lui fiind doar unul simbolic, își imaginează, cumva aidoma acelui bărbat, bunicul Dobroescu, pe care n-a apucat să-l cunoască, că și-a „asigurat” izolarea reduta intimitatea. Când își ridică, avar, pleoapele, petale de mister sau abandon sau umilintă, așa cum unii își distanțează două șipci dintre jaluzele coborâte peste amiaza asurzitor de toridă a Bucureștilor, panicați din cauza zgomotelor urcând din carosabil, El constată că n-a reușit să se furișeze nicăieri, nici n-ar avea cum unde, căci ambianța oricum îl aspiră îl suga un precum o cascadă oarecare, dar ca un maelstrom și-l malaxează în maioneza sclicicioasă tembelă asurzitoare, iscată aparent din nimic. Dă să-și apere dacă nu intimitatea, măcar integritatea corpului simțurilor mentalului ređutabil, vai, și atât de... de... Se ridică pe jumătate, se apleacă peste masă, scoate sunete din gâtje gesticulează ca un condor sedat imploră își simte subțiorile slipul brusc asudate consimte recade în fotoliul din piele stacojie cedează. Ca și cum abia acum observă că mai plutesc unghii de gheață în paharul din cristal (de Curtea de Argeș) în care s-a odihnit puțin timp o doză dublă de whiskey, ridică pocalul evanescent greoi, soarbe bea își simte mărul lui Adam zbeșguind alandala, reușește să nu se încece ca un neofit. Automatismele blegi însă aparent utile, asemenea comenzilor pe care le avansează computerului. Și, cumva, cu același efect. Oricum, tot n-ar găsi la rezezeală termeni de comparație pentru atmosfera ambientului extraneu, de nerecunoscut (El, doar, a poposit aici tocmai fiind convins că într-un local luxos îți poți găsi dacă nu liniștea sufletească, măcar liniștea trupească, confortul pentru care scoți din buzunar cardul și îi-l subțiezi corespunzător...), pentru tumultul trepidant asigurat de „puhoiul de fani din spatele scenei, șopârlele din foaier, aspirații onctuoși aducători de flori, magnații industriali, aristocății, lorzii drogurilor, prinții tequilei, toți cu limuzine și șampanie și cocaină, poate și cu diamante de oferit” pițipoancelor sclivisite dar acaparatoare, cu picioarele lor de 120 centimetri cu sâni demidesoperiți atârând serios la cântarul privirii cu funduri azvârlite obraznic cu ochi șagalnici viperini șerpoși cu buze-maseuze crăpate sub rujul Oréal groase sangvine apucătoare. Sintetizatorul izbucnește ca un război mondial secerând tacticos viața timpanelor prea de tot expuse neprevenite. Delirul e monoton dar insistent acaparator. Niște ei și ele de sex incert și de vârste asemenea pornesc să se spicească bălângăne ca un snop uriaș de trestii demente. Musulmani mozaici creștini buddhiști shintoști laolaltă își cutremură lent sacadat membrele torsurile genitalele, supuși toți formației 50 CENT care acum aici, prin ambasadori incognito, mitraliază mulțimea narcotizată cu PIMP, subliniind refrenul cu „mother fucker” (ajuns „motherfucking” în varianta video permisă de Internet) cu zvârcoliri epileptice unanim acceptate. Cei mai săraci dintre ei ele cheltuiesc peste 1000 de euro lunar numai ca să asude, ca acum, îndeolaltă în asemenea saune de lux lubric: cluburi private sau, în tot cazul, restrictive. Și

asta într-o țară unde venitul mediu abia depășește, lunar, 100 de euro. „Toată lumea-a aici, în seara asta, rânjește **...Uite lesbienele vampir din Sodoma. Dragă, spun ele, cu toții ne-am născut în pielea goală; restul nu-i decât balast. Uite-l pe obezul uriaș, gol-goluf, în afară de o glugă cu fermoar pe cap. Uite-l, își ține mădularul invers, îi iese vârful printre hâlcile moi ale curului. Uite-le pe ** și pe ** două dintre fabuloasele actrițe porno ale lui **.

Din timp în timp le folosește fabrica de clei, puteți găsi cleiul lor pe un plic sau pe vreun timbru poștal... Bănuiesc însă că le mai rămâne atâta cât să mai poată fi linse. Uite-l și pe tipul pe care trebuie să-l cunoști dacă ești proaspătă-n oraș și vrei să știi unde-i trecerea și cu cine să te fuți... Uite-i și pe indivizii care au dat foc banilor. Și uite-i pe călcătorii de penisuri, fierbătorii de testicole, mâncătorii de căcat...Puțin mai încolo e Regina Spermathon care s-a culcat cu o sută și unu de bărbați, câte patru odată, într-un megafutai care a durat șapte ore și jumătate. E încă în legătură cu toți cei o sută și unu de parteneri, pe care-i numește dalmațienii ei...Uite și o serie de credincioși. Aștia cred în Divina Zeiță Mamă Ma...Cred în arderi. Cred în numele lui Dumnezeu scris în semințele unui pepene verde. Cred în înțelepții care zboară spre ei pe coada unei comete... Cred că ei sunt cei mai sănătoși și toți ceilalți sunt nebuni".

Se minunează că a înțeles câte ceva din hagiografia celuiilalt în zornăiala de buzunar cosmic unde sunt ciocnite frenetic între ele stânci colțuroase metalifere. Apoi se minunează, abandonat spătarului din piele stacojie, aderent primitiv ca pânțele unei amante gonflabile, abandonat și băuturii (oricare va fi fiind, n-a mai ținut cont câte pahare, și cu ce conținut, a dat pe gât) că există că a aterizat în acest lupanar hiperrealist suprafantastic, bestiar al atâtor plăceri interzise surtucarilor, lângă care împreună cu care viețuiește de-o groază de ani și de care El habar n-avea până în searanoaptea asta. Ajutat de bruma de rațiune care-i mai sălășluie, etamină, ca un burmuz împrejurul grumazului obrazilor, găsi facil și-o explicație: în definitiv, El nu-i un fan al emisiunilor sau revistelor de scandal, unde, filtrate, se mai strecoară panegirice șuvoaie despre această gloată țipătoare nevizibilă și despre locațiile simțurilor ei dezabuzate. - A, să nu uit, i se zbiară-n ureche, ca să pășești în această sucursală a iadului, la intrarea bornată cu litere din neon indicând British Crazy House, trebuie

să te ușurezi de 50 de euro. - Cum, doar ca să intru?! se miră El, păgubos și naiv. - Bineînțeles. Pretutendeni promiscuitatea sau, zi-i cum vrei: respectarea Amendamentului Unu al Constituției yankee, asta costă mult. În fel și chip te costă. - Mai cu seamă-n chip, încearcă El o glumă de duzină, fără să-și ascundă că-i dezumflă demnitatea confortul întâmplarea că acest ghid guru a pierdut un pot echivalând cu salariul mediu etc., etc. Sunete zberzete grohăieli guițaturi oftaturi languoase gemete de tigroaice în călduri trompete vestind sfârșitul anunțurilor despre sfârșitul lumii tropăială parfumuri fine groase odioase mameluci ladies boxangii maracasuri vestind false carnavaluri discursuri anunțând sfârșitul anunțurilor despre sfârșitul lumii frecări pantomime raperi fotbaliști cartofori patroni animatoare epicene poliglote crăpături păroase fisuri epilate stofe ambigue mătăsuri gabardine atlazuri olande americ și peste toți și toate senzația Lui care i se îngroașă nemernic de iute ca și membrul ce-i lovește (hm, ce surpriză... hm) buricul într-o pendulare zvâcnind și gata-gata să-și scuipe non-combatul, senzația, deci, că n-are pe cine ce căuta aici și că ar fi mai nimerit s-o șteargă înainte ca vreunul dintre bodyguardii deghizați în havane cubaneze sau circari chinezi sau ciuperci-murate rusești să-l ia-n primire și să-l expedieze, balot minge de baschet păduche, afară pe dalele lustruite de încălzări și apa din exploziile evanescente ale artezienelor ce flancau, dacă și-amintește corect, cristalul ușilor glisante de sub firma cu pâlări melodioase British și-cam-așa-ceva. N-apucă să-și părăsească pe șest ghidul guru, vacarmul de gesturi dislocări lipiciozități mirosuri replici fum e brusc resorbit ca de-o imensă extrem de discretă pompă aspiratoare în pânțele unui vacarm mult mai consistent mai omogen mai vorace: din câteva stații amplasate strategic se năruie se prăvălește lavină ploaie-cu-broaște o cascadă de sunete împerecheate bubuitoare, iar el simte în stomac cum îi zornăie decibelii ca niște monezi de-un shiling, o mulțime de monezi înghițite odată cu cele câteva sorbituri din ultimul pahar gros în care i-au croncânit cubulețe de gheață (nepretinse de El) în zeama gălbuie icterică afrodisiacă de whiskey bourbon (pretinsă de El). Muzică? Dar unde-i muzica? mai apucă să-și păstreze mințile (e-un fel de-a spune) preț de puține secunde. Căci, ca la o comandă profund ironică, dacă nu batjocoritoare, „în public izbucnește o nebunie sălbatică. Se aud urlete ca de lupi. Fasciculele reflectoarelor care mătură mulțimea scot la iveală scene de desfrâu, dionisiace. Fanii, posedați de demonul muzicii, își sfășie hainele, se sfășie unii pe alții, sfășie aerul. Brațele femeilor șerpuiesc în sus, împletite, palmele fâlfâie ca aripile. Fetele călăresc pe umerii iubiiților. Capetele bărbaților sunt înclinate în jos, către vințele dezgolite, etalate, ale partenerelor, și se produce multă foșgăială și găfăială și scurgere de bale și multe grohăieli porcine. Când mulțimea urlă e ca un răget de leu și pe sub răget se strecoară un șuierat ca de șarpe". Nu mai rezistă. Vomită peste breteaua unui sutien perlat și, înainte de a-și pierde cunoștința, mai apucă s-o vadă, ca în vis, pe cucoana respectivă înclinându-și capul și lingând voluptuos ațățator mormolocii vâscoși calzi abia vărsați de El și-apoi plimbându-și vârful limbii (ca de crotal - însă altă dată își va slobozi ogarii analogiilor, cândva, într-un trecut viitor sau viceversa) peste buzele vineții ca și cum dorește să-și îmbogățească, musai,

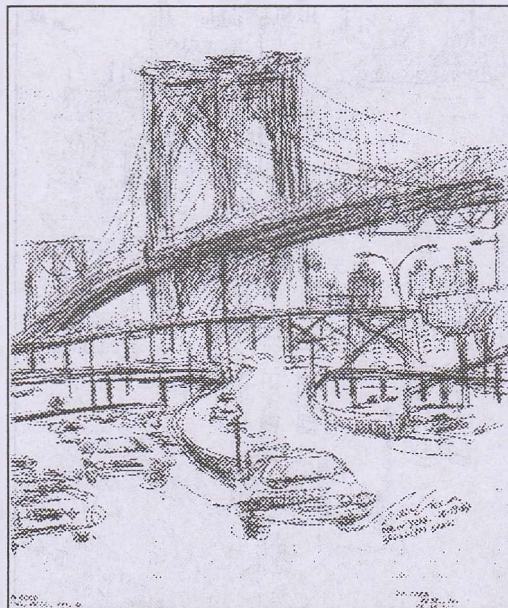
(continuare în pagina 18)

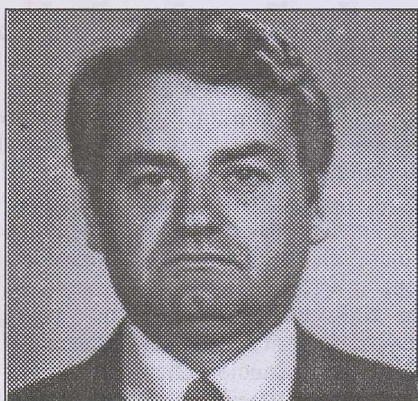
(urmărire din pagina 17)

calitatea rujului cu calitatea spermei (vomei, desigur) virile ejaculate acum niște momente... Femeiușca, posesoarea bretelelor aurii ale sutienrochiei peste care vomă El, pare-se că-l salvează conduce supraveghează. De unde și dreptul pe care și-l arogă de a-i vorbi deschis (Doamne! și ce ochi gitani lacrimogeni îi fulgeră galeș în orbitele adânci încercănate-cade-o-menstruație-năvalnică-neașteptată și suportând tavanul de absidă al unor sprâncene stufoase negre ce invită pe-orice bărbat să-și închipuie că și tuful ei inghinal e tot negrualbastrustufos!): - Domnule... n-au importanță-acu numele, viața ne-a făcut deja prezentările... „la comedia de-astă noapte... jumătate dintre interpreți erau tipi din straturile de sus ale clasei mijlocii, absolvenți de școli particulare, știi? Tipi care coboară însă la nivelul periferiei, eu nu-i înțeleg pe oamenii ăștia care vin de sus de pe planeta Gunoiului Curat. Eu, una, eu am tatuaje, eu reprezint subcultura. Un fel de fetișcană cu limba scoasă după un..., asta-s eu“. Hotărât lucru, n-a încăput pe mâinile unei simple țigănci!... Niciuna nu s-ar exprima precum această școlită-gâscă-capitolină. Se înșeală, parțial, nici nu-i o noutate; fiindcă, într-adevăr, îl „salvează“ o poetă care se bucură de-o anume notorietate și-i aparținătoare unui vestit clan țigănesc care-și permite să tolereze un rege încoronat-conform-tradițiilor-gintei. Altminteri, școlita își respectă osârdios cutumele clanului, încât, privitor la respectul pentru respectarea liniilor din palmele ei, ea nu s-a abătut cu o iotă (deși gurile rele gureșe ale șatrelor reunite aniversar aveau să murmure în idiomul lor probabil inteligibil pentru alde Nehru sau Gandhi că regele ar fi cedat niște napoleoni pentru o reparație care, în idiomul albilor, s-ar numi himenoplastie) de la cusururile și splendorile naturale ale rasei. Acum, ce-i rămâne e să se-ntrebe dacă se află într-o odaie oarecare? într-un salon spitalicesc? într-un bordel de lux?... Întrebări nu fără haz, căci această gipsy-female, suficient de opulentă cât să satisfacă gusturile celor care-și doresc femei „cu siluetă“ și ale celor erectili doar dinaintea făpturilor „cu forme“, navighează plutind ca un deltaplan împrejurlor său echipată fiind doar într-un party collant extrafrin transparent și împrăștiind peste El culcat - își amintește subit - același parfum Chanel, sprayat din belșug, inclusiv la subțiori (sic) de care-a fost îmbătat suplimentar în clipele penibile de după ce și-a expectorat flegmele protestatate (sic). Un dres transparent lucios, atât!... cu toată această ținută sumară (sic), ea pare să nu sufere să nu se sinchisească, într-un fel: pare să nici nu știe cât e de golașă. Fiindcă, poftim, samariteancă și expertă, ea se lansează într-o explicație academică sforăitoare și e de tot hazul cum își mișcă crupa mlădioasă rotofeie, de divă indiană de serial clamoros, în timp ce-și devorează pacientul cu fraze menite să sintetizeze „cauza“ nevrozei care l-a azvârlit pe El (sic) în pântecul de chit al leșinului (chiar în acești termeni se exprimă amfitrioana cu pieptul buricul sexul la vedere): „...Tehnologia este cea care a adus muzica îndărăt la rădăcini, la originile ei, adică la ritmurile atone de chemări și răspunsuri din Africa de Nord. Când sclavii au fost transportați peste mare li s-a interzis să-și folosească tobele vorbitoare, în schimb au ascultat cântecele irlandezilor conducători de sclavi, melodiile celtice populare alcătuite din trei acorduri, pe care ei, mai târziu, le-au

transformat în bluesuri. Și la sfârșitul sclaviei și-au recăpătat tobele, și atunci a apărut R & B, iar tinerii albi au preluat muzica lor și au adăugat amplificarea, și așa s-a născut rock'n'roll. Care a traversat oceanul în Anglia și Europa unde a fost transformat de Beatles, primul mare grup de rock care a folosit tehnologia stereo, și mutația asta stereo s-a reîntors în America, unde a devenit...“ Nu, nu o va întreba - așa, tot în capul oaselor, rușinat aproape umilit că-i complet dezbrăcat sub cearșaful-plic cu nuferi apretați și cerșind din priviri, aprig, tutun și alcool și justificări - de unde paștele mă-sii are ea asemenea cunoștințe (îi e cu neputință să i le investească drept idei). Pur și simplu e siderat, dacă nu-i prea ezoteric termenul, de, ei da, de distincția rafinată pe care i-a smuls-o din excursul ei (un moment, i-a fulgerat gândul că dacă pe podiumul din aulele universitare ar preda astfel de exemplare umane, nu ar mai exista restanțieri sau repetenți în rândul studenților!), anume aceea referitoare la... d e s p ă r ț i r e a Marii Britanii de Europa...! Deoarece n-a dibuit aici doar metonimia unui divorț strict geografic (arhipelagul angloirlandezoscoțian și peninsula zisă Europa), ci a unuia afectiv-axiologic. Se ridică în capul oaselor, iar și iar, într-o vânturare stingheră de ins percutat de o amazoaă tuciurie gitană măsluitoare de cărți de tarot de bufnițe împăiate de globuri de cristal ce răsfrâng ape-ape iluzorii de oase de porumbel pictate zurbagiu de-un schizofrenic - ocazie cu care consimte, pentru a căta oară? că-i lipsit, pe sub cearșaful-plic, de orice veșmânt, și simte nevralgic nevoia, eeei, drace! să-i replice, fie și cu o voce încă tremurătoare: - Ia ascultă, donșoară sau doamnă... dacă tot au fost făcute de dracu știe cine prezentările!... nu ți se pare că băntuie, așa, pe sub năsucul dumitale șarmant pistruiat, zvonul apăsător conform căruia la ora actuală „tragediile omenirii sunt reambalate ca divertisment pentru tineret și transpuse în ritm dansant“ numai și numai pentru că marii moguli au descoperit că și astfel vor fi consumate acele energii negative care, de-a lungul istoriei noastre păcătoase, au sponsorizat revoluțiile răzmerițele răscoalele și, în general, au ținut răsturnarea unor status-quo-uri sau măcar erodarea lor semnificativă?... - Mă bucur nespucă v-ați revenit, cântă ea puțin cam prea nazalizat. Subiectul e vast, nu-i așa?... De-ai și viețuiesc atâția poeți pe lumea asta... Hai să sărbătorim accidentul de-a ne fi cunoscut... Tatăl meu, regele, mi-a dat mai demult dezlegarea la fețele-palide, hm, parcă așa se scrie prin cărțile voastre, nu? riscă ea să

facă pe inocenta, interpretând în gamă minoră rolul unei Lucrezia Borgia Infante... Îl răcâie regretul de a nu-i putea depista ascunzătoarea acelui Alfons... Mormăie nemulțumit de sine, nu fără un gram de satisfacție citibil numai pe buzele lui, adunate într-un surâs cald: e printre puținii care s-au bucurat de eforturile de simpatie ale acelu ins glacial, faimos manager al „atacurilor“ pe Internet, dintre care ultimul s-a părut cel mai năstrușnic. Auzi, ce-a put să-i fete cerebelul! Să-i invite pe ageamii prin desktopuri și o pereche de logo-uri pe celularele Samsung, unde-a figurat detaliat o fascinantă față de blondă natur, una cu ochelari de patroană IBM, îndemnându-i pe internauți s-o contacteze pentru a obține credite de consum numai prin BRD, care bancă, vezi Doamne, nu reclamă nici girant, nici avans!... „Mănâncă la o pizzerie de lângă aeroport. ** taie crusta elastică. - Nu te-am adus aici pentru bucătărie, dragul meu, spune **, privindu-și ceasul de la mână. Un elicopter se pregătește de aterizare și, după felul cum se hâțână dintr-o parte în alta, e clar că are probleme... Mașinile de pompieri și salvările sunt deja pe pistă, cu sirenele puse în funcțiune. - Uită-te ** își scoate binoclul, iar ** face același lucru. Ușile elicopterului se deschid brusc și trei oameni năvălesc afară... Lucrătorii de pe ambulanță dau fuga pentru primul ajutor, după care se uită îngroziți... Fețele sunt înnebunite, inumane, gâtlejurile umflate oribil și acoperite de pustule... Flecăresc ca niște falși ventriloci iar ** vede că în gâturile lor tumescete se zbate și se răsucește ceva care îi face să se înece în propriile cuvinte. De pe bărbie li se preling dăre lungi de scuipat amestecat cu sânge... - Hai să ne cărăm urgent, spune ** Aruncă o bancnotă pe masă și o zbughesc...spre parcare“. Ja Ja Ja! răcnește un bariton prin intermediul casetofonului de la bord. Ein Zwei Drei Polizei! continuă grohăitorul care, posibil, are un contract de muncă semnat cu revolverul la tâmplă. - Maria! Ta, fă ciocu-ăla mic! strigă El, aplecat spre șofer cu impetuozitatea celui care, cu un levie: în mână, i-ar amenința podoba creierului mic și-așa noi suntem în Europa înaintea acestor goți ostrogoți et caetera!... Ca și cum asta a mai avea vreo importanță azi, șoptește El (addenda, interzisă prin definiție conducătorului auto, deja derutat, neștiind cum să cadă la pacheș cu acest client scortos. - Da ce naiba se petrece?! sare El ca ars. Vocii sale petulante se lipește, prompt, glasul vag plicitisit vaș amuzat al șoferului: - Aa, dacă vă referiți la blocaj... tref că-i Ioșca, comandoru dă pă tanc petrolier. - Cee? Tanc petrolier pe autostradă? - Păi, cum să vă spun?...iel mereu întruna își umple bășica cu vodcă de la Rasputin și oprește magaoaia acoloșă pen' carburant și-o trage-n diagonală și ne stopează pă toți că cimi să se puie c-un tanc petrolier ca să sară-i aier?!... - Domnu', tancurile-alea alunecă pe mări pe-oceane. - Ași! d'-aicișea nu ie mare ș ocean de omenet și mașini? Ie c-am dreptate domnu'?! În retrovizoare, chipul bărbatului înlemnește un moment, apărându-i lui totun-cu efigia lui Darius, reproducă pe monezi, ace rege surprins la culme că-n Moesia viețuiesc niște oameni care-și dau foc celor ma luxuriante recolte de grâne din Eurasia doar ca el, Darius, să crape de foame împreună cu cohortele sale lihnite... Un Darius supravegheat, grație reflexiei din retrovizoare cu uimirea ruinată a Victoriei Abril din „Fat cu chiloți de aur“, de o pereche de ochi ce s cazănesc să nu se mai lase impresionați de nimic. Nici măcar de-un tanc petrolier oprit de a curmezișul celei mai impunătoare autostrăzi din arealul bucureștean.

corneliu barborică

Suedezul cinstit

Cineva ar putea să-mi zică: nu vezi, domnule, că te exprimi pleonastic? Suedezul este, prin definiție, un om cinstit. Spui suedez, spui om cinstit, spui om cinstit, spui suedez. Unul care a fost câțiva ani buni în misiune diplomatică în Suedia povestea cum odată și-a uitat într-un cinematograful mânușile. A doua zi, după un perdan zdravăn pe care i l-a tras nevastă-sa, una care făcea economie până și la ceapa din tocană ca să-și cumpere un automobil mai ceva decât avea portarul ambasadei, s-a dus la cinematograful respectiv să caute prețioasele sale mânuși speciale de protocol. Le-a găsit exact pe fotoliul unde stătuse cu douăzeci și patru de ore înainte. Un suedez ședea cinstit - observați că am modificat sintagma - cu fundul pe ele, ceea ce, potrivit unei zicale românești, ar putea să însemne că atâtă meritau. Întâmplări de acest fel s-ar putea povesti cu duiumul. Eu însă continuu să cred că nu există pădure fără uscături, așa încât vă rog să nu mă acuzați de exprimare pleonastică. Suedezul este și el doar un om ca grecul, turcul sau românul și a deprins cinstea în cursul unui îndelungat exercițiu apropiat de genul de exercițiu practicat în Valahia de Vlad Țepeș, fără vreun efect notabil în rândul valahilor. În vremuri îndepărtate suedezului i se lua capul chiar și pentru furtul unei prăpădite de rațe, dar el, mai domol din fire decât valahul, s-a învățat minte și de atunci trăiește în frica legii, deși nu-mi vine să cred că nu există și excepții. Mai ales că în cel de al șaptesprezecelea secol al celui de al doilea mileniu astăzi pașnica Suedie și-a dorit tare mult să hablească o bună bucată din Europa. Atunci, în numele austerității protestante, a jefuit cu nădejde de bogății biserici și mănăstiri catolice din Germania, Austria și Boemia. Au furat obiecte de preț, aur și argint regele, comandanții de oști, dar nici oșteanul de rând nu s-a lăsat mai prejos, că doar suedezul de rând nu e mai prost decât cei pe care îi duce în cârcă. Din acele vremuri războinice este imposibil ca suedezul să nu fi rămas măcar într-un cotlon întunecat al firii sale atins de morbul șterpelitului, pe care orișice om normal îl moștenește de la primele făpturi ale Domnului, de la Adam și Eva, care s-au înfruptat din mărul interzis. A se vedea numeroasele cazuri de cleptomanie, fenomen atavic, rămas, după părerea mea, din acele vremuri primordiale. Conform Dicționarului de psihiatrie elaborat de un grup de cercetători ai Societății regale de științe din Ruanda-Burundi, cele mai frecvente cazuri de cleptomanie s-ar înregistra în Statele Unite ale Americii și în pașnica Suedie.

Acestea fiind zise, să trecem iute la povestea suedezului cinstit și la ce a pățit el pe meleaguri dâmbovițene. Venise la București cu afaceri. Întreprinzător ca orișice om de afaceri, și-a găsit repede o româncă, ceva mai brunetă decât sunt româncele de obicei, ciripea nițel pe turcește după un stagiul de vreo doi ani ca dansatoare într-un bar din Istanbul, cel puțin așa declara. El, suedezul, o rupea cam tot pe atâtă în limba lui Sinan Pașa, și de aceea s-a gândit că face un mare ghișeft dacă o ia de nevastă, socotindu-se el să o folosească în calitate de traducătoare și de secretară. După cununie avu surpriza să constate că era analfabetă. Zamfira, că așa o chema, s-a grăbit să-i nască un copil tuciu de toată frumusețea. Genele sale de fiu al blondei Scandinavii nu lăsaseră nici o urmă pe trupul plăpândului său urmaș.

Dându-și seama că a fost păcălit, a vrut să-i dea papucii. S-a burzuluiit la ea pe turcește:

- Siktir, Zamfira!
- Nedir? Ce-i cu tine, efendi?
- Allaha ismarladik! Adio, dragă!
- Ister misiniz... ești amabil... se bălbâi ea, anlamîiorum, nu înțeleg ce vrei.
- Anlamîiorum? Nu pricepi?
- Ioc!
- Evet? Da? Marşiren marş! Zu Teufel! o dădu el pe nemțește, adăugând și pe românește: Tu la dracu!
- Liuften ambulansî! Polis neredde! Ar trebui o ambulanță sau Poliția!
- Polis? Ioc! Ce să vrea la mine polisu?
- Nimic, cretinel, îl răsfață ea, am vrut doar să te sperii nițeluș, nu știu dacă mă înțelegi, bre beiefendi.

A fost o discuție inutilă, nici prin gând nu-i trecea să-l părăsească. Suedezul nu știuse să-i spună pe turcește că o gonea, pentru că era analfabetă și că, de fapt, îl păcălise atunci când îi spusese că avea la bază liceul plus doi ani de seral la științe juridice. Era incredințată că de vină era făptura aceea negricioasă fără un fir de păr auriu pe cap. Dar era fiul legitim al scandinavului, moștenitorul averii acestuia, în caz de divorț, făpturii aceleia nevinovate ar fi urmat oricum să-i revină o parte.

Suedezul, un om pașnic și cam trecut, s-a împăcat cu gândul că fusese tras pe sfoară și că de acum încolo va avea de soție o analfabetă. De copil se bucura, socotind că e de preferat un pui de meridional descurcăreț unui mototol de suedez. Lui însuși îi curgea prin vine un amestec de sânge armeano-greco-suedez. Sângele suedez îl trăgea mereu înapoi, în timp ce sângele armean și grecesc îl iuțeau în afaceri.

Nu se poate ști sigur cine îl învățase să vină în România să se căpătuiască, armeanul sau grecul din el, și care dintre ei îi șoptise că românii nu au suficiente societăți de pompe funebre, că în această țară de la Dunăre și Marea Neagră populația se prăpădește pe capete din cauza sărăciei, a tuberculozei, a

sifilisului, a virusului HIV, precum și a altor viruși încă necunoscuți. Fapt este că, după un timp, Bucureștiul era împânzit de magazine cu sicrie de lux, dar și populare. Nu s-a oprit aici. După un alt timp, a cerut dreptul de a fonda și o morgă. După multe bătălii, a străbătut cu bine zidul aproape de nepătruns al birocrăției noastre proverbiale și al legislației care nu prevedea investiții străine în morgi și a construit în frumosul oraș de pe Dâmbovița cea mai modernă și mai încăpătoare morgă din toate țărilor central și sud-est europene cândva aparținătoare blocului comunist. Sicriile de lux, din lemn de stejar cu ornamente metalice bronzate cu aurolac, le aducea din Suedia natală, cele populare, confecționate din lemn ordinar de brad de Covasna, erau produse într-un vechi atelier reconstruit și re tehnologizat, unde dăduse de lucru unui număr de șapte persoane, spre satisfacția autorităților române copleșite de numărul mare al șomerilor. Cu prilejul inaugurării fabricii de sicrie, primăria a organizat o festivitate cu fanfara pompierilor și cadouri împărțite de patron copiilor străzii, aceiași care însoțesc toate procesiunile mortuare în drumul lor spre biserică și cimitir.

Pe scurt, totul mergea ca uns la Pompele Funebre Eriksson and Zamfira, până într-o zi funestă când societatea mamut a suedezului și a unei meridionale brunete și descurcărețe s-a împiedecat de o buturugă cât toate zilele, nu de un ciot oarecare ca aliotmanul lui Baiazid.

Începutul dezastrului s-a produs tot într-un cinematograful ca în povestea cu mânușile diplomatului român la Stockholm. Rula un film suedez și Erik Eriksson s-a dus de mână cu Zamfira lui să-l vadă. Erik Eriksson nu și-a uitat nimic acolo, a găsit, în schimb, o umbrelă. Corect ca un suedez tipic a mers să o depună la direcția cinematografului, deși Zamfira îl tot trăgea de mânecă, zicându-i să nu fie atât de prost, că doar nu le strică o umbrelă. Directorul și-a notat numele și adresa aducătorului, le-a mulțumit, asigurându-i că umbrela va ajunge în mâinile celui care o uitase.

Peste câteva zile, s-au trezit cu poliția la ușă.

- Dumneavoastră ați găsit o umbrelă la cinema?
- Noi și ce-i cu asta? Intră în acțiune cam răstit Zamfira.
- Și unde este?
- Cum unde este? Ce întrebare mai e și asta? La directorul cinematografului, lui i-am predat-o.

Polițistului îi fu deajuns o clipă ca să-i observe chipul smead și sclipiciurile din păr și de pe capod și se cam dumiri cu cine are de-a face.

- Aveți vreo dovadă că ați predat-o cui ziceți?

(continuare în pagina 20)

(urmărire din pagina 19)

- Ce fel de dovadă? Nu înțeleg...

- O adeverință semnată de director cum că i-ați predat-o.

- Dumnezeu mare! N-oți fi crezând că am furat-o noi?

Polițistul evită răspunsul direct.

- Persoana care a uitat umbrela a întrebat la direcția cinematografului și acolo i s-a răspuns că se află la această adresă.

- Imposibil! Noi predat, izbuti să îngame și Erik Eriksson, eu om bogat, proprietar Pompe Funebre și Morgă... O umbrelă pentru mine ca un scandură de sicriu!

- Tu să taci, nenorocitul! Că eu ți-am zis să n-o lași la directorul ăla și să o ducem noi la poliție. În cine știe ce înurecătură ne-a băgat directorul ăsta al tău...

Erik Eriksson se mulțumi să mormăie resemnat: Sictir, Zamfira!

- Asta e versiunea dumneavoastră. Directorul spune altceva.

- Și, mă rog, ce altceva ar putea să spună? se minună Zamfira.

- Că nu i-ați dus nici o umbrelă...

- I-auzi, domne, ce mai mincinos, zise Zamfira revoltată.

- Că în chiar clipa când părăseai cinematograful, păgubașul v-a surprins cu umbrela deasupra capului, a recunoscut-o și a cerut să i-o dați. Fiindcă ați refuzat, el a chemat doi polițiști să vă păzească și s-a dus după director... Directorul v-a legitimat, și-a notat numele și adresa... În felul ăsta v-am dat de urmă. Vă rog să-mi spuneți unde este umbrela. Unde ați ascuns-o?

- Ați înnebunit, se lamentă Zamfira.

- La infracțiunea de furt vom adăuga și pe aceea de ultraj grav adus oamenilor legii... Am și o aprobare de perchiziție, vă rog să luați loc pe scaun și să nu vă ridicați până nu vă spun eu.

- Suntem în casa noastră, cum vă permiteți? se burzului Zamfira în timp ce scumpul ei de suedez se uita cu ochii ieșiți din orbite când la ea, când la polițai.

- Vă rog să stați cuminte până ne terminăm treaba, zise polițistul deloc tulburat de burzuliala femeii. Vasile! Ghiță! Intrați!

Imediat pe ușă intrară doi indivizi în uniformă. Se apucară de scotocit și într-un ceas fură gata. Curgea apa pe ei șiroaie când se trântiră ca doi bolovani în singurele fotolii destinate unor oaspeți mai de soi decât cei doi mârłani de sergenți, așa gândea Zamfira în clipa aceea. De umbrelă nici urmă.

- Acum putem să scriem declarația dumneavoastră.

- Soțul meu nu știe prea bine românește...

- Atunci o s-o scrii dumneata.

- Eu? Eu... eu nu știu să scriu... se bălbâi ea.

- Cum adică, dumneata n-ai făcut nici cele patru clase primare obligatorii? se minună ofițerul.

- Pentru ai mei și pentru mine n-au fost obligatorii...

- Parcă analfabetismul fusese de mult eradicat...

- Vorba asta eu n-o înțeleg, mie să nu-mi vorbiți pe radical...

- Adică lichidat, ras de pe suprafața pământului.

- Așa se zice, da acu' mă aveți în față pe mine, un exemplu viu.

- În acest caz, îmi dictați mie și eu am să vă

scriu declarația. La sfârșit am să v-o citesc și soțul o s-o semneze.

Lucrurile nu s-au oprit aici. Peste numai câteva zile, soții Erik și Zamfira Eriksson au fost invitați la poliție. Acolo au fost confrunțați cu cei doi polițiști care declarau că e adevărat că ei păziseră pe acești doi hoți până ce apăruse directorul. Zamfira care era analfabetă, dar deloc proastă, sări la bătaie:

- Unde e directorul și stăpânul umbrelei?

În clipa aceea țărâi telefonul. Anchetatorul ridică receptorul, ascultă, după care răspunde doar atât: Da, imediat.

Ieși pe ușă și reveni cam după un sfert de oră. Era încrunțat, dar și vădit triumfător.

- La început am crezut că îmi pierd vremea cu niște hoți ordinari, dar aflu acum că am nimerit peste un traficant de droguri. Să nu spuneți că nu e adevărat! În unul din sicriile aduse de firma voastră din Suedia s-a găsit un kilogram de hașiș. Să-mi spuneți repede cine mai este în rețea, cine-i expeditorul, cine se ocupă de vânzarea lui pe piața românească și toate câte le mai știți.

Cei doi Erikssoni îl priviră năucii și nu fură în stare nici să deschidă gura.

- Dacă nu puteți vorbi acum, vă dau timp de gândire, am mandat de arest preventiv pentru treizeci de zile.

Din ziua aceea parcă s-au dezlănțuit toate stihiiile. Un tânăr gazetar în goană după senzațional a pus paie pe foc, scriind că firma Eriksson introduce în țară în sicrie și arme, mai ales de calibru mic, ce puteau fi ușor ascunse între căptușala de metal inoxidabil și pereții de scandură ai sicriilor. Poliției atâta i-a trebuit. S-a trecut imediat la perchiziționarea temeinică a întregii rețele de magazine ale firmei. Nu s-a descoperit nimic, în schimb au fost distruse un mare număr de sicrie, iar cea mai mare parte dintre salariați au dat bir cu fugiții. Firma se afla în mare dificultate. Criza de la firma Eriksson afecta serios bugetul statului, bugetele locale - căci firma trecuse de granițele capitalei și cuprinsese toate marile orașe ale țării - ca și bugetul asigurărilor sociale. Plata salariilor, mai ales a celor din învățământ și sănătate, era pusă în pericol în luna decembrie, în ajunul sărbătorilor de iarnă. Bugetarii din sectoarele amenințate au intrat în grevă în cel mai nepotrivit moment, când unii miniștrii își dăduseră demisia, iar partidele de la putere, împiedecându-se în algoritmul politic, nu se hotărâu cu cine să înlocuiască pe miniștrii demisionari. Pentru aceste dificultăți cineva a găsit țap ispășitor pe tânărul ziarist care lansase zvonul cu armele introduse clandestin de chinuita firmă Erik and Zamfira Eriksson, firmă care acum nu-și mai achita impozitele. Parchetul s-a autosenzitat, ziaristului i s-a intentat proces și a fost condamnat pentru calomnie, deoarece nici urmă de arme nu fusese găsită la pompele funebre și nici la morga cea mai încăpătoare din țările central și est europene aparținătoare cândva blocului comunist. Chestiunea kilogramului de hașiș sau heroină - nimeni nu mai știa despre ce este vorba - a fost făcută uitată. Numai că pentru familia Eriksson totul părea pierdut.

În disperare, tânărul ziarist a trimis din închisoare un articol în care denunța câțiva directori din FPS cum că ar fi luat șpagă grasă de la investitorul suedez, o sumă impresionantă de dolari, cu ajutorul cărora își ridicaseră vile de invidiat la mare și la munte. Corupție, nerușinare, atitudine sfidătoare vizavi de sărăcia din țară etc., etc., acuze ce avură ca

prim efect reluarea procesului și dublarea pedepsei pentru imprudentul gazetar. Procurorul îl acuza de subminarea acțiunii de privatizare, ceea ce echivala în ultimă instanță, susținea el, cu îndepărtarea țării de structurile euroatlantice și de Uniunea Europeană. Numiții directori n-au pățit, una peste alta, nimic, au fost doar mutați în alte servicii, poate chiar cu salarii mai mari, cine știe, iar de vilele lor nu s-a auzit nimeni.

În timp ce tânărul ziarist ispășea o pedeapsă nemeritată, firma Eriksson o cam luase la vale, firmele concurente, atâtea câte mai erau, s-au repezit ca șacalii asupra unui hoit, vrând s-o mănânce cu păr și cu oase cu tot. Firmele de pompe funebre cele mai obscure au început să prospere, producția de sicrie s-a înzecit sau chiar însutit. Produceau însă numai sicrie populare, mai rar de stejar sau fag, acestea fiind mai greu de realizat de meșterii din țară. Rezultatul a fost un adevărat jaf în pădurile recent înapoiate foștilor proprietari, tăierile de masă lemnoasă amenințând serios securitatea ecologică a multor localități. Surpările de teren erau la ordinea zilei. În acele zile de cumpănă pentru fondul nostru forestier, în parlamentul țării un deputat din opoziție i-ar fi zis colegului său din coaliția guvernamentală, cel care se luptase ca un leu pentru înapoierea pădurilor către foștii stăpâni, următoarele cuvinte: Cacă, lupe, ce mâncași! În ciuda unei forme vechi de vocativ, toată lumea a înțeles despre ce era vorba.

Confrunțat cu un pericol așa de grav, guvernul a luat măsuri de limitare a tăierilor de copaci precum și a producției de sicrie. În acest fel țara a fost salvată de la o catastrofă aproape iminentă. Însă nu toată lumea privea lucrurile în acest fel. Presa scrisă, radioul, televiziunile de toate felurile, chiar și cele aservite guvernului, au condamnat cu vehemență recente măsurile, declarând, prin unele voci mai îndrăznețe, că nu e clar în interesul cui acționează guvernul, dar că e cât se poate de clar că măsurile adoptate vor duce, hotărât lucru, la distrugerea firavei industriei naționale de sicrie care, pe lângă culturile de busuioc, reprezenta o ramură de viitor a economiei românești.

În aceste momente de discordie, s-a abătut pe capul bietului român o molimă înfiorătoare de meningoencefalită virală, care a izbucnit în nordul Moldovei, ca răscoala țăranilor de la 1907, și, urmând parcă traseul acesteia, s-a răspândit în toată Țara Românească, chiar și în Transilvania. La meningoencefalita aceea ar mai trebui adăugate și cazurile, nu rare, de holeră sau gripă. Așa cum scriau ziarele, frigiderile morgilor deveniseră neîncăpătoare, rudele morților așteptau cu zilele până să găsească un coșciug, în unele localități de pe marginea cursurilor de apă se împleteau coșciuge din răchită sau din papură, uneori cei decedați erau îngropați înveliți în cearceafuri ca la evrei. Penuria de sicrie a provocat și o profundă decădere a moravurilor. S-a ajuns până acolo că oamenii își furau unul altuia sicriile agonisite din timp de cei prevăzători. Pe lângă anunțurile erotice publicate la așa-zisele matrimoniale apăreau știri stupefiante precum următoarea:

Bindiu Tiberiu din localitatea Turda a anunțat vineri poliția că hoți necunoscuți au intrat în locuința bunicii sale, Ana Ander, și au furat sicriul de stejar confecționat de mâna lui. Hoțul a fost prins în aceeași zi: Sandu Ștefan, în vârstă de 35 de ani, recidivist. Împreună cu

alți trei amici, el a intrat în casa Anei Ander și a furat sicriul, în care a doua zi și-a înmormântat mama. Sandu a explicat că nu avea de ales și că respingea categoric ideea de a-și îngropa mama iubiță într-o paporniță.

Reîncepuse jefuirea pădurilor. În această situație guvernul a luat hotărârea să anuleze taxele pe importul de cherestea pentru sicrie. În urma acestei decizii înțelepte, frigiderele morgilor s-au golit, papornițele pentru îngropăciune au dispărut și țara a făcut o economie însemnată la pânza de bumbac, folosită până atunci la confecționarea giulgiurilor.

După cum v-ați putut da seama din succesiunea evenimentelor, firma de pompe funebre Eriksson nu prea a avut de suferit. Morga era mereu plină, sicriile de lux importate din Suedia se vindeau din ce în ce mai bine pe măsură ce se înmulțeau miliardarii neprinși cu ocaua mică, lemnul de brad, fără taxe vamale, venea atâta cât era nevoie din țara natală a lui Eriksson. Un singur lucru nu le dădea pace, nici chiar sâmbăta seara când se așezau în fața televizorului să lăcrimeze la emisiunea *Surprize, surprize!* și murmurau refrenul... *Nu vei regreta, este seara ta...* împreună cu prezentatoarea. Se întrebau, printre suspine, cine ar putea fi criminalul care pusese la cale chestia cu umbrela și cu hașișul. Lăcrimau chiar și la telenovela americană în care nici după vreo o mie și treizeci de episoade regizorul sau scenaristul nu găseau răspuns la întrebarea cântecului *Spune, mândro, spune tu cu cine-ai făcutul pruncu!*

Pentru ziaristul care produsese atâta zarvă și încurcături misterul era altul. Se întrebese în cele două luni petrecute în pușcărie cum de niște hoți de umbrele și traficanți de stupefiante erau în libertate și chiar prosperau în afaceri. Imediat ce a scăpat, s-a aruncat cu ardore juvenilă în bătaia pentru aflarea adevărului, sperând că la capătul bătaliei să obțină și reabilitarea sau chiar obținerea titlului, fie și neoficial, de erou al jurnalisticii românești. Cum de a aflat locul unde s-ar fi găsit acel kilogram de hașiș are prea puțină importanță, deși, hai totuși s-o spunem: a mituit pe un subofițer din Ministerul de Interne. A îndrăznit, cu toate că se vorbea pe la toate colțurile că după măririle recente de salarii ale personalului din acest minister, nici un ofițer sau subofițer n-ar mai lua un ban de la cetățenii țării. Un ban nu, și-a zis gazetarul nostru, dar dacă sunt mai mulți sau de culoare verde? În urma acestei socoteli simple a acționat și a obținut informația contra sumei de 50 de verzișori. A mers drept la depozitul de sicrie indicat de subofițerul coruptibil. Rezultatele anchetei au fost imediate și, mai ales, surprinzătoare. A dat acolo peste doi vânzători grași, frumoși și chercheliiți, era ziua Sfântului Dumitru și pe unul dintre ei îl chema Dumitru, după cum rezulta din discuția lor bolmojită și după pupăturile îmbăloșate pe care și le aplicau cu mult zgomot pe frunte. Crezându-i dispuși la confesiuni, i-a întrebat cam abrupt dacă știu ceva despre chestiunea hașișului descoperit într-un sicriu și care făcuse atâta valvă. Cei doi cheflii s-au înverzit subit la față, unul dintre ei, poate chiar Dumitru, s-a dezmeticit și l-a întrebat ce poștește și, aflând că nu e de la poliție, a început să-i care la pumni, acestuia i s-a alăturat celălalt chefliu, i-au tras o chelfăneală zdravănă, l-au înjurat de mamă și l-au aruncat în stradă. Văzând că nu-și mai vine în fire, casieritei i s-a făcut milă și i-a aruncat o găleată de apă în

cap și când a observat că începe să se trezească i-a șoptit la ureche să vină la ea acasă că are să-i spună tot ce dorește. S-a dus. De la ea a aflat cum patronul societății de pompe funebre Concordia s.a., unul pe nume Tămâie, îi plătise pe cei doi bețivani ca să pună într-un sicriu hașișul.

- Si dumneata de ce nu ai anunțat poliția?

- Ce, vreați să dau de dracu'? Și nu care cumva să suflați vreo vorbă de la cine știți toate câte vi le-am spus. Vă rog să jurați uite aici pe icoana Sfintei Fecioare făcătoare de minuni că n-o să mă trădați, ăștia de la Concordia sunt mână-n mână cu poliția. Tot ei au pus la cale și chestia aia cu umbrela...

- Dar dumneata de unde știi povestea cu umbrela?

- I-am auzit pe bețivanii ăia doi vorbind, am citit și prin ziare. Află, domnule, că pramatia aia de director de cinema este omul poliției și s-a lăsat mânăjit de Tămâie de la Concordia în înțelegere cu un general de poliție... mi-este și frică să-i pomenesc numele...

Înarmat cu aceste neașteptate informații, tânărul s-a așezat și a scris pentru o agenție de știri un articol care a fost preluat de toate gazetele românești din țară și din diaspora. Demasca în articol rețeaua de mari corupți din justiție, poliție și activitatea economică.

Se spăla în acest fel de păcate, declarând că suedezul Erik Eriksson este un investitor străin fără nici o pată, un suedez corect și cinstit cum sunt mai toți suedezi, de obicei, și încheia cam hodoronc-tronc cu următorul citat: *Timeo danaos et dona ferentes*, ceea ce ar fi cam așa: Feriți-vă de greci, chiar și atunci când vă aduc daruri...

Nu se știe nici până astăzi cu precizie dacă Tămâie de la Concordia sau investitorul grec, la care gazetarul făcea aluzie, a pus bomba ce a distrus parterul și ascensorul de la blocul unde locuia ambițiosul gazetar. Fapt este că dacă n-ar fi sărit în ajutor pompierii, bietul om ar fi murit de sperietură în apartamentul de la etajul opt. L-au coborât de acolo pe fereastră cu ajutorul unei țărți și a unor frânghii în aplauzele mulțimii de gură cască. Clătinându-se cu targa și tremurând de frică, ca să-și dea curaj, strigă în gura mare deviza lui Mussolini: *Vivere pericolosamente!*

Jos îl aștepta o surpriză: Erik Eriksson, suedezul cinstit în persoană, care l-a rugat cu lacrimi în ochi să-i facă onoarea și să-i fie

oaspete câtă vreme vor dura reparațiile la bloc. Cristian Bucă, omul nostru, a acceptat bucuros. Ce s-a întâmplat mai departe nu mai știu, sau poate că știu, dar nu vreau să vă spun. Poate altădată...

Ca să nu uit, un singur lucru aș dori să vă mai zic: Cristian Bucă a vândut Zamfirei, cu care s-a încurcat, un pont de milioane sau poate de miliarde: să investească în construcția de noi crematorii, iar la cele vechi firma să devină acționar principal și să le re tehnologizeze, să le facă rentabile, dacă va fi cazul, și prin reduceri de personal. Și, uite-așa, s-a trezit Timișoara cu un crematoriu cu o capacitate dublă decât cel din București. Era cel mai mare crematoriu din țările central și est europene, apelau la serviciile lui chiar și cei din Debrețin, Seghedin și Bratislava, iar, la o adică, Timișoara n-ar mai fi avut nevoie să-și trimită din nou morții tocmai la București.

Dacă tot m-am pornit, să vă spun încă una. În ultimile zile, primăria Capitalei a luat hotărârea să silească pe locatarii blocurilor de locuințe ca, sub amenințarea unor amenzi usturătoare, să construiască cotețe pentru câinii vagabonzi, iar cei care aveau pe lângă casă și o curte, să ridice cotețe spațioase și ospitaliere pentru toți câinii ce se învârt prin cartierul respectiv. În fața primăriei s-au adunat zeci de mii de oameni, urlând: Jos primarul! Jos guvernul! Vrem alegeri anticipate! Mulțimea furioasă amenința să ia cu asalt instituțiile statului. Guvernul era în posesia unor știri alarmante, provenite de la serviciile secrete, cum că un grup de agitatori îndemneau protestatarii să incendieze primăria și sediul Ministerului de Interne. Când toată lumea începuse să-și piardă capul, s-a ivit ca un Deus ex machina inițiativa firmei Eriksson care și-a oferit cu mărinimie serviciile. În momentul cel mai critic, a apărut pe postul 1 și 2 al televiziunii naționale Zamfira Eriksson cerând populației să se calmeze, deoarece firma Eriksson va prelua toate cheltuielile pentru construirea de adăposturi pentru câinii din Capitală și din celelate orașe ale țării invadate de câini. Și a mai promis că firma va achiziționa terenuri pe care va amenaja cimitire pentru câinii și orice alte animale de apartament și, de asemenea, că va începe producția de microsicrie pentru doritorii de înmormântări fastuoase în astfel de lăcașuri de veșnică odihnă.

După declarațiile Zamfirei Eriksson, febra protestatară s-a mai potolit, guvernul a răsuflat ușurat și cu prima ocazie a răplătit firma suedezo-română, acordându-i înalta distincție Crucea cu panglică tricoloră pe care scria, fără noimă, Pro patria mori.

E bine să semnăm că la caritabilele intenții ale firmei Eriksson au apărut reacții diferite. Persoanele cu dare de mână, cele ce au posibilitatea să crească câini și pisici de rasă, arici sau papagali, s-au grăbit să aplaude frenetic, în schimb plebeii mai întâi au privit chiondorăș, apoi s-au organizat într-o mișcare clandestină, înarmată cu bombe și mitraliere, cu scopul de a zdrobi firma aceea binefăcătoare. Au avut loc atacuri cu bombe, lupte cu săbii ninja între partizanii firmei și inamicii ei. Poliția a catalogat aceste încăierări drept reglări de conturi între bande rivale și nimic mai mult. Guvernul putea să doarmă liniștit, nu se mai băga, suedezul și firma lui primiseră ce li se cuvenea, puteau să moară pentru patria lor adoptivă, așa cum stătea scris pe panglica înaltei decorații cu care fuseseră onorați...

Gingășiile esențiale ale lui Gabriel Cheroiu

nicolae romulus
dărămuș

La patruzeci și patru de ani mă mai pomenesc visând la gingășii esențiale, mărturisirea Româin Gary în debutul romanului *La promesse de l'aube*. Prin recenta sa *O istorie a literaturii cinegetice române* Gabriel Cheroiu dovedește că la aceeași vârstă, după visarea la "gingășii esențiale", a trecut la truda concretizării lor livești, spre folosul celor care fie nu mai visează, fie - dacă o fac - faptul este unul comod, întâmplător și lipsit de generozitate. Fiindcă, dacă ceva definește esențial cele două volume ale lucrării, acest "ceva" este generozitatea autorului. Act îndreptat deopotrivă spre cititor și spre scriitorii perindați între coperti.

Rar mi se întâmplă - prea rar din păcate - să citesc o carte care să îmi facă rău de cât bine îmi face. Starea mi s-a definit parcursând mai cu seamă volumul al doilea, subintitulat *Cărțile Văii Frumoasei*. Neașteptat, am înaintat în cartea aceasta oarecum greu. Sau, mai bine zis, am înaintat încet fiindcă mereu ridicam ochii din pagină. Straniu, cartea mă fura în afara sa. Întinderea ei era cu totul alta decât îmi păruse. Nu țineam în mâini doar o "istorie" - cum autorul crezuse că scrie - ci țineam chiar "spațiul și timpul". Inclusiv spațiul și timpul meu - aș fi îndrăznit să spun -, dacă tocmai personajele scrierii nu ar fi făcut dovada unei "posesii" precedente, așezată acum în rafturi de bibliotecă. O posesie, de altfel, reciprocă întrucât cărțile lor, născute de un loc și un timp, au rămas singurele în stare să mai renască acel loc și acel timp.

A ierarhiza coloșii este un act oarecum futil: în uitare "mărima" nu pare să conteze, cât mai în față fiind loc pentru oricare dintre ei. Și totuși, Gabriel Cheroiu face însă un necesar act reparator pentru ceea ce înseamnă literatura pură înăuntrul celei de sorginte cinegetică, recăstigând totodată pentru aceasta din urmă un loc convenit în faptul cultural național. Un demers curajos, întrucât atingerea unor ierarhii literare consacrate este o tentativă riscantă ce reclamă argumente pertinente. A face acest lucru cu dragoste - așa cum a reușit el - nu e decât proba că "habent sua fata libelli", că marea literatura cinegetică e pur și simplu mare literatură și că "frumosul e la fel de folositor ca și utilul" (Voltaire). Dacă nu chiar mai folositor astăzi, când Terra pare să fi obosit de câte vieți suportă. Fiindcă, pe lângă informație, "istoria" semnată de Gabriel Cheroiu are notabile valențe educative: este o carte deopotrivă elegantă și accesibilă, despre oameni cu stil. O carte despre autenticitatea stilului și despre stilul de a fi autentic. La vânătoare, pescuit, la masa de scris, în viață. Așadar, un "produs" sfidând "ratingul", născut într-un timp dominat de socoteli mercantile.

Într-un interviu de senectute, Emil Cioran afirma că cititorul așteaptă de la scriitor experiențe. Firește, experiențe descrise cu artă. Rare sunt cărțile în care experiența să aibă o mai mare densitate ca în acest volum. Fericit, se întâlnește în paginile sale experiența scriitorilor care au făcut istorie - la propriu și istorie în literatură - cu experiența scriitorului Cheroiu, ultima permițând "selecția", decriptările și comunicarea cu cititorul, de pe poziția

cunoscătorului. Lucru aflat la îndemâna puținor oameni de litere. Căci Gabriel Cheroiu se apleacă asupra operelor de inspirație halieutico-cinegetică din postura celui care a vânat și a pescuit, pătruns nemijlocit de marile bucurii aflate dincolo de armă și undiță. "Et in Arcadia ego" ori mai banalul "cin" le paște, le cunoaște fiind, printre rânduri, prezențe permanente. Este atul care a permis autorului, fără efort, alegerea citatelor și oprirea analitică asupra momentelor cheie din biografiile și din opera măștrilor, simbolistica acestora făcând parte cu siguranță din ceea ce s-ar putea numi "coloana profundă" a omului Gabriel Cheroiu.

Cărțile Văii Frumoasei, au fost trăite la început în bibliotecă, dar faptul nu a fost de ajuns. Autorul s-a dus "acolo". Pare să nu fi putut scrie despre Ionel Pop, Mihail Sadoveanu, I.A.L. Brătescu Voinești, C.R. Bălănescu și Ion Agârbiceanu fără să se fi încărcat de acel "genius loci" al Văii Frumoasei. O mărturisire indirectă într-un "argument" din debutul volumului, o dovedesc fotografiile lacului de acumulare de la Oașa, acea tăcere fluidă, acoperind strivitor - oare nu și protector? - "raiul" Braniștii Domnului.

Îndeobște, cărțile despre scriitori și despre cărțile acestora sunt lecturate de inițiați, ceea ce restrânge eficiența demersului autorului. De astă dată nu e cazul, fiindcă cele două volume ale "istoriei" oferă "cifru comorii" - grație stilului scrierii și detaliilor esențiale - chiar și unui novice, acestuia rămânându-i doar bunăvoința de a începe. Mai apoi, pofta vine citind. Regretul cititorului pentru un paradis pierdut, de a nu fi fost contemporan, trăitor al unei vremi care nu auzise de corectitudinea politică, de poluare, consumism și globalizare, se naște cotropitor (o parte a "răului" de care pomeneam la început), grație "talentului logic" al lui Gabriel Cheroiu. Cel care nu permite calofiliului Gabriel Cheroiu să piardă firul - rătăcindu-se în capcanele unor preferințe literare subiective, existente, fără doar și poate. Fapt ce produce în text o concentrare armonioasă a ingredientelor de ordin estetic, etic și a celor de ordin informațional.

Începând cu Ionel Pop, superlativul absolut în literatura cinegetică română și încheind cu *Preocupări cinegetice în proza lui Ion Agârbiceanu, Cărțile Văii Frumoasei* constituie, prin câteva biografii, și o mărturie a patriotismului faptic al adevăratelor elite. Autorul nu cade însă în obișnuita admirație necondiționată a "Arcadiei interbelice" (comodă caracteristică a intelectualilor și "analizatorilor" actuali), punând necesare accente critice asupra "zeilor" (în spiritul lui Bertrand Russel: "Pentru un om este o calitate să fie mare poet sau pictor, dar nu e o calitate morală. Calitățile morale au de a face doar cu acte de voință, adică cu alegeri corecte între două moduri de acțiune posibile"). Tocmai această luciditate este cea care permite autorului mișcarea îndemnatică, "salturile" permanente de pe palierul emoției estetice pe cel al criticii literare, de pe cel al eticii vânătoarești pe cel al civismului celor cinci oameni de litere, prinși "supt vremi", dar reacționând în strâmtoarea acestora - anii '40 - '50 - atât de diferit. Indiferența lui Mihail Sadoveanu - aflat în plină glorie literară și politică - față de prietenul său Ionel Pop, întemnițat pentru "vina" de a fi fost nepotul lui Iuliu Maniu, este subliniată, ca și noblețea cu care, la ieșirea din pușcărie, "Nemo" l-a iertat pe "Maestru".

Atitudini bărbătești în momente de cotitură ale istoriei României se regăsesc luminos și nerevendicativ în biografia lui Ionel Pop și cea a generalului C.R. Bălănescu, fagmețele din corespondența acestora conturând lecții de bunătate și demnitate ce astăzi pot stâmi o adâncă tristețe ori - unui cititor grăbit. "postmodern" - neîncredere și nedumerire.

Lucru bun și, deopotrivă, curajos, este scrierea mai devreme - stabilirea unei ierarhii valorice, complex motivată, înăuntrul literaturii cinegetice. Chiar sintagma "literatură cinegetică", prin conținutul oarecum limitativ, pare să fi determinat "noua ordine", cu "superlativul absolut" atribuit lui Ionel Pop. Este scriitorul care prin întreaga operă literară, pătrunsă de "gingășii esențiale", depășește arta pentru artă, devenind un "avocat" cu pladoarii literare subliminale pentru biodiversitate și ecologie, la o vreme când acești termeni nu stârneau îngrijorare. Iar "istoria", oprindu-se merituos la citate semnificative, punctează și valențele moderne, vizionare, ale acestui "poet" - cum l-ar fi recomandat Șerban Cioculescu - dacă "acest cuvânt nu ar fi prea strâns legat de meșteșugul versului".

Numeroasele instantanee fotografice alb-negru, extrase din arhivele personale ale măștrilor, presară în paginile cărții foarte vii fragmente "de epocă", contrastante prin chipuri și atmosferă - "les beaux esprits se rencontrent" - cu realitățile (nu numai cinegetice) timpului modern.

Volumul *Cărțile Văii Frumoasei* ilustrează piscul literaturii cinegetice române. Autorul trudește deopotrivă - dacă nu cumva, mai mult - și la parcursul literaturii spre acest pisc. O face în primul volum al "istoriei", pe care Eugen Negrici îl definește drept "o carte venită la timp". Zorii literaturii cinegetice de sorginte populară, mai apoi scrierile lui Grigore Ureche, Miron Costin și opera de incontestabilă valoare documentară și stilistică *Descriptio Moldaviae* a cărturarului Dimitrie Cantemir sunt tot atâția pași esențiali, bine punctați de scriitor, care vede și valențele de istorie naturală ale vechilor scrieri despre teritoriile românești. Dăruite la începuturi cu o formidabilă bogăție faunistică, ele sunt parcurse mai apoi de umbrele voievozilor vânători și ale speciilor dispărute - bourul, zimbrul, saigaua, biberul - tocmai din cauza vânătorii.

Primele manuale de vânătoare, ca și formele istorice ale organizărilor, regulamentelor și organizațiilor cinegetice se regăsesc în paginile cărții, alături de numele pe nedrept uitate ale unor vânători cu harul condeiului. Nu lipsesc nici însemnările primelor expediții cinegetice românești în ținuturi exotice, dominate oarecum de o firească - doar pe atunci! - "foame a puștii" și urmate de "jurnale" cu caracter documentar.

Fenomenul "Carpații", anunțând chiar din acest prim tom *Cărțile Văii Frumoasei*, ocupă un convenit loc central, constituind, la rândul său, un vârful de cultură cinegetică - nici până atunci, nici de atunci atins. Nașterea magnificei reviste, rod al strădaniilor aceluiași Ionel Pop, "laboratorul" paginilor sale, avaturile destinului colaboratorilor de elită, implicite ale publicației, sunt narate explicit de Gabriel Cheroiu. O face însă cu discreția afectuoasă a celui care preferă - prin citate - să-l lase pe autorii de drept ai "fenomenului" să povestească.

"Cunosc omul fericit după aceea că se plictisește în vacanță" - spunea un navigator pasionat. Dincolo de truda scrierii ei, *O istorie a literaturii cinegetice române* mi-a născut convingerea că, încheind cele două volume, Gabriel Cheroiu va căuta iar fericirea unor "gingășii esențiale", așternându-l pe hârtie pe cel de al treilea.

Un cutremurător documentar filmic

gheorghe istrate

Imediat după harababura din decembrie 1989, doamna Lucia Hossu Longin și-a „construit” o personalitate inconfundabilă. E deja o vedetă în sensul profesional al cuvântului. Domnia sa este un cărturar care și-a adaptat condeiul la uneltele aparatului de filmat, a joncțiunii dintre industria filmului documentar și a eseului cinematografic cu intruziuni evocativ-dramatice. **Memorialul durerii**, serial care a uns însângerat ecranele televizoarelor vreme de mai mulți ani, e un model și un „obiect” (o arhivă) de studiu în orice academie de film europeană. Vocea sa, aflată parcă la un amvon al judecății neiertătoare, ne stăruie permanent în memorie, mai puternic decât pecețile dosarelor inchizitoriale abia întredeschise.

Într-adevăr, doamna Lucia Hossu Longin un justițiar neînfrânat, pasionat, neiertător, aflat mereu, din penumbră, cu pistolul răzvrătirilor aberante la tâmplă.

Așa se mărturisește și în acest documentar **Mihail Sebastian '50** un personaj enigmatic al literaturii române, un personaj atins puternic de istoria (isteria) timpului său, a societății interbelice pe care a iubit-o cu dezinvoltură, cu pieptul desfăcut și cu fruntea ușor încrunțată de contradicțiile care îi înnodau arpile zborului său uriaș.

Doamna Lucia - cât de frumos sună numele acesta fără apelativele lui adiacente! - și-a luat părtași la demersul de 60 de minute ale filmului pe maestrul Radu Beligan, pe Lena Constante, Andrei Oișteanu, profesor Paul Cornea, Valeriu Moisescu și - surpriză pentru neinițiați! - pe avocatul nonagenar Ioan Comșa, prietenul de-o viață al lui Mihail Sebastian, într-o existență severă a muntelui și a schiului - munți înzăpeziți pentru care marele dramaturg și romancier avea pasiunea (presinea) necesară a aventurii...

Filmul doamnei Lucia are fațete de cristal bine șlefuit. Deschide ferestrele biografice brăilene ale nașterii (1907) și ale școlirii lui Iosif Hechet (alias Mihail Sebastian), pornit dintr-o veritabilă familie de evrei excepțional stratificată în orizonturile României tolerante și absorbante a unor etnii apte modernizării noastre (leneș) balcanice.

Confruntarea cu stupidele rudimente ale

antisemitismului avea s-o cunoască încă de pe băncile liceului brăilean, spre uluirea înfiorată a sufletului său genuin, în întâmpinarea căruia a apărut, premonițional, marele Nae Ionescu, președintele comisiei de bacalaureat a eminentului elev Iosif Hechet. Descoperit de acesta, este preluat către universitățile Bucureștiului (momente inițiatice asupra cărora filmul, din păcate, nu insistă suficient). După absolvirea cărora, a urmat o binemeritată bursă la Paris.

Capitolele documentarului sunt sever compartimentale și urmărite de reflectorul unor decupări exacte din textele durerosului **Jurnal** (postum) al lui Mihail Sebastian, care, în ultimii noștri ani, a fost tradus în Anglia, Franța și Germania - versiuni primite cu mult interes și comentate minuțios în presa de specialitate de peste mări și țări.

Mihail Sebastian este personajul cel mai viu al istoriei literare românești din ultimele decenii. El a surclasat etajele rigide ale unui clasament de stereotipii în agenda literară a timpurilor.

Demersul imagistic al doamnei Lucia Hossu Longin desface arhive și rafturi, saloane și albume, reînviind structura unui scriitor robust, pândit la toate colțurile existenței sale de *accidente*, ultimul fiindu-i fatal. Îl prevăzuse, de altfel (intuiția tuturor scriitorilor de sorginte accentuată), în romanul omonim.

Prin apele timpului involburate dinaintea războiului, a fost părăsit sau evitat de mării lui congeneri: Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Petru Comarnescu ș.a., părăsit fiind într-un viscol al vremurilor care l-au înșingurat într-o rană neînțeleasă, într-o generație „măcinată de ideologii”.

Mihail Sebastian nu a înțeles niciodată dihotomia evreu-român, blestemată aberație a anilor

340, când patima lui oarbă a fost mereu limba română în și întru care se născuse. Sebastian a fost mult mai român decât mulți alți români care aveau să fie magnetizați ulterior, de zorii sovietici ai răsăritului înșelător.

Decupăm cu sila condeiului aceste rânduri dintr-un document oficial al timpului: „Avem onoarea a vă încunoști(i)nta că în baza Decretului din 9 august 1940, sunteți licențiat (suspendat - n.n.) din serviciu pe ziua de 7 septembrie a.c., fiind evreu”. Cumplit document răsturnat în sângele unui scriitor care a trăit și a creat numai în limba română!

S-ar fi convenit un final „cernit” la mormântul lui Sebastian, dar am înțeles că autoritățile de acum și-au pus străjeri cu lacătele-n gură în poarta cimitirului. Cândva, doamna Lucia Hossu Longin va lărgi baierile acestui documentar cutremurător, dar și encomiastic, totodată, între polii electricizați ai artei adevărate.

Spre rușinea mea, nu am parcurs întregul traseu literar al lui Mihail Sebastian. Bunăoară, mi-am rezervat **Orașul cu salcâmi** drept un cadou de vacanță pensionară, să sperăm sănătoasă (cea care a și venit, nesănătoasă...), un altfel de „joc de-a vacanța”, în limite obligatorii către o anume „stea fără nume...”.

Ultima oră a lui Mihail Sebastian a fost la numai 38 de ani și era în luna unui *mai* accidentat și tragic (29 mai 1945). Așadar, acum cu puțin peste 62 de ani de veșnicie, cât alții „două mii de ani” homerici ce vor urma...

note

Fermecătoarele povestiri

dumitru hurubă

Recunosc: întotdeauna m-au impresionat până aproape de fascinație înșii cu cizme de cauciu, cu ranițe, cu bețe mai mult sau mai puțin sofisticate, având ei de discutat ceva anume, despre nu-știu-ce loc potrivit, despre un oarecare cot cu bulboană, undee... Ehe! Exact: cam aceștia sunt pescarii, oarecum misterioși, oarecum având ceva personal în comportament și în conversații, ei știind de fiecare dată ceva ce noi nu știm, de-aceea privindu-ne, uneori, cu o anumită superioritate... În general, însă, având, parcă sufletul îmbunat și liniștit datorat pasiunii, și de ce nu?, ocupației lor zilnice sau ocazionale... Desigur, aceste cuvinte încearcă, fără cine știe ce rezultat dorit să ilustreze un fel anume de oameni din preajma noastră. De-aceea simt o ciudată stare de invidie frumoasă - dacă pot spune așa - pentru că autorul acestei cărți are priceperea incontestabilă și indiscutabilă de a ne aduce în suflet și în minte imaginea lumii acelor oameni. Și nu mă ffiesc să o spun cu toată convingerea că Romulus Tot este un excelent povestitor, pe lângă faptul, complementar, desigur, că este un fin cunoscător al pescuitului, adică al **Parlamentului peștilor** pe care îl conduce domnia sa cu mare pricepere justificându-se pe sine, dar și constituind un argument solid în favoarea unei lecturi de un rar farmec. Povestirile mi-au și adus aminte, în multe rânduri, de molcomele povestiri sadoveniene... La Romulus Tot, în mare măsură ca și la Sadoveanu, aparent nu se petrec lucruri spectaculoase, dar

întreaga narațiune este încărcată de dinamism, de o permanentă ferveoare a expresiei epice. Este creată, în acest fel, o atmosferă adecvată unor situații fără terminații conflictuale majore, doar punctată de incidente rezolvate pe loc de autor, dovedind prin această atitudine și o bună cunoaștere a „mărunțșurilor” vieții de zi cu zi, al căror fin observator ne demonstrează a fi propoziție cu propoziție, pagină cu pagină. Dar și, astfel, stăpânind foarte bine arta comunicării cu viitorii cititori ai cărții. Personajele care populează povestirile lui Romulus Tot sunt „extrase” dintr-o materie primă binecunoscută de noi toți, fiindcă ni se află în apropiere, fiindcă ne simțim și noi acolo, parte mai mult sau mai puțin activă, dar prezentă, în angrenajul pus în mișcare și manipulat cu iscusință de către autor. Angrenaj care nu numai că îl individualizează pe narator, dar îi și conturează personalitatea în expresia epică. Într-adevăr: fie că este vorba despre copii - puși mereu pe șotii, sau despre oameni maturi, posesori ai unor gânduri, vorbe (chiar și... fapte) de-o hătroșenie amintindu-ne deseori de Ion Creangă și de savuroasele sale **Amintiri din copilărie**, prozele cuprinse în volum se constituie într-un ansamblu alcătuit cu o grijă de bijutier - aș putea să spun. Cum cu aceeași grijă sunt construite toate personajele prozelor - poate cu unele excepții nesemnificative în economia cărții. În paranteză fie spus, când l-am întâlnit prima dată pe autor, m-a impresionat extraordinara sa capacitate de a-și acapara interlocutorul cu un har de a povesti, care, în scurt timp, m-au atras în cursa unei atmosfere adesea alunecând spre fabulos, de fapt o îmbinare/completare între real și fantastic... Această permanentă împletire real-legendă-fantastic face din

prozele lui Romulus Tot un șirag ademenitor de atracții spre o lectură scoasă din meandrele unor scrieri plecticoase fără cap și fără coadă. Dimpotrivă, la Romulus Tot se simte pagină cu pagină nevoia unei comunicări simple cu cititorul, tocmai pentru ca acesta să priceapă cu ușurință mesajul artistic și ideatic dublate de pasiunea pentru pescuit... Și, apropo: cartea poate fi considerată unul dintre cele mai reușite ghiduri în ceea ce privește „arta” pescuitului, având în vedere că, direct sau printre rânduri, se percepe lesne grija autorului în acest sens. E, într-adevăr, mare lucru și ține de capacitatea scriitoricească a lui Romulus Tot să realizezi din câteva elemente tehnico-prozaice - undițe (bețe), nailon, cârlige, râme și alte momeli - narațiuni încărcate de savoare, adică acel mod de exprimare căruia i se poate spune fără nici cel mai mic risc **creație artistică**. Construcția frazei, dozarea situațiilor, dialogurile pline de naturalețe și suplețe expresivă, creionarea personajelor - indiferent de vârsta acestora - fermecătoarele descrieri de locuri și... ape, totul, dar absolut totul se constituie într-un conglomerat pe care îl putem numi simplu și corect: literatură de valoare. Așadar, mie personal îmi este limpede că avem de-a face cu unul dintre cei mai înzestrați autori abordând o tematică nu numai ceva mai rar folosită, dar și exploatare într-un mod atât de personal, încât, fără a forța prea mult lucrurile, putem vorbi despre „un stil Romulus Tot”.

Neașteptat, deci surprinzător, dar avem bucuria lecturării relaxante și clar acaparatoare a unui volum scris cu talent, personalitate și responsabilitate artistică, fapt care nu înseamnă puțin. Dimpotrivă.

După câte știu, autorul a mai publicat o carte - jurnal de călătorie la Muntele Athos -, dar îmi permit să afirm cu deplină convingere că Romulus Tot debutează, de fapt, cu acest volum de beletristică pentru care i se poate acorda de către iubitorii de literatură bună întregul lor credit sufletesc.

O merită - fără nici un risc.

magda ursache:

9 zile, 4 ore și 40 de minute

„O țară a dosarelor“

„Aerul era compus din oxigen, azot și frică, apa era alcătuită din hidrogen, oxigen și frică.“

I.D. Sârbu

Îl băteau de 9 zile, 4 ore și 40 de minute și uitaseră de ce-l băteau.
Este un pasaj din romanul lui Călin Ciobotari, (*Șst! Generalul visează...*, (Editura Polirom, 2007), pasaj sunînd celor care n-au trăit în statul polițienesc așa cum ar suna începutul unui *prozem*. Totul se petrece în Republica Socialistă a Dosarelor, numărînd ele, dosarele, 23 de milioane, ca-n visul altui General, personaj istoric, Pantelimon Bodnarenko, *alias* Pintilie, de proveniență NKVD. Acest Pantiușa, cum era alintat, rostea cuvînt lămuritor la o plenară:

„Orice om are o sculă și de scula ei (sic!) se îngrijește. La Securitate - scula noastră sînt informatorii“.

Era în perioada sîngeroasă a Securității, cînd Generalul împușca mortul pentru că îl sfida (refuznicul nu închidea ochii, țintuia cu privirea peretele pe care-l mînjise cu creierii lui de intelectual), cînd o femeie era bătută crunt „din plictis metafizic“, deși „recunoscuse tot ce doriseră ei să recunoască“. Era vremea cînd același General omora cu ușurința cu care își tăia unghiile. „Ce melancolie cu a patra crimă!“ Fusesse nevoit să otrăvească o frumoasă reacționară, pe care începuse s-o iubească. După plecarea rușilor, suspină Generalul, „metodele de convingere s-au îndulcit teribil“. Fără lampă-n ochi, lovituri pînă cînd carnea devenea mîzgă, noroi, scuipat, fără urlete de durere, fără turnat pe gît, cu pîlnia, excremente... „Întotdeauna mă întrebam cît o să reziste...“ O oră sau zece minute. Formulată cu sintagma lui Paul Goma, *Patimile după Pitești* a fost experiment născut în mintea Generalului Nicolski, comandant suprem al Securității pînă prin '60-'62.

„S-au dus frumoasele zile“, nu din Aranjuez, cum ar spune Schiller, ci de la Aiud, de la Gherla, de la Sighet.. Din plictiseală, Generalul se dă singur în urmărirea celor 7 subordonați, cere să i se monteze microfoane acasă și la slujbă, vrea chiar și verificarea corespondenței („ce dacă nu trimiți niciodată scrisori!“).

Locul durului e luat de ofițerul stilat (deși „bătaia rămîne importantă, nicăieri nu scrie că nu“), cultivat, cunoscător de Thales, un fel de protocron, după gradat, al

turnătorului, dacă totul e apă, totul e fluid, totul poate fi vărsat-turnat ca apa. Însuși Generalul se molipsește ca de-o boală de un zîmbet inoportun, pe care se străduiește să și-l reprime.

În etapa dosarului multilateral-dezvoltat, „totul se bazează pe informație. Planeta se rotește în jurul informației“. Anonimul nu-i altul decît Marele Anonim. Lumea - o Arhivă enormă unde figurează, ca-n José Saramago, *Toate numele*. Șeful Destinotecii din rafturi e gata să facă o notă informativă excelentă: „nimeni n-o să afle, nici măcar eu“. Și aici Călin Ciobotari împinge narațiunea în realism magic. Dosarele capătă voce și suflet și gîndire. Unul, un dosar, e infiltrat printre dușmanii de clasă, clasați alfabetic (însuși Arhivarul se află la litera V), să-i fileze postum: dosarul filînd celelalte dosare. Sîntem în Rai (Dumnezeu are și el dosar; e microfonizat sau ține microfonul deschis?) ori în bolgiile Iadului, judecînd după înjurături, blesteme, scrișnirea dinților. Cu timpul, Arhivarul se simte strîns între coperte, devine alb/ galben ca hîrtia, fărîmicios ca tutunul pe care-l presară pe dosarele fumătoare, să le îmbune. Trupurile de carton sînt mai reale decît cele din carne și oase, iar putoarea de hoit a limbii turnătoare este terifiantă.

Apocalipsa se dezlănțuie după ce Arhivarul-șef îl toarnă pe cine altul decît pe Arhivarul-șef. La Judecata de Apoi, din sicriile-dosare se reîntrupează ființe; unele rămîn jumătate-oameni, jumătate-dosare. Generalul se metamorfozează într-o foaie de hîrtie imensă, pe care unghia degetului cinci de la mîna dreaptă scrijelește „poveștile de groază ale trecutului“. Înainte de-a deveni coală (de tipar?), apucă să le spună „bizarelor făpturi“ (Călin Ciobotari le-ar fi putut numi monștri), din rețeaua informativă:

„Marele nostru atu este că nu voi muri niciodată. Suntem eterni, țineți minte ce vă spun! Vom trăi, de acum înainte, în toate spaimele lor, le vom traversa visele, noaptea și ziua, le vom arunca în urechi sîmburii îndoielii, semințele suspiciunii. Vom fi lumea lor de jos, lumea întunecată în care vor ajunge mereu, ca la un loc natal din care nu se poate ieși. Vom fi suma nefericirilor, neîmplinirilor, suma angoa-

selor și eșecurilor vom fi noi, cei care am rămas să veghem la securitatea supremă a trecerii lor prin lume“ (p. 240-241).

Diavolul, după unii, sau Bunul Dumnezeu, după alții, a făcut ca în timp ce citeam cartea parabolă, bazată pe o documentare amplă, a lui Călin Ciobotari, să primesc de la urmăritul Luca Pițu, xeroxată, o parte bună da' rea din D.U.I., *dossier*-ul său. Se trasase sarcină de sus, în urma sesizărilor de jos (căci Luca tuturor era suspect), să fie pus sub urmărire informativă.

Șoptilit ori dat pe goarnă/ trompetă, sifonat de colegi de catedră, *manu proprie*. Nu-i torna, torna, frațre prima atestare a limbii noastre cea română?

Și viața a bătut ficția lui Călin Ciobotari.

„Uite, Luca: sursa, informatorul adică, vorbește despre sine la persoana a treia, cum cerea uzanța, ca să treacă la persoana întîi singular, din indignare față de diversiunile tale ideologice“, am constatat eu.

„Numai în nota informativă eul auctorial se suprapune perfect celui narațional“, a început Luca o teorică.

Luca Pițu îl preda pe „reacționarul“ EugÈne Ionesco, ostil (de la o vreme, cuvîntul *dușmănos* fusese înlocuit cu *ostil*, în rapoartele Securității) realizărilor socialismului, cita din „pornograful“ Apollinaire, din Artaud-homosexualul, „promotor al violenței“. Și agenta Carmen pe nume de cod concluziona că Luca Pițu săpa la temelia sistemului educațional comunist. Toate astea le scria Carmencita cu scrisulețul ei personalizat, ușor de recunoscut de colegul de catedră universitară. Postsocialist, mîrția că Luca o calomniază.

Un Victor (de la Victorie, atunci a socialismului multibiruitor) îl credea iresponsabil de faptele lui contra sistemului, raportînd „ieșirea“ lui Luca („Ascultă, paștele mătii de securist, nu vrei să te liniștești? Să știi că dacă mai faci ceva împotriva mea îți zdobesc mutra“) superiorului său. Exact ca-n romanul lui Călin Ciobotari, scria „cu C-uri tari ca ouăle lăsate prea mult la fierț“ și, cînd i se tăia maioneza turnătoarelii, făcea greșeli de ortografie.

Un Sergiu Păun, dimpotrivă, era dispus să-și îndrume ideologic prietenul pe calea cea bună. Îl supraveghea, tocmai pentru că era decis să-l reeduce. Nota cu subiect pășunisto-moralizant (copilul sărman, dar bun la carte are un conflict urît cu miștia-

nul din Cajvana, fapt scornit în întregime), merită un *Thanks, Păun!*, pentru invenție mărinimoasă.

Eul și elul în nota informativă ar fi un subiect bun pentru o comunicare, la o sesie științifică, am încercat noi, eu, Petru Ursache și Luca Pițu, să ne despărțim (vorba ăluia bărbos) de trecut rîzînd. Nu-i ușor s-o faci, cînd aproape ai fost condamnat pentru agitație contra orînduirii „legale”, cînd ți-ai pierdut slujba, cînd ai fost consemnat la domiciliu ori ai mers să-ți cumperi o pîine cu agenți Secu pe arme. Luca Pițu a fost marginalizat, dat afară, ca soluție finală, din Universitate, trecut pe lista neagră pentru legături „dubioase”, percheziționat pentru titluri trimise de librăriile *free* din vest ori de lectorii străini. Odată intrat pe linie de filaj, *Securițica* (mulțumesc, Cezar Ivănescu!) se plimba pe firul telefonului și-al cablului TV, intra în canalizare și-n pat, îți controla biblioteca la propriu, ba îți aresta și cărți. Călin Ciobotari vorbește de note cu lux de amănunte. *Da' ce lux*, lux de proză à la Stendhal! Erau în stare să te toarne, de-o pildă, pentru că rîdeai de mașina de scris, defectă, a Casei Universitarilor care bătea W în loc de V. Mîncai brînză de wacă ori wăcuță cu legume, fapt demn de reținut în Arhivă. Ori, ca Raluca Alexandru (nume codat) pentru că ai subliniat cu carioca un pasaj dintr-o revistă străină.

O citez copios pe această Raluca:

„În trei mai, sursa a consultat mai multe reviste românești și franceze la sala profesorilor, de la Biblioteca Centrală. În ultimul număr al revistei „Les Nouvelles littéraires” am găsit subliniate cu carioca verde următoarele două pasaje: «Fasciști și marxiști din toate țările, ardeți-vă arhivele, epoca voastră s-a sfîrșit» și «Puterea nu este maimuțarea puterii?» L. Pițu obișnuiește să vină adesea la sala profesorilor, unde citește și consultă reviste printre care și «Les Nouvelles littéraires». Obișnuiește să scrie cu carioca de toate culorile enunțuri în condica catedrei, procesele verbale. Sursa presupune că sublinierile îi aparțin.

L. Pițu, Mihaela Costache și A. Filipovskaia au fost propuși ca lectori. M. Carпов i-a spus sursei - în 9 mai 1978 - că a propus-o și pe M. Costache ca lector, pentru ca să-l poată face lector pe L. Pițu. Dacă l-ar fi propus numai pe L. Pițu, M. Carпов este sigură că M. Costache l-ar fi reclamat și s-ar fi opus prin toate mijloacele. M. Carпов spunea că V. Stoleriu nu prea este de acord cu avansarea lui L. Pițu (nu se poartă politicos, nu are o situație politică prea bună)“.

Și ofițerul albastru lua măsuri, pentru că Șecu dirija cariere:

„Propun ca, prin tov. lt. col. Ciobanu să prevenim avansarea ca lector a lui Pițu Luca, acesta fiind necorespunzător din punct de vedere moral și politic“.

Să mai adaug că Luca Pițu e și acum conferențiar, iar îngeresele lui păzitoare sînt profe? Doar *Comitetul de inițiativă pentru desecuritizedarea Universității* nu există, așadar nu funcționează, iar rectorul Dumitru Oprea declară în „Opinia studențească” din 10-16 april, 2006:

„Eu refuz să cred că în universitate chiar astfel de oameni există”; „Eu, ca șef de instituție, doar rolul ăsta îl am, să culeg

declarațiile și să le pun în seif“.

Or, seifurile din „Cuza” sînt sigure, iar Luca e-n securitate. Ce să mai facă decît să-i mai pocnească din vreme-n vreme c-un bici frumos împletit, ca de Lică Sămădăul? Așa cum a făcut-o și pe coperta unui roman de-al meu, *Astă vară n-a fost vară...*; Editura Institutul European, 1996..

„(...) Să-i vituperam în continuare pe securiști, pe activiști, pe curlingăii Tovului Vechi, pe felatorii Tovului Nou, pînă iese untul din ei (...)“.

Potențialul informativ era maxim: „rezidentul ține legătura cu 10 persoane de sprijin și predă ofițerului informațiile”; „recrutarea se poate realiza și pe bază de date compromițătoare”. Nu-i lumea-lui-ca-și-cum, ci decupaje din Regulamentul Securității, introduse ingenios de Călin Ciobotari în ficțiune.

Turnătorii te țineau în bătaia notei informative și-a urechii de calibrul opt; cînd erau în pană de suspecți se interturnau, cf. *usage du monde socialist*.

Am cunoscut și eu turnătorul de catedră, de bloc, de cantină, informatorul de vacanță, de litoral, de petrecere... Am fost înregistrați, eu și Petru U., într-o căsuță cu cerdac, fără să știm că-i conspirativă, într-un Ajun de Crăciun. Am simțit eterna frică (v. Călin Ciobotari, p. 66: „Da, frică era, acum știa senzația de ochi în ceafă, răceala subită a pielii, aplecarea umerilor și privirea mereu în alertă”) de vînat/încolțit, m-am îndoit de un „amic”, am avut suspiciuni în legătură cu o prietenă de casă și n-am greșit. M-au chemat pe strada Triumfului, la sediu, pentru că am cumpărat două săpunuri de la recepționera hotelului Traian. L-am cunoscut pe securistul Uniunii Scriitorilor, cu revere late, impecabil tuns și ras, ca să-i tundă și să-i radă pe cei „fără potențial informativ”. Ofițerii ceaușiști citeau cărți retrase de pe piață sau de sertar, aveau privilegiul de-a obține acele *libri prohibiti* strecurate peste granițe. La racolări, încercau să te convingă că nu deveneai turnător plătit semnînd Angajamentul, ci patriot, om de bine.

În romanul lui Călin Ciobotari, ofițerul îl cheamă pe Profesor (un supraviețuitor; singurul cere reușise să nu semneze Angajamentul) să converseze la o cafea despre... Dostoievski. Fotografia de primă pagină a lui Ceaușescu, aceea cu ambele urechi la vedere, cade ca din întîmplare peste *Idiotul*. La un Kent, discută despre Kant, despre Leibnitz, despre Descartes...

„ - Și, concret, ce-aș avea de făcut?

- A, aproape nimic“.

Cînd coaja dialogului plesnește, miezul iese la iveală. Profzul, ultimul rezistent la rău, e pentru securist „o japiță ochelariștă”, chit că nu purta ochelari (vezi minierii care-i culegeau din stradă pe ochelariști, semn al capului ținut peste carte), cu un cîștig mai mare decît „doi sudori cinstiți la un loc”. Și profesorul e trimis la poada cu o palmă sănătoasă.

„Conștiința nu mai există, tov profesor”, îl anunță asistentul său preferat „cu ochii lui albaștri (ca ai epoleților, nota mea, Magda U.) și triști“.

Conștiința e un cuvînt mort, înțelege, în fine, bătrînul cărturar, cînd află că-i turnat de soție, care și-a dat acceptul ca apartamentul lor să devină Casă-Gazdă.

Spuneam că în finalul narațiunii lui Călin Ciobotari, după cele zece episoade ca zece degete-n ochii cititorului, să-l țină treaz, Generalul, principala voce narativă se preface într-o filă (FILE?). Și pentru că metaforita nu-i dă pace, autorul metaforizează: „totul fu împăturit în cearșafurile uitării“.

Îi sugerez tînărului prozator (avea 10 ani în acel decembrie) să nu pună punct cărții *Sșst! Generalul visează...*! În volumul al doilea, vocea narativă ar putea fi însăși unghia netăiată, unghia crescută, cum cresc unghiile mortului, zgîriind existența și textistența postsocialiste. „Poveștile de groază ale trecutului” s-ar completa cu poveștile de groază ale prezentului lupercalic. Nu-i cleptocrația noastră direcționată de SECU/SIE/DIE? Big Brother a devenit mare apropiatar (cine dispune de fonduri și de relații a fost rebrandizat în capitalist, pe principiul *noi am fost cu ideologicul, noi suntem cu economicul*, reciclat în justițiar, în dirijor de gazetari și de gazete. Avem și un *reality show*, intitulat ca din Orwell: Big Brother. La noi, la Ieș, boțrlanii și ciurlăii, volfii și popeștii prosperă. Un colonel care viza (sau nu) plecările în Occident, ca șef la Pașapoarte, a fondat o agenție rentabilă de turism, după ce i-a legat de glie pe nealiniati: Wolf-Alwo-Wolaff-Volare.

Poți chiar să le dai dreptate celor care spun, ca-n *Ferma animalelor*, că avem securiști mai egali decît alții. Torționarul prim al închisorii din Pitești a murit la el în pătuc. Unul e absolvit de vină, că-i mai caraman (se cunosc multe nume care rimează-n Caraman, reactivat, zice presa, de Brucan și de Román), ori mai ciolcan. Emil Constantinescu, președintele, l-a decorat pe Vasile Ciolcan, pentru că erori au fost erori sînt încă. Altul a fost urcat, în bundiță și-n izmene de lînă, ca Arhivarul din ficțiunea lui Călin Ciobotari, în vîrf de partid de opoziție. Descoperit cu nota informativă-n sac de poetul Mihai Ursachi, nici că i-a păsat. L-a amenințat cu Justiția. Ristea Priboi nu l-a tras în judecată pe revoltatul de la Brașov (din 15 noiembrie '87), care și-a recunoscut anchetatorul? Și de ce nu se știe cine i-a torturat-bătut pe cei 500 de brașoveni, ieșiți în stradă să schimbe guvernul? A luat cineva vreo măsură contra listașilor publicați de „România liberă”, în 5 noiembrie 1998? Proletarul cu șapcă, colosul din beton a fost coborît de pe Universitatea „A.I. Cuza”, dar în catedre au rămas coloșeii/coloneii. Andrei Corbea-Hoișie a fost deconspirat de „România liberă” ca listaș, însă a fost trimis ambasador la Viena, de unde s-a întors cu pantalonii în bernă după verdictul CNSAS.

Sșst! Generalul visează... are un motto din Boileau: „Adevărul poate, uneori, să nu fie verosimil”. Al doilea volum ar putea sta sub al doilea motto, din același Boileau: „Rien n'est beau que le vrai“.

Așa, ca gen'alul Pleșiță să nu se mai laude la televizor cu bătaia administrată lui Paul Goma: „Nu numai că l-am anchetat, dar i-am dat și-un pumn, futu-i mama lui”. Ca Generalul să nu mai viseze la o Românie *desmemoriada* (grand merçi, Javier Cercas!), ajunsă la fundul sacului și-al gropii.

Istoria - Fata Morgana rătăciților însetați

alexandru farcaș

Lumea care populează prozele lui Mircea Nedelciu este o lume în descompunere. Sentimentul eșecului, al artificialității, alienării, al destinului tragic al unui popor depersonalizat transpare surprins în chiar momentul apariției lui. Dezeroizarea, desacralizarea istoriei naționale, dezumanizarea și dezdădăcinarea alcătuiesc trăsăturile personajelor ce compun continentul literar nedelcian. Fenomenul este urmărit până în profunzime, la nivelul mentalităților și al discursului marginal. Mediul către care se îndreaptă atenția naratorului este de obicei banal: lumea navetiștilor și a celor care încearcă să-și câștige existența în România anilor '70-'80, sufocată de comunism.

O temă constantă atât în romanele lui Mircea Nedelciu, cât și în unele proze scurte este cea a istoriei. Multe dintre textele sale sunt încercări de a reconstitui evenimente petrecute cândva, mai aproape sau mai departe de momentul reconstituirii. Modul în care se încearcă reactualizarea faptelor - prin vizitarea locurilor unde acestea s-au întâmplat și provocarea martorilor la povestire - conduce către configurarea mediului nedelcian predilect (acela al marginalității autentice transcrise). În mod aparent paradoxal însă, istoriile povestite de către cei implicați, deși par a se lega la prima vedere, sunt returnate, prin inserțiile altor planuri narrative și ale comentariilor auctoriale, spre un teritoriu în care certitudinile lasă loc nebulosului, improbabilului; de cele mai multe ori, nu se poate spune că ancheta a fost încununată de succes. Istoria apare ca o îmbinare năucitoare de ficțiuni, iar mitul eroului iese invariabil bine șifonat. Participanții nu reușesc să dea decât variante parțiale (limitare impusă de condiția imperfectă de martor, adică de accesul limitat - fizic și psihologic - la evenimente), iar interesul, marcat în text prin diferite comentarii ale personajelor și ale naratorului, se mută pe felul de a povesti. Memorabil în acest sens este episodul din *Zmeura de câmpie* în care Gelu Popescu ascultă istorii spuse de mai mulți săteni în jurul unui cazan de făcut țuică. Bunii naratori sunt respectați și urmăriți cu multă atenție de către spectatori; cei care nu sunt în stare să capteze atenția sau povestesc lucruri neacceptate sunt blamați. Așa cum remarca Eugen Simion, „stilul face parte, am văzut, din portretul personajului. Prezintă individul, prozatorul prezintă înainte de orice modul lui de a povesti. Aici se vede inteligența, aici se revelează caracterul său.“ Aceasta este într-adevăr o trăsătură comună personajelor nedelciene, caracterizate - în buna tradiție caragialescă - prin limbaj. Diferența față de romanul psihologic interbelic (în care neintelektualii nu meritau investirea cu o viață interioară demnă de interesul unui cititor) sau față de romanul șaizecist (unde personajele needucate sunt îndebzute naratori necreditabili, malefici chiar, vezi cazul jurnalului ținut de către un turnător din *Orgolii* a lui Augustin Buzura) se vedește din nou. La Mircea Nedelciu, ca și la alți congneri, funcționează o democrație absolută care contribuie la diversitatea opiniilor despre unul și același eveniment ducând, inevitabil și simultan, la imposibilitatea încheșării Adevărului și la „reconstrucția“ unui moment istoric prin deconstruirea actualității. De altfel, chiar titlurile secțiunilor romanului (*Presupuneri*, *Investigații*, *Alte păreri*, *Alte investigații*) ghidează demersul cititorului față de faptele descrise sub zodia probabilității. Capitolele mici ale cărții poartă însă înainte literale alfabetului,

de la A la Z, deoarece fiecare dintre ele conține și un fragment dedicat unui cuvânt care începe cu litera respectivă. Secțiunile sunt de fapt niște scrisori trimise de Zare Popescu, candidat proaspăt respins la examenul de admitere în facultatea de istorie, profesorului său din școala generală (și mai apoi mentor și prieten) Valedulcean. Pe la litera R aflăm însă că profesorul a murit de câteva luni, timp în care fostul său elev continuase să-i trimită regulat scrisorile. Locul acestuia va fi luat de către Radu A. Grințu, profesor de română, destinat al scrisorilor lui Zare în ultima parte a romanului. Zare Popescu este interesat de legătura dintre obiecte și numele pe care acestea le poartă, iar Valedulcean descoperă în întrebarea puștiiului de atunci („Dumneavoastră le ziceți pe nume (obiectelor - n.m.), dar cum se numeau ele pe vremea când au fost puse în gorgan?“) „germenii unei seducătoare teorii.“ Această teorie este expusă de Zare însuși: „Tot ce conține în Istorie este alcătuit din oameni, obiecte, nume și povești (...), dar pe nici una nu-și permitea să o trateze ca pe o masă, global adică (...) În fine. Povestea, povestirea scurtă, chiar cea care putea fi redusă la o singură propoziție, în nici un caz masa poveștilor sau romanele, povestea deci, era singurul liant al acestor categorii.“ Deși obsesia războiului apare în toate mărturisirile personajelor episodice ale cărții, nu reușim să schițăm un portret-robot al marii conflagrații mondiale, ci numai niște schițe marginale, povestiri despre fuga din fața războiului sau tablouri - depozitate de orice urmă de eroism - ale vieții cotidiene din armata română în timpul campaniei. Memorabil în acest sens este pasajul despre caporalul-brutar Bobocică, pasaj care transcrie nvela *Istoria brutăriei nr. 4 (văzută cu ochii de către caporalul G.P., zis Bobocică)* din volumul de debut al prozatorului, *Aventuri într-o curte interioară* (1979). Titlul însuși al acestei proze scurte ne induce faptul că nu există o Istorie, ci istoria unei brutării, a unei proze scurte, a unei navete cu trenul sau cu autobuzul sau a unei balade, adică micro-istorii alcătuite din fragmente incongruente, căci o istorie compusă din fapte și motivații încorporate în mod armonios este o minciună. Să ne întoarcem însă la „povestirea despre război“ și să observăm că sintagma închide în ea doi termeni incompatibili în viziunea lui Zare: „... tipul ăsta mai zicea și că a povesti despre război este imposibil. În sistemul imaginat de el e logic: criza conglomeratului om-obiect-nume-poveste (adică războiul) nu poate fi povestită; ea tocmai de asta se produce, pentru că liantul, povestea nu mai funcționează.“ Ajungem așadar la arhetipul Șeherezadei, așa cum l-a interpretat John Barth: povestirea ca suspendare a morții; atâta timp cât narațiunea se poate produce, viața celui care povestește este în siguranță. Moartea (războiul, tăcerea) se insinuează atunci când povestirea (despre viață) suferă un hiat.

Jurnalul ținut de caporalul G.P. zis Bobocică este jurnalul supraviețuirii. Aflăm la sfârșitul nvelului că brutarul a scăpat teafăr și nevătămat din al Doilea Război Mondial, că a scăpat și de inundații și de cutremurul din 1977 și seria calamităților cărora personajul le-a supraviețuit e completată (comic) cu, probabil, cea mai grea încercare din viața lui: laringita cauzată de un vin rece băut în timpul iernii, prilej pentru o intervenție auctorială ironică și sugestivă: „Trebuie să recunoaștem: G.P. are puțină nemurire în el“. Și cum să nu fie nemuritor, din moment ce - aflăm tot de la autor - până la 23 august 1944 brutarul nu trăsese nici măcar un singur foc de armă.

Există, însă, și o perspectivă a istoriei dinspre prezent către trecut. Acesta este punctul de vedere și în *Zmeura de câmpie*, în care protagoniștii ajung la concluzia că declinul parinților lor trebuie să fi început în timpul războiului sau imediat după aceea. Zare Popescu, Gelu Popescu sau Radu Grințu își dau seama că efectele războiului se prelungesc în timp și afectează chiar și generația lor. „Ceea ce pare să îi caracterizeze - observă Gheorghe Perian - este o neconținută căutare, o nevoie ce rămâne mereu neîmplinită de a găsi un acord între interior și exterior, între sine și împrejurări, fapt ce ar putea explica și trecerile lor dintr-un loc în altul, de la o îndeletnicire la alta, de natură să configureze până la urmă un sentiment de irosire existențială.“ Observația mi se pare exactă și cuprinzătoare pentru o gamă mai largă de personaje nedelciene, de la protagoniștii din *Aventuri într-o curte interioară* până la Diogene Sava din romanul *Zodia scafandului*, la Ion, „fiul de geambaș“, la eroul din *Târgul de animale mici, pești de acvariu, pășări cântătoare* sau la Luca din *Tratament fabulatoriu*. Natura problematică a personajelor, căutarea împlinirii, a unei „limbi comune“ este dublată, în conspirația împotriva tinerilor lui Nedelciu, de sechelele unei istorii tragice și „fără corp“, sechele ce recidivează, asemenea unei tumori maligne, generalizându-se într-un prezent anormal și aberant. Simbolică este, în privința aceasta, soarta pecetluită a increatului în *Un purtător de cuvânt* care, încă din pântecul mamei sale, este sortit unui viitor care se anunță la fel de sumbru (chiar dacă într-o formă diferită) ca și prezentul tatălui și trecutul bunicului său: „El nu va purta pălărie cenușie, nu va merge cu plugușorul prin zăpada de un metru, nu va face 40 de kilometri cu autobuzul până la locul de muncă și nu va închiria cameră la subsoluri igrasioase când va voi să-și petreacă unele nopți în altă parte decât acasă. El nu-și va înțelege tatăl și cu atât mai puțin bunicul. Îl vor mira totuși micile neînțelegeri dintre aceștia. În amintirile sale, paradisul copilăriei va fi reprezentat în întregime de un biet parc de cartier, câteva bănci, un balansoar ca un agregat monstruos de care la început îi va fi fost frică.“

În *Tratament fabulatoriu*, alienarea eroului duce la încercarea disperată de a găsi o alternativă la realitatea acelor ani. Însingurarea și vedenia iubirii sale pentru Ula îl fac pe meteorologul Luca, personaj de bildungsroman, să-și caute refugiul, în paralel (imposibilitatea configurării unui drum clar de urmat apare și aici, unde sfâșierea și lipsa de consecvență a personajului principal par mai pregnante decât oriunde), fie în ținutul utopic (și el foarte greu de identificat, un fel de ZONA tarkovskiană) al conacului de la Temenia, fie în relația carnală cu Gina Abraș („Lipsită de personalitate morală, - așa cum observă tot Gheorghe Perian - integrându-se mai degrabă în fluxul cosmic al instinctului, ea seamănă în această privință cu unele personaje feminine din romanele anglo-americeane dintre cele două războaie mondiale“), fie în pasiunea pentru candoarea lui Nati, întruchiparea frumuseții morale. Ca și în cazul *Zmeurei de câmpie*, finalul romanului lasă deschisă interogația asupra destinului lui Luca: „Și siguranța cu care Luca știe că, spre dimineață a dormit lângă trupul ei cald, va visa din nou penița din vârful pendulului cine știe cărui aparat de ascultat universal alergând aiurea pe o hârtie liniată. Va reuși atunci să «facă punctul»?“

Despre *Zodia scafandului* (romanul neterminat din pricina morții autorului) doar câteva cuvinte. Atunci când scrierea unui text avansează în paralel cu o boală incurabilă, când istoria unui epos literar și a unui ideal intelectual și artistic e dublată de biografismul ce reconstituie o epocă nefastă, demersul nu poate întruchipa decât o jertfă supremă.

„La inaugurarea librăriei Cartea Rusă

Rafturi de bibliotecă, mese cu cărți, librărie - / Oare-am pătruns în comoara din «Nopți una o mie?» / În juru-mi fioruri se țes de tainică vrajă! / Și-n umbră eu caut Duh pus comorii ca strajă!

«Sesam, te deschide!» șoptesc eu atunci, prins de teamă. / Și iață: coperți sar în lături ca uși care cheamă. / Și cărțile nu mai sunt cărți, în<n>negrită hârtie - / Văd săli încărcate cu scule de-naltă magie. /

Ușor ating una - deodată răpit sunt în zbor - / Ad feerice țări: cartea mea-i fermecatul covor! / Minuni peste tot - dar în ochi mi le sorb mai cu sete! / Din Republica mării dreptăți cu frățești soviete. /

Altă carte ridic: am atins aladinica lampă! / «Poruncește!» rostesc două Genii sărind dintr-o stampă. / «Eu lumea de mâine vă cer, cea ferice în toate» - / «Noi - Lenin Stalin suntem. Ajutați - și se poate. /

În fiecare carte de-aici, noi vrăcii, noi magii, / Descântat-am în negre buchi luminoase miragii, / Și lozinci și puteri am închis ce înfăptuiesc vise! / Ca pe haos de iad să puteți răsădi paradize».

A. Toma, București, 10 ianuarie 1945.

Cu un asemenea expozeu poetic, ne găsim, indeciși, între *Aladin* și *Faust...*, între cărțile care au puterea să-l poarte pe Poet în zbor prin țări feerice (ochii săi fiind însă rapid hipnotizați, cuceriți, de *Republica mării dreptăți cu frățești soviete*) și cele cu stampe (concentrate de semnificație), din care sar, gata de-ajutor, două Genii: *Lenin Stalin* (fără jungulă, fără conjuncție, fără alte modalități de juxtapunere ori de joncțiune, pentru că formează un continuum textual și ideologic...).

Cât de faustic este Poetul? Cât de mefistofelice sunt cele două Genii?... Intenția mitologizantă, registrul religios sunt evidente în această poezie care, la fel ca multe alte produse culturale generate începând cu anul 1944, avea menirea de a injecta imaginarii publice românești esențele tari ale ideologiei și retoricii comuniste: *vârsta de aur, paradisul terestru, corectarea nedreptăților istoriei* etc., toate acestea garantate de *Omul nou*, acest *Mesia* elaborat în termeni laici.

Înființarea editurii și librăriei ARLUS-Cartea Rusă este celebrată aici ca act civilizator. Poezia lui A. Toma este astfel un decoct de *viziuni pure* și de *cugetări lucide*, oferit unui cititor cărui i se refuzase până atunci dreptul de a avea o perspectivă asupra *Mării Tării de la Răsărit*.

Încă de la constituirea sa, în 12 noiembrie 1944, ARLUS (Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică) a avut ca prim-obiectiv deschiderea unei secțiuni *Cartea Rusă*, secțiune care trebuia să creeze o editură și o librărie.

Dacă revista *Veac nou* a fost, în calitate de oficios al ARLUS, principalul „canal de transmisie” pentru mesajele cultural-ideologice ale puterii instalate în România după Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944, editura Cartea Rusă o va secunda îndeaproape, oferind, prin compensație, acele mesaje „cu greutate”, *definitive*, fie că era vorba de colecțiile de popularizare și propagandistice, fie de cele specializate în „cultura înaltă”.

În decembrie 1944, când își începea activitatea, Editura Cartea Rusă era pregătită să ocupe un loc bine definit și delimitat între instituțiile editoriale existente, dintre care cele mai prestigioase erau Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă, Fundația Regele Mihai I și Casa Școalelor. În cea de-a doua parte a anului 1944, își reluaseră activitatea, în legalitate, Editura PCR (PRM) și Editura Scânteia. În peisaj apăruseră și edituri noi, precum: *Secolul XX*, *Veritas*, *Pro Pace*, *Populus*, *Forum*, cele mai multe dintre acestea fiind, evident, de stânga. De la finele lui 1946 se alătură și Editura de Stat, care anunța că „și va publica în curând programul editorial, lung și copios”.

Presa de stânga abunda în atacuri și invective la adresa scriitorilor și editurilor indezirabile. Număr de număr, începând cu septembrie 1944, când este reînființat, ziarul *Scânteia* ține sub foc continuu instituțiile culturale și cele ale cărții, coordonând marea campanie de epurare. Și săptămânalul *Veac Nou* este implicat în această campanie. Dacă în numărul din 17 decembrie 1944, publicația vorbea despre *Otrava cărților didactice* de dinainte de 23 august 1944, în cel din 1 septembrie 1945 afirma: „Dacă s-ar face un bilanț al tipăriturilor apărute în acest an, poate că s-ar constata o scădere a pro-

„O fereastră către Răsărit”

lefiția constantin

ducției literare, explicabilă prin absența atâtor scriitori cari, în cel mai bun caz, n-au participat, n-au trăit, n-au simțit măreția ceasurilor de față. Această absență marca nu o neutralitate, nici acea falsă, superbă izolare a turnului de fildeș, ci în frecvente cazuri însăși adversitatea”.

În 1946, dramaticul an al alegerilor, *Veac Nou* adaugă, într-un articol apărut în 30 iunie: „Editurile noastre sunt multe și nu toate au merite deosebite [...] e timpul azi să renunțăm la principiul de întocmare bibliografico-aventuristică. Citiitorul român are și el nevoie de cărți bune, de cărți cu serioase năzuințe, cu limpezi preocupări. Editorul contemporan trebuie să încurajeze o literatură autohtonă, nu de semnificație perfidă a unor eseuri românești [...] și trebuie să publice traduceri [...] din marii scriitori și apostoli de sentimente omenești, de viziuni pure, de cugetări lucide”.

Evident, modelul era Editura Cartea Rusă. În numărul din 5 octombrie 1946, în plină campanie electorală, noua producție de carte era zugrăvită drept „un corolar al unor vremuri noi”. Tonul *Veacului Nou* era și mai acid în ceea ce privea editurile „de tip vechi”: „A mai fost o vreme (între anii 1939-1944) când în edituri [...] au fost publicate foarte puține cărți necesare intelectualului și destul de numeroase tipărituri de tămăieri rău scrise sau nefolositoare [...] În concluzie, să aninim editorilor care se mai înfățișează dinaintea publicului acestui an 1946 cu zaharatele non-sensuri ioneloteodoriene [...] că sfârșitul acestui război, că această pace prețind, după așteptări îndelungi, o literatură generatoare de suflute noi, constructoare de platouri proaspete de activitate omenească”!

Într-o conferință radiofonică susținută în ianuarie 1945, la o lună de la lansarea primelor cărți, Simion Oeriu, secretar al Editurii Cartea Rusă și secretar general al ARLUS, se întreba retoric: „Cine nu sesizează sensul împospătător, pentru cultura noastră, al traducerii și răspândirii, în ediții <i>efține și bune, a operelor semnificative ale culturii ruse?“. Parcurgând cărțile traduse din marea cultură sovietică, spune în paginile aceleiași publicații N. Moraru, viitorul redactor-șef al *Vieții românești*, putem pătrunde misterul, „pentru mulți nedezlegat”, al felului în care „un simplu muritor poate să devină erou, un țaran neștiutor de carte - poet de frunte și o lume înapoiată - leagănul civilizației veacului al 20-lea”.

Mirajul mefistofelic pe care se sprijină aceste aserțiuni este evident...

Ceea ce deosebea politica editorială a Cărții Ruse de cea a altor case editoriale era faptul că beneficia de o „viziune de sinteză” asupra felului în care trebuie tradusă o cultură străină, de știința de a prezenta o cultură în ansamblu ei. Numărul 2, din 10 decembrie 1944, din *Veac Nou* consemnează cele 8 puncte ale planului editorial al Cărții Ruse: traduceri din scriitorii sovietici, clasici ruși și autori progresiști occidentali, publicarea unor scriitori români democrați, a unor cărți pentru copii și tineret și de popularizare, precum și unor enciclopedii privind viața și cultura sovietică. În bibliografia de semnalare figurau primele apariții editoriale (A.N. Ostrovski - *Așa s-a călit oțelul*, Iliia Ehrenburg - *Puterea cuvântului*, Petre Constantinescu-Iași - *Educația publică în Uniunea Sovietică; Femei-eroi ale Uniunii Sovietice, Administrația în URSS*), precum și câteva dintre cărțile aflate în pregătire: M. Beniuc - *Antologia poezilor sovietici*; N.V. Gogol - *Taras Bulba*; A. Malraux - *Speranța*; L. Aragon - *Cartierele fericite*; John Dos Passos - *1918*, și *Paralela 42*; J. Steinbeck: - *Cartierul Tortila*, W. Faulkner - *Lumină de august*.

Primul bilanț al activității Cărții Ruse, instituție pe care Mitiță Constantinescu o considera „una dintre cele mai oportune realizări ale ARLUS-ului”, este celebrat în mai 1945, cu ocazia primului Congres ARLUS (20-23 mai 1945). În articolul *Activitatea Editurii Cartea Rusă-ARLUS*, S. Maximilian comunica următoarele cifre privind cele 4 luni de activitate ale acesteia: 34 de titluri în

325.000 de exemplare. În rapoartele prezentate cu ocazia Congresului, atât Simion Oeriu, în calitate de secretar general al ARLUS, cât și Mitiță Constantinescu, în calitate de președinte al secției Cartea Rusă, considerau că sarcina editurii este aceea de a arăta lumii că URSS „nu e o țară, ci un continent”. Numărul de titluri publicate de editură ajunsese în august 1946 la 100, iar până la finele anului urmau să apară încă 57 de titluri. În luna octombrie a aceleiași an, cu ocazia Zilei Prieteniei Româno-Ruse, C.I. Parhon, președintele ARLUS, aducea o omagiu Cărții Ruse și lui Mitiță Constantinescu, datorită muncii cărora poporul român și-a putut da seama de nivelul superior al culturii popoarelor din URSS.

În 1949, an de apogeu al campaniei de propagandă și de agitație, când se împlineau 5 ani de la evenimentele din 23 august, numărul de titluri publicate de editură ajunsese la 601, într-un tiraj total de 6.711.200 de exemplare. Aceste cifre erau aproape de două ori mai mari decât cele raportate în anul 1948 (247 titluri în 2.500.000 de exemplare). Până în noiembrie 1949, cifra urcase la 676 titluri, în 7.700.000 exemplare, iar pentru 1950, erau anunțate 154 de titluri noi și 84 de reeditări.

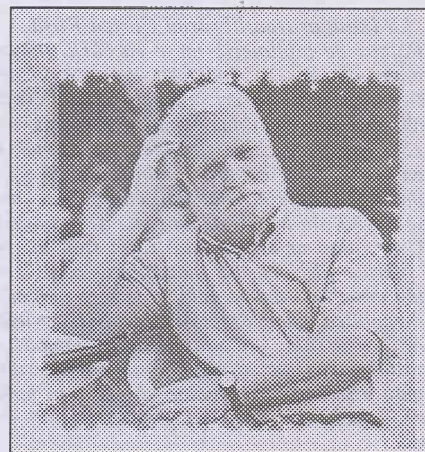
Politica editorială a Cărții Ruse va secunda și reflecta fidel etapele ideologizării, precum și „războaiele culturale” care debutează din a doua parte a anului 1944 și în care asociația, cu toate secțiunile sale, va fi puternic implicată. Astfel, nu e deloc întâmplător faptul că, de parcursul anilor 1948-1949, când se desfășoară campania anti-Tito și când conflictul dintre vestul *putred, retrograd și imperialist* și estul *umanist, progresist și pacifist* devenise din ce în ce mai „ascuțit”, cărțile și broșurile cu tematică propagandistică vor avea o pondere mai mare în producția editurii.

Dintre cele cca. 848 de volume apărute la Cartea Rusă în perioada 1944-1968, azi se mai păstrează doar 177 (conform datelor oferite de cataloagele Bibliotecii Naționale a României, Bibliotecii Academiei Române și Bibliotecii Centrale Universitare-București). O posibilă cauză a procentului mic de cărți păstrate până azi este și aceea că foarte multe dintre titluri erau destinate propagandei (culturii, științei și politicii) sovietice, așadar, erau broșuri „de lucru”, destinate muncii propagandiștilor din teritoriu.

O analiză a repartiției pe ani privind producția de carte a editurii Cartea Rusă poate fi semnificativă: dacă în anii 1944-1945 tendința este una de creștere susținută, în anii 1946-1947 numărul titlurilor scade. Fenomenul trebuie corelat atât cu agitația din preajma alegerilor electorale (anul 1946), precum și cu evenimentele care au premers abdicării regelui și proclamării RPR (1947): cu siguranță, strategiile s-au concentrat mai mult, în acești ani, pe mijloacele de comunicare mai rapidă (presă, conferințe, spectacole, manifestații etc.). Cifrele încep să crească din nou din 1948, primul an al victoriei dictaturii proletare. Nu e deloc întâmplător că în anii 1949-1950 avem un vârf de creștere (72 de volume în 1949, 67 în 1950). Să mai remarcăm și că în intervalul 1951-1958 se manifestă o anume stabilizare a producției (o cifră medie anuală de 60 de titluri), fapt care trebuie interpretat și ca un început de maturizare a instituției editoriale. De altfel, după 1950, o bună parte din producția editurii va fi formată din titlurile și autorii de prestigiu (din zona culturii „înalte”), lucru valabil mai ales în ceea ce privește colecțiile literare. De la finele anilor '50 și până la încetarea activității editurii, se poate observa din nou o scădere semnificativă a numărului de titluri. În ultima parte a funcționării ei, Editura Cartea Rusă a publicat frecvent (din 1959, aproape în integralitate) titluri în parteneriat cu ESPLA (Editura de Stat pentru Literatură și Artă), Editura Științifică pentru Literatură și Artă și ELU (Editura pentru Literatură Universală).

marco salvador:

Vracii din Bizanț

Dis-de-dimineață eram la Adriano. La început n-a vrut să vină, spunând că medicina nu mai e treaba lui. I-am adus aminte că avea datoria înaintea lui Dumnezeu să ajute prin orice mijloc de care dispune o făptură aflată în suferință. Drept care își luă vechea cutie de chirurg și săculețele cu doctorii și am pornit-o spre Augusteon.

Odată ajunși la porțile de bronz, comandantul gărzilor ne introduse într-un vestibul cu cupolă. Astfel mi-am făcut eu intrarea în citadela imperială, un complex care, pe lângă palat, mai cuprinde casele patriarhale, un mare număr de biserici și paraclisuri, grădini, livezi, cazarmile garnizoanei, biblioteci, arhive, cancelarii și tot felul de alte stabilimente menite să-i asigure autonomia.

Din atrium am fost conduși la cancelaria principală, unde ne aștepta Giuliano. După ce-am traversat Triconca și Magnaura, iată-ne în Chrysostriklinios, marea sală a tronului cu cupolă și în formă octogonală, având pereții îmbrăcați în prețioase covoare de Persia și cam douăzeci de gigantice candelabre de aur. Tronul însuși este în întregime de aur încrustat cu pietre prețioase, flancat de doi lei din același metal prețios. Înăuntru erau doar gârzile neclintite ca niște statui și slujitori însărcinați cu curățenia.

Giuliano ne spuse să așteptăm și, în scurt timp, un servitor veni să ne ia. Grădini cu fântâni de marmură și arbori seculari împrejmuesc un hipodrom acoperit și un baziș. Am avut ocazia să vedem un joc straniu. Împăratul, fiii lui și câțiva demnitari, călare și cu băte de lemn cu mănere lungi, doar în cămașă și nădragi, se străduiau să-și ia unul altuia o minge de lemn. Ne-am așezat să așteptăm pe o bancă, până ce împăratul catadicsi să vină la noi și roind de sudoare.

Făț-n față cu el, mi l-am închipuit ca pe un taur gata de atac. Îl măsură pe Adriano și-i spuse:

- Așadar, tu ești taumaturgul? Cel ce crede că e mai tare decât cei mai buni medici ai Bizanțului? Călugărul nu s-a intimidat și, în timp ce Giuliano și cu mine făceam temenele, el rămase drept și neabătut. Nu și-a plecat nici ochii, ceea ce l-a iritat pe Eraclion care a continuat: Un zdrențaros bătrân lipsit de maniere! Adriano, calm și abia șoptit, nu se lăsă mai prejos:

- Tu ești rege peste un mic univers menit să devină praf și pulbere. Eu nu mă plec decât în fața regelui care din pulbere poate să înalțe o împărăție fără de sfârșit și fără de fruntarii. Am venit fiindcă prietenul meu Stiliano m-a rugat. Și așa cum am venit, așa pot să și plec. Împăratului i se citea pe față mânia, dar mi-a plăcut forța lui de a și-o stăpâni. Ne întoarse spatele se îndreptă spre un palat numit Boukoleon. Eu am crezut că a renunțat la noi, dar Giuliano ne-a făcut semn să-l urmăm.

În Boukoleon se află două încăperi importante: camera imperială a primei nopți, cu tavanul de aur, și cea de-a doua, unde împărăteșele nasc, în întregime îmbrăcată în porfir. De-aici și numele prinților cărora li se spune *porfirogeneți*. Într-un vestibul, în fața camerei primei nopți, am văzut opt medici care, judecându-i după haine și giuvaiere, treceau drept foarte iscusiți. Eraclion, arătând spre o ușă, spuse:

- Acolo zac fiicele mele. Adriano se oprise în fața medicilor.

- Aș vrea înainte de toate să pun acestor iluștri învățați o întrebare. Ce tratament ați folosit până acum?

S-au uitat la el disprețuitori și fără să-i răspundă.

- Dar-ar boala-n voi, omul ăsta v-a ntrebat ceva! Așa și nu altfel a strigat la ei împăratul. Deveniră subit serioși și cel ce părea a fi căpetenia făcu un pas înainte, înșirând cu îngâmfare nume de plante și esențe.

- Ați folosit mucegaiul verde de cedru sau de măr? întrebă Adriano. Auzindu-l, îl priviră mai atenți, făcând semne de aprobare. Adriano intră în odaie. Abia am putut să zăresc un pat înconjurat de femei. Am rămas afară, neclintit și tăcut, așteptând rezultatul. N-a durat mult. Călugărul ieși împreună cu împărăteasa Martina. Am îngenucheat și tânăra femeie, abia stăpânindu-și mânia, porunci:

- Toată lumea să-l asculte pe acest om.

Adriano spuse, adresându-se medicilor:

- Fetele sunt foarte aproape de punctul fără întoarcere. De ce n-ați folosit canulele? Se uitară unul la altul nedumeriți. Cel mai tânăr dintre ei făcu un pas înapoi, încercând să stea în umbra colegilor. Eraclion întrebă:

- Ce sunt canulele? Câțiva se scărpinară-n cap, alții își desfăcură larg brațele.

- Bucăți mici de trestie, spuse Adriano. Nimeni nu înțelese nimic. Medicul cel tânăr, care încercase să se eclipseze, găsi curajul să iasă-n față și să spună:

- Sunt folosite de câțiva medici egipteni, ca să asigure respirația prin gât atunci când beregata se blochează. Folosirea lor nu e deloc ușoară și e periculoasă.

În fine decanul medicilor se pronunță:

- Dacă facem o incizie a gâtului, fiicele tale ar putea să facă o hemoragie și să moară. Eraclion îl luă de gât și-l scutură ca pe un burduf gol.

- Și ce-i cu asta? Altfel o să rămână-n viață? Și i se adresă lui Adriano: Poți să faci ceva? Ai la dispoziție tot Constantinopolul.

- Regele meu, este o boală cu care pot să ncerc să mă lupt. Dar una din copile are bătăile inimii neregulate. Voi încerca și o să m-ajute medicul cel tânăr: o să folosească trestie pe care le-am văzut într-o fântână din palatul tău. Nu fi supărat pe acești medici. Le e frică de tine ca nu cumva să nu-i acuzi de

moartea fiicelor tale. Împărăteasa își imploră din ochi bărbatul, drept care acesta spuse:

- Fă tot ce-ți stă în putință. Dacă o aduci la viață măcar pe una din ele, vei fi un om bogat.

Adriano avea nevoie de cel mai iscusit dintre meșteri și Giuliano s-a gândit să-l cheme pe vărul meu Callinic. În acest fel își făcu el intrarea în palatul împăratului și, după câte știu, n-a mai ieșit de-acolo. Adriano i-a explicat cam ce i-ar trebui și Callinic a executat. A confecționat din trestii subțiri patru tubulețe îndoite fără să le fi turtit. S-a folosit de apă și foc, de fier și de mâini trudind o dimineață întreagă.

- Nu credeam că o să reușești să faci o lucrare de câteva zile în câteva ore, i-a spus minunându-se Adriano.

Ducând instrumentele prietenului meu, am intrat împreună cu el în încăperea fetelor lui. Eraclion care abia dacă mai răsufiau. Parcă am asistat la ceva magic. Luă un mic bisturiu din lighenașul de aramă în care instrumentele fuseseră fierse în clocot, făcu o incizie la baza gâtului copilei mai puțin grave, tamponă puținul sânge care ieși și vâri cu îndemănare canula în interiorul gâtului. Micuța respiră adânc. Făcu același lucru pentru cealaltă, cu același rezultat și fără să provoace vreun geamăt de durere. Luă apoi o mână a primei copile și arătă vârfulurile degetelor albastrii lui. Eraclion și Martina care stăteau lângă el.

- Moartea și-a făcut intrarea, lăsându-și amprenta. Cum să vedem dacă iese, explică el. Am așteptat ceva timp ce ni s-a părut o veșnicie.

În cele din urmă, arătând degetele care începuseră să se limpezească, se pronunță.

- Moartea se iese! Dacă nu a călcat prea mult prin iarba vieții, copila va trăi. O observă și pe surioară și îi dădu un bobâmac pe obraz spunând:

- Asta e o mică tigroaică. Vorbi ceva în șoaptă cu medicul cel tânăr, se îndepărtă de pat și spuse împărătesei:

- Stăpâna mea, mă întorc mâine dimineață. Ceea ce se putea face s-a făcut și ceea ce se va mai putea face, se va face. Acum mă duc să mă rog la cel care poate face toate cele.

Adriano era istovit și de-abia se mai ținea pe picioare; îl durea cumplit spinarea și greutatea sa la mers nu era cauzată, așa cum bănuisem, de prea multul stat în genunchi. Se prinse de mine cu o grimasă de durere.

- Du-mă până acasă, șopti el. I-am oferit brațul, încurcat deoarece prin acel gest în întorceam spatele împăratului, și ne-am îndreptat spre ieșire.

- Unde te pot găsi, medicule? întrebă Eraclion. Fără să se oprească sau să se-ntoarcă cu fața, Adriano răspunse:

- Acolo unde deja m-ai găsit.

A doua zi m-am întors să-l iau și l-am adus din nou la palat. Giuliano nu se întorsese acasă, la fel și Callinic, ceea ce avu darul să

Marco Salvador (n. noiembrie 1948, San Lorenzo di Arzene, Friuli) locuiește cu familia sa în casa în care a văzut lumina zilei acum 59 de ani. Ca noi toți, are câteva repere, amintiri, regrete și iubiri care l-au marcat pentru toată viața, evocate de scriitorul însuși cu modestie, tandrețe și autoironie în scurta notă biografică de pe site-ul oficial. Nu și-a cunoscut tatăl care s-a stins la 19 zile după nașterea sa; și-a petrecut câțiva ani într-un colegiu al călugărilor salezieni (o adevărată școală militară, căreia îi datorează aproape tot ce ceea știe și face, inclusiv rigoarea scrisului). După studii universitare de filozofie la Trieste și de psihologie la Padova, învinge pasiunea pentru istoria Italiei și a lumii. Creează o mică societate de cercetări istorice și genealogice, publică eseuri de istorie medievală.

Marco Salvador scrie ficțiune din fragedă tinerețe (primul roman din vremea studenției, citit de Pasolini și predat unui editor, a fost retras din varii motive chiar de autor). Adevăratul său debut are loc în 2004, când i se publică masivul roman **Longobardul** (Editura Piemme), o cronică a lui Rotari, regele longobarzilor în prima jumătate a veacului VII d.C., cu capitala la Pavia. Tematica istoriei longobarzilor va continua și în următoarele două romane, **Războiul longobardului** (Editura Piemme, 2005) și **Ultimul longobard** (Editura Piemme, 2006). Asistăm, de-a lungul acestui triptic, pe fundalul a trei secole și a motivului biblic vanitas vanitatis vanitas la grandioasa și decadența regatului longobard, începând cu amintitul Rotari, continuând cu regele Desideriu și sfârșind cu ultimul reprezentant al stăpânirii longobarde din ducatul Benevento, simultan cu uneltirile și sacrilegiile frumoasei Marozia (892-955), regină peste Roma și papi într-o epocă numită "pornocratică", aceeași figură care a dat naștere legendei papei Giovanni.

Tot în 2004 apărea **La casa del quarto comandamento** (Editura Farnel, Ravenna) care deapănă povestea, sentimentele și gândurile lui Martin, un septuagenar internat de fiul său într-un azil. Romanul s-a bucurat de două transpuneri teatrale și se lucrează la scenariul unui viitor film. Cel mai recent roman semnat de Marco Salvador este intitulat **Il maestro di giustizia** (Editura Farnel, Ravenna, 2007) al cărui protagonist încearcă să trăiască condiția celui care în fața morții alege eutanasia, propunând însă o a treia cale menită oricum să garanteze demnitatea morții.

Cartea de debut **Longobardul** este un roman istoric, o cronică fantasy a celor 17 ani de domnie a ducelui de Brescia, predestinat să devină rege al longobarzilor. Așadar, tânărul războinic Rotari va fi îmblânzit și instruit până la moarte de magistrul, mentorul și consilierul său Stiliano, protagonistul-narator care ține în mână toate

firele epice. Stiliano este, bineînțeles, superior epocii prin știința limbilor altor popoare (inclusiv a limbii longobarde și a limbii ebraice), dar mai ales prin înțelepciune și deschidere universală, prin pragmatism, spontaneitatea găsirii soluțiilor, fără să nesocotească ideea de destin. Cel ce va fi surghiunit din orașul Cividale, unde era notar ducal, pentru alcoolism și preacurvie, Stiliano Sirianul se va remarca nu doar ca un cărturar ieșit din comun sau printr-un sentiment al prieteniei și devotamentului față de Rotari dus până în pragul primejdurii propriei vieți, ci și prin frământări sufletești și religioase autentice care îl vor face în cele din urmă să se convertească la catolicism, revenind de fapt la confesiunea în care fusese botezat. Războinicul Rotari, umanizat și el de talentul romancierului italian, va rămâne celebru în istoria dinastiei prin codul său de legi, prin faptul de a fi pus în circulație prima monedă longobardă, înlocuind-o pe cea bizantină, dar și prin toleranța sa față de alte etnii, cum ar fi evreii sau alte credințe religioase.

Folosind surse de primă mână, Marco Salvador a reușit să reînvie o epocă (cu principalele sale locații, cum ar fi Cividale, Brescia, Ravenna, Roma, Constantinopolul porfirogenetului Eraclion etc.) și o întreagă tipologie (de la călugărul clarvăzător, vindecător și profetic Adriano până la tenebrosul Andras, eretic luciferian), făcând frescă aventuroasă, gotică, detective-story; nu lipsesc episoadele melo, idilice, dar cu sfârșit tragic (iubirea dintre Rotari și blânda, frumoasa și fragila Gaila), intrigile de palat, otrăvirile cu argint viu sau cu plumb, trădările, conjurațiile, dar nici marile confruntări pe câmpul de bătaie, ca să nu mai vorbim de cele interconfesionale dintre arieni și catolici, dintre creștinii de rit roman și creștinii de rit bizantin, dintre longobarzii încă păgâni și biserica ariană. Așadar o Italie de ev mediu timpuriu, neîndurătoare și captivantă, recuperată printr-o vastă galerie de tablouri vivante într-o povestire densă, alertă, scrisă pe înțelesul tuturor și totodată în lumina esteticii romanului postmodern, amintind de romanele istorice ale lui Amin Maalouf sau Valerio Evangelisti.

Întrebat care este mesajul său către cititor, Marco Salvador a răspuns: „Fie că scriu roman istoric, fie roman de angajament social, dau în vileag perfidia ce face corp comun cu puterea, conflictul dintre «stăpânitori» și «stăpâniți». Puterea corupe. Întotdeauna, chiar dacă obținută în chip democratic. Stăpânitorul tinde inevitabil să-l siluiască pe cel stăpânit, să-i impună propriile reguli și convingeri. (...) Nu e vorba că aș fi eu pesimist. Asta-i realitatea, chiar când vine vorba de o putere de dimensiuni infime. E suficient să vezi cum se transformă un om (de felul lui blând) imediat ce își pune pe el o uniformă sau un chipiu de portar“

mă îngrijoreze foarte. Pe drum ne-am întâlnit cu un pâlce de gardieni ai împăratului trimiși să-l ia cu o lectică pe Adriano. Acesta o refuză. Încet încet am ajuns la porțile de bronz și doi funcționari cu un aer servil ne-au condus până la Boukoleon. Atrium-ul era gol, dar imediat ce-am apărut noi, ușa camerei se deschise și tânărul medic apăru. Surâse, dând afirmativ din cap.

Adriano intră singur și ieși însoțit de împărat și tânăra lui soție, amândoi palizi și cu ochii umflați de nesomn. Am făcut o plecăciune. Nimeni n-a zis nimic, Adriano schiță doar un mic gest de salut și încă o dată mă prinse de braț. Eraclion spuse:

- Medic arogant, călugăr încăpățânat, de ce refuzi lectica? De ce nu rămâi aici? Adriano făcu din nou un gest mut de salut cu mâna, fără să se-ntoarcă, și surâse. Pe drum mă întrebă:

- Când pleci, Steliano? I-am răspuns.

- Peste două zile. Făcu semn cu capul, după care zise:

- Bine. Măine să vii la mine, cât poți de repede.

Giuliano mă aștepta acasă.

Cum aș putea să mă recompensez? M-am eschivat:

- Ospitalitatea și prietenia pe care mi le-ai dovedit sunt deja un dar neprețuit. Aș vrea capul exarhului de Ravenna, dar nu-i așa că asta e deja prea mult? Și de fapt eu n-am făcut nimic, m-am luat după Callinic și-am venit din curiozitate; pe Adriano l-am revăzut întâmplător. După ce s-a uitat la mine

îngândurat, m-a luat în brațe spre a-și arăta recunoștința.

Așa cum i-am promis, a două zi dimineața m-am dus la Adriano. Mi-a întins o legăturică de cânepă pe care o scosese dintr-un săculeț de piele. Am pipăit-o: era ceva tare și ușor.

- Ce este aici?

- Ce i-am cerut eu împăratului, mi-a răspuns.

- Nu pare cine știe ce. Îmi surâse compătimitor.

- Eu zic că valorează mai mult decât îți închipui. Ții în mână o bucată din Cruce, un fragment de lemn stropit cu sângele Său. Era cât pe-aci să-l scap jos.

- Și de ce mi-l dai mie? I-am întrebat mirat.

- Vreau să-l duci la Aquileia și să-l dai patriarhului. Îmi amintesc cât de nedumerit am rămas.

- Știi bine că din Aquileia n-a rămas decât un loc pustiu. Cui ar trebui să i-l dau? Celui ce se crede patriarh de Cormons sau celui ce se proclamă patriarh de Grado. Îmi mângâie o mână și cu blândețe spuse:

- O să afli tu singur. Păstrează-l până o să fii singur că-l dai omului potrivit.

O cerere care, încă și acum, nu știu de ce, mă iritase.

- Dar tu n-ai de gând să te-ntorci la Aquileia? I-am întrebat. Adriano își desfăcu brațele spre a-și dovedi parcă și mai bine fragilitatea.

- Uită-te la mine, eu sunt asemeni acestui oraș. Stricăciunea trupului meu este egală cu

cea a Bizanțului. Deși nu prea îmi convenea, am acceptat să-i îndeplinesc dorința. A fost ultima oară când l-am văzut pe Adriano și acum sufletul său se odihnește la sânul Celui de Sus.

Seara am fost poftit la petrecerea *albaștrilor*, căci Flaviano căzuse în dizgrația împăratului. A doua zi m-am dus la palat ca să-mi iau rămas bun de la Callinic care deja se ocupa cu organizarea laboratorului său în interiorul citadelei împărătești. Giuliano, care era cu mine, îmi spus că Eraclion voia să mă vadă în cancelarie. Era în veșmintele sale pentru audiențe și, Dumnezeu să mă ierte, părea un zeu pogorât pe pământ.

- Asta e pentru tine, Steliano, și norocul să te călăuzească. Îmi întinse un pergament de care atârna o bilă de plumb cu pecetea sa. Am citit-o rapid și am aflat că sunt de-acum demnitar de Sfânta Sofia, sub ocrotirea sa și a patriarhului de Bizanț. - Nu știu dacă o să-ți fie de folos! Poate da, poate nu. Însă în exarhatul Ravennei documentul ăsta înseamnă imunitate absolută. Iar eu n-am nici o obligație față de cineva care, din păcate, îmi este vrăjmaș. Astfel, cu acea bucată de cruce și cu pergamentul puse la brâu pe sub tunică, m-am îmbrăcat pentru a mă-ntoarce-n Italia.

Prezentare și traducere
Geo Vasile

marino piazzolla:

Scrisorile miresei nebune

Prolog

Într-un sat din ținuturile Flandrei,
Lângă o grădină,
O femeie se-nvârtea prin încăperi,
Fixând un ceas,
Deja în afara timpului

*

Acolo sus unde se frământa un stejar,
Trăia de una singură, ca-n vis.
Nu mai număra zilele,
Nu mai știa șirul anilor;
Ca o umbră ferecată în propria inimă.

*

Nimeni n-a iubit-o vreodată.
Nimeni n-a ajuns în refugiul ei.
Așa că ea așteptă, copleșită de timp:
Așteptă pe cel ce n-a venit niciodată.
Și singuri, în acele-ncăperi,
Ochii ei au rămas.

*

Astfel s-a-ntâmpat c-a-nebunit
Dar se făcu și mai frumoasă
Ca să-și aducă aminte că era încă-n viață

O dată i-a fost dat să se mărite;
Dar nu ca altele de seama ei, ci aproape-
n vis.
Și-atunci bărbatul plecă tare departe:
Fără măcar să-și ia rămas bun.

*

Când după asta a devenit mamă, fu
fericită:
Fericită de o ființă care nu exista...

*

Nicicând n-a știut cât a așteptat:
Cât a scris și cui.
Nicicând n-a știut cine i-a răspuns;
De ce a fost mireasă și mamă.

*

Între timp s-a făcut albă:
Și s-a dus să moară sus pe colină.

I. Tempo

Mă simt renăscută și timpul mă soarbe.
Nu mă lași singură nicicând:
Pulsezi odată cu pieptul meu și amuțesc,
Copleșită de tăcerea ta.

*

De-ai vedea cum veșmântul îmi freamătă
Când se-atinge de inimă.
Chipul mi se-nroșește,
Aprins sub suflarea ta.

*

Simt că mă iubești.
Soarele o spune, copacul în floare:
O spune cocoșul în toiul nopții.
Văd astfel tremurând, când se luminează,
Nevinovăția mea consfințită ție.

*

Când se face seară,
Ascult muzica stelelor,
Curbate peste inimă.
Mi-e dor doar să plâng
Ca să mă simt vie.

Am auzit-o pe maică-mea; trist era glasul
În alte-ncăperi.
Poate că nu mai știe nimic despre
dragoste...

Am început imediat să cânt,
Am deschis larg geamurile,
Mi-am deschis larg inima...
Și ea a amuțit.
Apoi și-a reluat cântecul.
Am simțit-o aproape îndrăgostită
Ca și cum ar fi fost din nou o copilă.

*

Astăzi mă simt o altă ființă
Căci te-am văzut singur.
Te duceai undeva... aproape inspirat,
Ca la o sărbătoare, parcă.

*

Nu știu de ce îți scriu numele
Pe cărți: îți desenez
Chipul
De îndată ce sunt singură
Sau începe să răsune
Undeva o melodie știută

*

Gândindu-mă la tine,
Simt cum mă nasc din nou:
Parcă m-aș prelungi ușoară ca aerul
Până la stelele dintâi.

Nu trece o clipă
Fără ca eu să n-aud
Ecoul glasului tău:
Blânda rumoare a pașilor.

Atât de puțin îi e de-ajuns iubirii,
E de-ajuns un nimic
Ca o zi să devină veșnică.

*

Când și când simt că mi-am pierdut
amintirile:

Ca și cum aș fi murit.
Cum de ne mai schimbă iubirea
De la o zi la alta.
Îmi ești călăuză, mă luminezi:
Ești de-acum viața în toată viața mea.

*

Astăzi văzduhul este un clopot:
Au înflorit ramurile ce bat la ferestre,
Și-aș vrea să fiu o rândunică...
Să te urmez în tot locul, ieșită din minți.

*

Cum seara mă întâmpină istovită
Și încăperea mea tremură,
Sunetul umbrei e ca o lină suflare.
Mă ții între pământ și cer și eu te chem.

*

Noaptea s-a-nstăpânit.
Aud un cântec departe...

Oh glas al iubirii mele!
În curând s-or aprinde razele
Și-a mea va fi aurora.

*

Adesea îmi ții chipul drept
Și vântul ajunge printre ramuri în
freamăt.

Simt timpul că se-oprește-n mâinile tale
Și mă las dusă ca și ostatică
Doar a sângelui tău;
Între timp mă fac palidă.

*

Dacă m-ai părăsi,
Beznă s-ar face ziua
Și noaptea ar fi mai lungă.
Vocea îmi tremură toată
Când îți rostește numele.

*

În așteptarea ta sunt.
De-ai vedea cum tremur atunci când o
frunză
Cade peste umbra mea.

*

Marino Pasquale Piazzolla se naște la San Ferdinando di Puglia (Foggia), la 16 aprilie 1910. Prima parte a vieții lui este marcată de moartea părinților și de plecarea, în 1931, în Franța. La Paris intră în legătură cu literați, artiști, poeți (Marinetti, Fiumi, Claudel, Méjean ș.a.). Este pasionat de lirica simbolistă a lui Mallarmé și Valéry.

În 1938 obține Diploma de Studii Superioare în Filosofie cu o teză despre *Artele poetice de la Aristotel la abatele Brémond*; colaborează la revista "L'âge nouveau" a lui Marcel Fevre, îi frecventează pe suprarealiștii Breton și Eluard, își publică în limba franceză două culegeri de versuri: *Horizons Perdus* și *Caravanes*. Gide îi acceptă în revista sa "Arts et Idées" textele critice. Întorcându-se în Italia în 1940, se stabilește din 1945 la Roma. Predă istorie și filosofie la diverse licee. Între timp îl cunoaște pe Vincenzo Cardarelli, pe atunci directorul revistei "La Fiera letteraria" ce-i încredințează o rubrică de critică a cărții de poezie. Fondează și conduce revista "Narciso" (1946-1947).

Volumul său *Elegie doriche* este distins în 1951 cu premiul

Etna-Taormina. În 1952 publică *Lettere della sposa demente*, un reper al poeziei italiene din veacul XX. Urmează ani de muncă intensă atât în plan literar, poetic, critic, cât și în cel al picturii. Personalitate complexă și irascibilă (era poreclit "taurul funebru"), Marino Piazzolla a avut șansa să fie omologat ca poet și critic de către personalități precum Bárberi Squarotti, Govoni, Caproni, Marotta, Fusco, Cimatti, Dario Bellezza etc.

Giuliano Manacorda în a sa *Storia della Letteratura Italiana Contemporanea*, îl citează printre numele "menite să se impună în poezie și în critică".

Scrie mult, diversificându-și talentul prin abordarea scriiturii satirice, grotești, lirice, filosofice, aforistice: *L'amata non c'è più, I fiori ci insegnano a sorridere, Parabole dell'angelo di cenere, Un saio nell'infinito*. Între anii 1983 și 1984 apar volumele: *Dolore greco Sinfonie, Amore greco, Agalmata, Lo strappo* etc. Se stinge la Roma în 1985, nu înainte de a-și vedea primul exemplar din ultima sa carte *Il pianeta Nero*, editat de Fermenti Editrice. Lasă Fundației omonime sarcina de a-i aminti numele, cărțile și de a răspândi operele de cultură.

Când tu ai plecat
Am simțit cum îmi ard obrazii
Și gura deșartă.
E aici, lângă mine, răsuflarea ta
Și eoul cuvântului tău de adio.

Într-o zi voi fi mireasă.
Ne va-nsoți, mult timp, soarele,
Ceasul sonor, țărănitul pașilor.
Vom vedea același cer
Căci ochii tăi vor fi ai mei
Și-n ochii tăi, mai mari,
Vor să-și găsească locul ochii mei.

*

Te-aștept pe-ntuneric
Ca să nu-mi vezi fața înălbită.
Dac-ai veni
Va ființa între noi doi,
Numai lumina ta; și am să tremur
Ca o trestie pân' la ivirea noii zile.

*

Cât aș vrea să suflu peste somnul tău
Tot dorul ce mă arde
Și să aștept trezirea ta
Cu freacă în degete.

*

Acum când te iubesc
De nu-mi mai simt ființa,
Mă mulțumesc cu umbra
Ce se curbează până la tine.

*

Dacă afară ceasul e blând
Și-ascult, neadormită,

Muzica risipindu-se,
Tu ești cu mine în toate-acele note.
Apoi revine tăcerea:
Până la ultima stea rămân singură.

*

Adesea ating un portret

Ce cuprinde, într-un mai senin licăr,
Tineretea.
Te privesc și timpul stă-n loc.
Degetele-ți vibrează
Și soarele mă trage după el,
în fiecă-ncăpere,
Unde te caut cu-n cântec.

*

Luna nu se mai codește
Să-mi țină de urât.
Amândouă ne gândim la tine
În toate clipele nopții fără glas.
Apoi începe vântul și eu mă cutremur.

*

Azi mă-nsoțește ploaia
Și nu știu ce să-ți spun.
Cât de neîmplănit e frigul
Stârnit în încăperi. Acum o aud
Pe maică-mea îndepărtându-se.

*

Aerul ce mă însoțește
Freamătă în veșmântul meu.

Nu mă simt singură,
Cu-atâta bucurie
Înflorită-n ochi, dintr-o dată.

*

Uneori cred c-am să te pierd.
Atunci mă-mpresoară delirul:
Soarele se stinge
Nici lumea ce mă cheamă n-o mai aud.
Amuțită, mă încredințez
Numai unei imense întunecimi.

*

Fiecare zi a mea este cât un an.
Până și umbra pulsează prin vine
Și e fericită ca și viața mea.

*

Am ars o foaie de hârtie
Și-n flacără,
În locul unde erau două lacrimi,
Sclipeau ochii tăi.
Dar vraja s-a topit...
M-am întors la fereastră
Să văd cum tremură de iubire
Primele două stele.

*

Frigul mi-a cuprins chiar și inima.
Simt cum sapă în mine iubirea
Ceas de ceas.
Aud cum mă chemi la tine
Cu propria-mi voce;
Dar de fapt pe calea mea nici țipenie.

*

M-am trezit o dată cu zorii.
Iubire, câtă răbdare
Să veghezi de una singură
Când căile, mai albe,
Duc spre luna ce-asfințește.

*

De fiecare dată când scriu
Simt în ceafă
Răsuflarea anilor.
Genunchii-și pierd căldura;
Tâmpile mi se bat
Ca și cum iubirea ar fi un tunet
Care nu vrea să bubuie.

*

Aud apa cântând
La o fântână: sunetul
Mă călăuzește pe calea
Pustie. E primăvară.
E mută floarea de la piept,
În care e toată căldura chipului tău.
De mă mângâi cu ochii,
Îți răspund:
Cât aș vrea să mor.

Prezentare și traducere de
Geo Vasile

david mourao-ferreira:

Ajunul Crăciunului tău

Impecabil. A fost impecabil ajunul Crăciunului tău. N-ai precupețit nici un efort, nici o cheltuială. Ai avut grijă de toate până în cele mai mici detalii și cu mult timp înainte. Au părut chiar spontane gesturile care trebuiau să fie, sau cel puțin să pară, spontane. Au fost râsete, a fost căldură și mulțumire în jurul tău. Au fost, e adevărat, și câteva tăceri bruște, câteva vârtejuri turburi de tăcere. Dar oare, n-ai fost tu cel care, până la urmă, le-ai provocat?

Dar poți să fii sigur că nimeni nu și-a dat seama. Totul a mers cum nu se poate mai bine. Dimineață devreme, salariiștii tăi - deși n-au arătat exultanta grație la care visaseși - au părut totuși recunoscători pentru neașteptata mărire de salarii. A fost o hotărâre bună din partea ta, cu atât mai bună cu cât a părut luată în ultimul ceas, mai precis în momentul în care întregul personal se reunea pentru tradiționalele urări de Crăciun. Numai Azevedo era la curent, de mai bine de o lună, cu intențiile tale. Doar cu el ai examinat atent, mai multe nopți de-a rândul, situația firmei din acest ultim an. Dar pe Azevedo poți conta. Poți să te bazezi pe toată discreția lui bălbăită prin care își decorează slugăria. Deși câteodată ți-ar fi plăcut să-i spui că atât de evidentă fidelitate îi înconvoaie prea tare spinarea.

Dar ai făcut foarte bine că, după aceea, l-ai invitat să ia prânzul cu tine în pomposul restaurant al hotelului în care el niciodată n-ar fi gândit să pună piciorul. Ce-a fost rău a fost că acolo, în timpul mesei, ai simțit prima amețeală - ca și cum o prăpastie s-ar fi deschis sub masă sau ca și cum însăși masa, de pe partea unde erai așezat, se afla pe punctul să fie trasă de vârtej.

Azevedo nu mai obosea cu laudele și îți relata în doze egale de mult zel și ceva exagerare, despre diferitele reacții pe care gestul tău le-a produs în personalul angajat. În sfârșit, cu broboane mari de sudoare, ivite din efortul de a ataca o portocală cu furculița și cuțitul, a comis imprudența de a-ți repeta - dacă, din întâmplare, ai uitat - că întotdeauna ai știut să faci bine lucrurile. Dar, deodată, trebuie că a surprins o umbră în ochii tăi: s-a grăbit imediat să te întrebe dacă te simțea rău. I-ai răspuns că nu, că deja a trecut, că a fost doar o amețeală. Acum știi că n-a fost nici măcar atât sau că a fost mai mult decât atât. Descopereai, fără nici o greutate, în cuvintele lui Azevedo, o grotescă și crudă caricatură a ta însuși: atât de grosolan era

conturul pe care el ți-l desena încât nu erai decât mutra celui care judecă cu o minte de doi centimetri că a face un bine și a face bine lucrurile este, până la urmă, totuna.

Ai profitat apoi, în ultimele minute ale prânzului (prost ai fi fost dacă nu o făceai) ca să recapitulezi atent, cu Azevedo, câteva probleme iminente pentru a-l însărcina cu tot atâtea îndatoriri. Ai scos din buzunar agenda (încă o agendă aproape de sfârșit!) și ai stabilit timpul de îndeplinit al anumitor sarcini, ai verificat exactitatea câtorva adrese și toate astea printre înghițiturile de cafea și coniac și rotocoalele fumului țigărilor de circumstanță.

Poți să fii liniștit: au ajuns la timp și în bune condiții toate cutiile de trabucuri, toate casele de vin spumant, toate scrumierele pe care comandaseși să se treacă numele firmei. Prieteni, cunoștințe, furnizori, clienți, agenți, intermediari - toți, dar absolut toți, au primit atențiile tale de Crăciun. Două dintre furgonetele firmei însărcinate cu distribuirea n-au făcut altceva decât asta toată ziua.

Între timp (din inițiativa lui Azevedo) aveai deja portbagajul mașinii tale *Volvo* umplut-ochi de cadourile pentru cei din familie. Terminat fiind prânzul, nu mai rămăsese decât să te urci la volan; iar Azevedo, după ce ți-a închis portiera mașinii, a mai rămas încă, dincolo de trotuar, pierzându-se în plecăciuni.

Nici măcar nu te-ai ostenit să verifici culoarea hainelor sau marca parfumurilor care ai spus să fie cumpărate pentru nevasta și fiica ta; nici măcar titlurile cărților sau calitatea jucăriilor pentru cei doi gemeni, cu mult mai puțin care ar fi cadourile din acest an pentru cumnata ta și pentru guvernanta. Din fericire pentru tine până și în astea puteai conta pe Azevedo care a început să nu mai aibă un gust așa de îndoielnic în alegerea lor. Doar pe șosea, în drum spre casa de vacanță, ți-ai adus aminte că ai uitat de ginerele tău: o să-ți mai ia ceva timp până să-l consideri ca făcând parte din familie. Dar nu e adevărat că a intrat în familie contra voinței tale? Și nu este tot așa de adevărat că face totul ca să se mențină pe tușă, scoțând mereu din barba hirsută diatribe și zeflemele de toate felurile? În orice caz, nu va fi greu să repari gafa. Cum ai ajuns acasă ai spus să se împacheteze trei sticle din whisky-ul acela care nu-ți place (pe care ți l-au trimis anul trecut) și ai văzut ce bucuros a fost (deși mai mult se prefăcea că era bucuros) când, la miezul nopții, i le-

ai oferit.

Vezi? N-a fost rea ideea de a petrece pentru prima oară aici, în casa de vacanță, Crăciunul. Deși, când ai ajuns aici, pe la orele patru ale după-amiezii, ai simțit din nou cum se deschide sub pașii tăi aceea văltoare de dureroasă liniște. Nevasta ta, împreună cu sora ei trebuiseră să se întoarcă la Lisabona, pentru câteva cumpărături de ultimă oră; se întorceau doar pe înserate, împreună cu fiica și cu ginerele tău. Casa era compusă, la acea oră, din spații mari de singurătate și din două focare cu o activitate ceva mai caldă: bucătăria, unde stăteau la taclale servitoarele cu femeia arendașului, și sala mare de la primul etaj unde șemineul era deja aprins și unde cei doi gemeni indolenți și slabi, ca două lumânări, făceau ultimele retușuri la ieslea de Crăciun. Dincolo de câteva încăperi, abia se zărea, ca o nălucă, umbra guvernantei.

La șase ale după-amiezii nu mai știi ce să faci. Afara că era frig și umezeală, era și prea întuneric ca să mai poți merge să te plimbi. A trebuit să intervii de două ori în mici probleme care se iscară între fii tăi. Doar pentru că era ajunul Crăciunului că nu le-ai aplicat câte o palmă la fiecare. Ei, care de altfel se înțeleg bine, erau atât de agasați, nerăbdători, extrem de nesupuși! Și un câine, departe, începu să urle.

La ora asta, în Lisabona, străzile sunt pline de lume... Căldura luminilor, arabescurile și serpentinele de lumini, o febră nebună care împinge mulțimile, magica euforie a întâlnirilor neașteptate, mireasma călduță a magazinelor împrăștiindu-se pe străzi, agitația sărbătorilor care precede Sărbătoarea - în sfârșit, toate acelea de care ai pretins că fugi când ai hotărât să petreceți Crăciunul în casa de vacanță. Ar putea oare să-ți placă un asemenea tumult, o asemenea nebunie? Oricât te-ar îngrozi, se pare că da. În mintea ta ți-ai și făcut socoteala: dus și întors, o oră; încă o oră cât ai umbla pe acolo... Evident că aveai timp. Dar ai reușit să rezisti la această absurdă tentație, căutând pe etajera săpată în perete o carte sau o revistă care să te ajute să-ți treacă timpul.

Ai dat peste un teanc de ziare de anul trecut, din vara anului trecut. Titluri cu litere mari se refereau la evenimente care în acea perioadă păreau nemaipomenite. N-ai putea spune că ți-ai dat seama de ele. Și totuși, de la un articol la altul, la fel de anodine, sesizezi că, paradoxal, păstrezi proaspătă amintirea ca și cum ar fi fost

Se pare că, așa cum singur mărturisea într-un interviu, David Mourão-Ferreira a scris toată viața o singură operă multifacetată în care, pure și perfecte, sentimentele ies la iveală într-o fășnitură, ca dintr-un singur bloc. Nici o idee preconcepțată nu vine, ca la Proust de exemplu, să le nuanțeze sau să le dea contur. Sinceritatea, eleganța gestului scriitorului sau a personajelor sale au o singură țintă: iubirea adusă în formele ei paroxistice de adorare când se confundă cu actul de creație. Toți exegeții operei lui David Mourão-Ferreira au remarcat relația erotică dominantă a întregii sale creații. Eroticul se manifestă sub aproape toate formele de existență, implicând o anumită filozofie, un anumit limbaj poetic și de comunicare. Este o lume de adevăruri mereu schimbătoare, unde nici un rezultat nu e vreodată dobândit, unde fiecare clipă repune totul în discuție, dar riscurile de eșec sunt compensate din plin cu bucuriile surprizei. Iubirea este în opera scriitorului portughez descoperire, aventură în care totul începe și se termină cu descoperirea motivului iubirii.

David Mourão-Ferreira n-a iubit numai femeia; a iubit profund și orașul în care s-a născut. L-a iubit pătimaș așa cum se iubește o femeie, conștient de lipsurile și defectele lui, dar neputând trăi fără el. Lisabona este prezentă ca personaj în aproape toate povestirile sale; Acțiunea unicului său roman, *O dragoste fericită* se petrece de asemenea, la Lisabona. *Maria Lisboa* este textul scris pentru unul din *fado*-rile celebre interpretate de **Amalia Rodriguez**. *Ajunul Crăciunului tău* face parte din volumul de povestiri apărut în 1986 și intitulat *Două povestiri despre Lisabona*. Ea aduce în prim plan orașul sau o parte a lui, acea parte care nu mai există decât în memoria afectivă a scriitorului și care reînvie în noaptea de Crăciun. Deși povestirea are intriga ei narativă, spațiul lisabonez determină tonul povestirii, iar orașul este cel care domină în totul chiar și atunci când parcursul orașului este un parcurs interior, aflat în contrast cu realitatea care nu-i servește decât ca motiv pentru reconstituirea locurilor, spațiilor devenite deja mitologii intime. (MPH)

ieri. Totuși trecuseră șaisprezece luni! Dar ce era cu ziarele astea aici? Dintr-o dată, citind o data unei zile, ai înțeles: erau ziarele în care se anunța moartea mamei tale, înmormântarea și slujba din a șaptea zi. Aici au rămas tot timpul acesta, nu prin neglijență sau uitare, ci pentru că Azevedo realizase la birou, din tăieturi făcute pe alte exemplare, un *dossier* complet. Cu multă răbdare ai început să tai duplicatele care-ți ieșiseră în cale; apoi le-ai pus în portofel alături de portretul mamei tale. Numai după aceea ai aruncat în foc tot teancul de ziare - ca și cum ai fi vrut ca, printr-un asemenea gest, să arzi pentru totdeauna acele zile.

Puteai să-ți explici cum ai ajuns din nou la volanul mașinii? Nu aveai totuși impresia că fugi, nici măcar aceea că ai fi vrut cu dinadinsul ceva. Era doar ca și cum devenise urgent să completezi, dincolo de ceață, ritualul tăieturilor din ziar, hotărârea de a arde ziarele. Farurile automobilului te ghidau spre Lisabona, mergeau înaintea ta, te orientau ca și cum ar fi fost mâinile unui somnambul care mergea în față sfâșiind întunericul. În mod confuz înțelegeai că apăruseră deja ceva semne, deși false, ale străzilor pline de lume, pline de lumini și de gălăgie. Dar o altă Lisabonă cerea sufletul tău. De aceea ai evitat să ajungi în centru, să apuci pe bulevardele care traversează noile cartiere și conduc în centru; ai urmat drumul pe malul râului, printre docuri, urcând apoi pe strada unde te-ai născut, unde ți-ai petrecut copilăria.

Ai lăsat mașina lângă arcul ce străjuia piațeta: aici începea regatul tău de odinioară. Și ai început să urci strada îngustă, în zig-zag, cu case sărăcăcioase și sumbre

care alternau acum cu blocuri noi nu mai puțin lugubre. Crăciunul sosea și acum timid prin aceste locuri! Doar în câteva vitrine erau unul-două obiecte scânteietoare, câteva urări desenate pe sticlă, lămpi mici colorate, luminând una sau două iesle modeste. Și dintr-o dată ai simțit ceva ca un cutremur. Știai deja: casa fusese demolată imediat după moartea mamei tale, dar nu te așteptai să dai pe neașteptate, în locul ei, peste mormanul ăsta mare de moloz - și, pe deasupra, un ostentativ pietroi pe care scria *nimic*, exact în locul unde fusese casa voastră. Surprinzător, ai început să reconstitui, pe înălțimile unde ar fi fost primul etaj, capricioasa succesiune a celor patru strâmte diviziuni, dispunerea mobilelor înăuntru fiecăreia, până și volumul, forma, culoarea, grosimea, mirosul câtorva dintre ele. Și totul ți se părea perfect și, miraculos, adevărat, prin forța de a fi atât de simplu.

Atunci ai înțeles motivele pentru care mama ta era așa de legată de acele lucruri și de ce consimțea doar, pe perioade foarte scurte de timp, să rămână în casa ta. Dar ai înțeles acum pentru prima oară cum tu însuși, din comoditate, înainte de a înțelege ceea ce astăzi înțelegi, erai dispus să înțelegi motivele și cum aceste motive îți serveau până la urmă ca să nu insiști suficient de mult să mai rămână. Ce este mai rău era că ambele fapte îți apăreau cu o greutate identică: și unul și altul la fel de solide și de neclintit că nu-ți dădeau loc nici pentru a avea regrete, nici pentru a nu le avea. Până la urmă ai tras concluzia că nu este ușor, în stadiu pur, să poți simți orice ar fi: cu atât mai puțin ceva care în bloc te îndurerează, dar dintr-o dată, tot în bloc și în același timp, te eliberează.

Ai coborât și ai urcat strada, iar ai coborât și ai urcat din nou. De fiecare dată când te opreai în fața grămezii de moloz te anima speranța de a te simți complet reabilitat sau, în fine, de a fi încercat cu adevărat de o remușcare. În anumite momente, când te credeai aproape s-o atingi, mai bine se recompunea în memoria ta interiorul casei dispărute. Era ca și cum memoria ta o proiecta peste acel *ecran* de gol și penumbră. De altfel, cu ochii închiși sau deschiși se reconstitua totul în același mod: camera mamei tale, camera ta, bucătăria din care, într-un colț, se improvizase o minusculă baie, sufrageria, sala unde se servea masa cu balconul către stradă, ghivecele cu begonii, mașina de cusut, terasa închisă, tavanele joase cu flori din stuc, dulapul enorm care închidea un coridor, vasul mare din lut și sticlă ce sta deasupra băncii din piatră din bucătărie și veranda care dădea, printr-o scară din fier forjat, în curte.

Vedeai totul cu o limpezime atât de mare încât practic deveni un joc, de aici înainte, să supraîncarci de amănunte pe care de mult timp le credeai uitate scenariul deja atât de aglomerat de mobile, obiecte, ustensile, nimicuri. Dar, dintr-o dată, ai remarcat, aproape înspăimântat, că nu puteai să-ți imaginezi acolo înăuntru (acolo înăuntru?) o prezență vie, oricare ar fi fost ea. Nici ceea ce ți-ar fi plăcut cel mai mult să reevoci în acel moment: atmosfera - pe care doar abstract ți-o puteai reaminti - a nopților tale de Crăciun. Ai fost foarte înțelept că nu ai insistat

Mai târziu, pe când erai deja în mașină, când deja ieșiseși din oraș, te-ai întrebat dacă n-a fost un capriciu de om bogat încercarea asta a ta de a căuta în trecut scenariul îndepărtat al nopților tale sărace de Crăciun. Mai bine ar fi să nu spui nimic la nimeni. Cine te-ar fi înțeles? Ginerile tău ar lăsa poate să-i scape prin barba lui agresivă ceva de genul „complexul vinovăției” sau chiar „trădarea de clasă”, cum avea obiceiul din când în când să mormăie. Azevedo, da, cu siguranță te-ar fi lăudat: atât de mult că precis ți s-ar fi făcut greață de tine. Nevasta ta poate ți-ar fi surâs din prietenie sau poate din obișnuință. Fiica ta ar fi evitat, prin toate formele, să înțeleagă, orice ar fi fost. Cât despre băieți - încă n-au vârsta să înțeleagă. Dar te-ai simțit, cu toate acestea și în mod inexplicabil, mai complet: ca și cum, cel puțin ai încercat să restaurezi pe dinăuntru tău, tu pentru tine, un circuit care se afla întrerupt.

Masa de Crăciun a decurs cum nu se putea mai bine. Nici nu te-ai menținut, cum se întâmpla de obicei, pe picior de război cu ginerele tău. A fost multă veselie, multă căldură și mulțumire în jurul tău. Au fost spontane - sau așa păreau - gesturile care trebuiau să fie spontane. Nu este nici un motiv ca să nu poți să dormi. Încearcă să adormi. E târziu. Sau foarte devreme, dacă preferi. Acuși, acuși vor începe să cânte cocoșii.

Prezentare și traducere de
Mariana Ploae Țanganu

leonid dobâcin

Ajlect

Bărbatul coborî din tren, scoase oglinjoara și se privi în ea. Spre el veni în fugă telegrafista ce așteptase lângă gară.

- Felcer? se interesă ea, ca un copil, privindu-l curioasă. Ridicându-și sprâncenele ce i se uniră la rădăcina nasului, dânsul o privi condescendent:

- Ajlect, se înclină bărbatul.

Era lunecos. O luă la braț.

- Ah, se uimi telegrafista.

Havuzul din stație era plin și vântul fura stropii, ducându-i dincolo de micul bazin de ciment.

- Încoace.

Din trei părți, negreacareturi, băltoacele erau încrețite de suflarea vântișorului. Prin pojghița de gheață răzbeau fire de iarbă.

Urcară în fugă scările. La bucătărie, își scoaseră paltoanele, atârându-le de cuiele bătute în ușă.

În odăiță era cald. După un paravan, se auzea respirația mamei.

- S-o trezesc? întrebă telegrafista, după ce privi dincolo și reveni în vârful degetelor.

- Nu, spuse el, făcând galant cu mâna. Mai e mult până la tren, las' să doarmă.

Întorcându-se, ea se strecură în bucătărie și prinse a hodorogi cu samovarul.

În glastră înfloreau ciclamele. Ajlect-ul le miroși. Pe sub fereastră trecea un drum pe care se împrăstiaseră paie. După gard mai era încă zăpadă din care se arătau vrejuri. Stăteau la un ceai și discutau încetșor despre oraș.

- Interesantă viață, se entuziasma ajlect-ul. Mary Pickford cântă minunat.

Privind focul și, zâmbind a râde, el se îngândură. Sprâncenele îi erau ridicate. Peste buză, lucea un firicel de păr ce nu fusese luat de brici.

Se mutară pe divan și stătură în umbră. Soba încălzea. Samovarul amuți și prinse din nou a clipoci.

- Jeni Hugo e brunetă, se revârșă ajlect-ul, încântat de propria-i prestanță. Vă seamănă leit.

Strângându-și picioarele și ghemuindu-se, telegrafista tăcea. Ochii îi erau semiînchiși și întunecați de la pupilele dilatate ca de la antropin.

- Tremurați, constată ajlect-ul. Ați răcit. V-a făcut-o primăvara.

- Ba nu, sunt sănătoasă, spuse ea, clănțănind din dinți. Poate că doar ferestruica.

El privi într-o parte, în alta:

- E închisă. Puneți-vă paltonul. O să vă dau ceva pentru transpirație. Trebuie să aveți grijă de dumneavoastră, înainte de a ieși din casă să vă îmbrăcați adecvat situației.

Ea se ridică de pe divan și se duse să spele vesela, bocănind în lavoar.

Ajlect-ul se ridică, trecu în vârful degetelor, luă notele de pe masă, citi titlul și mieună o romanță. Mama se trezi.

Tatăl

La mormântul aviatorului era o cruce în formă de elice. Interesantele coroane din flori de hârtie stăteau care și unde. De după arțari privea o biserică pântecoasă cu geamurile sparte. Teiul era ocrotit de o bancă ovală.

Traversând cimitirul, tatăl își ducea băieții la scăldat. După tufari, acolo, unde-i hameiul, era înmormântată mama lor.

- La întoarcere o să trecem pe la ea, spuse tatăl, ca să nu întârziem la valuri. Sună sirena.

- Mai repede, strigară copiii.

- Mai repede, se grăbi și tatăl.

O luară la fugă. Peste poartă stătea un înger, desenat pe tablă și tăiat din ea.

Alergau pe cărăruie și auziră din nou sirena.

- Întârziem, îi grăbea tatăl.

Inimile băteau des, în cap le vuia.

Aruncându-și giacele, în sfârșit ajunseră și, scoțându-și picioarele din pantaloni, căzură la pământ: reușiră la timp.

Din dreapta duduia, se apropia trena de fum. De după tufiș, se arătă nasul vaporului, alb. Săriră mai spre marginea malului, prinseră a dâțui, fluturându-și chipiurile. Comanda un căpitan statuar, măreț. Vuiau zburaturile, clipea spuma, fierbea siajul lăsat în apă. Se așezară, deoarece, de pe punte, pieziș, îi privea o femeie care stătea cu genunchii îmbrățișați.

- Știobâl! se izbi de mal primul val.

- Mai repede! strigară, aruncându-se în apă. Râul era cât o mare.

- Uf! strigau oamenii și săreau.

- Uf! striga tatăl, ținându-și copiii în brațe și sărind.

- Iha! Iha! strigau ei, îcolăcindu-și mânuțele după grumajii lui și tipând.

Valurile se potoliră cu totul. Făcând-o pe sirena vaporului, tatăl umbla în patru labe prin apă. Copleșii călăreau pe el. Apoi prinse a se spăla și ei îi frecău spatele, ca cei mari. Îndreptându-se din spate, el se studia și-și juca mușchii: seara, trebuia să se ducă la Liubovy Ivanovna. Își zicea:

- În schimb, nu sunt un tată rău. Porniră îndărăt fără grabă.

- De-o iai repede, geaba te-ai scăldat, zise tatăl. Îndelung timp, urcară pe cărărușă. Suflau în păpădii și peneau de petale romanițele. Se întorceau și priveau în jos. Pe mal, vacile se îndreptau spre râu. Din vreme în vreme, cornutele răgeau. La stație se aprinseră luminițele. Soarele asfințise. Stelele încă nu apăruseră. Îngerul de deasupra porții se întunecă.

- Așteptați-mă aici, spuse tatăl de cum ajunseră la tei. Acuși revin. Băieții se așezară, scoțându-și șapcuțele. Hameiul lumina. Aici tatăl se opri, descoperindu-se. Venise în legătură cu Liubovy Ivanovna și se fâstăcea: ce și cum să spună?

Iar băieților era frică. De sub pământ ar putea să apară morții. Din geamurile sparte ale bisericii ar fi putut privi cineva, dintr-acolo s-ar fi putut întinde o mână. De cum reveni tatăl, teama li se spulberă.

Era plăcut să meargă pe ulițele moi de praf.

Ici-colo, ardea câte un felinar. Gheretele luminau. Prin curți, gospodinele discutau cu vacile ceremonioase. În grădina publică orchestra pompierilor cânta vals. Tatăl cumpără o țigară de foi și două turte dulci. Tăceau, delectându-se.

Marinarul

Lioșka sări din pat. Mama era de gardă. Parcă înclinată peste un colac de fântână, abia de alba luna rotundă. Mesteacănul fraged nu-și mișca ramurile întunecate. Prin iarbă străluceau stropii. Ciugulind ici și colo, cloștile cu pui umblau prin curte. Legându-și pântecul, îmbrăcată într-un capot negru cu flori albastre, cobora scările Trifoniha. În mână avea cheile, iar de braț îi atârna o geantă cu un tigru brodat pe ea.

- Pfu, privi chiorăș Trifoniha, un purcel? și, gravă, se duse după chifle. Întepând cu gluma pe cine întâlnea în cale, un sacagiu mustacios hodorogea pe uliță. Praful se ridica somnolent, apoi se așternea din nou.

- Nene, prinse a se ruga plângăcios Lioșka, ia-mă și pe mine. Sacagiul îi permise să urce pe butoi. Îl invidiau muierile ce duceau pe cobilițe legături de ulcele cu lapte acru, conductoarea cu ochelari, mânăndu-și vaca, amenințând-o cu un capăt de funie, și cei patru pungași ce stăteau la poalele colinei și răscoleau într-un sac cu boarfe.

- Au spart o mansardă, arătă sacagiul spre ei și-l coborî pe Lioșka. Soarele se ridicase și frigea. În ceainăria patroanei Silebina lumina părea cernută.

Un băiețandru de la cinematograf înclia afișe pe care scria: „Gratis“, însă Lioșka nu știa să citească. În grădinița cu gârducean cafeniu, stând pe banca de lângă vișin, se răsfața la soare un marinar ce cânta la balalaică. „Transvaal, Transvaal...“

Era bine în grădiniță. Gârduceanul se încălzise, soarele-i mângâia omoplații, mirosea a trifoi.

Marinarul...

Iar mama deja revenise și, privind într-un ciob de oglindă, se pieptăna.

Băură uncrop cu zahăr tos și pâine. Suflau în cești. Mama îi interzise să se ducă la râu și, trăgând perdeaua, se culcă.

Dintr-o dată bubui orchestra. Toți se repeziră să vadă ce-o fi să fie. Pionierii cu cravate la gât mășăluiau spre pădure. O căruță cu un butoi de cvas hodorogea din urmă.

După ei! Cu băieții, cu căței, fluturând din mânuțe, sărind de pe un picior pe altul, dântuind:

- La pădure!

În lungul grădinilor, rotind un burete, trecea marinarul. Gulerul albastru îi fâlfăia, iar la ceafă i se zbeneguiau două panglici.

Marinarul. Îndepărtându-se, muzica se ostoia, praful se potolea. Inima lui Lioșka se zbătea cu iuteală. El alerga spre râu - după marinar.

Marinarul! De pretutindenii se adunară curioșii. Cei ce se scăldau ieșiseră din apă. Cei ce se tolăneau pe nisip săriră în picioare.

Marinarul!

Cafeniu, ca un ulcior de lut ars, el sări în apă, se afundă, apoi înotă energic. Pe brațul său era tatuată o ancoră albastră, mușchii i se umflau - semănau cu franzelele pe rafturile prăvăliei Silebinei.

- Eu l-am adus, se lăuda Lioșka.

Era foarte cald. Peste apă, văzduhul vălura

Chiromanția

Leonid Dobâcin s-a născut într-o familie de medici din Liutin, gubernia Vitebsk, Letonia. Învăță la gimnaziul din Dvinsk (Daugavpils). În 1916 absolvă Institutul Politehnic din Petersburg. Peste doi ani se stabilește la Briansk unde, un timp, este profesor de școală și statistician. În primăvara anului 1924 îi expediază lui Mihail Kuzmin, la Petrograd, un manuscris din 5 proze scurte, însă fără a primi răspuns. În august, revista „Contemporanul rus” îi publică nuvela „Întâlnirile cu Liz”.

În 1927 îi apare prima carte, „Întâlnirile cu Liz”, peste alți trei ani - a doua, „Portretul”. În 1933 pregătește, dar nu editează, volumul „Articolul”. Peste doi ani publică romanul „Orașul En”, în care se întrevede clar tendința autorului de a redescoperi „elementele primordiale”, „monadele” ale artei, în special - ale celei literare. Dobâcin presupunea că viața, văzută la depărtarea brațului întins, reprezintă anume acea substanță care trebuie, în primul rând, raportată la armonia universală, dar și la cataclismele lumii. Ultima lucrare a sa, „Rudele lui Șura”, apare abia în (ceva) post-sovietism (1993), nuvela încheindu-se simplu...-emblematic (pentru situația socio-națională de facto): „Șura se gândi și hotărî că trebuie s-o ia din nou pe cale șmecherilor”.

În narațiunea lui Dobâcin predomină tristețea și nu satira. Precum remarcaseră exegeții atenți, „pe câmpul de luptă” și în istericalele obișnuit-codiciene, ca și cum s-ar fi scris „natură moartă”. Autorul nu observă, nu ia în seamă nici un fel de Oameni Mari, nici oarece Idei Mari. Precum pare „a nu observa” nici omniprezenta putere sovietică. Aceasta, prin penele/ stilourile (cu... rezervor!) vândute ale lichelelor nu se zgârcea la cele mai descalficente aprecieri - „Cartea rușinii”, „Epigonism”, „Vorbe goale” - precum se intitulau „recenziile” la cărțile lui Leonid Dobâcin despre care, obiectiv și cu înțelegere, în anii 30 a scris doar N. Stepanov.

Sfârșitul lui Leonid Dobâcin a fost tragic, învăluit în taina nedreptăților care i-au și impus cutremurătorul deznodământ de destin ostracizat. În ianuarie 1936, în oficiosul tabloid „Pravda”, apare articolul „În loc de muzică - confuzii”, urmat de înscenările de la adunările „profesionale”, la care ținta principală a învinuirilor de tot soiul deveni anume Leonid Dobâcin. În ziua de 25 martie, la una din aceste întruniri scriitorul replică doar printr-o singură frază, după care plecă. Ultima sa scrisoare, adresată lui Kornei Ciukovski, se încheia astfel: „Iar pe mine nu mă mai căutați - voi pleca spre țărâmurile depărtate”. Peste alte 3 zile, informatorul NKVD-ului, care îl avea sub urmărire, relatează că Dobâcin își părăsise apartamentul, lăsându-i cheile și spunându-i lui, delatorului, că nu se va mai întoarce. Din acel moment, de soarta scriitorului nu s-a mai știut nimic. Dispăru în neant... Ca ființă fizică, hăituită. Nu însă și ca prozator de o incontestabilă valoare. (L.B.)

Petrov trase cu plăcere în piept aerul proaspăt și, numărându-i pe cei care așteptau, se așeză. Ladislav își ceru scuze, se îndepărtă de clientul pe care îl bărbiera și închise ferestrauca.

- Am reușit, zâmbi Petrov, gândindu-se că acesta ar fi un semn bun.

Frizerii lucrau în tăcere - obosiseră, se grăbeau și nu se mai dedau amabilităților. Clănțneau foarfecele. Se apropia Crăciunul. Clopotele fuseseră date jos și nu mai duduiau după geamuri.

- Pii-u-i, piuia cu sunet de bas un camion și, zguduind strada, se îndepărtă în viteză.

Petrov nu citea. Doar privea într-o carte pe care deja o studiasă - pe fiecare pagină, avea imprimată imaginea unei palme. O terminase ieri seară și, închizând-o, se așeză la oglindă și își aminti niște versulețe pe care le învățase, demult, la școală:

*Împlinitu-s-a îndatorința
menită mie de dumnezeu.*

Tuns și ras, mirosind plăcut a parfum, Petrov plecă. Mustățile, barbișonul și cărlionții blanei de pe la colțurile gulerului i se acoperiseră de promoroacă. Luna înaltă plutea într-un halou verde. Zăpada aspră juca în irizări de scânteieri mărunte. Pe ziduri se vedeau, ca ziua, afișele. Petrov deja le citise: muzeul-model „Știința” cu secțiile sale de ginecologie, mineralogie și cea dedicată lui Sacco și Vanzetti.

Margarita Titovna locuia nu prea departe. Petrov zâmbea. Ca de obicei, va zbughi-o în camera vecină, mama o va chema, ea va veni, căscând și legănându-se în mers, afișând pe chip o grimasă acră. Fără a se jena, el îi va reține mâna în mâna lui, o va întoarce cu palma în sus, citind ce a fost și ce va fi, de cine ar trebui să se ferească. Și ea va asculta cu atenție...

- Margarita Titovna, îi cântă Petrov numele în gând, triumfând și mlădiindu-se din talie. Vorbind tare, trecură cu pas iute doi prieteni cu căciuli finlandeze.

- I-am făcut o propunere jignitoare, auzi Petrov. Ea nu căzu de acord.

Cumpăni puțin: ea nu căzu de acord - poate fi, de fapt, un semn rău.

Într-adevăr: Margarita Titovna nu era acasă. - S-a dus la muzeu, spuse mama cu o notă de regret în glas. La atoateziditor nu e la modă, răsese ea.

- Mda, zise Petrov, respirând adânc a dezamăgire.

- Ne chinuie un șoarece și pace, îl luă mama cu vorba. În clenciul capcanei am pus o bucățică de slănină și de data aceasta numaidecât se va prinde.

- Se va prinde, izbucni în răs Petrov.

Pașii scârțâiau. Firele de telegraf și crengile erau albe. Cu geamurile sale opace biserica privea la lună. Muzeul strălucea, nu alta. Roșii de la lumina unor lămpi, niște tablouri minunate stăteau atârinate chiar în preajma intrării. Tema: murise o bulgăroaică, întinsă pe zăpadă, și un regiment de soldați ruși îi adoptau fiica. O alta: dând la o parte loazele, o gorilă se furișează spre o zână ce se scaldă: „Răpirea femeii”. Petrov se dădu după paravan și își șterse ochelarii.

- Un bilet, ceru el, după care își răsuci mustața, atingându-și barbișonul și chiromanția, titlul căreia i se vedea din buzunar.

Traducere și prezentare și
Leo Bufnaru

tremurat. În zbor arcat, peștii țâșneau la suprafață. Se arătară bărcile, peste marginile cărora se aplecau femeii cu batiste înflorate, lăsându-și degetele în apă.

Cei ce se scaldau își măsurau puterile înde ei, făcând tumburi și mergând în mâini.

Iar soarele își urma calea. Fusese la spate, ajunsese în față - e timpul de-a prânzi.

Mama aștepta. Cartofii fuseseră fierți, pâinea, chifla cu unt - pe masă.

Mesiră. S-au săturat. Mama lăudă untul. Și-au lins lingurițele. Ieșiră în pridvor.

Pe plapume așternute în curți stăteau tolănite vecinele. Legănau pruncii, fredonau încet și, cu cuțitele de bucătărie, își căutau una altea în cap.

- Hai să ne aranjăm și noi, se bucură mama și intră în casă după plapumă.

Se culcară. Lioșka îi puse capul pe genunchi și mama prinse a-i răsfirea cărlionții.

Pe cer trecură niște norișori în vestoane de marină, norișori ce semănau cu franzelele și vrafurile de lenjerie.

- Fluturașilor, sări dintr-o dată mama, dacă e să ne scaldăm - să ne scaldăm cât ne pofteste inima: întârziem la filmul gratis. Gratis!

Săriră în picioare, își legară părul și ieșiră iute pe poartă. Alergau pe întrecute și râdeau, mai apoi potolindu-se și cântând trist:

*Rochița sărmanei se-agăța de cioturi,
Ramurii i se-mpleteau în plete.*

Rupeau iarba înaltă și aspră - să și-o pună sub picioare, când vor ieși la mal. Din tulpinițe curgea sevă albă și amară, uscându-li-se pe degete. Bătând din picioare, înotau și, țipând, își îndoiu genunchii, afundându-se. La marginea

apei, Lioșka mesteca cu tălpile noroiul. Soarele cobora. Prinseră a-i înțepa țânțarii.

Broaștele orăcăiau. Cerul se stinse, iarba se răci.

Pârțiile croite de roți erau pline cu măcinișul prafului care le încălzea picioarele. Grăbeau cu toții la „gratis”.

Răsucindu-și mustățile, trecea sacagiul, privind de sus în jos, ca de pe butoi.

Fluturând din mâini, de parcă ar fi avut funia în ele, se grăbea bătrâna conductoare. Alergau veseli și cei trei hoțomani care spărseseră cerdacul.

Era mare hărmălaie. Cozi la vânzătorii de înghețată. Foșnea coaja mărunță a semințelor de floarea soarelui. În parc luminau felinarele, cânta muzica și își împroșcau geturile fântânile arteziene. Mama se rătăci pe undeva. Cei mici nu erau lăsați să intre în cinematograful Lioșka prinse a boci.

Se întuneca. Muzica se învolbura nu prea înalt, se înroua. Silebina stătea în pridvor - tihnită, îngândurată, fără a flutura din prosop, fără a striga.

În părculeț, la loc umbrat, marinarul cânta încet la balalaică: „Transvaal, Transvaal...” Ca și Lioșka, nici el nu fusese la „gratis”. E mic. Suspiniând, prin curte umbla Trifoniha și, privind încântată o steluță, rumega. Din geanta cu tigrul desenat pe ea scoase o plăcintă și i-o întinse lui Lioșka.

Stând pe treptele pragului, prinse a mânca, băgându-și în gură cu ambele mânuțe: plăcinta era dulce, iar mâinile - sărate de la nămol și amare de la iarba pe care o rupseseră când mergea cu mama pe mal.

Poliandria reginei

valeria manta făicuțu

„Cronică a unei crime, oglindă a unei conștiințe, sondare a unei identități” - cum scria Carlos Fuentes, **Zborul reginei** (Editura Curtea veche, 2005) este un roman de dragoste care îmbină retorica tradițională cu fragmentarea de tip postmodernist. Tomás Eloy Martínez pare preocupat de raportul dintre ficțiune și adevăr: pe de o parte, conștient de faptul că, plasând acțiunea romanului în anii '95 - 2000, evenimente, personaje politice, intrigi diplomatice și conflicte armate nu numai că vor influența narațiunea, ci și vor fi ușor de recunoscut de către cititorul contemporan, își ia necesarele măsuri de precauție: „Toate personajele și locurile din acest roman, chiar și cele care par luate din realitate, sunt de domeniul ficțiunii. A-l citi altminteri înseamnă a da o interpretare greșită naturii sale”. Pe de altă parte, autorul resemantizează zborul reginei / al mătcii albinelor, dându-i conotația de gest sinucigaș, în care scopul este mai important decât identitatea / apartenența la specie. În zborul de roire / împerechere, regina participă folosindu-se de tot ceea ce i-a oferit experiența personală, realitatea imediată și codul genetic, dar și transformând datele realului într-un produs nou, ceea ce permite paralela dintre acest zbor al ei și actul de creație: în ultimă instanță, romanul pare a fi „o matcă ce zboară în înaltul cerului, orbește, punând stăpânire pe tot ce întâlnește în jurul ei, fără milă și fără remușcare, căci a venit pe lume numai pentru zborul acesta. A zbura spre neant e singura-i mândrie și, totodată, pedeapsa ei” (p. 235).

Tomás Eloy Martínez demontează mecanismele puterii, înfățișând o lume coruptă, senzuală și bezmetică, în care ființa istorică este obligată să-și pună coordonatele ontologice sub semnul parodiei. Motto-ul preluat din Georges Bataille (*L'anus solaire*) contrazice, în mod premeditat, finalul solemn metaforic la care am făcut deja trimitere: „...viața e parodică și necesită o interpretare./ Astfel, plumbul e parodia arului./ Aerul e parodia apei./ Creierul e parodia ecuatorului./ Coitul e parodia crimei”. Tot ceea ce în planul divin a fost serios și bine întocmit se transformă într-o copie imperfectă, mergându-se până la absurd pe dubletele antinomice. Binele și răul, adevărul și minciuna, sacral și demonicul se materializează în personaje-idei, al căror rost este să ilustreze zborul spre neant al ființei umane. Bogatul și omnipotentul Camargo, directorul lui *El Diario*, unul din cele mai importante ziare din Argentina, se consideră un fel de Dumnezeu local, cu drept de viață și de moarte asupra supușilor săi. Imaginea pe care o creează Tomás Eloy Martínez este terifiantă: existența de zi cu zi, destinul și personalitatea celorlalți pot fi manevrate după bunul plac al unui bolnav psihic, Camargo având toate trăsăturile conducătorilor demenți care au forțat lumea să li se supună. Asupra ziariștilor din trust se exercită un control complet - toți au dosare, actualizate permanent, cu datele personale, preferințele, obiceiurile, greșelile și compromisurile făcute de-a lungul anilor, cu punctele tari și cu cele vulnerabile - printr-un sistem de monitorizare bine pus la punct, care-i asigură „stăpânului” confortul puterii. Libertatea de opinie și talentul sunt folosite în funcție de capriciile lui Camargo și, tot în funcție de aceste capricii, rebelii sunt

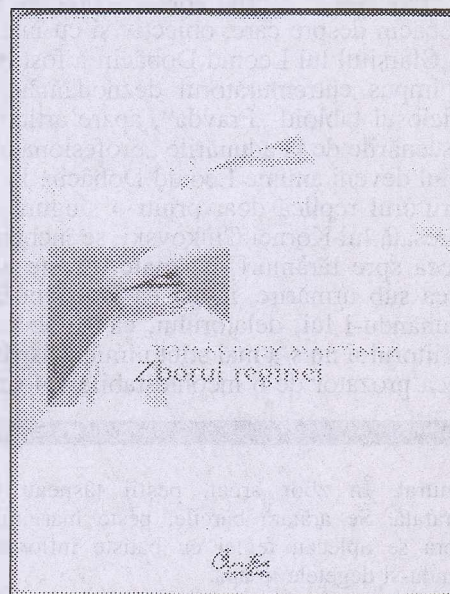
nimiciți și aruncați la marginea societății. Tiparul lumii în care se construiește imperiul lui Camargo îl imită pe acela al vechilor evrei, legea având rolul de a descoperi păcatul și de a-l pedepsi; Tablele legii pe care le parodiază Camargo nu sunt date ca să mântuiască, ci pentru a condamna nesupunerea „gâzelor”. De la înălțimea incontestabilei sale autorități, directorul trustului de presă îi vede pe ceilalți - fie ei președinți de stat, miniștri, magnați ai economiei etc, drept niște creaturi minuscule, lipsite de importanță în raport cu sine. Drama personajului se consumă pe fondul contradicției dintre esență și aparență: frustrat și vulnerabil în fond, măcinat de complexul depriverii de mamă până și la maturitate, Camargo se transformă treptat într-un psihopat al cărui profil seamănă perfect cu acela al ucigașilor în serie.

Povestea de dragoste dintre el și Reina, o ziaristă debutantă, „o găză” mânată de instinctul orb al insectelor acefale de a-și menține teritoriul integru, se derulează violent și pătimas, reconstituită din scene erotice filmate parcă au ralenti de un cameraman vicios. Ambiția tinerei ziariste de a-și demonstra independența și talentul este sortită din start eșecului, de vreme ce ignoră „linia ziarului”, așa cum a fost ea imaginată de Camargo: „cu toții au scris despre, de ce, cum, pentru ce, când el le ceruse să scrie cu, să trăiască împreună cu, să urmărească linia unde se întâlnește lumea din afară cu cea launtrică a fiecăruia, realitatea trebuie să semene cu voi, le-a spus, nu voi cu realitatea. Cât de bun ar fi ziarul dacă l-ar putea scrie el singur! Cât de bună ar fi lumea dacă ar scrie-o el!” (p. 16). Motivul oglinzii, care apare obsesiv în roman, trimite neapărat la narcisismul personajelor (deși atât Reina, cât și Camargo suferă de așa ceva), ci mai degrabă la incapacitatea lor de a avea o imagine de sine corectă. Reina, în ritualul dezbrăcătului în fața oglinzii, se vede pe sine altfel decât este în realitate, la fel cum Camargo, atunci când i se pune în față o oglindă a propriului traseu existențial, nu se recunoaște în ea: este vorba despre crima pe care o comite un alt „Dumnezeu local” - Pimenta Neves, directorul ziarului *O Estado*. Articolele publicate în presă după asasinat coincid cu ceea ce se întâmplă în **Zborul reginei**, numai că, obișnuit să vadă în oglinzi doar forme fără chip, Camargo refuză să facă legătura între scenarii, aceasta urmând să fie făcută de către cititor: „Duminică 20 august, la două și jumătate după-amiaza, Antonio Marcos Pimenta Neves, de 63 de ani, a ucis-o cu două împușcături pe Sandra Gomide, de 32. Amândoi lucrau la același ziar și fuseseră amânți vreme de trei ani. De câteva luni, Sandra dorea să rupă legătura, dar Pimenta, obsedat, înnebunit de disperare și de furie, nu o lăsa. Își imagina că se îndrăgostise de un bărbat mai tânăr și, pentru a o lua prin surprindere, îi citea corespondența de pe computer, o urmărea - orbit de gelozie - cu automobile pe care le ciocnea în plină stradă, pândea umbrele din casa ei în cursul nopții” (p. 40). Articolul acesta, publicat în suplimentul de duminică al lui *El Diario*, rezumă subiectul romanului scris de Tomás Eloy Martínez, și este scris de cel pe care autorul, sedus de o cugetare a lui Gilles Deleuze, îl concepe ca pe un antierou: „o ființă absurdă, stranie și descumpănită, care nu înțelege să greșească la tot pasul, surdă și oarbă” (p. 235).

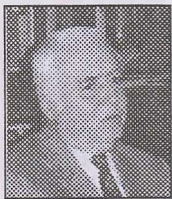
Alternând un instinct primitiv al posesiunii cu cea mai rafinată cruzime, vulnerabilitatea schizoidă cu răceala olimpică („oamenii superiori, fără nici o excepție, au întotdeauna capacitatea de a se retrage în sinea lor. Aerul

este pur acolo sus și nu există zgomote care să-ți abată gândurile, Camargo, lumea trebuie să se învântească mai departe în jurul a ceea ce gândești tu. Și a ceea ce vezi, Camargo, căci tu vezi totul. Feuda lui era o circumferință cu pereți de sticlă incasabilă, ceva de temut precum un acvariu cu rechini, la etajul douăzeci dintr-un bloc turn de pe Avenida del Libertador.” - p. 19). Camargo este, ca și dictatorul marquezian din **Toamna patriarhului**, un arhetip al autocriticii, o ilustrare tragică a ceea ce se întâmplă în absența lui Dumnezeu.

Tomás Eloy Martínez, inițiindu-și cititorul în culisele puterii, o face cu cinism, neuitând să atragă tot timpul atenția asupra credinței personajelor cum că Dumnezeu ar fi murit și că doar vreun supraom de factură nietzscheană ar mai putea ordona haosul din lumea fără morală, religie, idealuri și speranță. Iar acest supraom nu poate fi inspirat în acțiune decât de Răul absolut: „Luni de zile a trăit obsedat de ideea că Răul se afla pretutindeni și că era poate adevăratul Dumnezeu al acestei lumi. Răul este ori o iluzie, un fenomen posibil numai pentru că universul e ireal, cum se scrie în *Vede*, ori dovada de fiecare zi că Dumnezeu este tot atât de ne-

volnic precum oamenii” (p. 18). În absența instanței divine, legea morală nu mai funcționează, orice individ își poate dezlănțui sentimentele cele mai josnice și isteria, dreptul de a face ceea ce-i place fără a ține cont de ceilalți, orice libertate justificându-se într-o lume lipsită de reguli și de valori. Primele simptome ale înstrăinării sunt tratate cu indiferență de către personaj, pentru ca, pe măsură ce boala se agravează, perceperea realității să se facă tot mai fragmentar și mai confuz, ca în visul premonitoriu al lui Camargo: „cu o noapte în urmă văzuse un șir infinit de călugări în orașul trecutului pe care-l visa mereu. (...) Pe străzile din centru se căscau niște peșteri care erau - Camargo știa precis - chilii unde pălpăiau lumânări groase de ceară. Călugării intrau acolo, i-a văzut cu ochii lui, erau cu miile, pe când luna cobora la orizont cum cade o minge, iar el fugea printre crâmpoie de lumină să încerce s-o așeze la locul ei” (p. 23). Imaginea obsesivă a călugărilor ca albinele într-un stup, nevoia patologică de ordine și de ierarhie, precum și gustul pentru spectacolul de tip mistic sunt elemente definitorii pentru arhetipul tiranului, așa cum îl vede naratorul sud-american. Antieroul lui Martínez este un calvinist în căutare de păcate detestabile, care se consideră ateu, pur și simplu pentru că această convingere îl ajută să-și justifice acțiunile. Reina / regina, al cărei zbor tragic îl ilustrează paginile romanului, este victima unui sistem corupt, în care asasinii sunt absolviți de orice vină și-și pot continua nestinșeriți opera de distrugere a stupului / societății din care fac parte.

marian barbu

Antologii americane (III)

Orice s-ar spune, în plan cultural, traducerile și excursiile în lume, de toate orientările tematice, au constituit imbolduri sigure pentru formarea de ambadori adevărați în schimburile de idei și concepții. Înscriem în acest act de interferențe culturale modalitățile de (re)prezentare ale teoriei, criticii și istoriei literare. Să avansăm un loc comun, strict necesar, ca să redobândim spiritul prezentului - traducerile au fost primele semne de mondializare, ca o necesitate intrinsecă a oamenilor de a se cunoaște și a se dezvolta în consecință.

Sub oblăduirea statornică a acestui gând, am poposit în librăriile și bibliotecile din USA, de după anul 2000 încoace. Megapolisul Chicago oferă o perspectivă literară pe care cândva aș fi crezut-o de domeniul ficțiunii. Acum, chiar regret că nu am avut posibilități reale să fi venit mai devreme în Țara dintre Oceane.

De data aceasta, am făcut cunoștință cu universitarul Daniel S. Burt, de la New York University, fost decan la Wesleyan University, timp de nouă ani. S-a specializat în "fiecțiunea victoriană", predând un curs în consens - până în 1989. S-a preocupat de evoluția romanului, a celui istoric cu precădere și, în genere, s-a arătat interesat de biografia cărții.

Cum în USA, ca și la noi, se caută noi modalități de colaborare între diverse trepte de învățământ, Daniel S. Burt a alcătuit o antologie, intitulată **The Literary 100** (în 2001), care servește tinerilor, ca și specialiștilor interesați a achesea ori nu la cei mai scriitori (*shining*), mai reprezentativi prozatori și poeți ai lumii, din toate timpurile.

Se deduce, după cum se știe, că doza de subiectivitate a antologatorului nu poate fi neglijată în condițiile unei evaluări severe. Dacă în România, nu numai "ieri" (dar cu precădere atunci), asemenea antologii erau orientate, nu numai politic, ci și după... programă, ele se limitau, prin destinație, învățământului preuniversitar. Din când în când, ca să primească avizul favorabil al ministerului, pe copertă, se trecea și numele unui universitar. Odată cu manualele alternative, gluma s-a îngroșat atât de tare, că unii universitari (bucureșteni) au fost chemați (rugați!) să coordoneze manuale de limba română. Într-o inexplicabilă grabă, aceștia au acceptat, chipurile, modele occidentale, prin reordonări de materie, spărgând cronologii și teme, umblând capricios la ilustrații și grafice, desene și fotografii. Chit că acestea din urmă au stârnit ilaritate, confuzie și câte altele. Se zice că, după 2005, dar mai ales după 2007, când România, fiind deja membră a Uniunii Europene, sistemul de învățământ va fi altfel structurat. Este de bănuț că se va schimba și gândirea de alcătuire a manualelor, stabilizându-se pentru un timp mai îndelungat.

Prezența disciplinei fundamentale - **româna** - își va regăsi poziția privilegiată, deoarece globalizarea are nevoie mai mult ca oricând de multiculturalism și, deductibil, de multilingvism. Or, dacă nu-ți cunoști bine nici

limba în care te-ai născut, cum crezi că poți înțelege alte structuri de vorbire și de gândire cu care intri în contact nemijlocit ?

Din acest punct de vedere, cartea americanului Daniel S. Burt (400 pagini) deschide o treaptă importantă de cunoaștere în arealul literar al continentelor. Numai că... subiectivitatea, tipic americană, ține hangul.

Condițiile grafice sunt de excepție - cartea fiind imprimată pe "acid - free paper", ilustrațiile copertelor, la policromie, fotografiile - portret, în alb/negru, contrast de peniță, literă 12, format 23,5/16cm.

Cum stă bine circuitului rapid de informație, după datele tehnice obligatorii urmează conținutul (cuprinsul!). Ordinea celor... 100 este aleatorie. Primele cinci poziții sunt ocupate de: Shakespeare (1), Dante (2), Homer (3), Leo Tolstoy (4), Geoffrey Chaucer (5); ultimele, de: Tanizaki Jun'ichirō (96), Richard Wright (97), Gertrude Stein (98), Zeami Motokiyo (99), Oscar Wilde (100).

Am apelat la statistică, pe care o consider un indicator relevant de repartii pe țări (poate că și pe... limbi de uzuanță!) Cu toate acestea, o astfel de grupare nu poate fi riguroasă, în câteva cazuri, punându-mă în dificultate de opțiune. Latini Vergiliu și Ovidiu - moderni în felul lor, determinat istoricește, se pot separa sau include în... italieni, dacă ne gândim la statornicirea nucleului de bază al imperiului roman? La urma urmei, rămân latini și basta! Dar în cazul praghezului Kafka, se poate trece la... Germania? Dar a rusului Nabokov, devenit american? Sau a polonezului Isaac Bashevis Singer, statornicit în USA? Dar a americanului Henry James (1843-1916), venit după 1900, în Anglia?

Nedumeririle mele au fost mai rapid tranșate de criticul literar american. Așa că o repartii după țări arată astfel : Anglia - 31 de scriitori, USA - 21 , Franța -12, Grecia - 5 , Rusia - 4 , Germania - 4, Latini, Italia, Spania, Japonia, China câte 3, Irlanda, America Latină câte 2, Norvegia, Austria, India, Suedia -câte 1.

Tuturor scriitorilor li se aplică același tratament de repartii a spațiului: 3-4 pagini; fiecare nume fiind titlu de pagină separată, cu fotografia respectivă. Sub aceasta, se află un text critic, excerptat dintr-un studiu sau scrisoare. Ceva semnificativ însă - de la unul - două rânduri, la maximum opt-zece rânduri. Rolul lui este nu numai de orientare, de percepere, dar și de ipoteză. Deloc în trecere - autorul citează pe "alții", ca să-și acopere ori justifice comentariul care urmează. Fiindcă trebuie spus că Daniel S. Burt juisează pe elemente de biografie (chiar viață particulară, heterosexual, misogin, divorțat, mort din accident de mașină, viață dezordonată, scrisori de casă intime și câte altele), pe o privire panoramică a creației, indicând mai mereu titluri de opere, an de apariție, ecouri în epocă și în posteritate. Structura aceasta funcționează standard la toți scriitorii dispăruți. Cei rămași în viață sunt motivați prin puterea de seducție, uluitoare, a influențelor pe care le au și acum. Un exemplu - G.G. Márquez (n. 1928), care, prin romanul *Un veac de singurătate* (1967), a impus întregii lumi o capodoperă

(*masterpiece*).

În principiu, criticul dezvoltă pertinente marginalii vizând o astfel de creație. Nu în puține rânduri, se folosește de opiniile exegetelor doctorale sau de analize comparatiste, găsite din belșug la institute culturale americane. În acest sens, deloc ca paleativ, mai de grabă, complementar, justificativ, Daniel S. Burt adaugă un *Honorable mentions*. De data aceasta, alfabetice, orizontul de informație este lărgit vizibil, prilej pentru noi de a dezvolta alte considerații în ideea neincluzerii unor scriitori, fie din țările indicate de noi mai sus, fie din altele prezente aici cu scriitori reprezentativi. Așa se face că unii scriitori care au beneficiat de Premiul Nobel n-au ocupat... un loc în rândul celor 100! Rețin câteva nume: Saul Bellow, André Gide (în 1947), Nadine Gordimer (1991), Knut Hamsun (1920), Kawabata Yasunari, Naguib Mahfouz (1988), Gabriela Mistral, Aleksandr Soljenitîn (1970), John Steinbeck (1962), Miguel Angel Asturias.

Vine o altă categorie de scriitori a căror operă sau unele titluri ale acesteia - prin absență, mi-au trezit nedumerire. Nu numai pentru faptul că în țara lor de origine au rămas de referință, ci pentru că la noi sunt destul de bine apreciați. Modele, le-aș zice, dacă am în vedere ideea generos/ restrictivă a americanului pentru multe valori din Europa, Asia, Africa, Australia. Rețin, tot alfabetic: *Edward Albee* (Cui i-e frică de Virginia Wolf?), *Heinrich Böll* (1917-1985), *Bertolt Brecht* (1898-1956), *Mihail Bulgakov* (1891-1940), *John Dos Passos* (1896-1970), *Allen Ginsberg* (1926-1997), *Nicolai Gogol* (1809-1852), *Heinrich Heine* (1797-1856), *Eugene Ionesco* (1912-1994), *Kalidasa*, *Milan Kundera*, *Giacomo Leopardi* (1798-1837), *Mallarmé* (1842-1898), *Matsuo Basho* (1644-1694), *Luigi Pirandello* (1867-1936), *Ezra Pound* (1885-1972), *R.M. Rilke* (1875-1926), *Arthur Rimbaud* (1854-1891), *Jean-Jacques Rousseau* (1712-1778), *Jean-Paul Sartre* (1905-1980), *John Steinbeck*, *Paul Valéry*, *Fr. Villon*, *Tennessee Williams* s.a.

Mi se pare ipocrie sau fariseism critic să-i nominalizezi - nu numai pe aceștia - și să le atașezi 2-3 enunțuri, de altfel juste, categorice. De exemplu: *Lope de Vega* (1562-1635). Dramaturg spaniol, fondatorul dramei spaniole. *Harold Pinter* (n. 1930) - dramaturg englez și cel mai reprezentativ pentru generația 1960. *Eugene Ionesco* - francez, născut în România, pionier al teatrului absurdului - *Cântăreața cheală*, *Rinocerii*. *Ș.a.m.d.*

Colegul american a adăugat o **Bibliografie selectivă** la cei 100. Tot din orgoliu național, grupajul de două titluri - critică și istorie literară, monografii - se axează exclusiv pe trimeri americani, prin cărți tipărite mai mult la New York. Rar, foarte rar, - în Anglia. Bibliografia în întregime are proveniență din limba engleză - fie și atunci când investigații sunt grece, latine, franceze, italiene, spaniole, suedeze și de alte naționalități. *No comment!*

Nu lipsește, ca în cazul unei lucrări care se dorește titrată, un **Index**. Din nefericire - cum am văzut că obiceiul se extinde în lume, la francezi, englezi - acesta înregistrează (amestecat) titluri de opere și autori. Conceput așa, *indexul* devine un instrument operațional doar pentru cunoscători, pentru cei inițiați în lumea

continuare în pagina 38)

(urmare din pagina 37)

valorilor literare universale. În niciun caz pentru elevi și studenți. După cum și comentariul critic, de supraveghere a operei și a biografiei, nu poate fi deloc relevant, atâta vreme cât el este înțesat de succinte citate. Acestea sunt extrem de puține ori absente de la principalele opere; iar citatele de... critică trebuie corelate cu întregul ori puse în spațiul acestuia, ca să i se dea coerență gândirii lui Daniel S. Burt.

Pe de altă parte, ca europeni, cu deschideri universale prin învățământul filologic românesc, stabilizat profesional, imediat după primul Război Mondial și, de ce nu?!, până la dec. 89, zeci de formulări din cartea lui Daniel S. Burt sunt locuri comune. Nici măcar nuanțe la altele pe care le știam. A se înțelege că anumite adevăruri literare (*dacă există așa ceva!*), odată formulate "cândva", pot fi perpetuate, ca atare, însușite!

Desprind câteva:

1) Shakespeare a asimilat tradiția și popularitatea dramei vizând energia umană a Renașterii într-o formă de libertate deplină din epoca elisabetană.

2) Comedia lui Dante extinde imaginația dincolo de limite, într-o turnură clară, precisă, serioasă și sublimă.

3) Paradoxul și contradicția înconjoară figura gigantică a lui Tolstoy (Leo - sic!).

4) Joyce a radicalizat literatura; a reconstruit narativul, a reconsiderat limbajul ca pe un produs de consecință al imaginației.

5) Goethe este profund, imperturbabil, olimpien. El a dominat o perioadă, așa cum au făcut-o Dante, Milton, Voltaire. Citindu-l pe W. James, a reținut că J.W. Goethe a dezvoltat o mașinărie mentală, fiind cel mai extraordinar exhibiționist al planetei (sic!).

6) Sofocle - scilipitor și profund în examinarea universului și capacității umane, în ambiguitate.

7) Numai E.A. Poe și H. Melville se pot compara cu proeminența în literatura americană a lui W. Faulkner.

8) La Dostoievski se disting patru fațete ale creativității: artistică, moralistă, neurotică și ticăloasă (*sinner*). Sau Dickens și Thackeray au fost în competiție cu Dostoievski și Tolstoy!

În ideea de scriitor - model, anumite incursiuni sau trimiteri pe directiva *gen proximi* și *diferență specifică* sunt stabilite doar enunțuri, care ar putea fi dezvoltate comparativ în studii separate.

Bunăoară, despre T.S. Eliot se spune că a dominat lumea literară în mijlocul căreia a produs o revoluție, când a fost vorba de poezie și de critica de gust. El poate fi apropiat de înaintași ca William Wordsworth (1770-1850), Samuel Taylor Coleridge (1772-1834), dar și de contemporanul său W. Butler Yeats (1865-1939), pe care l-a premers în aria inspirației și a tehnicii de reprezentare a limbajului.

Pentru Marcel Proust, criticul invocă una din afirmațiile lui José Ortega y Gasset care l-a făcut geniu pe prozatorul francez, datorită complexității memoriei, sensibilității mărite, intensificate. Pe când criticul englez Raymond Mortimer l-a caracterizat pe francez drept "un incomparabil scriitor".

Numai uriași ca Dante, Shakespeare, Cervantes, Goethe pot fi comparabili, ca

spirite naționale, cu Pușkin (1799-1837).

Euripide a fost considerat cel mai tragic dintre poeții antichității, zona lui literară fiind investigată științific și pilduitor de Fr. von Schlegel și Fr. Nietzsche.

Citindu-l pe Vl. Nabokov, se subliniază că Flaubert (1821-1880) i-a influențat pe Proust, Joyce, Cehov. Iar că prin scrierile sale, este responsabil (elegant termen!) de crearea romanului modern, deoarece a definit rolul romancierului ca artist, inițiind aparte o filosofie a esteticului.

În privința literaturii lui Kafka (1883-1924), tot în enunțuri libere de orice interpretare, se precizează că ea a influențat pe Jean-Paul Sartre, Samuel Beckett, Harold Pinter, G. G. Márquez. Ba și astăzi, "coșmarul Kafka" îi vizitează pe mulți.

Apelând la Henry James, aflăm că prozatorul american aprecia opera lui Balzac sub raportul "cantității și intensității". Iar criticul contemporan afirmă că întreaga *Comedie umană* se află în contrast cu *Divina Comedie* a lui Dante.

Criticul Robert Brustein, în studiul *Teatrul revoltei*, a formulat constatarea că, în afară de Kafka, nu este alt scriitor care să pună în artă atâta nevroză ca August Strindberg (1849-1912).

Am desprins cu grijă și interes termeni de teorie literară, curente, modalitățile de asimilare și răsfrângere a lor în țesătura comentariilor critice. Iată-i: *teorie estetică, modernism, comparație, influență, imaginație/imaginar, cronică, dramă, comedie, clasic, romantic, corespondențe, neoclasic, tragedie, monolog, epic, liric, oral, ficțiune, roman, proză scurtă, povestire, confesiune, psihologie, filozofie, baladă, metamorfoză, narativ, naturalism, realism, sentimental, soliloc, popular, sonet, studiu, symbolism, dezbateri, teatru, voce*.

Este de dedus că fiecare dintre acești termeni se împlinește ca sens într-un context anume. Dar cel mai frecvent dintre toți apar: **comparație și influență**. O privire în adâncimea sferelor de sensuri ale acestora ne conduce spre o viziune complementară. Parcă preventiv sau precaut, profesorul Daniel S. Burt a fixat o etichetă justificativă, drept subtitlu, la cartea sa: **A Ranking of the Most Influential Novelists, Playwrights, and Poets of All Time**.

Din întreg arsenalul critic al autorului reiese că sunt prezente toate genurile literare

ale scriitorilor, semn de completitudine al unui important fapt de cultură în toate timpurile, dar mai ales în cele moderne, în toate continentele.

Așadar, *comparația* cade sub incidența *influenței*. După cartea lui Harold Bloom, referitoare la *canon*, termenul de *influență* a venit în prim-plan ca un războinic întors de pe frontul comun al limbajului și s-a impus prin zăbava curtenitoare asupra... capodoperei, în engleză *masterpiece*. Autorul numește cumva ironic sau umoristic *influența*, în particular, "is a tricky concept, and popularity a lone is an insufficient measure for literary greatness".

Beneficiază de ținte ale *influenței*, de reverberații în fond (pe ce criterii nu se știe!) scriitori ca Eschil, Aristofan, Jane Austen, Balzac, Cervantes, Dante Aligheri, Ch. Dickens, Feodor Dostoievski, T.S. Eliot, W. Faulkner, Flaubert, Goethe, E. Hemingway, Homer, Victor Hugo, Henry James, James Joyce, Franz Kafka, Hermann Melville, John Milton, Shakespeare, P.B. Shelley, Leo Tolstoy, Vergiliu, Virginia Woolf etc.

Din prefață, se recunoaște (*acknowledgments*) că munca de cercetare în vederea alcătuirii acestei cărți (tipărită în 2001) a început din anul 1997, prin consultarea unor specialiști în literaturile "convocate", ca și prin efortul unui grup de studenți de la Wesleyan University, gratularea lor făcându-se diferențiat.

Ideea - atingând rangul finalizării - a presupus destule progrese, reveniri, decizii și multă chibzuință. Că doar încadrările făcute, în cele din urmă, sunt tot atât de discutabile, ca și numele scriitorilor trecuți compensatoriu la *Onorabila mențiune*.

Cum cartea a apărut în plină dezvoltare a **modernității** (ce carte splendidă în această privință ne-a lăsat ideocriticul Adrian Marino!), să vedem, fie și pe scurt, implicațiile termenului în întreg demersul lui Daniel S. Burt.

Cu gândul că ne adresăm unor cititori cunosători ai domeniului, se cuvine, fără avertizări prealabile și acolade explicative, să reiterăm ideea de istoricitate, adică de determinare în timp. Că întotdeauna *modernitatea* presupune raportarea la ceea ce a fost mai înainte și evaluarea pe aceleași criterii și principii.

La această sumară precizare, reamintim că

doar diferențele categorice dintre clasicism și romantism s-au dovedit revelatorii. Sigur, romantismul a fost *modern* față de clasicism, așa cum simbolismul a fost o tranșantă înnoire față de romantism și parnasianism. Dar, venind mai încoace, în primele două-trei decenii ale sec. al XX-lea, mișcările de avangardă, expresionismul, suprarealismul, puțin în Europa, n-au blocat simbolismul, ei au preluat simbolul, corespondențele, semnificațiile. La nivelul poeziei.

Proza, în schimb, n-a lăsat din brațe realismul, nici naturalismul, în același veac, socotit prin excelență al mariajului mondializării cu naționalul. Vezi literatura din Franța și Germania. Iar în Spania, Portugalia, cu precădere în țările din America Latină, mișcările literare, de toate rangurile sau calibrele, au avut de înfruntat tirania dictaturilor ce păreau instalate pe veci. Deci, socialul dezastruos, ca efect imediat al politicului, a cunoscut cele mai violente ieșiri din cruzimea realismului și a plonjat în imaginar, în ficțiune. Saltul este, nu e așa?, spre *modernitate*. Cu o singură condiție - ca acesta să fie și de... calitate estetică! Este cazul *realismului magic* întâlnit la José Borges, Márquez, José Donoso, Julio Cortázar, Carlos Fuentes (Mexic), Mario Vargas Llosa.

Ba chiar pe francezi i-a influențat Jorgé Luis Borges - cum ar fi Alain Robbe-Grillet, Marguerite Duras, Michel Butor. Ori pe a doua generație de antirealiști americani: John Barth, John Hawkes și Donald Barthelme.

Cu indicatori de o asemenea factură didactică, ne apropiem de limbajul criticului american. El sesizează *modernismul* (acceptăm acest termen, deși el nu se substituie congenerilor săi - *modern, modernitate*) la Shakespeare, pentru dramă, tragedie și comedie: la T.S. Eliot, H. Ibsen, Anton Cehov, G.B. Shaw, August Strindberg, F.G. Lorca.

N-am găsit referințe substanțiale, cu deschideri analitice la poezia lumii privind modernitatea. Când fulgurante, când consistente, la nivelul prozei. În schimb, ne întâmpină zeci de pasaje compozite în care se aud voci de referință, aduse ca martori să pledeze o opțiune, o cauză, o decizie. Formulările generale cu trimiteri încolo și-ncoace sunt într-adevăr provocatoare. Și ele ar merita dezvoltate, în alte cadre de lucru.

De exemplu, despre Zola se spune că a fost un scriitor remarcabil, puternic, cu o enormă influență, în felul ei unică, deoarece a fasonat *modernitatea* în consecințele ei prozastice. Reflexele operei lui s-au întâlnit nu numai în Franța, ci și în Germania, Rusia, în drame semnate de Ibsen și Strindberg. Autorul citează pe englezii George Moore, George Gissing, pe americanii Frank Norris, Stephen Crane, Th. Dreiser și Upton Sinclair, care s-au aflat sub umbrela protectoare a naturalismului zolist.

Accente naturaliste se găsesc și la mormonul Eugene O'Neill. După opinia criticului dramatic Georges Jean Nathan, O'Neill este cel mai scriitor dintr-un șir care-i numără pe Arthur Miller, Tennessee Williams, Edward Albee. El a revigorat drama americană, transformând-o, dintr-o comercializare muribundă, într-un absolut profund, ca o filosofie modernă. La New York, O'Neill a avut o reputație de excepție, comparabilă cu Shakespeare.

... i-a fost tradusă *Opera* în România, subscriem aprecierii criticului

american. Reamintim doar că, între 1920-1943, și-a definitivat 20 de piese lungi. Ele au avut ca bază de plecare fie antichitatea contemporană cu *Electra*, fie propria-i biografie (părinți, frate, el însuși).

Să fie naturalismul (social, ei bine!) al lui Zola imaginea unei adevărate *modernități*? Răspunsul categoric este *nu!* Nuanțat, adăugăm spre meditație, el a susținut psihologicul, debusolarea și paradigma anxietății care a condus spre ultime limite, spre contradicții ireconciliabile.

Extinderea și amploarea politicului, a discriminărilor în lume, de toate felurile, au determinat împingerea spre vârf a ideii de democrație, a teoriilor și principiilor promulgate tacit sau oficial în marile țări ale lumii. Așa că, într-o lume modernă, se impune o literatură pe măsură. Iar în USA, literatura negroidă cunoaște o tradiție apreciabilă. Un simbol al acesteia, mai apropiat de noi, de 1997, când a început cercetarea autorului, este Ralph Ellison.

Cu o biografie traversată de foarte multe umilințe și peripeții, Ralph Ellison (1914-1994) a depus o stăruitoare muncă în a-și desăvârși studiile și să scrie *altfel*. Din victimă a societății, din poziția de marginalizat, el s-a ridicat la rangul de scriitor important, fiind apropiat de Dostoievski, Joyce și Faulkner. Criticul Robert Penn Warren, evidențiind romanul *Omul invizibil*, apăsa pe imaginea puternică, pe forța scriiturii, transformând cartea ca reprezentativă pentru lumea negroidă. Trăind drama dezumanizării, condiția omului negru este văzută (nu ca la Malraux) în perspectiva unui posibil triumf. Întreg demersul narativ pedalează pe psihologii și conștiințe, pe un dat natural al integrării conform standardelor morale ale democrației. De altfel, ne reține atenția antologatorul, Ralph Ellison, după 1970, a predat un curs de *Literatură și Democrație* la Universitatea din New York. Cu această ocazie, și-a extins mai vechile sale preocupări de jazz, atât de încurajator apreciate de Mark Twain, Hemingway, Faulkner.

De reținut, deci, că, prin Ralph Ellison, literatura negroidă (afro-americană) s-a

instalat confortabil în spațiul valorilor universale. Mai întâi prin subiect, apoi, prin tratamentul estetic modern. Ecourile se regăsesc la conaționalii Joseph Heller, Ken Kessey, Kurt Vonnegut și Thomas Pynchon.

Cum se consumă *modernitatea* în punctul de bază, de centru, și cum se propagă sau iradiază ea, nu aflăm. Enunțurile au doza lor de probabilitate!

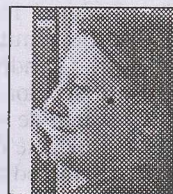
Observația mea trebuie extinsă și asupra comentariilor despre poezia și proza chineză, japoneză ori din alte literaturi, indicate în statistica noastră. Sigur este că *scriitorii model (reprezentativi)* se găsesc în toate țările lumii. Dar că, din cauza absenței unei limbi de circulație internațională, operele acestora se opresc la graniță. Și cine știe când vor putea intra într-un circuit universal. Dacă vor intra! Este și cazul literaturii române, pentru care se depun eforturi mărite de promovare - astăzi mai mult ca oricând. Decantarea însă se face în timp. Nu poate prooroci nimeni peste câte generații, în tabelele străinilor vor fi prezente și nume de scriitori români. Alte domenii ale științei, muzicii, artelor plastice își au reprezentanți de referință de mai multă vreme.

În încheiere, să consemnăm că universitarul american Daniel S. Burt a realizat o lucrare utilă și utilizabilă după o concepție cu totul diferită de a noastră. Ea rămâne, în bună parte, enunțiativă, din cauza restricțiilor de pagini impuse... actanților. După cum enumerarea altor 100 infirmă neajunsurile de antologare doar a celorlalți.

Iată de ce am dat extindere notelor și comentariilor mele - de la cele de ordin tehnic la cele de ordin științific și stilistic - pentru a oferi o *imagine completă* (pe cât posibil!) despre concepția unui universitar american în alcătuirea antologiei de față. Ea rămâne un fel de **dicționar comentat** al scriitorilor din toate timpurile și din toate literaturile lumii - de la antichitate, la *modernitate*. Pentru unii europeni ca mine, utilitatea ei constă în informație și bibliografie (chiar dacă este restrictivă!). Fără să nu luăm în calcul subiectivitatea exponențială, în parte neomologată și în forma actuală a tipăriturii.

Poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832)

Ultimatum

Ultima oară că spun acum chiar e:

Natura nici sâmbur', nici coajă nu are;

Cercetează-te, deci, să afii de care

alina boboc

Albă ca Zăpada în FITC

Povestea *Albă ca Zăpada* a Fraților Grimm a fascinat de-a lungul timpului cititorii de diverse vârste și a constituit scenariu pentru nenumărate reprezentații teatrale și cinematografice. În Festivalul Internațional de Teatru pentru Copii din acest an, găzduit de Teatrul „Ion Creangă” și încheiat nu demult, au fost prezente trei spectacole pe acest text: unul al gazdelor, altul al Teatrului Arcadia din Oradea și al treilea, al Teatrului „Luceafărul” din Iași.

Spectacolul bucureștean se distanțează de celelalte două prin toate ingredientele constitutive: adaptarea textului, foarte aerisită, esențializată și modernizată în spiritul firului narativ al poveștii, regia fără cusur, jocul actoricesc performant ș. a. m. d. Este premiera care a deschis festivalul (6 octombrie), impunându-i acestuia încă de la început un standard calitativ, menținut de altfel și de către alte producții participante. A doua premieră oficială a aceluiași spectacol, având-o în rolul titular pe Raluca Gheorghiu (fiind și rolul ei de debut în teatrul pentru copii), a fost programată pe 1 noiembrie, inaugurând astfel un nou program, **Seara poveștilor**, desfășurat joia, de la orele 18. Mai trebuie precizat că acest text se află la cea de a treia montare pe scena Teatrului „Ion Creangă”.

Nu se poate spune cu exactitate de ce este atât de captivant spectacolul *Albă ca Zăpada și cei șapte pitici* regizat de Cornel Todea, poate și pentru că spectatorul este supus la un exercițiu de atenție distributivă și chiar inte-

activă (ținând seama de vârsta foarte scăzută a publicului, care produce în sală o hărmălaie caracteristică). Iar actorii chiar știu să joace în fața unui asemenea public, trecând peste toate riscurile și dificultățile inerente unui spectacol destinat copiilor și reușind să transmită către aceștia acea undă de afectivitate, ca mirajul trăirii să fie deplin.

Albă ca Zăpada capătă complexitate în interpretarea Mariei Dinulescu, înzestrată cu talent și cu date fizice excelente. Candoarea impusă jocului său, catifelarea vocii și coregrafia conferă originalitate rolului, reușind să convingă spectatorul oricât de pretențios. Eduard Jighirgiu, specializat într-un fel în roluri de prinț, transformă rolul său minuscul într-unul de forță angelică. Anca Zamfirescu este doica autentică, iar actrița apare doar atât cât spectatorul să nu uite că pentru *Albă ca Zăpada* există o speranță, amplificată de prezența prințului. Se evidențiază Oliviu Cristian Bughiu, recentă (iunie 2007) și inspirată achiziție a Teatrului „Ion Creangă”. Cu studii la Iași, cu roluri la Piatra Neamț și la Timișoara, actorul posedă un imens potențial expresiv pe care știe să și-l valorifice și care va fi cu siguranță confirmat de rolurile viitoare. Pentru moment, reușește să facă dintr-un rol episodic foarte scurt (cel al vânătorului) o mică bijuterie teatrală.

Între despărțirea de vânător și întâlnirea cu prințul, *Albă ca Zăpada* este protagonistă episodului amplu din casa piticilor, unde, practic, se dezvăluie personajele importante, cu care ea relaționează. Grupul piticilor, când unitar, când dezmembrat, are coerența lui stilistică și interpretativă și este de tot hazul.

Montarea este construită dihotomic, chiar

antitetic, ceea ce conferă mesajului accesibilitate, cu păstrarea elementelor cheie din textul de bază. Spectacolul vorbește despre dragoste și ură, bunătate și răutate, toleranță și cruzime etc. cu atâta convingere, încât și spectatorul matur e invitat la reflecție asupra acestor aspecte.

Compartimentarea scenică este concepută foarte explicit, pentru a ajuta la decodarea mesajului de către micul spectator: acțiunile importante se desfășoară central, cele secundare sau episodice au ca spațiu avanscena.

Distribuția: Marina Procopie (*Împărăteasa*), Liliana Donici (*Maimușa*), Camelia Andriță (*Papagalul*), Eduard Jighirgiu / Oliviu Cristian Bughiu (*Prințul / Vânătorul*), Maria Dinulescu / Raluca Gheorghiu (*Albă ca Zăpada*), Anca Zamfirescu (*Doica*), Alexandrina Halic (*Mâncăciosul*), Gabriel Coveșeanu (*Înțeleptul*), Voicu Heteș (*Mincinosul*), Cristian Boeriu (*Timidul*), Daniel Tudorică (*Lăudărosul*), Cristian Crețu (*Moșturosul*), Marius Nănaș (*Somnorosul*). În alte roluri: Mihaela Andreescu, Iuliana Costiniu, Mirela Tănase, Ioan Georgescu. Regia artistică și dramatizarea: Cornel Todea. Scenografia: Viaceslav Vutcariov. Muzica: Eduard Jighirgiu. Coregrafia: Păstorel Ionescu.

Avatarurile unei relații

Adoua premieră a stagiunii Teatrului Metropolis (16 octombrie 2007). **Jocul de-a adevărul** de Lia Bugnar, propune o lecție de arta dialogului într-o cameră specială a unui parc de distracții. Geometria spațială a decorului, pe cât de simplă, pe atât de sugestivă, se compune din 5 obiecte, fiecare cu o funcție fantastică. Primul, toboganul gâdlător, asigură intrarea în scenă a celor patru personaje (număr specific pieselor Liei Bugnar). Cilindrul are un rol de spațiu de spovedanie a celor mai intime fapte, mărturisite independent de voința celui intrat în el, fotoliul acceptă tot câte o persoană (așezarea celei de a doua este imediat corectată de o voce din *off*, numită de cei doi doctorul nebun), piramida e un spațiu de sărbătoare a unei întâlniri, iar sfera desparte și în același timp unește un cuplu. Găselnița scenografică a acestei camere speciale sugerează de la început aspectul ludic al poveștii ce se va derula (căci textul are calități mai degrabă narative, decât dramatice).

Lia Bugnar tratează în cheie romantică elemente de un realism tulburător, împinse (uneori, cam cu forța) până la absurd. Pendularea între minciună și adevăr este atât de specific umană, încât cele două se împletesc adesea, în funcție de necesități, iar individul glisează între ele, dezorientat. Două personaje sunt destul de verosimile: Sana și Bebe. Fiecare cu secretul lui bine ascuns (omorârea cu mașina a unei fete și jefuirea unui bătrân), cu partenerul oficial (care se dovedește până în final a nu fi și cel de suflet), cu trăirile lui și cu căutarea de sine, ajunge să se supună, mai

mult de nevoie decât de voie, regulilor camerei speciale. Toate aceste reguli vizează un fel de psihanaliză fragmentară și selectivă, dar cu finalitatea de a-i apropia pe cei doi. Lia Bugnar recurge și la unele coincidențe care frizează absurdul, dar acceptabile, în definitiv. Celelalte două personaje, Vera și Radu, apar cumva prea târziu, iar rolurile lor sunt destul de inconsistente. Totuși, interpretarea actorilor are naturalitatea și hazul ei, iar unele momente sunt excelente, culminând cu scena vorbitului în versuri din poezii demult uitate, ca parodie a unui „surplus” cultural sau a unei naivități (ridicole astăzi) de a mărturisi adevărul într-un astfel de limbaj.

Secvența „sferică” este frumos realizată, funcționând ca o metaforă pentru adevăr într-o relație de cuplu, care poate fi perfectă prin alăturarea celor două jumătăți (bărbatul și femeia) sau fisurată prin minciună.

Regia este pregnant și justificat subiectivă, atât timp cât Lia Bugnar face trei lucruri deodată (text, joc actoricesc și regie) și Dorina Chiriac face două (joc și regie), iar această fragilitate regizorală este adesea vizibilă în înlănțuirea secvențelor care compun spectacolul.

Messageul transmis, prin replici vii, spuse spontan (în afara câtorva de un oarecare patetism nefolositor) are de fapt un substrat serios, invitând la un fel de întoarcere a privirii în propriul eu, iar tentația opțiunii pentru adevăr sau pentru minciună depinde doar de noi. Mărturisirea poate fi o soluție, chiar dacă are consecințe grave (închisoarea pentru omor, în cazul personajului Sana).

Distribuția: Dorina Chiriac (*Sana*), Lia Bugnar (*Vera*), Marius Manole / Andi Vasluianu (*Bebe*) și Alexandru Nedelcu (*Radu*). Voci din *off*: Mariana Mișuț, Coca Bloos, George Ivașcu. Scenografia: Dragoș Buhagiar. Muzica: Vlaicu Golcea.

Repertoriul concertelor din actuala stagiune a Filarmonicii "George Enescu" din București include în mod consecvent interpretarea unor opusuri rar sau niciodată cântate la noi. Cantata *Hodie (A Christmas Cantata)*, a compozitorului englez Ralph Vaughan Williams, s-a putut asculta pentru prima dată la noi în concertul simfonic din 6 decembrie 2007, la sala Ateneului Român. Cred că puținii spectatori au asistat la o seară superbă de muzică de calitate în compania Orchestrei simfonice și a Corului Filarmonicii bucureștene, conduse de dirijorul Marc Tardue, avându-i ca soliști pe Sorina Munteanu - soprana, Hector Lopez-tenor (Mexic) și Florin Simionca - bariton. *Cantata* a impresionat prin echilibrul și contrastul dintre cele 16 părți componente. E simplu de constatat că materialul tematic vine din tradiția muzicii cultice, avându-l ca model pe Johann Sebastian Bach. Vastul aparat sonor - soliști, orchestră, cor mixt și cor de femei - a jalonat de la început caracterul festiv și plin de strălucire. În *Prolog*, pregnanța elementului tematic ce cuprinde cuvântul "Gloria" a avut dozarea necesară. În *Song* nr. 3 soprana Sorina Munteanu a reușit momente sublime, cântând pe un text al poetului John Milton. Baritonul Florin Simionca a încântat prin sugestia doinită a

Domnia păcii

marcel frandea

sentimentului de bucurie, trăit în Noaptea de Crăciun, de orice copil, în fiecare an. Tenorul Hector Lopez și-a etalat calitățile vocale în *Imnul nr. 12*, pe versurile irlandezului William Drummond. Pregătirea minuțioasă a corului - asigurată de dirijorul Iosif Ion Prunner - s-a făcut simțită atât prin omogenitatea timbrală a vocilor, cât și prin pronunția rafinată în limba engleză. Un cor de femei, plasat în loja din avanscena stângă, s-a substituit corului de copii cerut de partitura lucrării, aducând prin timbrul său un aer de puritate angelică.

Violoncelista Natalia Gutman, cântând pe un instrument construit de Guarneri del Gesu, la 1731, a interpretat *Concertul în mi minor, op. 85* de Edward Elgar. Pasionalitatea temperamentului ei se observă în sunetul bogat în armonice, în aderența arcușului la coardă și în felul în care își exprimă trăirile. Accentele atacurilor sale au o anume expresivitate romantică, iar acordurile în *pizzicato* par a fi ritmat arpegiate de o harpă. Implicarea ei în actul interpretativ nu ține cont de

consumul fizic. Ea se dăruiește total muzicii și ascultătorilor. Totodată, solista are și inteligența muzicală de a antrena partida de violoncel (sora ei geamănă) în elanul discursului muzical, dincolo de gesturile dirijorului. *Bourrée*-ul din Suita solo de Johann Sebastian Bach, pe care l-a redat la bis, a avut caracter dansant, dar și profunzime polifonică. Sublinierile sonore erau modelate în fraze arcuite cu eleganță.

O interpretare vie a *Interludiului simfonic - Rădemption* de César Franck, s-a înfăptuit în aceeași seară. Muzica transmitea prin imaginile ei armonioase, ideea preschimbării lumii dintr-o stare primitivă spre o iluminare prin credință.

Odată cu sosirea Sărbătorilor de iarnă vom aduce oare și frumusețea lumii sonore dintr-o sală de concert în interiorul nostru?

Extinderea aniversării la o scară planetară a unor evenimente culturale hărăzite marilor figuri care au contribuit plenar la evoluția spirituală a omenirii s-a dovedit a fi una extrem de benefică. După exemplul acestora, mari ținuturi (spațiul nord-european de pildă), state, regiuni, orașe au început să atragă atenția prin aceleași mijloace mediatice - păstrând proporția, desigur - asupra moștenirii lăsate de personalități cu merite incontestabile și cărora evenimentele mai puțin faste le-au umbrit în epocă reala lor valoare. Simpozioane, festivaluri naționale sau locale și-au găsit adepți care sprijină prin cercetare și finanțare asemenea inițiative și care nu mai așteaptă jumătate de secol sau sută de ani pentru a le organiza. Dacă anul 2007 a însemnat realizarea unor proiecte mondiale dedicate finlandezului Jan Sibelius (50 de ani de la dispariție) și a englezului Sir Edward Elgar (150 de ani de la naștere) - doi creatori longevivi, cu operă vastă -, într-o logică apropiată s-au închinat seri lui George Gershwin (70 ani de la plecarea dintre cei vii) și Karol Szymanowski (150 de ani de la naștere). **Insti-**
utul Cultural Polonez, care are o fructuoasă colaborare cu artiștii români, a încheiat „Anul Szymanowski” cu 2 concerte camerale. Cel clasic, în care a evoluat Raluca Voicu (vioară) și Wojciech Waleczek (pian) a cuprins creații al căror discurs s-a plasat în câmpul atmosferei romantice, o *Sonată (op. 8)* cu o bogată scriitură pianistică influențată de Schumann și Brahms, cu evident ciclism franckian, care are însă tendința de a domina sonor vioara, o *Romanță (op. 23)*

Fusion

corina bura

și niște transcriptii după *Șase cânturi din Kurpia* (1926) în care „folclorul ajunge la un clasicism de semnificație universală”. Având în vedere că Szymanowski, cel mai apreciat compozitor după Chopin, creează un impresionism foarte personal și structuri armonice originale, s-ar fi putut pune întrebarea de ce nu s-au cântat celebrele *Mituri* sau *Nocturna și Tarantella*, lucrări cu multe elemente moderne? Răspunsul a venit odată cu cel de-al doilea concert susținut la Teatrul ACT în cadrul Festivalului Tinerii și Muzica (Ed. a II-a - **Concertul de la ora 19**) de către formația Bucharest AV (audio - video fusion): Vlaicu Golcea/ electronics, Daniel Ivașcu/ percuție, Oana Mariș/ oboi Vj Casa Gontz/ artist video, care, alături de invitații ei (cvartetul: G. Maria/I. Soleanu/ M.J. Măi-Antal/ M. Amarinei și M. Hristea/ voce, Cr. Soleanu/ saxofon, Electric Brother/ electronics, bas și Vlad Popescu/ percuție) au plasat lucrări szymanskiene într-un „decor” inedit. Aceleași opusuri (*Sonata pt. vioară*) sau unele asemănătoare stilistic (*Grazyna Bacewicz* - o cunoscută violonistă, pe urmă compozitoare a cărei creație parcurge pe un mare număr de lucrări un traseu care pleacă de la Neoclasicism - **Trio pentru oboi, vioară și violoncel**, cu melos de extracție folclorică - și ajunge la tehnici seriale), precum și **Cvartetul nr. 1** scris

de Szymanowski în 1917, cu sonorități modale și scriitură adoptată din arsenalul Barocului, și-au schimbat veșmântul într-unul de expresie contemporană, primind plus de culoare, fiind subliniate unele aspecte dinamice care la o audiție clasică păreau anoste. Combinația vioară - electronics a Sonatei a stabilit un echilibru just al celor două instrumente, iar ritmurile sprintare ale Trio-ului și ale Cvartetului au căpătat relief. „*În mod complementar arta video dă noi înțelesuri unei muzici «acuzate» (...) de un limbaj exagerat de ermetic*” - comenta programul, aici credem că nu era cazul deoarece lucrările nu se apropiuau ca stil de scheme prea complicate. Improvizațiile pe teme extrase din creația omagiatului au oferit ocazia participanților să dea un nou sens, să descopere virtuțile acestei muzici căreia i-au fost aplicate „tratamente” conforme cu tehnicile eliberatoare de fantezie ale jazz-ului, demonstrând că talentul și înțelegerea fenomenului sonor (toți executanții sunt absolvenți ai Conservatorului bucureștean) aduc un suflu proaspăt, care întinereste file neori uitate, produce satisfacție și bună dispoziție. Pentru noi toți a fost o seară aparte, pe care am răsplătit-o cu aplauze îndelungate și o experiență pe care dorim a o repeta.

leo butnaru

Vânătoare de detalii (II)

Uneori, în nopțile de vară, aveam curajul să dorm pe prispa casei, rugându-mă de Cotoman, bravul nostru câine, să nu o ia... teleleu-Tănase prin sat, ci să stea să mă păzească. Dar, dacă adormeam, cine știe ce era de capul lui... Câteodată, înaintea de a mă fura somnul, priveam îndelungă vreme, fix, stelele și ele își treceau spițele de raze prin miezul larimilor mele (de supraîncordare a retinei). De la un moment înolo, lacrimile parcă ar fi devenit niște lentile, niște prisme anume prin care deja, într-o mai acuprinzătoare vultură, se roteau, alene, întregul carusel astral cu învârtelirile-i de pulbere scânteietoare, cu umede trene de flăcării lunguiețe. Era fascinantă acea priveliște ce se insinua enigmatic în simțămintele mele... (Se mai întâmpla ca, brusc, să tresar la eruperea vreunui *u-u-ii* de bufniță... („A murit cineva“, se spunea, ca și în cazul când „cădea o stea“.) În alte nopți, luna era atât de luminoasă, încât, pentru a privi la ea, trebuia să duci mânăușă streășină la ochi, ca și cum ai fi căutat de bănuț oul păsării din basme: Măiastra. În bătaia razelor, puteai vedea cum, pe sub pereții casei, albesc jumătățile de găoace nu prea mari, aruncate de sub streășină de hulubii care deja scosese pui.

Astfel că mă trezeam în vreo dimineață de pe la începutul lunii iunie, când se zice că e sărbătoare. Miezul pereților. În această zi, se fac „cocoșei“ (floricelile) de porumb. Se pun boabele într-un ceainic cu nisip încins și - „sar“!, înfloresc în alb. Gustoase floricelele, gustoși cocoșei! Când mesteca boabele, bunica zicea: „Săriți, săriți, cocoșilor,/ Că moșnegii își la chirie./ Babele - la cumetrie“ (și încă ceva ce am uitat deja). Mai spunea că, începând cu ziua de azi, cloșca prinde a scoate pui. Poate că albul cojilor de ou să fie miezii pereților? Peretele elipsoidal al găoacei. Odată, vecina se mira - pusese, cică, douăzeci de ouă sub cloșcă, însă la lumina zilei apăruseră mai mulți pui. „Poate că între timp cloșca noastră s-a mai și ouat?“ se mira/întreba ea.

Se zice că anume din ziua de miezul pereților încolo încep principalele lucrări agricole. Astfel că, până să reia în plin (...jug) corvoada kolhoznică, rudele, sătenii, familiile-prietene încercau să-și facă mici sărbători, să se viziteze, să stea la taclale și pahare. Iar la un prolog de plecat în musafirie mi-a fost dat să descopăr, sub ochii mei, (și) cât de tari pot fi niște simple odicoane (sovietice). Ardeau, nu alta! (Pe atunci încă nu știam că, prin Rusia, odicolonul era consumat ca alcool, în loc de vodca - (mai) scumpă sau niciodată îndeajuns!) Ni se întâmplase, chiar în casa noastră, parcă în tindă, în mijlocul „Bermundelor“ dintre casa mare,

camera de toate zilele și iatacul meu. Ne pregăteam să mergem în ospeție, într-o primăvară deja zburătăcită binișor spre soare. Tuța - proaspăt bărbierit, cu o față mult întinerită după muncile și grijile săptămânii. Eram pe picor să ieșim din casă, când mama spuse să așteptăm puțin. Aduse flaconul cu odicolon și, înclinându-l, ca lichidul gălbui sau, poate roz ori verzui, să alunece prin gătișoru-i cu fileu în exterior spre buza lui, după care - suflă peste el, pulverizându-l peste făptura mea. Apoi spre tuța. Puf! - se aprinse o flacăra sferică nu prea mare, albăstrui-gălbui. Pur și simplu, tuța era cu țigara în dinți și de la jarul ei se inflamase, brusc, parfumul pulverizat de suflarea mamei! Câteva minute, între părinți se insinuă oarece supărare, iar în sufletul meu - un nuraș sau, poate, spuză nedumeririi de spaimă volatilă. Deci, trecu, și noi ieșirăm în trei pe șleaul satului, ducându-ne în ospeție în „cealaltă mahală“, la nanii mei, Profira și Andrei Huzun. La ei îmi plăcea să merg cel mai mult. Erau mai înstăriți decât mulți negurenieni pe care îi cunoșteam. În casa lor totdeauna se găseau dulciuri, aduse pe la Leningrad sau Moscova, pe unde, cu mari riscuri, nanul reușea să comercializeze „la negru“ blănițele cărlionțate de miei, negri și brumării, lucru calificat de codul penal drept speculă și cu consecințe mai mult decât neplăcute pentru cei căzuți în labele autorităților.

* * *

Nu eram un bolnăvicios. Dintâia oară mă întâlnii cu vreun medic la școală (sau - mai înainte cumva?), când ni se făcuse vaccinul antivariolic, acea mică „danga“ rotundă - chiar așa, „danga“, precum la căiuți, pentru că cei mari ni se adresau și cu: „Măi, mânjilor, ian să vă astâmpărați voi acolo!“ Unde - acolo? Pretutindeni unde ne aflam noi, copiii...

Dar, stând bine cu sănătatea, de două ori tot a fost să nimeresc și eu la spital. Prima dată, cum se întâmplă? Câteva copleși, care veniserăm și noi la făcarea kolhozului, unde ne erau părinții - care la mecanisme de cărat, vânturată grânele, care la batoze, vânturători etc. - așadar, *antihârții* de noi ne căutam îndeletniciri pe potrița vârstei și intereselor, care, înainte de toate, îndeletnicirile, trebuiau să țină de joc, de zbânțuială. Și ce făceam în acele momente? Mănam un rotoi de Doamne ferește! Înalt, greu. De la acele combine primitive de epocă, ce aveau roțile enorme, cu talpa-obada lată, fără cauciu, - cât mai lată, pentru ca să nu se afunde în pământul lanului, - abia trase de caii-putere ai acelor tractoare născute obosite în birourile de construcție sovietice. Una din respectivele monstuoziități tehnice stătea aruncată pe cine știe unde și noi, voinicii de câteva

șchioape înălțime, unindu-ne puterile și, opintindu-ne serios, în sfârșit ridicând-o în poziție verticală, prinsem a o împinge, să-i facem vânt. Roata diavolească prindea viteză, noi alergam după ea, pe alături de ea și, iată, cam când era să o lăsăm liberă spre valea toloacei, dihania de fier se răstoarnă peste... mine! Sigur, alarmă. Țipete! Vine val-vârtej mama și, fără a dezmetici bine ce și cum, mă ia în brațe, pornind în fugă și în neștire spre Căzănești, satul vecin situat cam la 2 kilometri distanță de noi! Acolo se afla spitalul. Curând ne ajunge din urmă trăsura trimisă de cei ce lucrau pe fațăre.

Din fericire, se dovedi că nu am nici o fractură, ci doar, așa, în petece mari, pielea julită (uite un termen care credeam că nu ar exista în DEX, însă este; vorba aia cu unitatea limbii române) de pe sub coaste până la gleznă. Și rănile se dovediră a fi mult mai superficiale, decât, cu ochii mari ai spaimei, putea să ni se pară mie și mamei. Însă era „interesantă“, în felul ei, configurația acelei julituri-hartă de porție, conturul ei, colorat în verde de briliant pe care îl contemplam ca pe un țărâm aparte - minusculul... Continent-Eu... În genere, copilul e foarte preocupat de conturul juliturilor sale, unele dintre care, de sângeră, acolo, la țară, pur și simplu le acoperă cu țărână - și de vată, și de tifon și de medicament ținând ea, țărâna...

A doua oară parcă era bine și frumos, însă, până la urmă ieși cu groază! Fusesem (a) dus tot la Căzănești, cu o intoxicație la stomac. Pe timpul primelor fructe. Din lipsa paturilor libere în spital, mă pomenii instalat într-un mic cabinet de consultații. Într-o spre seară - răcnete disperate! Vine sora: „Puișor, hai să plecăm de aici“. Când să ieșim, în fața ușii dăm de sanitarii ce aduceau pe targă un bărbat cu creștetul - despicaț! Așa, ca un harbut, ca un bostan roșu! Îl loveam (aveam să aflăm) cu toporul cumnatul său, în Vadul lui Leca, sat de peste Răut, din dreptul hidrocentralei. A decedat. Eu nu vroiam nici în ruptul capului să revin în acel cabinet - confortabil, de altfel, - pe patul în care murise badea cela. Nu știa, prostuțul de mine, că în fiecare colț de spital, cândva, s-o fi stins nu doar un singur om, nici doar doi, trei... E-hei...

În anumite perioade ale anului, iarna - primăvară, mai ales, - vecinul nostru, vânătorul și pescarul Grișa Negruță putea fi considerat... director de menajerie. Neobosit, parcă, hălăduind prin depărtările moșiei satului și nu numai, pe la Lebedina, Răut, el dobânda vânat și pește suficient pentru a-și întreține familia din șapte oameni. Însă aducea și vietăți - capturate sau rănite -, astfel că în ograda sa puteai vedea câte un bătlan care își întrema rană de la aripa ce fusese atinsă de alice când se trăsesse în vreun pâluc de rațe sălbatic. Pășea țanțoș câte un cocostârc, care ne întâmpina pe noi, vecinii, când veneam în musafirie, uneori trosnind din castanietele conice ale clonțului impresionant. În acareturile gospodăriei vânătoarești tânjea câte vreo vulpe spășită, ce avea botul legat cu sârmă, - rănită și ea, când fusese scoasă din vizuină, aceasta, de regulă, odată găsită, fiind săpată, până animalul roșcat

nu mai avea scăpare, fiind înșfăcat de gât sau de grumaz cu un clește mare, special adaptat pentru atare îndeletnicire de o cruzime predestinată, parcă. Mie unuia îmi era milă de coana vulpe cu botul strâns de duritatea oțelului. Uneori, nenea-zoo ne mai demonstra și enotul, asemănător săinelui, însă cu picioarele scurte, de îți era clar din capul locului că nu ar fi avut prea mare spor în fuga sa. Aceste animale urmau să-și lase blana prețioasă și, dimpreună cu ea, -viața...

Odată, de pe urma curiozității mele irezistibile aveam să nimeresc într-o daraveră, ce se lăsă cu ceva sânge, vociferare și multă spaimă... Într-o iarnă, la una din șezători, nenea Grișa ne demonstra un uliu, și acesta cu aripa rănită. Ce pasăre frumoasă! mi-am zis și întinsei mâna spre penetu-i lucios de pe piept. Dar uliul, chiar de era ținut cu ambele mâini de la spate de vecinul vânător, reuși să zvâcnească din, la rândul-i, instinct vânătoresc și își înfipse ghearele - vă dați seama, criță, extrem de ascuțite! - în mânăta mea. Doamne fereste! Urletul meu, hărmălaia șezătornicilor din jur, strădania lui nenea Grișa de a desclește cu dinții ghearele păsării rapace, nevolnicite, însă nu răpuse, resemnate! În fine, chiar dacă vecinii încercau să-mi oblojească rana - trei-patru găuri de gheare de răpitoare, - eu ieșii și - tiva! spre casă, bocind și picurând pe pospaiul zăpezii picături de sânge.

Astfel că și această întâmplare o pot trece la capitolul acumulării de experiență prin neșansă, ceva suferință și spaimă, inerente, de altfel, copilului, ca și matusului. Din (ne)fericire, rănila nu ținură decât câteva zile, astfel că nu avui prea mult timp la îndemână ca să mă laud altor măhăleni cu grozava mea ispravă de a fi... înfruntat un uliu sadea... Poate că ar fi fost cazul să-mi fi legat mânăta cu o eșarfă, așa, ca pirății, după mari fapte de vitejie în lupte, însă... neșansa, vă spuneam... Și-apoi nu prea puteam inventa, plusa la subiect - unii din măhăleni - copiii lui nenea Grișa, prietenii mei Milea și Pechea, - fuseseră de față la întâmplare... Astfel că mă văzui nevoit să trec aventura în pasivul memoriei, s-o scot din repertoriul meu de narațiuni cotidiene...

Vorbesc, adică, (și) de oarecare mici dureri, tristeți, anumite pierderi în imensitatea copilăriei care, de fapt - și - în mare, nu ne-a fost decât o continuă vârstă a darurilor. Astfel că, dintre micile pagube care mi se mai întâmplaseră și mie în acea eră (chiar că - eră era copilăria - epocă, ce mai!) - una mi-o amintesc chiar acum, *ad hoc*, revenind și zicând, oamenii buni, că - da, o fi ea copilăria - cum am convenit noi de comun acord - o vârstă (mai mult) a darurilor, însă, obiectiv vorovind-amin-tind, asta nu înseamnă ca nu ni se întâmplau și unele prejudicii. Și, în ce mă privește (mă... privea!), una din memorabilele pierderi (inu de o pereche de... șosete albe, întinse la uscat pe funiuța ce străbătea în diagonală curtea, însă care căzu(ră) jertfă - cui credeți? - Joenei, vacii care se întorcea de la cireadă! Anume așa: ajungând în dreptul ciorapiorilor albi, încornorata barosană (uf, momâie!) întinse gâtul,

deschise enorma-i gură buzată și culese prima șosetă, începând s-o rumege! Zadarnice fură strigătele, apoi și hohotele mele de plâns - vaca își făcu netrebnica treabă, deposedându-mă de șosetele omății la care, trebuie să mărturisesc, țineam foarte mult și cu care, firește, mă mândream oarecum. Cornuta mă adusese, adică, de-a dreptul cu picioarele, cu tâlpile (goale!) pe pământ!... Bineînțeles că oarece consolare de moment nu putea veni decât din partea mamei care, certând cu glas mare nerușinata bovină, îmi ștergea lacrimile, spunându-mi: „Lasă, Licuță, duminică mama se duce la magazin și-ți cumpără altele...”

Așadar, mi-a fost dat să trec mai multe cumpene și, abia acum, înțeleg că, de fiecare dată, mai mult decât mine suferea mama. Mai zicea: „Să te fi făcut o fată, Licușor, acum îi ajutai mamei să scuture, măture, să spele, calce... că, iaca, poimăine-s Floriile, dar mai am încă atâtea de făcut...” Eram eu copil, ca și cum nepriceput, însă, de la un timp, astfel de vorbe prinseră a-mi trezi remușcări. Și, într-o zi, am bucurat-o nespun pe mama care, întorcându-se de la muncă, zice radioasă: „Fata mamei, fată, dacă ea a scuturat, a măturat prin casă. Las’ că, duminică, mama se duce la iarmaroc și știe ea ce o să-ți cumpere...”

Mama totdeauna îmi aducea ceva de la iarmarocul din Căzănești. Însă atunci nu meritam nici laudele, nici cadourile, și roșii ca o... fetiță oareșicare. Pentru că, anapoda ingenios, nu făcusem decât... să întorc țoalele așternute pe dușumele, din care motiv părea că deritasem.

Chiar cu nu prea numeroasele „haine bune” pe care și le păstra (altele, le dăruia), mama știa să se îmbrace cu gust. O fotografie din tinerețile ei, pe când avea 16-17 ani: e într-un pardesiu lung, sobru, pe talie, larg răsfrânt la piept. Dantela mărunță a bluzei. Pantofi cu tocuri înalte. Tuța povestea că mamei îi plăcea foarte mult să danseze. La horă, flăcăii nu-și dădeau rînd s-o invite. Dar dânsa nu vroia să danseze cu oricine. Și, dacă refuza pe cineva din cei care plătiseră cotă parte pentru muzicanți, acesta oprea fanfara, „ordonându-i” să zică un marș, cu care s-o scoată din horă pe Anastasia lui Munteanu. Alți flăcăi îi luau apărarea, întezicându-le muzicanților să zică marșul. Și pornea o mamă de bătaie, după care gardurile gospodăriilor din Vălicică ajungeau una cu pământul.

Alteori, doar mi se întâmpla să cred că sunt bolnav, oarecum și de oarece, însă, de fapt, nu eram. (Sau eram, totuși, un infanțel *bolnav închipuit*, înainte de a cunoaște piesa lui Molière. Dar, sigur, mi se mai întâmplau și alte neșazuri, astfel că eram dus și „la ghioc”. În timp ce Boboneasa (așa îi zicea cunosătoarei) bombănea ceva, eu mă gândeam, probabil, la bifurcarea verbului *a dezghioca*: primo - a dezghioca știuleții, secundo - a dezghioca, adică - a scoate taine din ghioc, din ocarina lui mută... Azi - ghiocul amintirilor...)

Odată, ce se întâmplase, de fapt? Aici nu merge să spui „pe la 12 ani, pur și

simplicu îmi pierdusem vocea”, pentru că mie unuia cazul îmi părea destul de grav, aproape nenorocire, nu alta! (Chiar fără a cunoaște tragicul - credeau unii - fenomen... Robertino Loretti!...) Adică, nu știam că ea, vocea, pur și simplu se poate schimba la o atare vârstă de omuleț. Puneam asta pe seama prea marii mele râvne de a fi chiuuit la nunta badelui Ion, verișor pe linia bunicii, - fiul nanei Irina. Pe atunci, în vâlmășagul alaiului nupțial, când mireasa e dusă la mire deja pe întunerice - zile scurte de toamnă... -, mă împănaseam și eu peste măsură, chiuind cât mă țineau baierile alături de flăcăii în toată firea. Doi-trei ani nu-mi mai revenea vocea. Vă imaginați domniile voastre să ajungi tu, mai apoi, coșcoega flăcău în Negureni, dar să nu poți chiuu și cânta? Mai bine nici să nu vorbim... - mare handicap, mare... Însă, peste trei-patru ani mi se deschise... o altă voce. Și, slavă Domnului, din când în când am mai și chiuuit, iar astăzi chiar și cânt, când e cazul.

În ce-l privește pe Robertino Loretti, copil ce făcu epocă - scurtă, e drept, dar fulminantă! - îl iubeam la nebunie. În topuri, ieșea mai popular chiar decât Elvis Presley. Și astăzi zău că rămăseși nedumerit că nu găsi numele său în enciclopedii și dicționare de factură generală (în cele de specialitate probabil - e). Să faci epocă - melodiile copilăriei sale, copilăriei noastre mai răsună și astăzi, având milioane și milioane de fani - și să se creadă că numele tău nu e prea important să stea pe aceeași pagină cu, să zicem, cel al mamei Marion de Lorme... curtezană franceză... Chiar dacă aceasta fusese implicată în tulburările Fronței, otrăvindu-se...

(A treia oară mi se întâmplase să ajung în spital pe la 24 de ani. Detaliul nu ar avea nici o importanță, dacă nu mi-aș fi dat seama de o constatare cu titlu de mai largă acuprindere, poate că de generalizare, - că cei care ajung în spital, pe mâna medicilor, cum se zice, aproape inevitabil își amintesc de... copilărie! (Motivul le puteți deduce fiecare în parte, dar, de fapt, toate ele vor fi asemănătoare.) Așa mi se întâmplă și mie la vârsta de care aminteam, când vecinul meu de salon rugă sora să-i aducă niște foarfece, să-și *cioplească*, zise ușor autoironic, unghiile. Aceasta mă făcu să-mi amintesc cum, copil-elev fiind, mă căzneau și eu, cu mâna stângă, să-mi ajustez unghiile de la cea dreaptă. Zadarnic: stânga - neputincioasă, neîndemănatecă. Intervenea mama, scutindu-mă de aceste însemne... animalice. De ce, animalice? Pentru că învățătorul, cam zurliu din fire, uneori se răstăia interogativ la câtecevea din elevi: „Mă, de ce nu-ți tai copitele?” Mai avea el o vorbă: „Scoate șeaua de pe măgar!” Adică, descoperă-te!)

Astăzi, în fața amintirii copilului-minune (i se spunea „copilul de aur”) Robertino Loretti - îmi scot pălăria! Vă aduceți aminte de extraordinara lui melodie „Mama”? Nu vă trec fiorii, când vă amintiți de ea?... „Ma-a-a-ma-a-a, tu

(continuare în pagina 44)

(urmare din pagina 43)

sole mio, bella me!“ - „Mamă, tu soarele meu, frumoasa mea!“ Nu vă tremură noduri în gâtleej, acolo, lângă coardele vocale, ce pot să cânte, dar care să ducă și la amuțire?... Cum cânta Loretta, în dulcea lui italiană, pe care copilăria noastră o capta cu aproximație, cu inerente erori de pronunție și de scriere și care suna cam astfel: „Mama soltanto felice, / Perche io ritorno a te...“ = Mamă atât de fericită, pentru că eu revin la tine...

* * *

În mahalaua noastră, zisă a lui Papuc, existau câteva familii numeroase, în raport cu care uneori simțeam acut dezavantajul de a fi unul la părinți: eu, Licușor, feciorașul mamei și al tatei, în urma cine știe căror conflicte și altfel de înțelegere a unuia și aceluiași lucru de către cele două părți, eram prins și înghesuit de câte 3-4 frați din mahalala, astfel că, spre a mă răzbuna, trebuia să croiesc planuri, să pun la cale ambuscade, ca să-i prind câte pe unul, pe rând, până terminam șirul și consideram onoarea salvată. După ce chelțăniam câte pe vreunul din cei mulți, fredonam, mândru, prin lungul și latul ogrăzii: „De Chirică nu mi-i frică, de Tănăsă nici nu-mi pasă, de Nichita - nici atâta!“

Însă, știți și dumneavoastră, cearta între copiii unei mahalale nu ține nici cât roua dimineții. Uitam, pactizam, ne coalizam spre a ataca temerari livezile, viile, harbușăriile kolhozului, pentru că, vezi și tu, dacă te tot ții de ciondăneli, vara trece și nici nu ai gustat din bunătățile soarelui și ale pământului peste care, iată, se abat stolurile în picaj ale graurilor - mai întâi o iau fulgerător în jos, apoi, brusc! - în urcuș, zig-zag amețitor, cer - pământ, pământ - cer, dreapta - stânga, stânga - dreapta, apoi, iar - fulgerător, brusc! - norul negru de grauri se lasă peste viile în parg.

Și o luam spre dealuri, holde, frumuseți, dulcetuiri... Pentru că de colindat aveam (pe) unde - moșiile negureniene se întindeau pe circa 3, 5 mii de hectare, plus cele 1,5 mii de hectare ale îndărătnicilor *con-kolhoznicii* sub sigla „Lenin“, la început, apoi „Leninski puty“, mai apoi. Plus lungul și latul Răutului, cu „intrestii“ de smârcuri, mlaștini; alte „interstii“ - între moșiile satelor învecinate, cu crânguri, fâșii forestiere de protecție, ponoare, cariere de piatră etc. Iar în firea mea și a tovarășilor mei de prime aventuri conviețuiau, în bună înțelegere, geograful și călătorul, proprietarul de drumuri, cum ziceam, căruia curiozitatea și neastâmpărul îi erau de propulsie și bucurie. În „colectiv“, era mai ușor, parcă. Însă pentru un copil de unul singur păreau totuși prea lungi drumurile până la Colun, Chersic, Dobrușa (distanțe între 2 și 4 kilometri). Uneori ajungeam acolo cu căruța lui badea Volodia Zmuncilă, cumnatul de pe soră al tatălui, alteori - cu vreo mașină care ducea prășitorii (eu, firește, însoțind-o pe mama), sau și

pedestru, cu alte mogâldețe-semeni, fiind noi preocupați de ale noastre - planuri cu bunurile câmpurilor, scăldatul în râșorul (pe atunci i se putea spune chiar râu) Dobrușa (farmecul era că, de pe malul înalt de 2-3 metri, puteai sări - doar în picioare - în vreo bulboană nu prea adâncă; trebuia să-ți iai avânt, ca să nu cazi jos, cu noada de pământ, fără a ajunge la apă. Dar se mai întâmplau și accidente „de noadă“, când ți se face negru înaintea ochilor și mare strânsoare sub lingurică)...

Mergeam, sporovăiam, ne hârjoneam, cântam, chiuam cu glasuri de purceluși de lapte. Din vreme în vreme, fiind atenți și la cele ce se mai întâmplă sub picioare, pe de marginile drumului. Și ce vede copilul în plină vară și, eventual, memorizează pentru maturitatea sa avidă și ea de impresii, imagini, deschideri de spații, lucruri și momente neobișnuite? (În genere, curiozitatea copilului mie mi se asociază cu o... girafă ce-și întinde mereu gâtul peste... orizont...). Iată un melc ce-și tăbărcește ocarina mută, parcă vrând s-o ducă în dealul Dobrușei. Ici-colo, pe de marginea drumului - câte o păpădie înflorindu-și cifra zero a pufului ei, în care nu poate rezista, el, copilul să nu sufle, ca un vântușor iscat din senin. (Sau, pe timp de ploaie, fulgerul ca o lumină smulsă cu tot cu rădăcină.) Iar odată ce eram cu toții antrenati într-o furibundă, aprigă și... milităroasă campanie de obligatorie apărare a păcii, de la mic la mare, iată că și porumbiștile ți se par încinse cu... patrontașe (de știuleți, firește).

Arzătoarele, apăsătoarele amiezi de vară ne împătureau umbrele. Umbra copilului nu mai semăna cu silueta copilului, ci cu o sărăcăcioasă bocceluță pe care găgăliciul-peregrin benevol și-o lasă la picioarele desculțe, julite, înțepate de ciulini. Da, umbrița-bocceluță îi stă la piciorușe, în timp ce el, alături de ceilalți câțiva voinici din mahalaua lui Papuc, se odihnește cât de cât de anevoioasa și zăpușitoarea cale. Iar dacă se apleca peste undă vreunui izvor însingurat, odată cu apa din căușul palmelor părea să soarbă și umbrița propriului său chip obosit. Pentru că, dacă ar fi la grădiniță, de unde o cam ușchește, la ora aceasta Licușor ar dormi, cum li se cade copiilor de acolo.

Însă, mai odihnindu-ne, răcorindu-ne în apa Dobrușei, ne recăpătam puterile, sprinteneala și, asemeni păsărilor, însă în felul nostru terestru, puneam la cale tactici de legiuni romane, împărțindu-ne în două grupuri, iar dacă eram mai mulți - și în trei (mai ales când aveam de inamic nu un paznic, ci doi), repartizându-ne sectoarele de năvală în livezi, vii, harbușării... Dacă paznicul se îndrepta spre primul grup, acesta se retrăgea, în timp ce atacau „colegionarii“ din celălalt flanc. (Oare nu de pe atunci încercai *gândosentimentul* că de acolo, de unde desprinzi caisul, mărul, para, pruna, piersicul, ciorchinele copt, rămâne un punct de ochi deschis, care urmărește ce se face în lume cu fructul?... Pe mine, el mă ajuta să cresc, să mă împlinesc întru viitorul parg al vârstelor...)

Așadar, derutând și hăituind paznicul, oricum *jeftuiam* kolhozul - acel monstru egoist, vorace, hapsân ce creștea totul doar pentru puterea sovietică, cam uitând de umanul îndemn al unei lozinci lăudăroase a acesteia, conform căreia noi am avea cea mai fericită copilărie din lume - adică, îndestulată cu de toate, inclusiv cu mana ogoarelor și livezilor. (Vă aduceți aminte bancul de epocă?... Cică, la oarece școală (sovietică), învățătoarea le spune, visător, elevilor din clasa întâi, a doua: „Cei mai fericiți din lume sunt copii din Uniunea Sovietică. Ei au de toate - hăinuțe frumoase, ciocolată, jucării... - de toate, de toate au copiii din Uniunea Sovietică...“ Dar, la un moment dat, un pici izbucnește în plâns! „Ce-i cu tine, Ionel, ce s-a întâmplat?“ - întrebă tovarășa învățătoare. „Vreau și eu în Uniunea Sovietică!“ zice printre sugeturi de plâns elevul sovietic...) Astfel că, tovarășeilor, dacă voi tot amânați să treceți de la cuvinte la fapte, noi o facem chiar acum, când, deștepti, cu fețele date cu tăciune negru de la rana porumbului (pentru ca să nu fim recunoscuți, ca niște papă-lapte oarecare) luptăm ca și cum pentru dreptate și egalitate, repezindu-ne, bine organizați, spre roadele în parg ale verii atât de darnice. „Ce să le faci, dacă ei duc totul la Moscova, în Siberia... Iau de pe la noi și cară la dâșii... Nu se mai satură, sătura-i ai să-i sature odată Dumnezeu, că zău ar avea pentru ce, pentru că, iaca, *antihârții* au închis până și biserica, închide-i-ar să-i închidă Cel de Sus în focul iadului, că poate om scăpa și noi odată de omizile estea...“ - precum constata, necăjită, vreo negureniancă, pe când negurenienii, bărbații, suduiau aprig de zădărnicia cât tot așteptate laptele și mierea promise de puterea kolhoznică. „Ei, pentru ce am luptat noi, hai? Ne-au băgat ca pe niște boi în linia întâi, că au împlut mlaștinile Belorusiei cu morți, și cu ce ne-am ales?...“ În loc de trei puncte pe care le pun eu urma un șir de sudălmii vârtoase, cu reprezentanți ai arborelui genealogic, zodiac, tămâie, anafură, protagoniști cerești, până se ajungea la „păpușii Maicii Domnului de hoși și bandiți ce sunt ei!“... Aprig suduia satul... Și noi, copiii, însușeam limba română în toată plinătatea și diversitatea ei... Uneori - amară, răvășitoare...

Har și ingenuitate

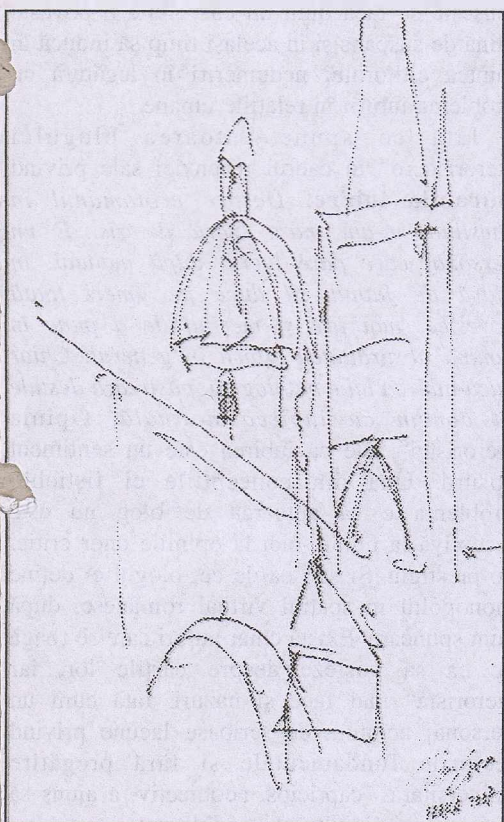
ion cocora

Biografia și arta lui Dan Cioca merg mână în mână, se condiționează structural, dacă nu cumva chiar se confundă, fac corp comun, iar în momentele de răscruce, când amândouă sunt supuse încercărilor și metamorfozelor, dau senzația că între ele există o permanentă complicitate, că dacă e nevoie își sar în ajutor și se scot din „impas“, rafinându-se și particularizându-se în profunzime sub semnul aventurii. Al unei duble aventuri: existențială și creatoare. Poate acesta e și motivul pentru care, în urmă cu vreo trei decenii, se decide să părăsească țara. Și nu era oarecine. Avea faimă de pictor de talent, aparținând unei generații greu de strunit, neîmpăcată cu barierele ideologice, cu constrângerile și absurdul lor, cum avea și faimă de scenograf profesionist, cu idei și fantezie, dar și cu post la televiziune, ceea ce însemna că în fiecare clipă era pândit de gura leului. Așa erau vremurile și Dan Cioca nu voia să fie ca dânsule. Se încapățâna să tânjească după alternative, după aer proaspăt, ajungând să se simtă „vinovat“ chiar față de propria vocație, deși ca foarte mulți alții nu avea nicio vină. Iată de ce, atunci când i se ivește ocazia, fără să ezite, optează pentru o altă „oră exactă“, conștientizând probabil și toate riscurile posibil să rezulte de aici, și pășește în lumea largă. Perigrinează prin timp și spațiu, cu un popas ceva mai îndelung de o duzină de ani în New York, metropola ea însăși metaforă a timpului și spațiului. După întoarcerea la „vatra natală“, întâlnindu-l, am fost surprins să constat că, în ciuda trecerii ce nu iartă, tinerețea și sensibilitatea i-au rămas cele pe care i le știam. Ingenuitatea și harul, umorul și ironia de asemenea. Spirit neliniștit, bântuit de obsesii, chinuit de patima creației, dar ce nu-l bântuie și chinuie?, artistul despre care scriu trăiește la aceeași intensitate și cu aceeași voluptate în real și imaginar. Nu compartimentat însă, ci deodată. Fiindcă realul se prelungește în imaginar, îl îmbrucă,

și, invers, imaginarul, la rândul lui, dovedește o lăcomie cel puțin la fel de mare când înfulecă din real. Spunând asta, consider că am definit, din interior, ceea ce este revelator, ca substanță și stil, pentru „fantasmele“ plastice ale lui Dan Cioca. Când nu abstractizează, cu deosebire în numeroase desene și gravuri, imaginea, fără să disimuleze că se revendică de la o anume realitate, încetează de a mai fi o reprezentare a acesteia. Rezultatul e cel remarcabil de filosoful antic. În sensul că nu flacăra lumânării e cea reală, ci umbra ei pe peretele peșterii. Mergând cu sugestia mai departe, nu e deloc eronat să se concluzioneze că liniile și contururile obiectuale, când nu se autodizolvă într-o mare a visului și senzualului, renegându-și parcă identitatea de drept, devin stare a realului, încărcătura lor emoțională personalizează inexprimabilul, conferindu-i un palpit ireal, un frison muzical, ca expresie imediată a unui senzorial exacerb. Pictorul întinde mereu capcane, dar nu ca urmare a vreunei regii, nu programându-le. În aceeași măsură cât ni le întinde nouă și le întinde și lui însuși. Setimentul e când îi privești lucrările că te însoțește și-l însoțești în niște subterane de taină. Acolo de unde tușul își extrage vibrațiile și le încredințează cuprinsului colii de hârtie. Acolo unde culoarea se descoperă pe sine cu uimire, cu uimirea femeii frumoase ce-și privește chipul în oglindă, încât și una și alta au revelația că sunt posedate de miracole. De aceea, oricât ar vrea să ne păcălească, din pudoare, desigur, convingerea mea e că Dan Cioca pictează cu sufletul. Pictura sa are agresivitate, dar și delicatețe, pe cât e de șocantă, pe atât e de discretă. Te face să simți și să gândești

deopotrivă. Adică, paradoxal vorbind, dă dureri de cap, dar ea le și alină. Merită deci să fie privită iscoditor și fără prejudecăți. Răspлата va fi cu vârf și îndesat: aventură pe cont propriu în mistica și mirajul necunoscutului. Căci emblematic pentru omul și artistul înăscut Dan Cioca rămâne un superb distih de Ion Barbu: „Că vinovat e tot făcutul/ Și sfânt, doar nunta, începutul“.

P.S. Însemnările de față mi-au fost prilejite de cea mai recentă „personală“ Dan Cioca, întâmplată în Galeria „Dialog“, găzduită de Primăria sectorului 2. Un spațiu expozițional devenit de acum un reper de top pentru „spectacole“ de forme și culori, dăruit cu mintea și inima de dl Nicolae Onțanu, primarul sensibil și generos deopotrivă și cu scriitorii, care, spre deosebire de alte mări politicienești, nu a încredințat inițiativele culturale unor „specialiști“ atotștiutori, suficienți însă, ratați, avizi să parvină prin orice mijloace, cu nimic mai prejos de activiștii de partid de odinioară, ci și-a găsit în dna Ruxandra Garofeanu un consilier artistic cu o personalitate complexă, cultivat, de gust, străin de orice tentație de a se lustrui pe sine. Cât privește suita de desene cu care Dan Cioca e prezent în acest număr al „Luceafărului“, nu e defel întâmplătoare. Tema nu e numai frecventă în arta sa, dar și constituie o obsesie. Nu e greu de remarcat că artistul nu e preocupat să realizeze imagini-orașe, ci orașe-stării.

Miercuri, 12 decembrie 2007 s-a desfășurat ședința Consiliului UR care a avut ca principal scop prezentarea execuției bugetare a UR pe primele nouă luni ale anului 2007 și a bugetului estimat pentru 2008.

Vineri, 14 decembrie a avut loc o nouă ședință a Comitetului Director al UR.

S-a analizat situația schimburilor culturale externe, a ajutoarelor sociale și a proiectelor culturale.

Aprobarea proiectului de buget pe anul 2008, însușit de Comitetul Director din 14 decembrie 2007, va avea loc la următoarea întâlnire a Consiliului UR, din martie 2008. În Comitetul Director din 14 decembrie 2007 s-a decis informarea prealabilă a membrilor Consiliului înainte de votul din următoarea ședință.

Stimați cititori,

Știm că vă interesează revista noastră. Am constatat în deplasările prin țară, dar și din scrisorile pe care ni le trimiteți. Uneori, nu o găsiți la chioșcurile Rodipet, deși, după un control amănunțit al nostru, am aflat că sunt expediate de la centru suficiente exemplare. Ni se face un serviciu spunându-ne că acestea se epuizează repede. Tirajul nu e foarte

mare, noi însă îl considerăm suficient pentru a vă stămi curiozitatea. Dacă doriți totuși să fiți la curent cu domeniul în care ne manifestăm sau să vă asigurați colecția personală, abonați-vă din vreme. Numai în acest fel oficiile poștale sunt obligate să vă aducă exemplarul preferat acasă. Costul unuia e de 2,5 lei. Revista noastră e săptămânală. Încrederea reciprocă dă siguranța colaborării!

Ioan Suciu

Cine orientează opiniile literare pe Internet

Periada pe care o traversăm se remarcă printr-o slăbire pregnantă a criticii literare, mai ales datorită încetinirii activității unor personalități cu mare autoritate în domeniu, cum sunt Nicolae Manolescu, Alex Ștefănescu. Sigur că mai sunt și alți critici literari cu formație și competență corespunzătoare în domeniu - unul este Dan C. Mihăilescu - și alții, mult mai tineri: Costi Rogozanu, Luminița Marcu etc. Cu nostalgie îmi amintesc de producțiile strălucite ale lui Eugen Simion, care în prezent pare retras sau chiar și este. În orice caz, vremurile în care Eugen Simion era un reper în critica literară au trecut de mult.

Concomitent cu acest „vid de putere” în domeniul criticii literare, a apărut un fenomen discutabil: o mulțime de oameni scriu de zor pe Internet despre cărți. Pe de o parte, explozia de comentarii de literatură este benefică, deoarece contribuie la stârnirea interesului față de cărți și la o promovare a lecturii. Sunt mulți tineri care se preocupă de cărți din dragoste de calculator, literatura fiind un subiect la care poate accesa oricine pe net, exact ca fotbalul, Internetul permițând oricui, indiferent de pregătire, competență, inteligență să se exprime, iar interactivitatea este antrenantă și pune în mișcare orgoliile. Pentru că o persoană intrată într-o discuție, aflată într-un impas de informație, este obligată să citească o carte pentru ca să dea o replică. Dacă ai scris undeva un comentariu pe net, ești foarte curios să constăți ce răspunsuri primești, te angrenezi în alte conexiuni, ești ahtiat să-ți afirmi pozițiile. Toate acestea creează dependență, trebuie să fii prezent mereu în spațiul virtual dacă te-ai înșurubat acolo cu ceva. Este moda blogurilor. A paginilor web personale. Ai avantajul de a afla direct ceea ce se crede despre tine. Poți să „beneficiezi” de înjurături din belșug. De curând și-a deschis blog și Ion Iliescu. Că scrie el cu pixul și p-ormă dă textul la cules, nu contează. Important este că „a ajuns în contact direct cu oamenii”, după cum declara el. Va afla multe despre ce-i dorește românii, într-un mod nu prea plăcut. Am citit că în Europa occidentală și în S.U.A. aceste bloguri reprezintă o concurență serioasă pentru criticii literari consacrați. Depinde cine scrie pe aceste bloguri. Poate sunt cercetători de istorie literară, personalități universitare etc.

În blogosfera românească se întâmplă un fenomen ciudat și aparte. În mulțimea de producții de pe Internet, nimeni nu face nici o ierarhizare de valori. Motorul de căutare „google” îți găsește orice, bune sau rele. Există niște site-uri care-ți fac o clasificare a blogurilor după rating. Cu privire la blogurile personale care au ca temă opinii despre cărți, acestea sunt destule, dar nu sunt de mare calitate. Este și normal, dacă nu sunt elaborate de critici literari „calificați”. Pentru că una din caracteristicile necesare unui critic literar

eficient este notorietatea, care se câștigă greu, cu ani de studii și cărți scrise. Un astfel de critic nu are nevoie să se exprime în principal printr-un blog. Blogurile sunt scrise de amatori. Sunt și scriitorii care au blog, nu mă refer la ei. Emil Brumaru are un blog numit Hobbitul, foarte interesant, dar nu e specializat în descrierea cărților pe care le citește. Fenomenul care mi se pare curios este reușita unui blog să dețină monopolul în domeniu. Ei bine, în blogosfera românească s-a realizat așa ceva: un blog construit de o așa-zisă teroristă de cărți, o persoană feminină care-și apără cu înverșunare identitatea - oricum protejată de nick name - și care citește de dimineața până noaptea, cu pauze pentru necesitățile vitale. Se înțelege că n-are copii, câțel, purcel, soț, doar o pisică. Începând cu un doi trei ani în urmă, pe blogul de care pomenesc autoarea postează în fiecare zi, chiar și sâmbăta sau duminica, un comentariu despre o carte. Se subînțelege că citește o carte pe zi și mai și scrie despre ea, astfel încât și-a format un grup de fani care așteaptă în fiecare zi creațiile „teroristei”, prilej de discuții, uneori interesante. Locul pe net a creat un reflex condiționat cititorilor, încât aceștia intră pe acest blog chiar și când autoarea este plecată în vacanță, incingând câte-o palavră cu pretext literar. Chiar dacă există alte bloguri scrise de oameni de valoare certă, cum este cel al lui Emil Brumaru, Iulian Băicuș sau altele, amatorii de discuții despre cărți și autori frecventează numai acest blog al „teroristei”, deseori alunecând spre subiecte derizorii, ocolind producții web valoroase. Una dintre teme o constituie pisicile. „Terorista” și-a subintitulat blogul despre cărți și tutun, mai corect ar fi fost despre pisici și autori. Cu privire la concepțiile ei despre literatură în general, se constată din superficialitatea celor scrise pe blog că nu poate percepe aspectele mai profunde din cărți și că n-a citit creații fundamentale. Faulkner, Kafka, Celine și mulți alții îi sunt străini și o spune cu nonșalanță, de parcă nu ar avea o pagină online specializată pe literatură. Spune despre scriitorii importanți că nu „au dat-o pe spate” și o grămadă de navigatori - cititori pe net se uită în gura ei ca la Bernard Pivot. Iată un exemplu de interpretare a respectivei vedete a spațiului virtual.

Ian McEwan a scris romanul *Durabila iubire*, în care eroul principal nu este un anume Joe Rose, cum s-ar părea, ci dragostea. O dragoste fierbinte, răvășitoare, posesivă, animalică, vulcanică. În timpul unei ieșiri la iarbă verde, scriitorul Joe Rose se confruntă cu o întâmplare care-i marchează viața liniștită, obișnuit - burgheză pe care o avea. Un bărbat se chinuie să fixeze la pământ un balon cu nacelă. Vântul e prea puternic și saltă balonul de pe pajiște, în sus. Câteva bărbați aflați prin preajmă, printre care și Joe Rose, sar în ajutorul bărbatului care se luptă cu balonul, în nacelă aflându-se un copil - al omului respectiv. Eforturile conjugate ale celor care trag de frânghiile balonului sunt inutile;

balonul cu aer cald se ridică de la pământ, omul rămâne agățat de chingi, dar nu se poate ține acolo, cade și moare. Un sentiment de vinovăție îi copleșește pe toți cei care încercaseră să-l ajute. Joe Rose sesizează privirea arzătoare, plină de compasiune, a unui tânăr care participase la încercarea de salvare, un anume Jed Parry, cu aspect de preot. După trista întâmplare, Joe Rose își reia preocupările zilnice, căutând să uite sau oricum să îndepărteze din mintea lui tragicul episod. Dar într-o seară primește un telefon de la tânărul Parry. Ceea ce aude îl lasă înmărmurit: „Și eu simt la fel. Te iubesc...” Urmează o serie de încercări aberante ale unui tânăr bărbat de a cere o întâlnire cu un alt bărbat, în scopul împărtășirii sentimentelor de iubire. Parry îi scrie, îi telefonează, îl urmărește, încearcă de toate, fără jenă, deoarece impulsurile lui afective sunt mai puternice decât orice. Joe nu-i poate ascunde soției sale hărțuirea la care este supus, fiindcă Parry nu este discret. Se întâmplă multe lucruri, iubirea lui Parry fiind mai dezastruoasă decât orice un... Homosexualitatea tânărului preot are aspecte patologice. McEwan nu tratează orientarea sexuală a lui Parry, ci o pornire umană care distruge totul în calea ei. Parry îi cere lui Joe să divorțeze și să trăiască împreună cu el. Este atât de orbit încât pe măsură ce este respins atacurile lui devin și mai energice. Autorul reușește să facă dintr-un caz clinic o poveste plină de suspans și în același timp să inducă în mintea cititorului nedumeriri în legătură cu problema iubirii în relațiile umane.

Iată ce spune autoarea blogului „terorista” în cadrul recenziei sale privind *Durabila iubire*: *Despre erotomanul în chestiune n-am mare lucru de zis. E un personaj care pare lucrat după manual. În afară de faptul că duce pe umeri toată povestea, mai are și meritul de a pune în lumină absurditatea iubirii în general. Chiar dacă iubirea lui e patologică, păstrează destule în comun cu iubirea normală. Opinia „teroristei” este că iubirea este un sentiment absurd. Una din concepțiile ei factice. Problema e că autoarea de blog nu este receptivă la nimic, nici la opiniile unor critici de prestigiu. Și știe ea de ce, blogul ei deține monopolul în spațiul virtual românesc, după cum spuneam. Există chiar autori care se roagă de ea să posteze despre cărțile lor, iar „terorista” mai face și nazuri. Iată cum un personaj anonim, cu serioase lacune privind lecturile fundamentale și fără pregătire universitară, capricios, neobiectiv, a ajuns să dirijeze opinii culturale pe Internet.*

Adrian Dinu Rachieru

Într-un mai '68 (nu parizian, ci iașiote), Magda Ursache își făcea intrarea triumfală la vechea *Cronică* (Secția Poezie) crezând, în naivitate, în *adevărul integral*. După debutul editorial, adunând în *A patra dimensiune* (1973) eseuri îndelung plicticoase despre poezia contemporană, vor urma, se știe, „anii prohibiției“ (nota un amic de cursă lungă, N. Turtureanu); interdicția semnăturii în *Era Ceau* explică golul din C.V. și ne lămurește de ce fata vervoasă, cu limbă ascuțită, rămăsese în așteptare, explodând românesc-publicistic abia după *loviluție*. Sau, cum eram preveniți în *Strigă acum* (2000), preluase rolul *femeii care citește și așteaptă*, semnând în ciudată, după ani de tăcere, ritmice „intervenții pixuale“, redebutând adicăteala umăr la umăr cu nouăzeciștii și promițând să atingă decalogia romanescă după quartet-ul deja scris, de mare ecou nu doar în „dulcele târg“. Dar într-o țară care cultivă „dictatura zeflemelei“, furiile Magdei Ursache se revarsă publicistic atacând probleme grave. Veghind „din mărgioară“ păguboșii luștri ai tranziției noastre împleticite, d-na Ursache a devenit vizibil ceea ce era dintotdeauna: o prezență incomodă. Adică un condei în ofensivă, bătaios, cu opinii tăioase, radiografiind și vituperând. Încât, ivind recent *Pe muchie de hârtie* (*Ideea Europeană*, 2007), autoarea - cu ale sale „eseuri atipice“ - nu ne surprinde. Mereu în priză, atentă la peisajul cultural, ea caută, *gazetărind*, exemple de verticalitate. Și nu prea le află. Constată, în schimb, ofensiva nulităților, prezența coteriilor și cumetriilor, a „talentuoșilor“ gășcari, a vasalilor șantajabili. Sau a diariștilor amnezici, cu biografii retușate, gravitând în câmpul magnetic al puterii. Sau a roiurilor de analiști, glorificând existența mediatică; omul conectat, captiv al Evului Media și nă umori, ranchiune, dileme și, mai polițe. Vorbăria despre o Românie „proximativă“ (ar zice Constantin), o *terra deserta*, o oripilează; răncer, pentru *eurosoarta* literaturii strănănită, își varsă oful în numele scriitorilor corecte, cu rol sanificant, și se bate când justițiarii de azi, pe calea închiziției proletcultiste (cu o notă de la DRP), văd în cultura noastră

doar „o ficțiune“. Și, observăm mânăniți, zisa acelora, pusă la zis cu „euromânie“, are din păcate ecou. Ca și *cărțile trecătoare*, „lovite de nulitate“ (cum zicea altcineva), bucurându-se, vai, de o mediatizare „inconștientă“. Evident că parada subculturii, dispariția librăriilor (tot mai „dosnice“) o deprimă. Ca și grafomania ori megalomania în floare. Ca și cronistica tarifată, umflând cota de piață a unor apariții debile. Dar sub flamura publicității descurajarea veleitarilor pare o imposibilitate. Să ne resemnăm? La „moara de palavre“ (după spusa gazetarului Eminescu) triburile literare își împart cu vioașie porția de glorie. Și cochetează, iluzionându-se, cu eternitatea, cheltuind fără economie superlative și zel publicitar. Reciclarea „noilor preocupări“ e și ea la ordinea zilei. Bârzoii de presă (*tăunii media*) fac zgomot și scaldă chestiunile în deriziune și indolență. Ipocrizia, prostia, amatorismul și, colac peste pupăză, nepăsarea noastră cea de toate zilele, domină. Eseiști zglobii, părtinitori, propun cu veselie iresponsabilă, amintind de vâjnoșenia proletcultistă, epurări. Descoperă „expirații“ (trimitând clasicii la pubelă), cosmetizează cu sârg. Deh, justițiarismul - notează Magda Ursache - e boala diaristului. Amnezia își cere tributul, o dăm la întors, ne sucim (obicei străvechi) după cum bat vânturile. Încât, mâniaoasă foc, punând la lucru o memorie fabuloasă, incisiva autoare observă și notează, luând în răs deșertăciunile bahluviene. Să ne înțelegem: câmpul ei de observație nu se reduce la peisajul iașiote. „Magdalizând“ (apud Val Gheorghiu) după ce a denunțat *Bolile spiritului critic* (alte „eseuri atipice“, reunite în volum în 2006), după ce a dat un șir de romane iscând vâlvă în Iashington, risipind vehemență, ironie, vervă și, negreșit, curaj, luptându-se cu stalinozaurii și prostituția culturală, dovedind că *ii pasă*, neînregimentata autoare cercetează, deloc idilic, câmpul cultural românesc. Și numește, fără menajamente, bubele și „bolile“. N-o lasă indiferentă nici literatura „nouă“. Generația erotomană, pornolirica, năvala papirofagilor îi îndreptătesc revolta. Istoriorele deocheate ale scriitorășilor „poliromizați“, depănate în limbaj grosier, explozia vulgarofilă îi cer, imperativ, să ia atitudine. Precum *wachtdog*-ul Pruteanu, alarmat de împuținarea și trivializarea limbii. Ce-ar fi, se întreabă semnatara

Universității care ucide (Ed. Timpul, 1995), să fim „lingvistic corecți“? Să ne protejăm limba, faultată și atacată când „pe sticlă“ defilează funcții vremelnice și mondenități sezoniere, VIP-uri de carton/silicon, experți în strategia autopromovării. De unde și războaiele cu liebe Augustina, de pildă. Și, îndeosebi, cu cei atinși de febra demolărilor, reactivând „vocabularul de artilerie“ (cf. Mihail Sebastian). Să fie pofta maculării irepresibilă și intratabilă? Să treacă români „ciclic prin distrugere“, cum nota cândva - mahnit peste poate - Paul Anghel?

A distruge pare a fi comanda zilei. Marca etnică, modelele, orgoliul național se cuvin grabnic blamate și lepădate - zic neointernaționaliștii, descărcând aprige fulgere polemice, apărând, chipurile, patrimoniul globalizat.

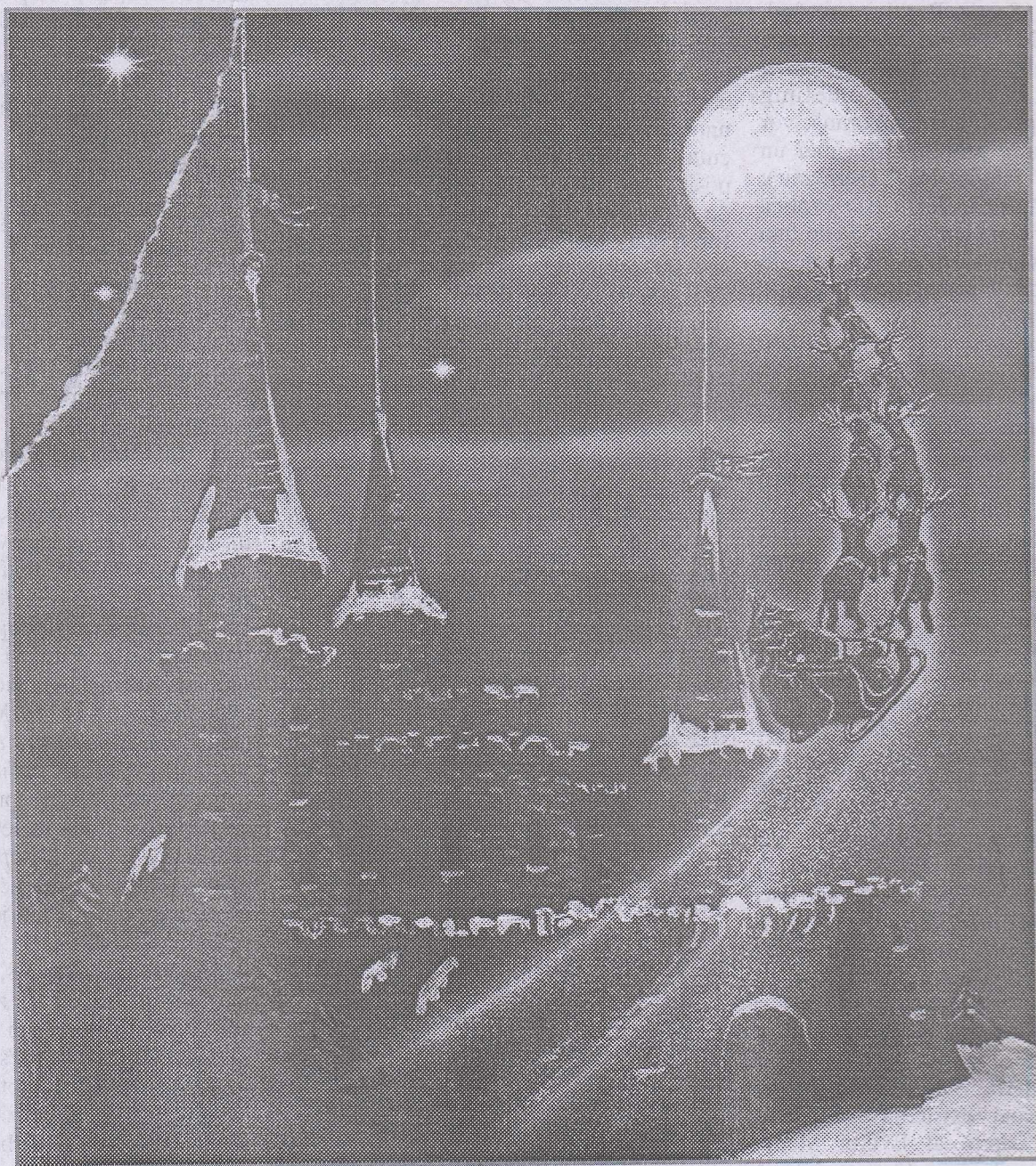
În fine, trăgând linie vom scrie apăsător că opul d-nei Magda Ursache e o apariție salutară. Chiar vital necesară. Boicotat, se înțelege, de către cei vizați (în negativ), provocând seisme în târg (și nu numai), ignorat de către *sforarii mediatici*. Lăudând însă, cu îndreptățire, un *narrator* precum Luca Pițu și neistovitul spirit pițulian, semnalând „ficcionalizările“ unei editoare (e vorba de Mihaela Cristea cu ale sale *Reconstituiri necesare*) care oferă un aparat critic deficitar într-o carte negreșit necesară, propunând apoi - într-o secțiune de final - câteva „portrete“ afectuoase pe suportul *afinităților selective*. Dar și câteva neglijențe de corectură, transferate din revistă în volum (cazul lui Adrian Gavrilăscu, metamorfozat în Anghelăscu; vezi p. 98, 100 ș.a.).

Spiritul iscoditor, remarcabila-i combativitate, folosind din belșug muniția argumentelor au drept resort „drogul gazetăriei“. Autoarea se luptă cu impostorii și dezertorii, flagelează lașitatea și oportunismul, își apără cerbicios independența. Este mereu pe baricade și, fapt rar și, își citește cu sârg confrății. Firește, îi și citează locuind în intertextualitate, de vreme ce culege sintagme memorabile, le plombează inteligent în propriu-i text (nelipsind cuvenitele mulțumiri). Vioiciunea spiritului domniei-sale, descărcat în pagină, îmbie la lectură. Iar diagnosticele, rostite ferm, obligă măcar la meditație.

Să citiți bine, așadar!

LA MULȚI ANI!

2008

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conținutul revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.

